HISTORIA FAMILIÆ SACRÆ EX ANTIQUIS MONUMENTIS COLLECTA...

Antonio Sandini

HISTORIA
FAMILIÆ SACRÆ
EX ANTIQUIS MONUMENTIS COLLECTA

Opera & Studio

ANTONII SANDINI

J. U. D. & in Seminario Patavino Bibliothecæ Custodis.

Editio altera Italica retractatior & auctior.

PATAVII, Typis Seminarii MDCCXLV.
Apud Joannem Manfrè.
Superiorum permissu, & Privilegio.

ILLUSTRISS. ac REVERENDISS.

COMITI

PEREGRINO FERRO

CANONICO THEOLOGO PATAVINO

ANTONIUS SANDINUS.

SI quando Veteres viris ſummis Libros ſuos nuncuparunt, *tum demum hoc factum eſt, cum argumentum Libri perſonæ tali conveniret.* (1) Cui autem viro Hiſtoria

a 2 Fa-

(1) Franciſcus Baconus de Verulamio lib. 1. de Augmentis ſcientiarum pag. 28. edit. Amſtelædam. 1694.

Familiæ Sacræ, quæ ex Sacris Litteris præſertim depromitur, magis convenire, aptiuſque commendari poteſt, quam Tibi in Sacris Litteris verſatiſſimo, qui eas pro ſuggeſtu in Cathedrali Eccleſia tam erudite, tantaque cum laude & admiratione omnium interpretaris? Ego quidem certe divino quodam conſilio factum exiſtimo, ut cum primum ederem libellum hunc, nemini dicatum vellem: quod jam tum præſagiebat animus, fore aliquando, ut ſtudiorum meorum aptum æſtimatorem & judicem invenirem. Neque hoc ad gratiam dico. Non enim cujuſquam ego dignitatem ſolum atque amplitudi-

nem

nem ſpectandam puto, ſed profeſſionem in primis, mentis acumen, rectumque & exquiſitum de re, quæ in manibus eſt, judicium, quo Tu natura, ſtudio, exercitatione plurimum vales. Neque enim is es, qui ingenii, quod Tibi benigna parens natura liberaliſſime largita eſt, confidentia fretus, ſtudium, exercitationemque deſugias: immo vero illud velut agrum natura ſua uberem feracemque excolis labore aſſiduo, ut Tibi majore cum fœnore fructus reddat. Quare non ſolum id temporis, quod Tibi ex Eccleſiaſtico tuo quotidiano munere ſupereſt, in eruditionem parandam confers, ſed etiam ſomno identi-

dem & honeſtis animi relaxationibus horas ſurripis, quas honeſtius pariter & utilius in ſtudia impendas. Teſtis illa tua Bibliotheca non tam multis, quam optimis libris inſtructa, quam Tibi ipſe adornaſti, inque dies magis magiſque adornas non ad pompam, ſed ad lectionem, in qua quidem comparanda illud etiam ſpectaſti, ut Tui unius impenſa foret, uſus multorum. Huc accedit, quod hoc meum erga Te officium valde probavit EMINENTISSIMUS PRINCEPS CAROLUS CARDINALIS REZZONICUS Epiſcopus noſter, quem cum appello, Epiſcopum appello probatiſſimum, & cum antiquis comparandum, cui

Pa-

Patavina *Cathedra* a BENEDICTO XIV. acerrimi judicii Pontifice oblata *oneris est, non honoris; operis, non nominis; virtutum denique, non divitiarum.* (2) Neque dubitavi, quin probaret. Novi enim simul ejus in Te voluntatem, simul de Tua virtute opinionem: cum Te idoneum dignumque esse judicarit, qui sibi in obeunda Diœcesi, hoc est in re gravissima præsto esses, Teque gloriosi laboris & Apostolicæ diligentiæ suæ testem ac socium esse voluerit. Probabis igitur etiam Tu, qui Te fingis quotidie ad exemplum sapientissimi Episcopi, & hoc exiguum obsequii in Te mei pignus æquo

 li-

(2) S. Bernardus epist. 428. ad Lucanum Episcopum §. 1. pag. 380.

libentique animo accipies. Vale diu, meumque erga Te ſtudium atque obſervantiam hac mea qualicumque ſignificatione majorem puta.

AD

AD LECTOREM.

QUI ſuperiore anno Apoſtolorum Hiſtoriam inter rogantem & reſpondentem diviſam, retractatiorem & auctiorem emiſi; idem nunc ſtudioſis Adoleſcentibus, quibus antea laboraram, meam operam iterum poſtulantibus, Hiſtoriam Familiæ Sacræ eodem modo retractatam, auctam, & explicatam exhibeo. Redegi hanc, ut illam, in pauca. Quoties enim ad faſtidium legentium reſpicio, dum intelligatur quid ſcribam, maximam ſcribendi laudem puto eſſe brevitatem. Primum narro de Chriſto Domino humani generis Salvatore, deinde de Maria Virgine ejus matre, poſtremo de Joſepho Virginis ſponſo. Utor autem ſæpiſſime in narrando verbis ipſis hominum veterum ac Patrum graviſſimorum, quia horum ſermo plus habet auctoritatis & ponderis. Si quando ab recentioribus magnæ eruditionis ac famæ viris diſ-

ſentio, tunc verum invenire contendo, non tamquam adverſarium aliquem convincere. Non reſpondet ad ſpem eventus, & iis ipſis in locis cæcutio, in quibus alios parum eſſe arbitror perſpicaces? (1) *& opto redargui me, & cupio refelli: ſiquidem* non vincimur, quando offeruntur nobis meliora, ſed inſtruimur. (2) *Optantem redargui, & cupientem refelli, ſi quid humana fragilitate peccaſſem, redarguit, ac refellit Fr. Hyacinthus Serry Primarius Theologus Patavinus editis Animadverſionibus Anticriticis. Sed quoniam arguendo refellendoque non attulit meliora iis, quibus ipſe refellitur: idcirco* dedit nobis occaſionem reſpondendi diſertitudini ſuæ. Poſſum remordere ſi velim, poſſum genuinum læſus infigere. Sed magis volo eſſe diſcipulus ejus, qui cum malediceretur, non maledixit, & poſt alapas, crucem, flagella, blaſphe-

mias,

(1) Sunt hæc ipſiſſima verba editionis primæ, ex quibus vides, quam vere ſcriptum ſit in Supplementis ad Nova Acta Eruditorum, quæ Lipſiæ publicantur, tom. 2. ſect. 12. pag. 548. Sandinus *ſe iis ipſis in locis cæcutire fatetur, in quibus alios parum eſſe arbitretur perſpicaces.*

(2) S. Cyprianus epiſt. 71. ad Quintum pag. 274.

mias, novissime pro crucifigentibus deprecatus est dicens: *Pater ignosce eis, quod enim faciunt, nesciunt.* Et ego ignosco errori Fratris. (3) *Respondeo igitur, non remordeo, & novæ huic editioni nonnulla intersero, quibus illustrata veritas magis ac magis elucescat. Quam qui penitus nosse desiderant, quæso, non eos pigeat utrumque legere, simul quod scriptum est in Historia Familiæ Sacræ, simul quod positum est in Animadversionibus Anticriticis, & quid a me, & quid ab eo dicatur, collata disputatione cognoscere. Facile enim intelligent illud etiam, nullam fuisse viro Theologo caussam tantarum in me querelarum. Quod si ipsum solum rejicio, ceteris parco, quibus usus est, ideo feci, quia putavi, quemadmodum ipse omnium primus Exercitationes scripsit*, quibus Christianæ religionis mysteria omnia ad certam historiæ fidem exiguntur, explicantur, defenduntur: *ita ipsum non tam facile admissurum fuisse tantæ laudis socios illos, quos numquam nominatim* ap-

(3) S. Hieronymus epist. 51. ad Domnionem pag. 40c.

appellasset . Ego interim amicus veritatis non gravate feram , si iterum reprehendar, enixus alioquin diligentissime , ne quid excideret, quod reprehenderetur. Vale.

PRÆ-

PRÆCIPUI AUCTORES

Qui Symbolam contulerunt.

A

Alexander *Natalis*. Historia Ecclesiastica. *Parisiis* 1714. *in fol.* Commentarius in Epistolas S. Pauli. *Rothomagi* 1710. *in fol.*
Ambrosius S. Opera studio & labore Monachorum Ordinis S. Benedicti, e Congregatione S. Mauri. *Parisiis* 1686. *in fol.*
Antoninus S. Chronicon. *Nurembergæ* 1484. *in fol.*
Aquinas *Thomas* S. Summa Theologica notis historicis & dogmaticis illustrata per Joannem Nicolai. *Lugduni* 1686. *in fol.* Opera omnia. *Romæ* 1570. *in fol.*
Athanasius S. Opera GL. studio Monachorum Ordinis S. Benedicti, e Congregatione S. Mauri. *Parisiis* 1698. *in fol.*
Auctor Operis imperfecti. *Exstat* ad calcem Homiliarum S. Chrysostomi in Matthæum *pag* 759.
Augustinus Aurelius S. Opera studio Monachorum S. Mauri. *Parisiis* 1679. *in fol.*

B

Baronius *Cæsar*. Annales Ecclesiastici. *Coloniæ* 1609. *in fol.* Martyrologium Romanum illustratum. *Venetiis apud Juntas* 1630. *in fol.*
Basilius S. Magnus Cæsariensis. Opera GL. studio Juliani Garnier. *Parisiis* 1721. *in fol.*
Basnagius *Samuel*. Annales Politico-Ecclesiastici. *Roterodami* 1706. *in fol.*
Beda Venerabilis. Opera. *Coloniæ* 1683. *in fol.*
Bellarminus *Robertus*. Opera. *Venetiis* 1721. *in fol.*
Bernardus S. Opera tertiis curis Joannis Mabillon. *Parisiis* 1719. *in fol.*
Biblia sacra cum glossa interlineari, ordinaria, & Nicolai Lyrani postilla &c. *Venetiis* 1588. *in fol.*
Bibliotheca Maxima veterum Patrum, & antiquorum Scriptorum Ecclesiasticorum. *Lugduni* 1677. *in fol.*
Binghamus *Josephus*. Origines, sive Antiquitates Ecclesiasticæ. *Halæ* 1724. *in* 4.
Bollandus *Joannes*. Acta Sanctorum. *Antuerpiæ* 1643. *in fol.* Et *Venetiis* 1734. *in fol.*
Bonaventura S. Opera omnia. *Lugduni* 1668. *in fol.*
Bona *Joan. Cardinalis*. Opera omnia. *Antuerpiæ* 1692. *in fol.*
Burcardus, seu Brocardus de monte Sion. Descriptio Terræ Sanctæ, & Ægypti. *Exst.* in Antiquis Lectionibus Canisii *tom.* 4. *pag.* 1. & 25.
Bzovius *Abrahamus*. Continuatio Annalium Baronii. *Coloniæ* 1616. *in fol.*

Cal-

C

CAlmet *Augustin*. Commentaire sur les livres de l'Ancien & du Nouveau Testament. *A Paris* 1724. *fol.*

Canisius *Henricus*. Thesaurus monumentorum Ecclesiasticorum, & Historicorum, sive Lectiones antiquæ auctæ a Jac. Basnage. *Amstel.* 1725. *in fol.*

Capisuccus *Raimundus*. Controversiæ Theologicæ selectæ. *Romæ* 1670. *in fol.*

Casaubonus *Isaacus*. Exercitationes ad Baronii prolegomena in Annales, & primam eorum partem. *Genevæ* 1655. *in* 4.

Cave *Gulielmus*. Scriptorum Ecclesiasticorum historia litteraria. *Genevæ* 1705. *in fol.*

Cedrenus *Georgius*. Compendium Historiarum GL. *Venetiis* 1729. *in fol.*

Ceillier *Remy*. Histoire Generale des Auteurs sacres, & Ecclesiastiques. *A Paris* 1729. *in* 4.

Chifletius *Joan. Jacobus*. De linteis Sepulcralibus Christi Servatoris. *Antuerpiæ* 1624. *in* 4.

Chronicon Paschale, seu Alexandrinum GL. studio Caroli du Fresne. *Venetiis* 1729. *in fol.*

Et in Maxima Bibliotheca Patrum *tom.* 12. *pag.* 867.

Chrysologus *Petrus* S. Sermones. *Exst.* in Bibliotheca Patrum Lugdunensi *tom.* 7. *pag.* 844.

Chrysostomus *Joannes* S. Opera GL. Cura Frontonis Ducæi. *Parisiis* 1636. *in fol.*

Expositio perpetua in Novum Testamentum GL. *In Bibliopolio Commeliniano* 1617. *in fol.*

Clemens Alexandrinus. Opera GL. *Coloniæ* 1688. *in fol.*

Clemens S. Epistolæ duæ ad Corinthios GL. *Cantabrigiæ* 1718. *in* 8.

Collectio veterum Patrum Brixianæ Ecclesiæ. *Brixiæ* 1738. *in fol.*

Cotelerius *Joan. Baptista*. SS. Patrum, qui temporibus Apostolicis floruerunt, opera illustrata. *Amstelædami* 1724. *in fol.*

Cyrillus Alexandrinus. Opera. *Parisiis* 1604. *in fol.*

Cyrillus Hierosolymitanus S. Opera GL. *Parisiis* 1720. *in fol.*

Cyprianus *Cæcilius* S. Opera recognita & illustrata a Baluzio & Monacho S. Mauri. *Venetiis* 1728. *in fol.*

Recognita & illustrata a Joanne Fello; accedunt Annales Cyprianici Pearsonii, & Dissertationes Cyprianicæ Dodvvelli. *Amstel.* 1700. *in fol.*

D

DAcherius *Lucas*. Spicilegium veterum Scriptorum. *Parisiis* 1723. *in fol.*

Damascenus *Joannes* S. Opera GL. studio Michaelis Lequien. *Parisiis* 1712. *in fol.*

Et interprete *Jacobo Billio*. *Ibid.* 1577. *in fol.*

Damiani *Petrus* S. Opera cum notis Constantini Cajetani. *Parisiis* 1743. *in fol.*

Dionysius Areopagita. Opera GL. *Lutetiæ* 1644. *in fol.*

Ducangius *Carolus*. Glossarium ad Scriptores mediæ & infimæ Lati-

tinitatis ſtudio Monachorum e Congregatione S. Mauri. *Pariſiis 1733. in fol.*
Ejuſdem Gloſſarium ad Scriptores mediæ & infimæ Græcitatis. *Lugduni 1688. in fol.*
Dupin *Ludovicus Ellies*. Nouvelle Bibliotheque des auteurs Eccleſiaſtiques. *A Paris 1690. in 4.*
Durandus *Gulielmus*. Rationale divinorum Officiorum. *Venetiis* 1572. in 4.

E

EPhræm Syrus S. Opera interprete Gerardo Voſſio Bouchlovio. *Romæ 1589. in fol.*
Epiphanius S. Opera GL. illuſtrata a Petavio. *Pariſiis 1622. in fol.*
Eſtius *Gulielmus*. Annotationes in præcipua ac difficiliora Sacræ Scripturæ loca. *Antuerpiæ 1699. in fol.*
Commentaria in Epiſtolas D. Pauli. *Coloniæ 1631. in fol.*
In quatuor libros Sententiarum. *Neapoli 1720. in fol.*
Euſebius. Hiſtoria Eccleſiaſtica GL. cum interpretatione ac notis Valeſii. *Pariſiis 1678. in fol.*
Et Joanne Chriſtophorſono interprete. *Coloniæ 1570. in fol.*
Demonſtratio Euangelica GL. cum interpretatione & notis R. M. *Coloniæ 1688. in fol.*
Euthymius Zigabenus Monachus. Commentaria in quatuor Euangelia. *Exſt.* in Bibliotheca Patrum Lugdunenſi *tom.* 19. *pag.* 475.

F

FAbricius *Joannes Albertus*. Bibliotheca Eccleſiaſtica. *Hamburgi 1718. in fol.*
Codex Apocryphus Novi Teſtamenti. *Ibidem.* 1719. *in* 8.
Bibliographia antiquaria. *Ibid. 1716. in 4.*
Delectus argumentorum, & ſyllabus ſcriptorum, qui veritatem Religionis Chriſtianæ aſſeruerunt. *Ibid. 1725. in 4.*
Ferrerius *Vincentius* S. Opera edita ſtudio Caſpari Erhard. *Auguſtæ Vindelicorum 1729. in fol.*
Florentinius *Franc. Maria*. In Martyrologium Hieronymianum. *Lucæ 1668. in fol.*

G

GAudentius S. Brixianus E. Sermones. *Exſt.* in Collectione veterum Patrum Brixianæ Eccleſiæ *pag.* 217.
Gotti *Vincentius Ludovicus*. Veritas Religionis Chriſtianæ. *Romæ 1735. in 4.*
La Vera Chieſa. *Bologna 1719. in 4.*
Grabius *Joannes Erneſtus*. Spicilegium SS. Patrum. *Oxoniæ 1714. in 8.*
Gregorius Magnus S. Opera ſtudio Monachorum S. Mauri. *Pariſiis 1705. in fol.*
Gretſerus Jacobus. Opera. *Ratisbonæ 1734. in fol.*

H

HArduinus *Joannes*. Conciliorum collectio regia maxima. *Pariſiis 1715. in fol.*

De

De Baptismo quæstio triplex. De baptismo pro mortuis. De baptismo in vino. De baptismo in nomine Christi. *Parisiis* 1688. *in* 4.
Hieronymus S. Opera. *Parisiis* 1643. *in fol.*
Hilarius S. Opera studio Monachorum S. Mauri. *Veronæ* 1738. *in fol.*
Hippolytus S. Episcopus & Martyr. Opera. *Hamburgi* 1716. *in fol.*
Huetius *Petrus Daniel*. Origeniana præposita Origenis commentariis in Sacras Scripturas. *Rothomagi* 1668. *in fol.*

I

JAnsenius *Cornelius* Episcopus Gandavensis. Commentaria in suam Concordiam, ac totam Historiam Euangelicam. *Lugduni* 1590. *in fol.*
Josephus Flavius. Opera GL. studio Havercampi. *Amstel.* 1726. *in fol.*
Irenæus S. Opera GL. illustrata per Joan. Ernestum Grabe. *Oxoniæ* 1702. *in fol.*
Isidorus S. Pelusiota. Epistolæ GL. ex interpretatione Jac. Billii. *Parisiis* 1638. *in fol.*
Justinus S. Martyr. Opera GL. studio Federici Sylburgii. *Coloniæ* 1686. *in fol.*
Et opera ac studio unius e Monachis Congregationis S. Mauri. *Parisiis* 1742. *in fol.*

L

LAbbe *Philippus*. Sacrosancta Concilia ad regiam editionem exacta. *Parisiis* 1672. *in fol.*
Nova Bibliotheca Manuscriptorum Librorum continens Historias, Chronica &c. *Parisiis* 1657. *in fol.*
Lactantius Firmianus. Opera cum notis variorum studio Servatii Gallæi. *Lugd. Bat.* 1660. *in* 8.
De Mortibus persecutorum cum notis Baluzii, & variorum cura Pauli Bauldri. *Trajecti ad Rhenum* 1693. *in* 8.
Lambertinis *Prosper Cardinalis de*, nunc summus Pontifex *Benedictus XIV*. De Servorum Dei beatificatione, & Beatorum canonizatione. *Patavii typis Seminarii*. 1743. *in fol.*
De D. N. Jesu Christi, Matrisque ejus festis. *Ibid.* 1745. *in fol.*
Launojus *Joannes*. Opera. *Coloniæ* 1731. *in fol.*
Leo S. Magnus. Opera cum notis & dissertationibus Paschasii Quesnel. *Lugduni* 1700. *in fol.*
Lipsius *Justus*. Opera omnia. *Antuerpiæ* 1637. *in fol.*
Lupus *Christianus*. Opera. *Venetiis* 1724. *in fol.*

M

MAbillonius *Joannes*. Acta Sanctorum Ordinis S. Benedicti in Sæculorum classes distributa. *Lutetiæ* 1668. *in fol.*
Museum Italicum. *Ibid.* 1687. *in* 4.
De Liturgia Gallicana. *Parisiis* 1685. *in* 4.
Maldonatus *Joannes*. Commentarii in quatuor Euangelistas. *Venetiis* 1597. *in fol.*
Marianus Scotus Monachus Fuldensis. Chronicorum Libri III.

Exst.

Exſt. inter Scriptores rerum Germanicarum Piſtorii *tom.* 1. *pag.* 448.

Marie *Honore* de Sainte. Reflexions ſur les Regles, & ſur l'uſage de la Critique. *A Paris* 1713. *in* 4.

Menologium Græcorum ex interpretatione Gulielmi Cardinalis Sirleti. *Exſt.* in Antiquis lectionibus Caniſii *tom.* 3. *part.* 1. *pag.* 409.

Aliud juſſu Baſilii junioris Imp. conſcriptum. *Exſt.* apud Ughellum *tom.* 10. Italiæ *part.* 2. *pag.* 245.

Muratorius *Ludovicus*. Anecdota. *Mediolani* 1642. *in* 4.

Mountacutius *Richardus*. Origines Eccleſiaſticæ. *Londini* 1640. *in* 4.

N

NAzianzenus *Gregorius* S. Opera GL. *Lutetiæ* 1609. *in fol.*

Nicephorus Calliſtus. Hiſtoria Eccleſiaſtica GL. interprete Lango, recognita a Frontone Ducæo. *Lutetiæ* 1630. *in fol.*

Nicquetus *Honoratus*. Titulus S. Crucis, ſeu hiſtoria & myſterium tituli S. Crucis. *Antuerpiæ* 1670. *in* 12.

O

ORigenes Adamantius. Opera GL. ſtudio Caroli Delarue. *Pariſiis* 1733. *in fol.*

Eadem Latine. *Baſileæ* 1571. *tom.* 2. *in fol.*

In ſacras ſcripturas commentaria ex editione Petri Danielis Huetii. *Rothomagi* 1668. *in fol.*

Oroſius *Paulus*. Hiſtoriarum libri cum animadverſionibus Sigeberti Havercampi. *Lugduni Bat.* 1738. *in* 4.

Oudinus *Caſimirus*. Commentarius de Scriptoribus Eccleſiæ antiquis illorumque ſcriptis. *Francofurti* 1721. *in fol.*

P

PAulinus S. *Pontius* Nolanus. Opera ſtudio Joannis Baptiſtæ le Brun. *Pariſiis* 1685. *in* 4.

Pearſon *Joannes*. Critici Sacri. *Amſtelædami* 1698. *in fol.*

Peluſiota *Iſidorus*. Epiſtolarum libri V. GL. *Pariſiis* 1638. *in fol.*

Petavius *Dionyſius*. Theologica Dogmata. *Lutetiæ* 1644. *in fol.*

Philaſtrius S. Brixianus E. De hæreſibus. *Exſt.* in Collectione veterum Patrum Brixianæ Eccleſiæ *pag* 1.

Photius Patriarcha Conſtantinopolitanus. Bibliotheca GL. *Rothomagi* 1653. *in fol.*

Nomocanon cum Commentariis Theodori Balſamonis. *Lutetiæ* 1615. *in* 4.

Pirrus *Roccus*. Sicilia Sacra diſquiſitionibus & notitiis illuſtrata. *Panormi* 1733. *in fol.*

Piſtorius *Joannes*. Rerum Germanicarum Scriptores. *Ratiſponæ* 1731. *in fol.*

Proſper Aquitanicus S. Opera omnia. *Pariſiis* 1711. *in fol.*

R

RIvo *Radulphus de*. De Canonum obſervantia. *Exſt.* in Bibliotheca Patrum Lugdunenſi *tom.* 26. *pag.* 289.

Rocca *Angelus*. Opera omnia. *Romæ* 1719. *in fol.*
Rufinus Aquilejensis Presbyter. Interpretatio Eusebii. *Basileæ* 1544.
Rupertus Abbas Tuitiensis. Opera. *Coloniæ Agrippinæ*. 1577. *in fol.*

S

SAlmeron *Alfonsus*. Commentarii in Euangelicam Historiam. *Coloniæ Agrippinæ* 1602. *in fol.*
Sedulius *Cælius*. Poemata. *Exst.* in corpore Poetarum Latinorum edit. *Londini* 1713. *in fol. vol.* 2. *pag.* 1660.
Serry *Jac. Hyacinthus*. Exercitationes Historicæ, Criticæ, Polemicæ de Christo, ejusque virgine matre. *Venetiis* 1729. *in* 4.
Animadversiones Anticriticæ. *Parisiis* 1735. *in* 8.
Sigebertus Monachus Gemblacensis. Chronographia. *Exst.* inter Scriptores rerum Germanicarum Pistorii *tom.* 1. *pag.* 689.
Sirmondus *Jacobus*. Opera varia. *Venetiis* 1728. *in fol.*
Sixtus Senensis. Bibliotheca Sancta. *Venetiis* 1566. *in fol.*
Socrates Scholasticus, & Hermias Sozomenus. Historia Ecclesiastica GL. cum interpretatione ac notis Valesii. *Parisiis*. 1686. *in fol.*
Suarez Franciscus. Commentaria ac disputationes in 3. partem D. Thomæ tomus II. ubi agitur de mysteriis vitæ Christi. *Venetiis* 1594. *in fol.*
Suidas. Lexicon GL. ex editione Ludolphi Kusteri. *Cantabrigiæ* 1705. *in fol.*
Synopsis Criticorum, aliorumque Sacræ Scripturæ Interpretum. *Ultrajecti* 1686. *in fol.*

T

TErtullianus. Opera cum annotationibus Nic. Rigaltii. *Lutetiæ* 1675. *in fol.*
Et cum Jacobi Pamelii annotationibus. *Parisiis* 1608. *in fol.*
Teophylactus. Commentarii GL. in quatuor Euangelia. *Lutetiæ* 1635. *in fol.*
In Epistolas D. Pauli. *Londini* 1636. *in fol.*
Thomassinus *Ludovicus*. Commentarius de dierum festorum celebratione. *Exst.* cum Guyeto de Festis. *Venetiis* 1729. *in fol.*
Tillemont Le Nain *Sebastien* de. Memoires pour servir a l'Histoire Ecclesiastique des six premiers siecles *Paris* 1701. *in* 4.
Tostatus *Alfonsus* Abulensis E. Opera in S. Scripturam. *Venetiis* 1615. *in fol.*
Turonensis Gregorius S. Opera studio Theodorici Ruinart. *Lutetiæ* 1699. *in fol.*

V

VAvassor *Franciscus*. Opera omnia. *Amstelodami* 1709. *in fol.*
Venantius Fortunatus. Opera. *Exst.* in Bibliotheca Patrum Lugdunensi *tom.* 10. *pag.* 520.
Vossius *Gerardus Joannes*. Opera. *Amstelodami* 1695. *in fol.*
Walafridus *Strabo*. De rebus Ecclesiasticis. *Exst. tom.* 15. Bibl. Patrum *pag.* 181.

Z

ZOnaras *Joannes*. Annales GL. *Venetiis* 1729. *in fol.*

DE
CHRISTO DOMINO
Humani Generis Salvatore.

Cap. I. *DE Conceptione & Nativitate Christi. pag.* 3

Cap. II. *De Circumcisione Christi. pag.* 25

Cap. III. *De Magis, qui Bethleemum ad Christum adorandum se contulerunt. pag.* 30

Cap. IV. *De Christi Præsentatione in Templo, ejusque fuga in Ægyptum. pag.* 50

Cap. V. *De infantibus pro Christo ab Herode interfectis. pag.* 61

Cap. VI. *De ratione & instituto vitæ Christi usque ad annum ætatis ejus trigesimum. pag.* 66

Cap. VII. *De Baptismo Christi. pag.* 72

Cap. VIII. *De jejunio & tentatione Christi. pag.* 83

Cap. IX. *De ratione victus, & vestitus Christi post baptismum. pag.* 86

Cap. X. *De Miraculis Christi. pag.* 96

Cap. XI. *De Prædicatione Christi. pag.* 114

Cap. XII. *De Paschatis a Christo celebratis, & Eucharistia ab ipso instituta. pag.* 130

Cap. XIII. *De Passione, Morte, & Sepultura Christi. pag.* 148

Cap. XIV. *De Christi tortoribus, & latronibus crucifixis cum eo. pag.* 195

Cap. XV. *De instrumentis passionis ac mortis Christi. pag.* 217

Cap. XVI. *De Christi resurrectione, & ascensu ejus in Cælum. pag.* 240

Cap. XVII. De forma, & statura Corporis Christi. pag. 266
Cap. XVIII. De statua Christo posita in Urbe Paneade ab Hæmorrhoissa. pag. 273
Cap. XIX. De imaginibus Christi non manu factis. pag. 281
Cap. XX. De scriptis, & dictis Christi. pag. 302
Cap. XXI. De Scriptoribus profanis, qui de Christo meminerunt. pag. 307

DE MARIA VIRGINE

Christi Matre.

Cap. I. De genere Mariæ Virginis. pag. 320
Cap. II. De Conceptione, & Nativitate Mariæ Virginis. pag. 329
Cap. III. De Mariæ Virginis Præsentatione in Templo, ejusque Desponsatione cum S. Joseph. pag. 337
Cap. IV. De Annuntiatione, & Visitatione B. Mariæ Virginis. pag. 351
Cap. V. De Partu, & Purificatione Mariæ Virginis. pag. 367
Cap. VI. De Maria Virgine a Purificatione usque ad mortem. pag. 375
Cap. VII. De morte, & Assumtione Mariæ Virginis. pag. 385
Cap. VIII. De statura, forma, & scriptis B. Virginis. pag. 409

DE SANCTO JOSEPH

Mariæ Virginis sponso, Christi Patre. pag. 414

DE CHRISTO DOMINO HUMANI GENERIS SALVATORE.

Quid intelligis nomine Christi?

℞. CHristus nomen est Dei & hominis, unius scilicet Personæ, in qua divina & humana natura conjuncta est. (1) Natus est, vixitque in Judæa excellens omni genere virtutis, & miraculorum gloria potens, utque a peccati servitute redimeret humanum ge-

(1) S. Augustinus in Joan. tract. 7. §. 13. *Messias hebraice, Christus græce est, latine unctus. Ab unctione enim dicitur Christus.*

Idem tract. 12. §. 8. *Duæ nativitates Christi intelliguntur, una divina, altera humana; una per quam efficeremur,*

nus, Judæam provinciam administrante Pilato, cruci affixus mortem subiit. Die tertio rediit ad vitam, & quadragesimo ascendit ad Cælos.

Cujus filius est?

℟. Ut Deus ex Deo Patre ante omnium sæculorum ætates genitus est: ut homo natus in tempore ex matre Maria Virgine. (2) Divinam generationem, quoniam ratione percipere atque perfe-

altera per quam reficeremur: ambæ mirabiles: illa sine matre, ista sine patre.

Et de Symbolo serm. 4. ad Catechumenos cap. 4. §. 4. Nativitatem illam *primam, qua de Patre natus est sine aliqua matre, quis enarrabit? ... De hac tamen secunda mira & ineffabili dicamus aliquid, quod factum est pro nobis, ut Verbum caro fieret, & habitaret in nobis. Quis enim non expavescat, cum audit Deum natum? Audis nascentem, vide in ipso ortu miracula facientem. Alvus tumescit virginis, claustrum pudoris permanet: impletur uterus matris sine ullo complexu patris: sentit prolem, quæ ignorabat conjugem. Angelus ad virginem loquitur, a virgine cor præparatur, Christus fide concipitur. Miraris hæc? Adhuc mirare. Parit mater & virgo, fœta, & intacta: nascitur filius sine homine patre, qui fecit & ipsam matrem. Factor omnium fit inter omnia: portatur manibus matris rector totius orbis: lambit ubera regens sidera: tacet, & Verbum est. Necdum per linguam se demonstrabat, quis esset, & universa creatura suum natum judicat Creatorem. Angeli pastoribus annuntiant, stella Magos invitat: rusticitas pastorum admonitionem exigit Angelorum, curiositas Magorum instructa est lingua Cælorum.*

(2) Lactantius lib. 4. Divin. Institut. cap. 13. *In prima nativitate spiritali ἀμήτωρ fuit, quia sine officio matris a solo Deo Patre generatus est. In secunda vero carnali ἀπάτωρ fuit, quoniam sine Patris officio, virginali utero procreatus est; ut mediam inter Deum & hominem substantiam gerens, nostram hanc fragilem, imbecillemque naturam quasi manu ad immortalitatem posset educere.*

fecte intelligere nullo prorsus modo possumus, constanter credere, & summa animi pietate colere debemus: humanum vero ortum & cognoscere possumus, & sacram Scripturam sequentes ducem explicare.

CAP. I.

De Conceptione, & Nativitate Christi.

Quo modo conceptus est?

℞. PRorsus hoc modo. Angelus Gabriel in Urbem Nazareth a Deo missus est ad Mariam Virginem regio Davidis genere natam, & Josepho viro justissimo, ex regia pariter Davidis stirpe genito, desponsatam. Simul ac Maria verbis Angeli spondentis nasciturum ei filium sine ullo attactu viri, assentiens dixit; *Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum*, statim sanctissimum Christi corpus ex purissimo ejus sanguine Spiritus Sancti virtute formatum est in virginali utero, eique anima rationis compos conjuncta, ita ut eadem persona Deus permanens, quod erat ab æternitate, homo fieret, quod ante non erat; & Virgo integerrima vere ac proprie mater Dei & hominis diceretur, quod eodem momento temporis Deum & hominem concepisset. (1)

Luc. 1. 26. 27. 33.

(1) *Hic si ratio quæritur, non erit mirabile: si exemplum poscitur, non erit singulare. Demus Deum aliquid posse, quod nos fateamur investigare non posse. In talibus rebus tota ratio facti est potentia facientis.* S. Augustinus epist. 137. extremo cap. 2.

Quo die conceptus est?

℟. Die quinto & vicesimo Martii. S. Augustinus lib. 4. de Trinitate cap. 5. *Sicut a majoribus traditum suscipiens Ecclesiæ custodit auctoritas, VIII. Kal. Aprilis conceptus creditur, quo & passus.* Eodem *die conceptum Dominum credi*, asserit etiam in libro de diversis quæstionibus octoginta tribus quæst. 56. Eodemque die ejus rei memoriam celebrari a *Catholica & Apostolica Dei Ecclesia ex sanctorum doctorum traditione* scribit Auctor Chronici Paschalis seu Alexandrini, qui ineunte sæculo Christi septimo vixit. (2)

Baronius in apparatu §. 121.

Quo in loco conceptus est?

℟. Nazarethi sive in domo Mariæ sive in domo Josephi: nam in utrumque auctores sunt. (3) Domus hæc seu domus pars, seu Cubiculum, seu

Bar. in apparatu §. 55. & ad an. 9. §. 1.

(2) Pagina 159. editionis Venetæ. Et pag. 160. *Quo die creationis mundi secundo cælos condidit Christus Deus noster, eodem carnem humanamque naturam perfecte induisse reperitur.*

(3) Vide infra caput quartum in vita Mariæ Virginis.

Auctor libri *de locis Hebraicis ex Actis Apostolorum* apud Hieronymum tom. 8. pag. 377. *Est Nazareth viculus in Galilæa juxta montem Thabor, unde & Dominus noster Jesus Christus Nazarenus vocatus est, habetque Ecclesiam in loco, quo Angelus ad B. Virginem evangelizaturus intravit, sed & aliam ubi Dominus est nutritus.* Auctor de locis Sanctis cap. 16. apud Bedam tom. 3. pag. 369. *Nazareth muros non habet, sed magna ædificia, duasque grandes Ecclesias. Una est in medio Civitatis, ubi quondam fue-*

seu Camera (4) anno 1291. Christianis Palæstina expulsis, Angelorum ministerio a fundamentis avulsa, in Dalmatiam VII. Idus Majas translata est. Deinde anno 1294. IV. Idus Decembris in Italiam Christianæ religionis arcem & domicilium delata, primum consedit in silva Agri Recinetensis regionis Picenæ, quæ silva pertinebat ad piam quamdam feminam *Lauretam* nomine, unde *Lauretanæ* domui B. Virginis inditum cognomen. Postea semel atque iterum loco divinitus mutato, tandem ibi conquievit, ubi eam nunc donis refertam omnium populorum atque Regum, Christiani undique terrarum profecti venerantur. Rem concordi scriptorum ejusdem ætatis testimonio, & summorum Pontificum decretis confirmatam, atque miraculorum frequentia & fama manifestam, contra vitilitigatores defendere hoc loco necesse non est, præsertim cum id præstiterint viri doctissimi (5).

fuerat domus, in qua Dominus nutritus est infans: altera vero est Ecclesia, ubi domus erat, in qua Angelus ad B. Virginem venit.

(4) Vide Lambertinum De Serv. Dei Beatif. & Beat. Canoniz. l. 4. part. 2. cap. 10. num. 15. & 16.

(5) Petrus Canisius de Maria Virgine lib. 5. cap. 25. Franciscus Turrianus in Responsione Apologetica ad Petrum Paulum Vergerium pro domo Lauretana. Petrus Roestius in Apologia pro Maria Lauretana contra Berneggerum. Theophilus Raynaudus tom. 8. Antemurale adversus fortia ingenia. Honoratus a S. Maria in Animadversionibus in Regulas & usum Critices tom. 2. lib. 3. dissert. 1. art. 2. Lambertinus laudatus lib. 3. De Serv. Dei Beatif. & Beat. Canoniz. cap. 10. num. 5. & lib. 4. part. 2. cap. 10. num. 12. & alii apud eumdem Lambertinum de Festis Christi & B. Virginis part. 2. num. 211.

Quo anno Orbis conditi natus est?

℟. Nihil est, quod magis inter doctos homines ambigatur. Michael Moestlinus, qui magnus Mathematicus & Chronologus fuisse dicitur, opiniones 132. omnino varias se legisse refert, ut est apud Vallemontium in Elementis Historiæ Tom. 1. lib. 1. cap. 3. Centum quadraginta & amplius incipientes ab anno Mundi 3616. & desinentes in annum Mundi 6484. numerat Jo. Albertus Fabricius cap. 7. Bibliographiæ Antiquariæ. Auctor Tabularum Chronologiæ sacræ, quæ sunt ad calcem Bibliorum sacrorum Joannis Baptistæ du Hamel, recenset duas & nonaginta, eas tamen celebriorum Chronologorum. Ex his qui minimum numerant, natum tradunt anno Orbis conditi 3740. qui plurimum, anno 6984. Movent me principes hoc in genere scriptores, qui, annis juxta Hebraicum textum & Vulgatam Scripturæ sacræ versionem pensitatis, in annum ab Orbe condito circiter quater millesimum Christi Domini ortum edunt (6).

Quo

(6) Annus hic respondet anno tertio Olympiadis 193. Urbis Conditæ 748. ante Æram Vulgarem 6.

Papebrochius in Conatu Chronico-Historico ad Catalogum Pontificum in Vita Christi Pontificis in æternum pag. 7. *Alii volunt immediate ante communem Æram natum, ipso autem ætatis suæ anno XXXIII. per tres menses inchoato, mortuum III. Aprilis, & XIV. Maji assumtum in Cælos, quod præ priori veterum plurium sententia nobis quoque verisimilius est.*

Romana Ecclesia in suo Martyrologio ad VIII. Kal. Januarii sequens versionem Septuaginta Interpretum dicit,

Quo mense, & quo die natus est?

℞. De utroque variant auctores. Est apud Baronium Clemens Alexandrinus dicens, fuisse sua ætate quosdam, qui die vicesimo, aut vicesimo primo Aprilis, itemque alios, qui die decimo quinto Maji natum crederent. Ecclesias Ægypti VIII. Idus Januarii ortum Christi celebrasse, ac proinde quatuor simul mysteria Nativitatem, Epiphaniam, Baptismum, & primum Christi miraculum in Cana Galilææ perpetratum coluisse, testantur S. Epiphanius hær. 51. §. 29. & Cassianus Collat. 10. cap. 2. quam tamen opinionem refellit D. Hieronymus lib. 1. in Ezech. cap. 1. In Ap- par. §. 120.

cit, Christum natum *anno a creatione mundi quinquies millesimo centesimo nonagesimo nono:* non quod eam Chronologiam veram esse censeat, cum Vulgatæ potius editionis supputationem tamquam accuratam omnibus proponat, sed quod eo tempore Martyrologium editum sit, quo Ecclesia Romana utebatur versione Septuaginta, *quam quidem tam Occidentalem, quam Orientalem Ecclesiam constat esse secutam*, ut ait Baronius in commentariis ad hunc locum.

Æra Vulgaris, qua in recensendis annis ab ortu Christi utimur, non sumit initium ab anno Orbis conditi 4000. sed 4005. numeraturque a Kal. Januarii anni sequentis. Exempli gratia annus, qui nunc evolvitur, & vulgo dicitur 1745. ab ortu Christi Domini re vera est 1750. Hoc accidit ejus rei caussa, quod post quinque totos annos a Christo nato Æram hanc supputare cœpit Dionysius Exiguus, qui eam medio fere sexto Christi sæculo instituit. Qui error adeo publicus factus est, ut corrigi non possit, quin veterum monumentorum perturbatio, & magna confusio consequatur. Probat hæc dissert. 3. primæ partis suæ Chronologiæ Comes Camillus de Silvestris, notum in republica litteraria nomen.

Hesychius vero, & Anastasius Sinaita apud eumdem Baronium arbitrati sunt, natalem Christi
§. 122. diem eum esse, qui proximus post Nonas Decembris sequitur. Illud tenendum, quod in Ecclesia universa tum Græca, tum Latina continens sæculorum memoria confirmat, Christum Dominum VIII. Kal. Januarii ex purissimo Mariæ Virginis utero in lucem editum esse (7).

Quo hebdomadæ die, & quota hora natus est?

℞. Die hebdomadæ primo, qui nobis Domini-

(7) S. Augustinus lib. 4. de Trinitate cap. 5. *Natus traditur VIII. Kal. Januarias*. Et in Psal. 132. §. 11. Joannes *natus est, sicut tradit Ecclesia, VIII. Kal. Julias, cum jam incipiunt minui dies: Dominus autem natus VIII. Kal. Januarias, quando jam dies incipiunt crescere*. Tempore ortus Christi solstitium æstivum contigit die 24. Junii, hibernum 25. Decembris, quibus diebus Julius Cæsar utrumque affixerat. Anno tantum Christi 325. Concilium Nicænum solstitia ad diem 21. eorumdem mensium posuit.

Zacharias *Septembri mense nuntium de Joannis nativitate habuit: tunc illinc abiit: tunc uxor ejus concipere cœpit post mensem Septembrem. Cum autem sextum jam mensem ipsa in utero haberet (qui scilicet est Martius) cœpit denique & Maria concipere. Ab Aprili igitur incipiendo, novem menses si numeremus, in hunc præsentem scilicet incidemus, quo Dominus noster Jesus Christus natus est*. S. Chrysostomus tom. 5. serm. 31. in diem natalem Christi pag. 426. ubi fuse de hac re disputat.

Joannes Albertus Fabricius in Bibliographia Antiquaria sub finem capitis 8. demonstrat, *nullum* (Julio excepto) *esse mensem, cui non ab aliquibus dies Natalis* (Christi Domini) *assignatus fuerit*. Postea addit, natum *XXV. Decembris ex communi Græcæ & Latinæ Ecclesiæ traditione*, de qua testantur *Chrysostomus*, *Theophylactus*, *Ambrosius*, *Augustinus*, *Hieronymus*, *Fulgentius*, & *alii infiniti*.

nicus dicitur, natum esse, legas apud Labbeum cap. 8. ex iis novem, qui sextæ Synodo falso adscribuntur. Quod attinet ad horam; Hesychius hora diei tertia, Anastasius Nicænus septima, Anastasius Sinaita ad vesperam in lucem prodiisse apud Baronium tradunt. Illud probabile, natum esse nocte, quia Lucas statim ac narravit ortum ejus, subjungit: *Et pastores erant in regione eadem vigilantes, & custodientes vigilias noctis super gregem suum*. (8) Æque probabile illud etiam, natum esse nocte media, quia Ecclesia eam noctis partem anniversariis sacris & precationibus celebrat.

Tom. 6. Conc. pag. 1107.

In Appar. §. 122. Cap. II. 8.

Quo in loco natus est?

℟. Alii in Urbe Bethleem, alii in suburbio natum esse, contendunt (9). Illis potius credam.

Bar. ad an. Ch. 1. §. 2.

(8) S. Augustinus in Psal. 109. §. 16. *Et hoc ipsum* ante luciferum *signate dictum, & proprie dictum, & sic impletum. Noctu enim natus est Dominus de utero Virginis Mariæ: indicant testimonia pastorum, qui vigilias exercebant super gregem suum.*

Pastores in regionibus, quæ miti Cælo, ut Judæa, fruuntur, etiam hieme sub dio pernoctare consueverunt. Quare Christum natum non esse mense Decembri, perperam inde colligunt Scaliger, Calvisius, Grotius, & Basnagius.

(9) Epiphanius hær. 51. §. 9. scribit, Bethleem in quibusdam codicibus Evangeliorum dici πόλιν, *urbem*; in aliis κώμην, *vicum*. Hoc modo vocatur ab Joanne cap. VII. 42. Hieronymus epist. 17. pag. 130. *villulam*, & epist. 18. pag. 134. *villam* appellat. Non igitur Bethleemum *muris exutum, nudatumque facio absque ullo auctore*, quod objicit Serry in Mantissa ad Animadversiones Anticriticas in Historiam hanc Sacræ Familiæ pag. 6.

Quis

dam. Nam Matthæus initio capitis ſecundi: *Cum natus eſſet Jeſus in Bethleem Juda*: quæ verba de loco in ipſa Urbe, non ad Urbem poſito intelligunt antiqui Eccleſiæ Patres, Hieronymus, Chryſoſtomus, Origenes. Hic libro 1. contra Celſum, §. 51. *Si quis Michææ vaticinio, hiſto-*
Pag. 367. *riaque in Evangelio a Jeſu diſcipulis ſcripta minime contentus, ultra quæſierit quidpiam aliud, quo perſuadeatur Jeſum in Bethleem natum eſſe; is recogitet in Bethleem monſtrari ſpeluncam, in qua natus eſt, & in ſpelunca præſepe, ubi eſt faſciis obvolutus*. (10). Chryſoſtomus in Matthæum hom.
Pag. 73. 8. Maria Virgo *ut Bethleem ingreſſa eſt, partum celeriter abſolvit*. (11) Hieronymus epiſt. 27. cap.
Pag. 176. 4. de S. Paula ſcribit hoc modo: *Inde Bethleem in-*

Quis enim locum mœnibus ſeptum *villam*, *villulam*, aut *vicum* appellet? *Vicum*, inquam? Imo *viculum*, ſi ipſum Hyacinthum Serry audimus Exercitat. 12. §. 7. pag. 87. & Exercitat. 39. §. 3. pag. 266. qui tamen Exercitat. 30. §. 2. pag. 206. Urbem facit ita amplam, ut miretur, quomodo Paſtores intra illam *pupulum* (ut ipſe vocat Chriſtum Dominum) invenire potuerint.

Diſtabat Hieroſolymis, ut apud Bedam tom. 3. habet auctor libelli de locis Sanctis cap. 8. pag. 366. millia paſſuum ſex; ut docet Juſtinus Apologia 1. pag. 65. ſtadia triginta quinque, hoc eſt paſſuum quatuor millia, trecenta, & ſeptuaginta quinque.

(10) Idem in Matthæi cap. 13. pag. 12. tom. 2. *Quærendum igitur & de hoc ſermone, utrum Nazareth dicat patriam ipſius, an Bethleem. Nazareth quidem eſt, ob quam Nazaræus vocabitur, Bethleem autem, quod in ea natus ſit*.

(11) Idem S. Chryſoſtomus ibidem pag. 63. *Non continuo ut natus eſt, in civitatem ſuam venit, ſed in Bethleem quadraginta eſt remoratus diebus; ut his, qui diligentius vellent de ipſo cuncta rimari, occaſionem inquiſitionis ingereret*.

ingressa, & *in specum Salvatoris introiens*. Et comment. in Danielem cap. 2. loquens de Magis: Pag. 497. *Venientes in Sanctam Bethleem adoraverunt puerum, stella eis desuper ostendente*. Justinus autem, quem auctorem profitentur adversarii, adeo ipsis non favet, ut etiam a nobis sit apertissime, ut facile apparebit consideranti verba ipsa, quæ sunt in ejus Dialogo cum Triphone. §. 78. En tibi. Pag. 175. Γεννηθέντος δὲ πότε παιδίου ἐν βηθλεὲμ, (12) ἐπειδὴ Ἰωσὴφ οὐκ εἶχεν ἐν τῇ κώμῃ ἐκείνῃ πῦ καταλῦσαι, ἐν σπηλαίῳ τινὶ σύνεγγυς τῆς κώμης κατέλυσε: καὶ πότε αὐτῶν ὄντων

(12) Ita scribens S. Justinus, *secutus est Matthæum cap.* 2. ut ait Fridericus Sylburgius in annotationibus in hunc locum S. Justini pag. 55. Matthæus autem cap. II. 1. utitur verbis his: Τοῦ δὲ Ἰησοῦ γεννηθέντος ἐν βηθλεὲμ, quæ verba Latine reddenda sunt hoc modo: *Jesu ergo nato in Bethleem*, seu *Cum ergo natus esset Jesus in Bethleem*, ut habet Latina Versio Vulgata. Nam recte Casaubonus exercitat. 2. ad Annales Baronii §. 10. pag. 160. ubi agit de tempore adventus Magorum ad Christum adorandum: *Ordine recto Matthæus narrationem suam orditur ab observatione temporis, & loci*: Τοῦ Ἰησοῦ γεννηθέντος ἐν βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας. *Duo hæc maxima de caussa conjunguntur: nam circumstantia loci pendet a circumstantia temporis. Propterea enim repertus est Christus Bethleemi, quia advenerunt Magi* τοῦ Ἰησοῦ γεννηθέντος, Christo nato, *hoc est paullo ante nato. Ea namque vis est vocis Græcæ & locutionis. Ut si dicas*, Ἰωάννου τρωθέντος ἦλθον οἱ ἰατροὶ, *verba quidem nihil amplius sonant, quam hoc*, Joanne vulnerato venerunt medici. Quemadmodum igitur apud Matthæum participium aoristum γεννηθέντος non aliter, quam *nato* Latine reddi potest, quia Matthæus usus verbo temporis præteriti παρεγένοντο *venerunt*, ostendit, Magos adventasse Hierosolymam τοῦ Ἰησοῦ γεννηθέντος, *Jesu nato*: ita apud Justinum verbum idem ac tempus γεννηθέντος Latine *nato* reddatur, necesse est, quia Justinus per verbum temporis plusquam perfecti ἐτετόκει, *pepererat*, jam natum Bethleemi Christum Dominum significat.

των ἐκεῖ ἐτετόκει ἡ Μαρία τὸν Χριστὸν, καὶ ἐν φάτνῃ αὐτὸν ἐτεθείκει, ὅπου ἐλθόντες οἱ ἀπὸ Ἀραβίας Μάγοι εὗρον αὐτόν. *Nato vero tunc puero in Bethleem, quoniam Joseph non habebat in vico illo, ubi diverteret, in specu quodam prope vicum divertit; & cum tunc illi essent ibi, pepererat Maria Christum, & in præsepe ipsum posuerat, ubi venientes ex Arabia Magi invenerunt eum.* (13) Idem S. Justinus interpres sui ipsius

(13) Dionysius Petavius Rationarii Temporum tom. 2. lib. 4. cap. 2. *In id oppidum, uti fides Michææ V. 2. vaticinio constaret, cum Josepho sanctissima Virgo pervenit, ibidemque salutarem humano generi partum edidit. In ipso, inquam, oppidulo, ac publico diversorio,* ἐν τῷ καταλύματι, *ut Lucas loquitur. Ubi cum vacuus ad eos excipiendos locus esset alius nullus, ad stabulum diverterunt. Et quoniam* ὑπόπετρος, *ac rupibus aspera erat illa regio, credibile est, in rupe stabulum hoc impressum fuisse; atque ideo plerique Veterum, ut Justinus,* σπήλαιον spelæum, *sive* antrum *nominant. Intra vicum ipsum, oppidumve natum esse Christum, ex eo fit probabilius, quod Michææ verba id ipsum significant, dum ex ipsa Bethleemo oriundum fore Christum prædicant. Nam qui in suburbiis Bethleemiticis natum esse conjiciunt, haud satis recte vico perexiguo suburbiorum aliquid annectunt. Tum Bedæ ipsius testimonio refelluntur, qui intra oppidum hanc qualemcumque speluncam collocat.*

Casaubonus exercitat. 2. §. 1. pag. 148. *Quæritur, si intra muros natus est Christus, quomodo potuerunt pastores noctu urbem ingredi? Respondeo: si Bethleem erat* κώμη, vicus, *verisimile fuisse* ἀτείχιστον, *nec muros habuisse: si oppidum fuit muris cinctum, verisimile est in tam alta pace portas ut plurimum relictas fuisse apertas: aut certe Divina providentia evenisse illa nocte, ut paterent portæ.* Hinc habes quomodo respondeas Hyacintho Serry, qui loco cit. Bethleem *Urbem muris tunc temporis cinctam* sine auctore facit: cum tamen idem refellens Græcos & Æthiopas asserentes, quatuordecim puerorum millia jussu Herodis cæsa, scripserit exercitat. 39. §. 3. pag. 266.

Be-

ipsius (14) in eodem Dialogo §. 102. Ἅμα γὰρ τῷ γεννη- Pag. 196.
θῆναι αὐτὸν ἐν Βηθλεὲμ, ὡς προέφην, παρὰ τῶν ἀπὸ Ἀραβίας Μάγων μαθὼν Ἡρώδης ὁ βασιλεὺς τὰ κατ᾽ αὐτὸν, ἐπεβούλευσεν ἀνελεῖν αὐτόν. *Simul enim ac natus est ipse in Bethleem, ut ante dixi, cum a Magis Arabiæ Herodes Rex didicisset quæ de ipso erant, insidiose statuit ipsum interficere.* Idemque Apologia I. §. 34. Pag. 65.
κώμη δέ τις ἐστὶν (Βηθλεὲμ) ἐν τῇ χώρᾳ Ἰουδαίων, ἀπέχουσα σταδίους τριακονταπέντε Ἱεροσολύμων, ἐν ᾗ ἐγεννήθη Ἰησοῦς Χριστός. *Vicus autem quidam est* (Bethleem) *in regione Judæorum distans stadiis triginta quinque ab Hierosolymis, in quo natus est Jesus Christus.* Cum hujusmodi sit testimonium hominis in Palæstina nati, non video, quomodo præclarus Theologus Jac. Hyacinthus Serry exercitatione 30. §. Pag. 206.
2. secutus Justinum potuerit effari illud: *Natum extra Bethleemum in agro suburbano fidenter pronuncio.* Nam quod addit, Eusebium lib. 7. Demonstrationis Evangelicæ cap. 2. asserere, *Agrum, ubi Vir-*

Bethleem viculus duntaxat erat. Eidemque urgenti, Herodem interfecisse *pueros non modo in Bethleem natos, sed in omnibus finibus ejus*, respondebis, quemadmodum respondet Canus lib. XI. cap. 5. ad 5. Herodem *ex propria malitia ampliasse locum, sicut ampliavit & tempus.* Vide tertiam interrogationem capitis V.

(14) Quoties agitur de alicujus auctoris sententia, non aliorum opiniones sequi debemus, sed auctoris ipsius verba perpendere; hæc sunt indicia, hæc signa animi ejus. *Qui versiones tantum norunt, aliorum oculis vident, & cum plebe in atriis stantes e longinquo sacra contuentur: qui vero ipsum textum originalem intelligit, cum Sacerdotibus in Sanctuarium admissus omnium, quæ in penetralibus aguntur, ipse testis est, & arbiter*, ut ait vir doctus apud Brianum Vvaltonum in Biblico Apparatu Prolegom. 3. de lingua Hebraica, ejusque antiquitate &c. §. 28: pag. 238. & 239.

Virgo enixa infantem depoſuit, *demonſtrari juxta Bethleemum*, aut doceat neceſſe eſt ubi locum hunc integrum repererit, aut ultima verba *juxta Betheleemum* ab ſe ſe inſerta fateatur. Ita enim habet con-
Pag. 343. textus verborum Euſebii : Καὶ εἰς δεῦρο δὲ οἱ τὸν τόπον οἰκοῦντες, ὡς ἐκ πατέρων εἰς αὐτοὺς κατελθούσης παραδόσεως, τοῖς τῶν τόπων ἱστορίας χάριν εἰς τὴν Βηθλεὲμ ἀφικνουμένοις μαρτυροῦσι, τῶν λόγων πιστούμενοι τὴν ἀλήθειαν διὰ τῆς τοῦ ἀγροῦ δείξεως, ἐν ᾧ τεκοῦσα ἡ παρθένος κατατέθειται τὸ βρέφος. *Et adhuc locum incolentes, tamquam a Patribus ad ipſos profecta traditione, iis, qui locorum cognoſcendorum gratia Betbleem proficiſci conſueverunt, teſtantur ſermonum probantes veritatem per agri demonſtrationem, in quo enixa Virgo depoſuit infantem*. (15) Nec Burchardus ait, quod Serry contendit, ſpe-

(15) Caſaubonus memorata exercitat. 2. §. 1. pag. 147. dicit, pro τοῦ ἀγροῦ, *agri*, legendum τοῦ ἄντρου, *antri*, qua voce locum nativitatis Chriſti appellavit Euſebius etiam in libro 3. de vita Conſtantini cap. 43. Quam Caſauboni conjecturam valde probabilem, etſi non neceſſariam, exiſtimat Tillemontius annotat. 3. ad vitam Chriſti Domini pag. 418.

Franciſcus Blanchinus diſſertat. 1. *de Translatione ſacrorum Cunabulorum, ac Præſepis Domini, nec non corporis B. Hieronymi ab Eccleſia Betbleemitica ad Baſilicam Liberianam* ait, Præſepe, & Cunabula Chriſti Domini ex Palæſtina Romam translata eſſe, & in Baſilicam Liberianam recondita medio ſæculo Chriſti ſeptimo, eo annorum intervallo, quod eſt inter annum 640. & 650. Pontifice Theodoro 1. Præſepis nomine intelligi portionem ſaxi illius, ex quo conſtabat Præſepe Chriſti recens nati receptaculum, quippe inſculptum erat in rupe antri, ſeu ſpeluncæ, ubi Chriſtus natus eſt. Cunabula latine, σπάργανα græce eſſe faſcias, pannos, retinacula, cunas, & hujuſmodi Chriſti recens nati, ac infantis ſupellectilem. Exſtat diſſertatio tomo 3. Anaſtaſii Bibliothecarii pag. 109.

ſpeluncam, ubi Chriſtus natus eſt, fuiſſe in agro ſuburbano, & quidem *juxta muros Civitatis*. Burchardus enim hoc tantum dicit, eam fuiſſe *in* Bethleemi *fine orientali*, nec ullo modo extra Bethleemum fuiſſe definit. *Bethleem*, inquit, *ſita eſt in monte longo, licet arcto, ab Oriente extendens ſe in Occidentem, in cujus fine Orientali ſub rupe quadam, quæ erat in quodam diverſorio, illuxit nobis oriens Sol juſtitiæ Chriſtus Deus noſter. Juxta rupem autem illam contra Occidentem ad quatuor vel quinque pedes dependet rupes alia capacior, ſub qua erat præſepium jumentorum, in quo fuerat dulcis ille Jeſus reclinatus* (16). Apud Baronium vero ad an. 1. §. 2. unde, opinor, memoratus Theologus exſcripſit, ita loquitur idem Burchardus: *Erat Bethleem ſupra collem in longum porrectum ſita, in cujus extremitate Orientem verſus ſub rupe quadam exiſtente tunc temporis juxta muros civitatis, erat ſtabulum ac præſepe Domini exciſum in rupe, ubi natus eſt Chriſtus*. Addit igitur de ſuo Theologus *in agro ſuburbano*. Et quoniam vidit in hoc Baronii loco verba *juxta muros*, ex his formavit ſibi illa *juxta Bethleemum*, quæ appoſuit Euſebio de demonſtratione Evangelica lib. 7. cap. 2. At reputare debebat, quantum interſit inter primam, & ſecundam formulam: prima ſignificare poteſt locum intra muros, ſecunda non poteſt. (17)

In

109. edit. Romæ anno 1728. Vide Lambertinum De Serv. Dei Beatif. & Beat. Canoniz. lib. 4. part. 2. cap. 31. num. 15.

(16) In deſcriptione Terræ Sanctæ, quæ eſt in antiquis Lectionibus Caniſii tom. 4. pag. 19.

(17) Hyacinthus Serry exercitat. 30. §. 2. pag. 206.

Spe-

In hac Salvatoris spelunca erant ne bos, & asinus?

Bar. ad an. 1. §. 2. Pag. 176. ℞. Ita S. Hieronymus in epistola ad Eustochium 27. cap. 4. de Paula scribit: *Inde Bethleem ingressa in specum Salvatoris introiens vidit sacrum Virginis diversorium, & stabulum, in quo* agnovit bos possessorem suum, & asinus præsepe Domini sui, *ut illud impleretur, quod in eodem Propheta scriptum est*: Beatus, qui seminat super omnes aquas, ubi bos & asinus calcant. Similia habet S. Petrus Chrysologus serm. 159. *Regem Christum appositum ante duo prophetica illa jumenta admirantur* Magi. Sunt in eadem sententia S. Gregorius Nazianzenus orat. 38. S. Paulinus epist. 11. Prudentius Cathemerinon hymno 11. Est Ecclesia in precationibus Nativitatis Domini, dum ait: *O magnum mysterium & admirabile sacramentum, ut animalia viderent Dominum natum jacentem in præsepio!* Ex quo apparet, non allegorice tantum Patres locutos esse, ut visum aliquibus tristioris Criticæ hominibus, *sed etiam fide historica*, ut Basnagius ipse adversus Casaubonum profitetur: *Allegorica siquidem explicatio in historia nititur*. (18)

Esaiæ I. 3.

Ad an. ante Dom. 5. §. 21.

Un-

Speluncam hanc in agro suburbano fuisse sitam, quod hic potissime quæritur, testes sunt Eusebius lib. 7. de Demonstratione Euangelica cap. 2. agrum juxta Bethleemum demonstrari *asserens*, ubi Virgo enixa infantem deposuit. *Justinus loco paullo ante laudato speluncam* juxta Bethleemum positam *scribens: Burchardus in descriptione Terræ Sanctæ parte* I. *juxta muros Civitatis*.

(18) Paulus Galeardus, qui S. Gaudentii sermones recensuit ac notis illustravit, ad illa verba sermonis X. pag.

Unde, & quota hora pastores ad Christum recens natum venerunt?

℞. A Turri *Ader*, quæ Bethleemum inter & Hie-

pag. 295. Tamquam si diceret, quoniam cognoverunt olim bruta animalia Gentilium populorum: *Consentit non paucis ex antiquis Patribus, qui ad interpretandum istud Isaiæ testimonium, allegoria usi sunt. Cum autem animadverteret hunc Gaudentii locum Joannes Antonius Vulpius Bergomas, vir multiplici litterarum tum Græcarum, tum Latinarum genere instructus, dum amice Patavii colloqueremur, apposite dubitavit, num ex eo aliquod sibi præsidium petere possent recentiores ii, qui præeuntibus Casaubono, & Tillemontio, ex consensu antiquorum in explicandis mystice illis Isaiæ verbis:* Cognovit bos possessorem suum, & asinus præsepe Domini sui, *putaverunt confici posse, nullo modo verba hæc Prophetæ historice de bove & asino ad præsepe Domini adstantibus esse accipienda, ac proinde totam illam narrationem, cujus auctoritate bruta hæc animantia cunis Domini proxima appinguntur, fabellam esse male consutam. Nihil tamen, ubi cetera paria essent, obstare opinabatur, quin Prophetæ verba historice etiam intelligi possent, quamvis a Patribus fuerint satis unanimi consensu mystice explicata: quid enim frequentius apud antiquos, & præcipue apud Gaudentium nostrum, quam ut historica Christi gesta, ipsasque Evangelicas narrationes ad allegoriæ sensum trahant? Subdebat etiam satis ingeniose, ni fallor, non propterea pictoribus succensendum, etiamsi facti fides tot sæculorum credulitate fulta nullo modo constaret: potuerunt enim hujusmodi bruta animantia, tamquam figuræ ac symbola Judaici, Gentilisve populi, ex unanimi Ecclesiæ placito, cunis Domini nascentis apponi, ut monstraretur, Isaiæ vaticinium, nato Christo, sub hoc signo fuisse impletum.*

Ludovicus Vincentius Cardinalis Gotti de Veritate Religionis Christianæ tom. 4. part. 1. cap. 7. §. 3. num. 33. *Ad excludenda a præsepio Domini vera animantia Bovem & Asinum, non sufficit adducere Patres dicentes, ea hoc vel illud figurasse; sed ulterius probandum est, Patres asseruisse ea fuisse meras figuras, nec vere exstitisse.*

Hierosolymam sita a Bethleemo abest mille passus. S. Hieronymus epist. 27. cap. 4. *Haud procul inde* (Paula) *descendit ad turrim Ader, idest gregis, juxta quam pavit Jacob greges suos, & pastores nocte vigilantes audire meruerunt*: Gloria in excelsis Deo. *Vigilia* autem *quarta matutina, quæ in ortum luminis adimpletur*, id audivisse, scribit Arnobius junior in Psal. 129. Ecclesia certe die natali Christi Domini secundum sacrificium fieri jubet aurora illucescente, legique in eo Euangelium de adventu pastorum ad puerum recens natum videndum & adorandum.

Pag. 177. Bibl. Patr. tom. 8. pag. 315.

Quot fuerunt pastores isti?

℞. Tres fuisse, prodit Beda, seu quicumque est alius auctor libelli de locis Sanctis cap. 8. *In turre Ader, id est gregis mille passus a civitate*, Bethleem, *segregata est Ecclesia trium pastorum divinæ Nativitatis consciorum monumenta continens*. Casaubonus exercitat. 2. §. 10. eos rejicit, atque hariolatos dicit, qui quatuor fuisse pastores, existimarunt, & hæc illis nomina indiderunt, *Misael, Acheel, Stephanum, Cyriacum*. Id cum ita sit, liquet, Casaubonum non contendere atque affirmare, quatuor fuisse pastores istos, quod eum contendere, putavit Theologus Serry exercitat. 31. §. 6. declarans exemplo suo quamvis eruditos homines falli aliquando, ubi aliquid conniventes legunt. (19).

Pag. 366. tom. 3.

(19) Hyacinthus Serry exercitat. 31. §. 6. pag. 218. *Casaubonus exercitatione 2. in Baronium, quatuor fuisse contendit, quorum nomina ex pervetusto Codice Græco anony-*

nymo in Palatina Vittembergensi Bibliotheca asservato repræsentat: Misael, Acheel, Stephanum, & Cyriacum.

Casaubonus exercitat. 2. §. 10. pag. 165. *Sciant vero pii lectores istas* (Magorum) *appellationes ab homunculis profectas esse non solum otiosis & imperitis, sed etiam impiis & artium curiosarum sectatoribus. Id genus homines vanissimi cum ceteris Bibliorum nominibus ad maleficia sua uti solent, teste etiam Origene l. 1. contra Celsum: tum etiam aliis, quæ ipsi sibi finxerunt, & Biblicis historiis scelestissime accommodarunt. Sic Pastores, qui Dominum inviserunt, quatuor fuisse sunt hariolati, & illis hæc nomina indiderunt*, Misael, Acheel, Cyriacus, & Stephanus. *Magis autem non solum superiores appellationes attribuerunt, sed etiam alias, cujusmodi sunt hæ:* Ator, Sator, Peratoras. *Ut scias in quem finem homines fanatici hæc nomina excogitarint, subjiciam ad detestationem impiæ vanitatis unum ex multis exemplum. In Codice Græco satis vetusto Bibliothecæ Serenissimi Electoris Palatini hæc leguntur:* Τὰ ὀνόματα τῶν ἐν Βηθλεὲμ ποιμένων, Μισαὴλ, Ἀχεὴλ, Κυριακὸς, καὶ Στέφανος. Τὰ τῶν Μάγων ὀνόματα τῶν προσκυνησάντων τὸν Κύριον, Ἄτωρ, Σάτωρ, καὶ Περατορᾶς. Ταῦτα τὰ ὀνόματα ἐὰν δηχθείς τις ὑπὸ ὄφεως, ἢ σκορπίου, ἢ ἄλλου ἰοβόλου ἑρπετοῦ, καὶ θηρίου ἐπιγράψῃ ἐντὸς καινῆς χύτρας, μετὰ λιπαρᾶς δαδὸς καιομένης, καὶ μετὰ τοῦ ἁγιάσματος τῶν ἁγίων θεοφανειῶν ἐπικλείσῃ τὴν χύτραν, καὶ ἐπιδώσῃ τῷ μηνυτῇ τοῦ δηχθέντος, παραχρῆμα ἰᾶται ὁ δηχθείς. Nomina Pastorum in Bethleem, Misael, Acheel, Cyriacus, & Stephanus. Magorum nomina, qui adoraverunt Dominum, Ator, Sator, Paratoras. Hæc nomina cum quis morsus a serpente, aut scorpione, aut alio venenoso reptili, & bestia inscripserit intra novam ollam cum pingui tæda succensa, & cum sanctificatione sanctarum Dei apparitionum occluserit ollam, & tradiderit nuntio ejus, qui morsus est, statim curatur morsus. *En nugas, sed impias, & piorum execratione dignissimas. Atqui non alio spectarunt, qui præclara illa nomina excogitarunt.* Quibus ex verbis satis apparet, Casaubonum refellere Pastorum ac Magorum nomina, tamquam commentitia, a fine, in quem homines fanatici illa excogitarunt, ac proinde censuram illam: *En nugas, sed impias, & piorum execratione dignissimas*, cadere etiam in afficta illis nomina, quod Serry negat.

Christo nato, defecerunt ne statim Ethnicorum oracula?

℞. Ajunt nonnulli, atque ad id confirmandum dicunt, Augustum, cum ad Apollinis Delphici templum venisset sciscitandi caussa, ad quem se mortuo Imperium Romanum esset venturum, hoc vix demum tulisse responsum:

Bar. in Appar. §. 25.

Me puer Hebræus Divos Deus ipse gubernans
Cedere sede jubet, tristemque redire sub orcum,
Aris ergo dehinc tacitus discedito nostris.

Ob id Imperatorem Romam reversum aram in Capitolio posuisse cum titulo hoc: *Ara Primogeniti Dei* (20). Verum minime sequendi sunt, qui talia narrant. Etenim ex Plutarcho, qui edidit libros duos *de Oraculorum defectu*, perspicuum est, Apollinem Delphicum etiam post Christi nativitatem responsa consultoribus dedisse, etsi minore, quam antea, celebritate, neque carminibus, ut antea, sed prosa, solutaque oratione. Certe quidem Nero, ut est apud Suetonium in ejus vita cap. 40. *consulto Delphis Apolline, septuagesimum ac tertium annum cavendum sibi audivit.* (21).

Quan-

(20) *Idem putatur esse locus in Capitolio, ubi nunc Basilica B. Dei Genitricis Mariæ dicta hac de caussa* Ara Cœli. Lambertinus De Serv. Dei Beatif. & Beat. Canoniz. lib. 3. cap. 46. §. 8.

(21) Sua ætate, hoc est annis amplius 40. post Christum natum. Vide Antonium Vandale dissertat. 2. de Oraculorum Ethnicorum duratione, atque interitu.

Quandonam Festum Christi natale celebrari cœpit VIII. Kal. Januarii?

℞. Jam inde ab initio celebratum fuit eo die in Ecclesia Occidentali. Docet id S. Joannes Chrysostomus sermone 31. in diem natalem Christi; docet autem sic. Occidentales, ac præsertim Romani eo die Festum Christi natale jam inde ab initio celebrarunt, quo die eum natum noverant: natum autem VIII. Kal. Januarias noverant jam ab initio ex servatis Romæ tabulis census in Judæa tempore ortus ejus a Cyrino Augusti jussu peracti: eodem igitur die Festum Christi natale jam inde ab initio celebrarunt, & posteris celebrandum tradiderunt. (22) Itaque D. Augustinus secutus eamdem traditionem non semel scribit, Christum ex purissimo Virginis utero prodiisse VIII. Kal. Januarii, & memoriam rei tantæ eodem die, quo *ipsa res acta est*, *festa devotione* quotannis renovari solitam. (23) Veteres

Tom. 5. Pag. 417

(22) S. Justinus Apol. 1. pro Christianis ad Antoninum Pium, & Senatum Romanum pag. 75. *Vicus quidam est Bethleem in regione Judæorum triginta quinque stadiis Hierosolymis distans, ubi natus est Christus Jesus, quemadmodum & ex descriptionibus census acti, quæ sub Cyrenio primo vestro in Judæa Procuratore sunt confectæ, intelligere potestis*. Tertullianus adversus Marcionem lib. 4. cap. 7. *De censu Augustali, quem testem fidelissimum Dominicæ Nativitatis Romana Archiva custodiunt*. Orosius lib. 6. Historiarum cap. 22. pag. 449. *Tunc natus est Christus, Romano censui statim adscriptus, ut natus est. Dicendus utique civis Romanus census professione Romani*. Vide Baronium in Apparatu ad Annales §. 92. 96.

(23) Epist. 55. alias 119. §. 2. *Quæris quæ caussa sit*, cur an-

res Ægyptii & Orientales omnes, qui olim die sexto Januarii simul Festum natale Domini, simul Epiphaniam agebant, ut omnium eruditorum sententia est, medio fere sæculo Christi quarto morem, usumque Occidentalium recepisse creduntur. Nam S. Chrysostomus, qui memoratum sermonem de die natali Christi habuit Antiochiæ anno 386. cum adhuc Presbyter esset, ait, diem illum, licet vix decem ante annis cognitum, Antiochenorum tamen *opera celebratum inclaruisse*. (24)

Na-

anniversarius dies celebrandæ Dominicæ passionis non ad eumdem redeat anni diem, sicut dies, quo traditur natus. *Et deinde subjungis*, si hoc fit propter Sabbatum, & lunam, quid sibi velit in hac re observatio Sabbati & lunæ. *Hic primum oportet noveris diem Natalem Domini non in Sacramento celebrari, sed tantum in memoriam revocari, quod natus sit, ac per hoc nihil opus erat, nisi revolutum anni diem, quo ipsa res acta est, festa devotione signari.*

Florentinius in Martyrolog. Hieronym. exercitat. 2. pag. 198. eumque secutus Franciscus Pagius in vita Julii I. Pontificis §. 11. ex epistola quadam Joannis Nicæni affirmant, ab Julio Pontifice diem VIII. Kal. Jan. præstitutum fuisse Festo Christi natali celebrando. At epistolam illam fabularum plenam, & suppostitiam esse, volunt alii: ideoque nihil certi ex ea colligi licet.

(24) Verba Chrysostomi ad rem, quæ in manibus est, pertinentia sunt hæc ex memorato sermone in diem natalem Christi, qui est 31. tom. 5. pag. 418. & 419. *Nondum decimus annus est, ex quo hic dies manifeste nobis innotuit. Attamen perinde ac si jam olim nobis traditus esset, ita opera vestra celebratus inclaruit.... Hic dies, cum ab exordio iis, qui in Occidente habitant, cognitus fuerit... & jam inde a primordio ab ipsa Thracia Gades usque incolentibus manifestus & celebris.... Et cui veteres historiarum codices, qui Romæ publice asservantur, lectitare libeat, perfacile etiam tempus hujus descriptionis accurate disce-*

Natalis Christi dies est ne omnium dierum festorum maxime venerandus?

℟. Ita sane docet S. Joannes Chrysostomus hom. 31. de B. Philogonio. *Appetit festum*, ait, *omnium festorum maxime venerandum, tremendumque; quod si quis appellet omnium festorum metropolim, haudquaquam aberret. Quod autem hoc est? Christi juxta carnem nativitas. Ab hoc enim festum Epiphaniorum, ac sacrum Pascha, Ascensio, & Pentecoste originem ac fundamentum ducunt. Nisi enim secundum carnem natus esset Christus, nequaquam baptizatus esset, nam id festum Theophaniorum; nequaquam fuisset crucifixus, nam hoc est festum Paschæ; nequaquam misisset Spiritum San-* Pag. 356. & 357. tom. 1.

 ctum,

scere poterit... Ab illis, qui exactam hujus rei cognitionem habent, quique illam urbem inhabitant, hunc diem accepimus. Nam illi ipsi, qui illic commorantur, multo ante, & ex antiqua traditione ipsum celebrantes ad nos usque illius notitiam nunc transmiserunt. Vide Edmundum Martene de Antiqua Ecclesiæ disciplina cap. 12. & Montfauconii Monitum in citatum sermonem D. Chrysostomi tom. 2. Operum ejusdem Chrysostomi ab eodem Montfauconio editorum pag. 352.

Nicephorus lib. 17. Hist. Ecclesiasticæ cap. 18. pag. 779. *Idem Imperator* (Justinianus) *tum primum Servatoris Exceptionem toto orbe terrarum festo die honorare instituit, sicut Justinus de sancta Christi nativitate fecit. At*, ut observat Bellarminus lib. 3. de cultu Sanctor. extremo cap. 16. pag. 454. tom. 2. *constat ex Ambrosio, Augustino, Leone, & aliis, qui Justinum præcesserunt, festum Nativitatis longe esse antiquius. Solum ergo Imperatores illi addiderunt aliquid ad celebritatem, & fortasse præceperunt civilibus legibus, ne ullus operaretur in illis solemnitatibus, cum tamen etiam antea legibus Ecclesiæ dies illi festi sanciti essent.*

ctum, quod est festum Pentecostes. Itaque ab hoc ceu fonte quopiam diversi fluvii nata sunt nobis hæc festa. Verum non ob hoc tantum par est hunc diem ceteris anteponi, sed etiam ob id, quod id, quod in hoc natum est, ceteris omnibus est venerabilius. Nam quod Christus homo factus sit mortuus, consequentiæ cujusdam fuit: licet enim peccatum nullum perpetrasset, mortale tamen corpus assumserat: & erat quidem hoc admirandum: ceterum quod Deus cum esset, voluerit homo fieri, tantumque sese demittere sustinuerit, quantum ne cogitatione quidem complecti queas, hoc est maxime reverendum, stuporisque plenum. Quod quidem Paulus admirans dicebat: Sine controversia magnum pietatis mysterium. *Quod magnum?* Deus manifestatus in carne. *Ac rursum alibi:* Non enim Angelos apprehendit Deus, sed semen Abrahæ apprehendit. Unde debuit per omnia fratribus assimilari. *Propter hoc potissimum amplector diligoque diem hunc, & amorem ejus in medium propono, ut vos hujus amatorii pharmaci participes reddam, eoque rogo vos omnes obsecroque, summo studio, summaque cum alacritate velitis adesse, sed prius suam quisque domum repurget, ut videamus Dominum nostrum in cunis jacentem, ac fasciis involutum, tremendum ac stupendum spectaculum.* Hoc modo Chrysostomus auditores suos ad celebrandum colendumque Natalem Christi diem omni veneratione dignissimum anno 386. XIII. Kal. Januarii excitabat. (25)

I. Ad Tim. III. 16.
Ad Hebr. II. 16. 17.

CAP.

(25) Nimirum idem Chrysostomus subjicit hæc pag. 357. *Nec mihi quisquam dixerit, vereor, habeo conscientiam peccatis oppletam, sarcinam circumfero gravissimam. Sufficit enim horum quinque dierum tempus, si sobrius fueris,*

C A P. II.

De Circumcisione Christi.

Quo die circumcisus, & quo nomine appellatus est?

℞. DIe ab ortu *octavo*, *Dominico scilicet*, circumcisum, tradit Nicephorus lib. 1. cap. 12. *Jesus* nomen ei impositum est non quidem fortuito, aut hominum judicio, sed Dei consilio atque præcepto. Angelus enim Mariæ matri ejus ita annuntiavit: *Ecce concipies in utero, & paries filium, & vocabis nomen ejus Jesum*: deinde Josepho Mariæ Sponso simul præcepit, ut eo nomine puerum appellaret, & simul ejus appellationis rationem reddidit. *Vocabis*, inquit, *nomen ejus Jesum: ipse enim salvum faciet populum suum a peccatis eorum*. (1)

Bar. ad an. 1. §. 18.

Luc. I. 31.

Matth. I. 21.

Quo

ris, si attentus, si vigilaveris, ut multitudinem peccatorum reddas contractiorem.

Honorius III. in cap. *Explicari* 3. ait, *quod illi, qui nec voto, nec regulari observantia sunt astricti, in sexta feria, si Festum Nativitatis Dominicæ die ipso venire contigerit, carnibus propter Festi excellentiam vesci possunt secundum consuetudinem Ecclesiæ generalis.*

Ad hujus Festi celebritatem & venerationem pertinet etiam triplex Missæ sacrum, quod eodem die celebratur jam inde ab antiquis temporibus, ut est in cap. *Nocte Sancta* 48. de Consecrat. dist. 1. Lege vitam S. Thelesphori inter Vitas Pontificum Romanorum a nobis descriptas.

(1) S. Hieronymus in hunc locum D. Matthæi pag. 2. *Jesus Hebræo sermone Salvator dicitur. Etymologiam ergo*

Quo in loco circumcisus est?

℞. In eadem, in qua tunc morabatur, spelunca. Circumcisio enim non in Synagogis, sed in privatis ædibus, aut alio quovis loco peragi consuevit. Sic Abraham, cui primum Deus Circumcisionis præceptum dedit, domi circumcisus est, idemque filium, vernasque omnes domi circumcidit. Eodem modo Sephora susceptum ex Moyse filium circumcidit in diversorio, dum iter faceret in Ægyptum. Ut omittam vetera, Joannem Baptistam in paterna domo circumcisum fuisse, aperte ostendit S. Lucas. Ait enim, Elisabetham matrem ejus octavo post partum die, quo tempore domo exire puerperæ nondum licebat, cum ex præscripto Legis deberet adhuc *triginta diebus manere in sanguine purificationis suæ*, cir-

Bar. ad an. 1. §. 18.

Gen. XVII. 23.

Exodi IV. 25.

Cap. I. 59. 60.

Levit. XII. 4.

go nominis ejus Euangelista signavit dicens : Vocabis nomen ejus Jesum, quia ipse salvum faciet populum suum. S. Cyrillus Hierosolymitanus catech. 10. §. 11. *Jesus autem Christus duplici vocabulo nuncupatur : Jesus, quia salutem dat : Christus, quia Sacerdotio fungitur.* Omnia ferme nomina, quæ Christi personæ dantur in Sacris Litteris, complexus est S. Pontifex Damasus his versibus:

Spes, via, vita, salus, ratio, sapientia, lumen,
Judex, porta, gigas, rex, gemma, propheta, sacerdos,
Messias, sabaoth, rabbi, sponsus, mediator,
Virga, columna, manus, petra, filius, Emmanuelque,
Vinea, pastor, ovis, pax, radix, vitis, oliva,
Fons, paries, agnus, vitulus, leo, propitiator,
Verbum, homo, rete, lapis, domus, omnia,
Christus, Jesus.

Multa colligit etiam Hieronymus in Ezechielem cap. 46. pag. 485. & Cyprianus initio libri 2. Testimoniorum adversus Judæos.

circumcisioni præsentem adfuisse: quandoquidem cognatis vocantibus puerum *nomine patris sui Zachariam* ita respondentem inducit: *Nequaquam, sed vocabitur Joannes*. Itaque bene S. Epiphanius hær. 20. §. 1. *Bethleemi in lucem editus, atque in specu circumcisus*. Sententiæ Epiphanii subscribit Nicephorus lib. 1. cap. 12. *Die octavo, Dominico scilicet, circumciditur in Bethleem in domo Josephi*, nimirum in loco, ubi hospitabatur. Namque domum propriam habebat in Galilæa, non Bethlemi in Judæa. (2) Pag. 47.

A quo circumcisus est?

℞. Ab alterutro ex parentibus. Nam tum Patres, tum Matres circumcidendi munere fungi consuevisse, perspicuum est ex Sacris Litteris: illud ex cap. 17. & 21. Geneseos, itemque ex cap. 7. Actorum: hoc ex cap. 4. Exodi, & cap. 6. libri 2. Machabæorum. Christum igitur vel Josephus Pater, vel Maria Mater circumcidit. De Patre ita scribit S. Ephrem Syrus in oratione de Transfiguratione Domini, ubi Christum veram carnem sumsisse probat ex Circumcisione ejus: *Si non erat caro, Joseph quem circumcidit?* De Matre vero ita S. Bernardus, aut quisquis est alius auctor in Lamentatione B. Virginis Mariæ: Pag. 189. tom. 3.

Ipsa

(2) S. Hilarius Tract. in Psal. 118. §. 5. p. 274. *Hec etiam in circumcisione Domini ratio servata est: & in hoc* octonario *dierum numero, cum ipse circumcisione non egeret, oblatus in Templo est, ut in corpore ejus humanæ carnis reciderctur infirmitas.*

Ipsa genuit eum, lactavit eum, die octava circumcidit. (3)

Fac, ut narres aliquid de Festo Circumcisionis.

℟. Hujus Festi mentio prima invenitur in Concilio secundo Turonensi, quod anno Christi 567. celebratum est. Ita enim habet canon ejus de-

(3) Innocentius III. lib. 4. de Mysteriis Missæ cap. 30. *Quid de Circumcisione Præputii vel Umbilici præcisione dicetur? An in Resurrectione Christi similiter rediit ad veritatem humanæ substantiæ? Creditur enim in Lateranensi Basilica reservari; licet a quibusdam dicatur, quod Præputium Christi fuit a Hierusalem delatum ab Angelo Carolo Magno, qui transtulit illud & posuit Aquisgrani: sed post a Carolo Calvo positum est in Ecclesia Salvatoris apud Carosium. Melius est tamen, Deo totum committere, quam aliud temere definire.*

Benedictus XIV. antea Prosper Cardinalis Lambertinus de Beatif. & Beat. Canoniz. lib. 4. part. 2. cap. 24. n. 13. *Quidquid alii, de quibus apud Bollandum ad* diem primam Januarii, *censeant de loco, in quo Præputium Christi Domini putant asservari, pia est & constans apud Italos traditio, ipsum ad hanc diem esse in Ecclesia Oppidi Calcatæ,* quod propius ab Urbe abest. Ex Sacrario Ædis Lateranensis ablatum eo detulerat sacrilegus miles anno 1527. quo Roma direpta est. Lambertinus eadem repetit cap. sequenti 25. num. 46.

S. Thomas 3. part. quæst. 70. art. 3. ad 2. *Dicendum, quod cultellus lapideus non erat de necessitate Circumcisionis. Unde non invenitur tale instrumentum præcepto divino determinatum. Neque etiam communiter tali instrumento Judæi utebantur ad circumcidendum, sicut neque modo utuntur. Leguntur tamen aliquæ circumcisiones famosæ cultello lapideo factæ, sicut legitur Exod. 4. quod* tulit Sephora acutissimam petram, & circumcidit præputium filii sui. *Et Josue 5. dicitur:* Fac tibi cultellos lapideos, & circumcide secundo filios Israel. *Per quod figurabatur, circumcisionem spiritualem esse faciendam per Christum; de quo dicitur 1. Corinth.* 10. Petra autem erat Christus.

decimus septimus: *Ad calcandam Gentilium consuetudinem Patres nostri statuerunt, privatas in Kalendis Januarii fieri Litanias, ut in Ecclesiis psallatur, & hora octava in ipsis Kalendis Circumcisionis Missa Deo propitio celebretur.* (4) Hinc vides etiam ante hujus Concilii tempora Missam Circumcisionis celebrari consuevisse. Quamvis autem Magnus Gregorius in libro Sacramentorum Kal. Januarii titulum præponat *In octavis Domini*, in Præfatione tamen, ac Benedictione meminit de Circumcisione. Igitur ætate Gregorii Magni, qui anno 590. Pontifex factus est, memoria Circumcisionis colebatur. In Kalendario Romano Frontonis eodem Circumcisionis die notatur *Natale S. Mariæ*. Durandus in Rationali divinorum officiorum lib. 6. cap. 15. §. 16. affirmat, ad suam usque ætatem eodem die Missas duas celebrari solitas: primam *de pariente, scili-*

cet

(4) Apud Labbeum tom. 5. Conc. pag. 857. & apud Harduinum tom. 3. pag. 360.

S. Augustinus serm. 198. qui est secundus in Kalendis Januarii §. 1. & 2. *Solemnitas gentium, quæ fit hodierno die in lætitia sæculi, atque carnali, & in strepitu vanissimarum & turpissimarum cantionum.* Et paullo post: *Acturus es celebrationem strenarum sicut paganus, lusurus alea, & inebriaturus te. Quomodo aliud credis, aliud speras, aliud amas?... Dant illi strenas, date vos eleemosynas. Avocantur illi cantionibus luxuriarum, avocate vos sermonibus Scripturarum: Currunt illi ad theatrum, vos ad Ecclesiam: inebriantur illi, vos jejunate.* Pravam hanc Ethnicorum consuetudinem damnant Concilia Turonense II. can. 23. Antisiodorense anni 614. can. 1. Romanum anni 743. sub Zacharia Pontifice can. 9. ad eamque abrogandam olim Ecclesia jejunium indixit, ut patet ex Ordine Romano, qui est in Bibliotheca Patrum tom. 13. pag. 667.

cet de Beata Virgine, secundam *de partu*, *scilicet de filio* Virginis. Hac fortasse de caussa nunc quoque Festi Circumcisionis Officium, & Missa ex parte ad Virginem pertinet.

C A P. III.

De Magis, qui Bethleemum ad Christum adorandum se contulerunt.

Quinam fuerunt Magi isti?

Bar. ad an. 1. §. 21. ℞. NOn fuisse viros magicis artibus addictos, sed Philosophos peritos Astrologiæ, acceptum jam & approbatum est. (1) Num Reges fuerint, minus convenit. Probabilior eorum disputatio, qui dicunt, Reges fuisse *usitato more divinæ Scripturæ, quæ cujusque oppidi dominum Regem*
§. 30. *appellare consuevit*, ut ait Baronius; quem sequitur hac in re Casaubonus ipse Exercitat. 2. §. 10. concedens, atque confirmans, *Regulos fuisse, & Toparchas*. (2) Et quidem in Magis videtur
Psal. LXXI. 10. impletum illud: *Reges Arabum, & Saba dona adducent*. Item illud: *Ambulabunt Reges in splen-*
Psal. LX. 3. *dore ortus tui*. Accedit, quod in reges illud quadra-

(1) D. Thomas 3. part. quæst. 36. art. 5. *Magis autem assuetis in consideratione cælestium corporum manifestata est* (Christi nativitas) *per signum stellæ, quia, ut Chrysostomus dicit*, per consueta eos Dominus vocare voluit, eis condescendens.

(2) Hujus generis Reges unus & triginta numerantur in libro Josue cap. XII. 9. *Rex Jericho, Rex Hai, Rex Jerusalem, Rex Hebron, Rex Jerimoth, Rex Lachis* &c.

drare apte videatur: *Apertis thesauris suis*. Atque opinionem hanc, ut quæ ad veritatem propensior est, & Sacrarum Litterarum sensum, fideles jam olim libenter peramarunt. Matth. II. 11.

Quinam ex sanctis Patribus eos Reges fuisse testantur?

℟. Tertullianus in libro adversus Judæos cap. 9. disputans de Magis in eam partem fertur oratione, ut dicere videatur, illos Reges fuisse. Verba ejus hæc sunt: *Reges Arabum, & Saba dona afferent illi: nam & Magos Reges fere habuit Oriens*. S. Cæsarius vero Arelatensis serm. 139. in Appendice sermonum S. Augustini idem docet tamquam vulgo receptum. Ait enim §. 3. *Illi Magi tres Reges esse dicuntur*. Et S. Gregorius Magnus in libro Responsali sive Antiphonario: Pag. 732. *Rex magnus natus est in Israel, & venerunt Reges terræ adorare eum. Et obtulerunt ei munera aurum, thus, & myrrham*. S. Hieronymus insuper in Daniel. cap. 2. ita scribit: *Consuetudo autem,* Pag. 497. *& sermo communis Magos pro maleficis accipit, qui aliter habentur apud gentem suam, quod sint Philosophi Chaldæorum, & ad artis hujus scientiam Reges quoque, & Principes ejusdem gentis omnia faciunt. Unde & in nativitate Domini Salvatoris ipsi primum ortum ejus intellexerunt, venientes in sanctam Bethleem adoraverunt puerum, stella eis desuper ostendente*. Simile quiddam est in libro 4. de Trinitate S. Hilarii Pictaviensis. Affirmat enim Magos principes fuisse. (3) Multo etiam evi-

(3) Verba Hilarii, si quis forte cognoscere cupiat, sunt

evidentius, quam ceteri, huic veritati testimonium perhibet Paschasius Radbertus his verbis: *Magos Reges extitisse, nemo, qui historias legit Gentilium, ignorat, quo profecto Reges eos fuisse opinamur.* (4) Quibus adde, si libet, Cl. Claudiani, seu Claudiani Mamerti distichon illud:

Dant tibi Chaldæi prænuntia munera Reges,
Myrrham homo, Rex aurum, suscipe thura Deus.

Jure igitur ac merito Magos Christi adoratores Reges fuisse, *Fidelium pia traditio tenet*, ut ait Baronius ad an. Ch. 1. §. 30.

Quid est, quod aliqui eos Reges fuisse negent?

Cap. II. v. 8. ℟. Negant primo, quia Matthæus illos Magos tantum vocat, non Reges: vocasset autem, si Reges fuissent; quemadmodum Joannes ubi agit de filio Reguli a Christo sanitati restituto, (Cap. IV. 46.) regiam parentis dignitatem non siluit. Secundo quia Herodes eos alloquitur tamquam inferioris conditionis homines, ac etiam pro imperio cum illis agit: *Mittens eos in Bethleem dixit: Ite, & interrogate diligenter de puero, & cum inveneritis, renuntiate mihi.* Tertio quia incredibile est, Reges exteros in alienam ditionem ingressuros fuisse, nullis præmissis nuntiis, ac legatis ad Herodem.

sunt hæc in libro memorato §. 38. *Recordemur Orientis Magos adorantes Dominum, & munerantes, & laborem veniendi usque in Bethleem Judæ tanti itineris metiamur. In Principum enim labore totius Ægypti labor demonstratus est.*

(4) Expositionis in Matthæum lib. 2. pag. 391. tom. 14. maximæ Bibliothecæ veterum Patrum.

dem. Quarto quia multo incredibilius eſt, Reges quantumvis exiguo comitatu ſeptos, Bethleemo clam diſcedere potuiſſe, quin ſtatim noviſſet Herodes ſexto duntaxat milliario diſtans: ſex enim millium intervallo abeſt Bethleemo Hieroſolyma, ubi Herodes imperitabat. Quinto demum quia primus omnium Regiam illis dignitatem tribuit Theophylactus ſæculi undecimi ſcriptor. Atque omnia hæc argumenta ſunt, quibus permotus ſummus Theologus Hyacinthus Serry Exercit. 34. §. 2. negat, Magos Reges fuiſſe.

Age ſis, allatas rationes diſſolve.

℟. *Quod Regum nomen Euangeliſta ſuppreſſerit*, ait Canus lib. XI. cap. 5. *id omnino nihil eſt. Non enim exiſtimavit Euangelii teſtimonium regio apparatu cumulandum, quod Magorum ſapientia, & gravitate ampliſſime ornaverat. In veritate ſane occulta confirmanda regia appellatio obſcura, & otioſa erat, Magorum vox præclara & opportuna.* Etenim ex aſpectu novi Sideris Chriſtum natum cognoſcere ad Magos, hoc eſt ad aſtrologiæ peritos ſpectat, non ad Reges. Joannes autem Regulum illum, cujus filium Chriſtus ſanum fecit, ideo Reguli nomine appellavit, quia non habuit nomen ſpecioſius & accommodatius, quod ei tribueret: at Matthæus habuit opportunum, & illuſtre Magorum nomen, quo Reges Chriſti adoratores aptiſſime deſignaret. Quamquam in textu Græco, qua lingua ſcripſit Joannes, non legitur Βασιλίσκος, *Regulus*, ſed Βασιλικὸς, *Regius*, id eſt

Reſp. ad 4.

aulicus, Regis minister. (5) Praeterea Scriptores sacri Regios titulos interdum omittunt. Namque amici Job, qui eum *insultabant*, ut est in libro Tobiæ, Reges erant, nusquam tamen in historia Job Reges vocantur. *Nam quod Herodes Magos parum honorifice exceperit*, ut idem Canus e vestigio subjungit, *hoc aut Herodiani fastus indicium est*, *aut Romanæ gloriæ & majestatis*. *Indignum vero est*, *magni Regis tumorem in minutorum invidiam*, *odiumque convertere*. Nulla porro caussa fuit, (id enim erat tertium) cur Magi nuntios & legatos præmitterent, cum nullo apparatu regio, aut comitatu iter suscepissent, ne forte adventu suo, & inopinato in Judæam ingressu Herodes turbaretur, qui re ipsa vix audito ab ipsis ortu Regis Judæorum vehementer commotus est. Ex quo facile labefactatur etiam ratio quarto loco proposita. Nam viri nulla regiæ majestatis specie conspicui, privatim functi munere adorationis facile clam Herode Hierosolymis commorante discedere Bethlehemo potuerunt: præsertim cum Herodes non dubitaverit, quin imperata facerent, quemadmodum re ipsa fecissent, nisi a Deo in somnis jussi essent

Cap. II. 15.

(5) S. Hieronymus in Esaiam cap. 65. pag. 214. *Regulus*, *qui græce dicitur βασιλικὸς*, *quem nos de aula regia rectius interpretari possumus Palatinum*, *non solum filii*, *sed universæ domus suæ reperit sanitatem*. Vide Baronium ad an. 31. §. 55.

S. Chrysostomus in Joan. hom. 34. pag. 179. *Sive quod regio esset genere*, *sive quod alia principatus dignitate fungeretur*, *Regulus appellabatur*. *Nonnulli eumdem hunc esse opinantur*, *& qui est apud Matthæum VIII. 5. Sed aliter profecto videtur non modo dignitatis nomine*, *verum & fide*. Quod quidem Chrysostomus longa comparatione probat, & amplificat.

ſent *per aliam viam reverti in Regionem ſuam*. (6) Ad extremum nego, Theophylactum fuiſſe primum, qui Magis regiam dignitatem tribuerit. Nam Paſchaſius Radbertus recentiſſimus Patrum omnium, quos ſupra nominavi, utpote qui ſæculo Chriſti nono circa annum 844. floruit, eos Reges fuiſſe, libro 2. in Matthæum prodidit. Libenter autem Theologo celebri illud aſſentior, quod inſuper contendit, Prophetica verba illa Pſalmi 71. *Reges Tharſis, & inſulæ munera offerent, Reges Arabum, & Saba dona adducent*: itemque illa Eſaiæ cap. 60. *Ambulabunt gentes in lumine tuo, & Reges in ſplendore ortus tui*: peculiariter dicta non eſſe de Magis Chriſti recens nati adoratoribus, ſed generatim & univerſe de Regibus gentium, nationumque barbararum ad Chriſti cultum advocandis. Mihi enim ſatis eſt, illa ad Magos aliquo modo ſpectare, ut etiam cauſſæ meæ favere videantur.

Matth. II. 12.

Bibl. Patr. tom. 14. pag. 391.

Quot fuerunt?

℟. Tres fuiſſe creduntur. Hunc numerum definivit S. Leo Magnus paſſim in ſermonibus de Epiphania 1. 5. 6. cap. 1. & epiſt. 16. cap. 2. Leonis veſtigiis alii ex ſanctis Patribus poſtea inſtiterunt. (7) Auctor Operis imperfecti in

 Mat-

(6) Vide Ludovicum Vincentium Gotti in Veritate Religionis Chriſtianæ confirmata tom. 4. part. 1. cap. 11. §. 2. num. 15. pag. 238.

(7) Auctor ſermonis 136. §. 4. in Appendice apud S. Auguſtinum: *In eo, quod tria offeruntur, Trinitas intelligitur. In eo vero, quod tres ſunt, & ſinguli ſingula offerunt,*

Matthæum hom. 2. ex apocrypha *quadam Scri-*
Pag. 776. *ptura inscripta nomine Seth* duodecim fuisse scribit, quem sequitur Petrus Abaelardus serm. 4. de Epiphania. Auctor Glossæ Ordinariæ, numero eorum minime definito, dicit, plures fuisse.

Quibus nominibus appellabantur?

Maji tom. 1. pag. VII. ℞. Nomina Magorum, ut docet Bollandus, inaudita fuerunt usque ad exitum sæculi duodecimi. Nullus enim *scriptor vel Græcus, vel Latinus profertur per tot sæcula usque ad Friderici Barbarossæ tempora, qui nomina nunc vulgata usurparit*. Exinde ab aliis *Melchior*, *Gaspar*, *Balthasar* nuncupantur: (8) ab aliis *Appellius*, *Amerus*, *Damascus*: ab aliis *Magalath*, *Galgalath*, *Saracin*: (9) ab aliis *Ator*, *Sator*, *Paratoras*. (10)

runt, in Trinitate unitas declaratur. Verba prope ipsa leguntur apud Eusebium Episcopum Gallicanum hom. 1. de Epiphania tom. 6. Bibliothecæ Patrum pag. 622.

S. Maximus Taurinensis hom. 3. de Epiphania Domini, quæ est in Bibliotheca Patrum tom. 6. pag. 10. *Et uno itinere tres simul adoraturi veniunt Magi, quia in uno Christo Jesu, qui omnium credentium via est, inseparata ab eis erat Trinitas adoranda*.

(8) In Collectaneis, quæ exstant tom. 3. Operum Venerabilis Bedæ pag. 481. & eidem perperam adjudicantur, non longe ab initio, Magorum primus, qui *Melchior* dicitur, senex, canus, promissa barba & capillis perhibetur: secundus nomine *Gaspar* juvenis, imberbis, rubicundus: tertius, qui *Balthasar* vocatur, fuscus, integre barbatus. Hinc fortasse hauserunt pictores, ut Magorum unum colore subnigro, ceteros albo effingerent.

(9) Zacharias Episcopus Chrysopolitanus in unum ex quatuor Euangelistarum dictis Euangelium lib. 1. cap. 8. Bibl. Patr. tom. 19. pag. 758. *Nomina trium Magorum*

Græ-

(10) Anno 1638. fuit in Gallia, qui edito volumine persuadere tentaverit, Magos non alios fuisse, quam *Henochum*, *Eliam*, & *Melchisedechum* e terrestri Paradiso ad Christi præsepe a stella deductos. (11) Quod commentum refellit Theophilus Raynaudus in Diptychis Marianis part. 5. puncto 8. num. 25.

Unde venerunt?

℞. Incertum. Nam Persæ habentur a multis, ab aliis Chaldæi. Nonnullis visum est, Æthiopes fuisse, quibusdam fuisse Indos. Aliqui ex Mesopotamia, plerique ex Arabia Felice regione ad ortum Judææ collocata illos deducunt. Horum sententiæ conveniens congruensque videtur illud Psalmi 71. *Reges Arabum, & Saba dona adducent:* itemque illud: *Dabitur ei de auro Arabiæ.* Bar. ad an. 1. §. 23.

C 3 *Ha-*

Græce Appellius, Amerus, Damascus. *Appellius interpretatur* fidelis, *Amerus* humilis, *Damascus* misericors. *Hebraica lingua vocati sunt* Magalath, Galgalath, Saracin. *Magalath interpretatur* nuncius, *Galgalath* devotus, *Saracin* gratia. Vide supra annotationem 18. ad cap. 1. pag. 15.

(10) Causabonus exercitat. 2. ad Annales Baronii §. 10. *Puduit jure merito harum ineptiarum Cardinalem Baronium, apud quem in tam prolixo de Magis sermone de illorum nominibus ne verbum quidem.* Et paullo infra subjungit, *istas appellationes ab homunculis profectas non solum otiosis, & imperitis, sed etiam impiis, & artium curiosarum sectatoribus.*

(11) Jacques d' Ausoles Traitè de l' Epiphanie, part. 3. apud Honoratum a S. Maria tom. 2. Animadversionum in regulas & usum Critices lib. 3. dissert. 4. art. 2. pag. 272.

Habes ne idoneos auctores hujus sententiæ?

℟. Habeo longe antiquissimos, Justinum, & Tertullianum. S. Justinus in Dialogo cum Triphone: *Porro Magi Arabes cum pervenissent Bethleem, & adorassent puellum*. Tertullianus in libro adversus Judæos cap. 9. *Accepit Christus infans virtutem Damasci, & spolia Samariæ. Maneant enim Orientales illi Magi infantiam Christi recentem auro, thure, myrrha munerantes ...... Nam de hoc auri munere etiam David dixit*: Et dabitur illi de auro Arabiæ: *Et iterum*: Reges Arabum, & Saba dona afferent illi: *nam & Magos Reges fere habuit Oriens, & Damascus Arabiæ retro deputabatur, antequam transcripta esset in Syrophœnicem ex distinctione Syriarum*. Eadem repetit lib. 3. contra Marcionem cap. 13. (12).

Pag. 303.

Quan-

(12) Grotius tom. 6. Criticorum Sacrorum pag. 71. & 72. ad verba illa Matthæi cap. II. 1. Ἀπὸ ἀνατολῶν, *ab Oriente. Perplacet mihi vetustissima Christianorum, atque inter eos Justini martyris, ac Tertulliani sententia, quam & Epiphanius sequitur, ab Arabia venisse hos sapientes. Eam enim Judæi, uti sibi ab ortu adsitam, hoc nomine vulgo appellabant, ut videre est Gen. X. 30. XXV. 6. 18. Jobi I. 3. Judic. VI. 3. 1. Reg. IV. 30. Esaiæ XI. 14. Jerem. XLIX. 28. Tacitus in descriptione Judææ:* Terra, finesque qua ad Orientem vergunt, Arabia terminantur. *Chaldæi Septemtrionalium potius nomine censebantur, Jerem. XXV. 9. Et munera, quæ attulerunt, Arabica sunt, non Persica. Neque vero soli Persarum sapientes Hebræis Græca lingua utentibus Magi vocabantur, sed & alii, ut videre est in Græca Danielis historia. Habuit autem & Arabia antiquitus sapientes suos tum naturæ omnis, tum astrorum in primis studiosos, quod nos docent Jobi ejusque amicorum colloquia. Nec aliter sumam, quod Salomon dicitur antecel-*

luis-

Quandonam Bethleemum adventarunt?

℟. Quadruplex opinio eſt. Alii biennio integro, (13) alii die tertio decimo, poſtquam natus fuerat, Jeſum a Magis Bethleemi adoratum, exiſtimant. Sunt etiam, qui velint, eos Bethleemum adventaſſe poſt Virginis Matris purificationem; nec deſunt, qui ante Purificationem quidem, ſed paucis tantum diebus, VIII. videlicet, aut VI. Kal. Februarii illos acceſſiſſe, contendant. Bar. ad an. 1. §. 31.

Ex his quos potiſſimum probas?

℟. Eos, qui dicunt, Magos Bethleemum veniſſe poſtridie Nonas Januarii, hoc eſt die tertio

luiſſe ſapientibus, ut Ægypti, ita & Orientis, id eſt Arabiæ, 1. *Reg. IV.* 30. *Et Pythagoram ſapientiæ cauſſa Arabes adiiſſe, ſcriptum Porphyrio, cujus in eam rem verba apud Cyrillum exſtant decimo contra Julianum. Quin ipſum nomen* Ἐλύμας, *quod a Luca* μάγος *vertitur Actorum* XIII. 8. *ab Arabia venit*: & *Plinius* (lib. 25. cap. 2.) *Magorum Arabiæ meminit*: & *Ptolemæus* (lib. 6. cap. 7. tabula 6. Aſiæ) *in Arabia ponit Magorum ſinum*. Atque hinc refellitur Hyacinthus Serry, qui exercitat. 34. §. 6. pag. 237. dixit, *Magorum nomen fuiſſe apud Arabes inauditum*.

(13) Horum Dux S. Epiphanius Hær. 51. §. 9. pag. 431. *Neque Mariam in ſpelunca, ubi pepererat*, Magi *repererunt, ſed, ut Euangelium narrat, ſtella illos ad eum locum perduxit*, ubi erat puer. Et intrantes domum invenerunt Puerum cum Maria; *non in Præſepi, vel in ſpelunca, ſed in domo ſcilicet, ut accurata rei veritas, ac biennii intervallum exprimeretur, quod ab ejus natali ad Magorum adventum effluxerat*. Lege infra poſitum reſponſum ad interrogationem; *Quo in loco Magi Jeſum adorarunt?*

decimo post Christum natum. Id enim & Matthæus indicasse videtur illis verbis: *Cum natus esset Jesus, ecce Magi*: quod *ecce* de re proxima, & quasi præsenti dici solet: & Ecclesia jamdiu hoc traditum a majoribus conservavit, ut docet S. Augustinus, cujus hæc sunt verba in sermone 203. de Epiphania 5. cap. 1. *Christus ante dies tredecim natus a Magis hodie traditur adoratus. Quia factum est, Euangelii loquitur veritas; quo die autem factum sit, ubique clamat tam præclaræ istius solemnitatis auctoritas.* (14) Augustino suffragatur D. Thomas 3. part. quæst. 36. art. 6. *Magi pervenerunt ad Christum decima tertia die nativitatis ejus, quo die festum Epiphaniæ celebratur.* Neque ulla obstat longinquitas loci. Nam iter ex Arabia Felice Hyerosolymam intra dies octo camelorum opera confici posse, tradit Petrus de Marca in libello *de Adventu Magorum ad Christum*, qui exstat inter opuscula ejus posthuma a Stephano Baluzio edita.

Quænam sunt, quæ contra dicuntur?

℞. Tria hæc in primis desumta ex Euangelio
Cap. II. 13. 14. 16. D. Matthæi: Herodem jussisse occidi *omnes pueros, qui erant in Bethleem, & in omnibus finibus ejus a bimatu & infra, secundum tempus, quod exquisie-*

(14) Idem Augustinus serm. 202. de Epiphania 4. cap. 1. §. 1. *Epiphania Græce, Latine manifestatio dici potest. Hoc enim die Magi Dominum nostrum adorasse perhibentur, stella scilicet apparente commoniti, & præcedente perducti. Eo quippe die, quo natus est* (Christus) *illi stellam in Oriente viderunt, & quem natum indicaverit* [illegible]. *Ex illo igitur die ad hunc diem excurrerunt.*

fierat a Magis: id, quod ab eo imperatum non fuisset, si ab ortu stellæ, de quo diligenter Magos interogaverat, ad eorum adventum tredecim duntaxat dies intercessissent. Deinde nullum poni spatium temporis inter discessum Magorum Bethleemo, & mandatum ab Angelo datum Josepho de fuga in Ægyptum; ex quo apparet, si Magi die *6.* Januarii venerunt, Angelum præcepisse Josepho, ut fugeret in Ægyptum ante Purificationem: quod affirmari nullo modo potest, cum Lucas historiam Virginis in Templo purificatæ exponat. Tertio Herodem, statim atque sensit, se a Magis illusum, puerorum cædem indixisse; quæ cædes cum facta non sit nisi aliquot post Purificationem diebus, sequeretur, illum qui valde solicitus expectabat, quid sibi Magi de puero renuntiarent, duntaxat post mensem cognovisse, se ab illis deceptum; quod difficile creditu est. Præterea cominus congredientes conantur evertere fundamenta opinionis nostræ. Ajunt enim voculam *Ecce* non significare rem proxime ab ortu Christi peractam. Nam Matthæus ea usus conjungit cum discessu Magorum præceptum ab Angelo datum Josepho de fuga in Ægyptum, licet inter discessum eorum, & fugam in Ægyptum mensis intercesserit. Postremo Catholicam Ecclesiam non ponere pro certo, Christum die *6.* Januarii a Magis adoratum, quia eo die ejus rei memoriam celebrat. Nam ob id puerorum cædes ante Magorum adventum facta esset, quippe Ecclesia illam recolit inter festa Christi natalitia ante Epiphaniam.

Cap. II. 12.

Quo-

Quomodo hæc refellenda?

℞. Ad primum responsum est ab Euthymio cap. 2. Commentarii in Euangelium Matthæi. *Quod si*, inquit, *a bimatu, & infra jussit Herodes pueros interimi, ne mireris: suspicabatur enim non statim apparuisse Magis stellam, sed fortassis puerum ante ejus apparitionem natum fuisse. Ideo securitatis caussa tempus anticipavit, & usque ad fines Bethleem cædem extendit, ut undique quod venabatur, concluderet, & una cum interfectorum multitudine etiam Christum interficeret. Eos ergo, qui bimuli erant, occidit, ut tempus ampliationem haberet, sicut prædiximus: illos vero, qui minoris erant ætatis*, secundum tempus, quod exquisierat a Magis. *Itaque & tempus, quod a Magis didicit, observavit, & latitudinem alteram ipse adjecit. Restat igitur, ut verba illa*, secundum tempus, quod exquisierat a Magis; *non in eo, quod dicitur* a bimatu, *intelligas, sed in eo, quod additur* & infra. *Oportet enim post id, quod dicitur* a bimatu, *distinctionem ponere: deinde totum, quod sequitur, simul legere. Si enim, sicut dicunt, duorum annorum tempus expletum esse didicisset, nequaquam eos perdidisset, qui minoris erant ætatis*. (15) Euthymio consentiens D. Thomas, *Ideo*, ait, *non solum bimos pueros interfecit, sed etiam infra, quia, ut Augustinus dicit in quodam sermone Innocentium*, timebat, ne puer, cui sidera famulantur, speciem suam paullo supra ætatem, vel infra transformaret.

Bar. ad an. 1. §. 33.

3. Part. quæst. 36. art. 6. ad 3.

(15) In Maxima Bibliotheca veterum Patrum tom. 19. pag. 494.

ret. (16) Secundum ſolvit Auguſtinus, qui lib. 2. de Conſenſu Euangeliſtarum cap. 5. §. 16. ubi multa collegit, quæ Matthæus prætermittit, & Lucas dicit, ſeu quæ Lucas prætermittit, & dicit Matthæus: *Hic proinde*, ait, *cognoſcendum eſt, quod deinceps ad cetera talia valeat, ne ſimiliter moveant, animumque conturbent, ſic unumquemque Euangeliſtam contexere narrationem ſuam, ut tamquam nihil prætermittentis ſeries digeſta videatur. Tacitis enim, quæ non vult dicere, ſic ea, quæ vult dicere, illis, quæ dicebat, adjungit, ut ipſa continuo ſequi videantur.* Matthæus igitur, omiſſa hiſtoria Purificationis, cum Magorum diſceſſu conjungit fugam in Ægyptum, & Lucas ſcribit, Virginem poſt Purificationem Nazarethum regreſſam, nullamque mentionem facit de fuga Nazaretho in Ægyptum. Uterque nimirum brevia narrandi ſecutus compendia, res quaſi eo ordine geſtas deſcribit. Tertium quoque nodum idem Auguſtinus extricavit. Ita enim loquitur cap. 11. ejuſdem libri §. 24. *Omitto dicere, quot, & quantis occupationibus regia cura diſtendi potuerit, & per plurimos*

dies

(16) S. Chryſoſtomus in Matth. hom. 7. pag. 66. *Quod ſi a biennio & infra Herodes pueros interfecit, non mireris. Siquidem conveniens in eumdem tyrannum pavor & furor pro abundantia cautionis, & licentia perſecutionis majus etiam tempus includit: ne quis profecto ejus ætatis, & fortaſſe is potiſſimum, propter quem alii interimuntur, effugiat.*

Melchior Canus lib. 11. de locis cap. 5. in reſponſione ad 5. ubi cauſſam noſtram tuetur: *Sed ais: Cur bimos interfecit, ſi non ſecundum tempus ſtellæ? Reſpondeo: Cur in omnibus finibus Bethleem, ſi in Bethleem juxta Prophetam natus eſt Chriſtus? Quemadmodum ergo ex propria malitia ampliavit locum, ſic ampliavit & tempus.*

dies ab illa intentione vel averti omnino, vel impediri... Illud dico, posteaquam nihil Herodi Magi renuntiaverunt, eum credere potuisse, illos fallaci stellæ visione deceptos, posteaquam non invenerunt, quem natum putaverant, erubuisse ad se reverti, atque ita eum, timore depulso, ab inquirendo ac persequendo puero quievisse. Deinde vulgatis rebus, quæ in Templo factæ, dictæque fuerant, Herodes se a Magis sensit illusum, ac deinde ad Christi mortem cupiens pervenire, multos infantes, sicut Matthæus narrat, occidit. Atque his tribus rejectis, quartum sequitur, quod non modo non est contra nos, sed a nobis etiam. Nam Matthæus ipse ibidem de Magis loquens, semel atque iterum utitur particula *Ecce* ad significandam rem, quæ mox peracta est. *Qui cum audissent Regem, abierunt, & ecce stella, quam viderant in Oriente, antecedebat eos:* & paucis interjectis: *Defuncto autem Herode, ecce Angelus Domini apparuit in somnis Joseph in Ægypto dicens; Surge, & accipe puerum, & matrem ejus, & vade in terram Israel.* Nemo, opinor, negabit, aut stellam Magis Hierosolyma egressis Bethleemum ferentem viam statim rursus monstrasse, aut Angelum statim a morte Herodis Josepho in Ægypto apparuisse. Quidni igitur liceat affirmare, Josephum, statim ac Magi discesserunt, ab Angelo admonitum, ut fugam in Ægyptum pararet? Neque vero particula *Ecce* referenda est tantum ad profectionem Magorum ex Oriente, non autem ad eorum adventum Hierosolymam: etenim Matthæus utrumque conjungens, ad utrumque referendum esse ostendit. *Cum natus esset Jesus... Ecce Magi ab Oriente venerunt Hiero-*

Cap. II. 9. 19.

so-

ſolymam. Sed eſto, ad ſolum diſceſſum ex Oriente pertineat. Viſa igitur ſtella die ortus Domini nulla mora interpoſita Magi diſceſſerunt: commode igitur intra dies tredecim Bethleemum, quod ab Arabia iter dierum octo abeſt, pervenerunt. Do autem libenter, ut ad illud poſtremum veniam, Eccleſiam feſta Sanctorum, ordine temporum haud conſervato, interdum celebrare: at ſimili modo etiam Chriſti ſolemnitates recolere, ſi eas excipias, quæ *Mobiles* dicuntur, non ita facile conceſſerim. Cum enim ipſorum adverſariorum aſſenſu, recta temporis ratione ſervata, Chriſto concepto diem 25. Martii, nato diem 25. Decembris, circumciſo diem primum Januarii, & baptizato diem ejuſdem menſis ſextum Eccleſia voverit ac ſacraverit: non video, cur poſtea negent, Chriſtum die ſexto Januarii a Magis adoratum, cum eo die Chriſti a Magis adorati memoriam eadem Eccleſia commemoret. Aut igitur hujus diſcrepantiæ cauſſam afferant, aut Magos poſtridie Nonas Januarii Bethleemum veniſſe, & Chriſtum adoraſſe, cum Eccleſia conſentiant.

Quo in loco Magi Jeſum adorarunt?

℟. *In humili tugurio, ſqualidoque præſepio*, ut ait S. Chryſoſtomus hom. 6. in Matthæum. Sic Auguſtinus enarratione in Pſalm. 44. §. 3. *Magos ſtella direxit, adoratus eſt in præſepi, cibaria manſuetorum*. Sic Hieronymus epiſt. 17. & 18. ad Marcellam: *Ecce in hoc parvo terræ foramine Cælorum conditor natus eſt: hic involutus pannis, hic viſus a paſtoribus, hic demonſtratus a ſtella, hic ado-*

Pag. 52.

Pag. 130. & 134.

adoratus a Magis. Sic Ecclesia: *Hodie stella Magos duxit ad præsepium*. Itaque ut scribit Baronius ad an. 1. §. 34. *jure redarguuntur, qui aliter senserunt ea levi ratione permoti, quod Matthæus nullam de præsepi fecerit mentionem, sed dixerit, eos* intrasse domum, & invenisse puerum cum Maria matre ejus: *quasi vero non sit divinæ Scripturæ satis frequens phrasis, locum quemlibet, ad habitandum tamen accommodatum, quantumlibet exiguum, domum appellare: cum & nidum avium, domum quoque nominet, ut videre est in Psalmo*: Herodii domus. *Unde Euthymius sic optime*: Hic, *inquit*, tugurium domum appellat.

In Matth. 2.

Adorarunt ne tamquam Deum?

℞. Id aperte tradunt Irenæus, Origenes, & Chrysostomus. Irenæus lib. 3. adversus hæreses cap. 10. scribit, *deductos a stella in domum Jacob ad Emmanuel per ea, quæ obtulerunt, munera ostendisse, quis erat, qui adorabatur: Myrrham quidem, quod ipse erat, qui pro mortali, humanoque genere moreretur & sepeliretur: Aurum vero, quoniam Rex*, cujus Regni finis non est: *Thus vero, quoniam Deus, qui &* notus in Judæa factus est, *& manifestus eis, qui non quærebant eum*. Origenes lib. 1. contra Celsum §. 60. *Postquam didicerunt, ubi natus fuisset, ut regi aurum, ut morituro myrrham, ut Deo thus obtulerunt*. Chrysostomus in Matth. hom. 8. *Idcirco*, ait, *nihil ibi de sensibilibus istis grande conspicitur, sed angustum tugurium, ac vile præsepium, & inops mater, ut melius nuda Magorum philosophia claresceret; & ut discas, quia non tam-*

Pag. 375. tom. 1.

Pag. 74.

tamquam homini tantum, ſed tamquam Deo auctori omnium ſupplicarint bonorum. Id intelligi poteſt etiam ex Epiphanio hær. 30. §. 29. S. Ambroſius quoque lib. 1. de Fide cap. 4. §. 31. idem ſentire ſe oſtendit his verbis: *Unum Deum Magi crediderunt, & aurum, thus, & myrrham ſupplices ad Chriſti cunabula detulerunt, auro Regem fatentes, ut Deum thure venerantes. Theſaurus enim regni ſacrificium Dei, myrrha eſt ſepulturæ*. Adde, quod Eccleſia in feſto Epiphaniæ ita Deum precatur: *Deus, qui hodierna die Unigenitum tuum Gentibus, ſtella duce, revelaſti*: ac præterea utitur hymno Sedulii canentis ita de Magis: *Deum fatentur munere*. S. Hieronymus in Matth. cap. 2. celebrat pulcherrimum Juvenci Presbyteri verſiculum, quo munerum ſacramenta comprehendit: Pag. 2.

Thus, Aurum, Myrrham, Regique, Hominique,
Deoque Dona ferunt.

Concinit memoratus Sedulius:

Aurea naſcenti fuderunt munera Regi,
Thura dedere Deo, myrrham tribuere ſepulto. (17)

Obtulerunt ne ſinguli munera ſingula, an ſinguli tria?

℞. Abulenſis quæſt. 36. in cap. 2. Matth. vult, ſin-

(17) Lib. 2. Operis Paſchalis ver. 95. pag. 1663.
In iis, quæ Concilium Epheſinum Oecumenicum III. anteceſſerunt, apud Labbeum tom. 3. Conc. pag. 119. eſt Theophili Epiſcopi locus hic: *Conſtat namque Magos, qui ad illum venerunt, eum ipſum, qui apparuerat, adoratione ſua ut Deum agnoviſſe*. Vide Abulenſem quæſt. 43. in Matth. cap. 2. & Honoratum a S. Maria tom. 2. Animadverſionum in Regulas & uſum Critices lib. 3. diſſertat. 4. art. 5. 6. & 7.

ſingulos tria obtuliſſe: *quia munera iſtorum Regum debebant eſſe ſolemnia, ſicut decebat ipſos Reges dare, & ſicut decebat dari ipſi Chriſto, quem tamquam Deum adorabant*. Salianus ad an. Mundi 4053. §. 27. Abulenſis ſententiam roborat teſtimonio S. Anſelmi in eumdem Matthæi locum, ubi non ſolum tradit, quid ſentiat, ſed cur etiam ſentiat: *Magis fatendum eſt*, inquit, *quod congruit myſterio, ſcilicet quod ſinguli tria: unuſquiſque enim Regem, & Deum, & paſſibilem eum crediderunt*.

Stella Magorum dux fuit ne una ex cæleſtibus ſtellis?

Bar. ad an. 1. §. 35.

℞. Minime vero: atque id conſtat inter doctiſſimos. Quid autem fuerit, quæritur. D. Thomas Part. 3. quæſt. 36. art. 7. rejectis tum iis, qui putant, eam fuiſſe Spiritum Sanctum, tum iis, qui volunt fuiſſe Angelum a Paſtoribus per ſpeciem hominis viſum, cenſet, fuiſſe *ſtellam de novo creatam non in Cælo, ſed in aere vicino terræ, quæ ſecundum divinam voluntatem movebatur*, ut Magis iter oſtenderet, perinde, ut ego quidem arbitror, atque columna ignis noctu, & nubes interdiu Iſraelitas per deſertum deduxit. (18) Per

(18) S. Auguſtinus ſerm. 201. in Epiphania 3. alias de tempore 31. cap. 1. §. 1. *Illa ſtella nec umquam antea inter ſidera apparuit, nec poſtea demonſtranda permanſit*.

Fridericus Spanhemius in *Dubiis Euangelicis* dub. 27. num. 8. pag. 297. it in ſententiam S. Auguſtini, ac D. Thomæ: *Omnibus expenſis, hæc ſententia tutiſſima videtur, hanc ſtellam fuiſſe corpus lucidiſſimum, ſed exiguæ molis, a Deo extraordinarie, non in Cælo ætherio, ſed aereo, ejuſque regione inferiore formatum, ſive per creationem im-*

Per quam viam Magi ad suos redierunt?

℞. Eos, adorato Jesu, acceptoque in somnis mandato, ne redirent ad Herodem, *per aliam viam reversos esse in regionem suam*, dicit Matthæus. At quam viam tenuerint, omnino silet. Si Arnobio juniori, qui sæculo Christi quinto vixit, credere libet, maritimo itinere ad suos redierunt. Namque ita creditum in Herodis aula, scribit in commentariis ad Psal. 47. *Tempore, quo non est inventus Dominus, & infantes occisi sunt, etiam navigia regio sunt jussu vexata, quibus Magi, qui non redierant ad Regem, credebantur fugere potuisse.* (19)

Cap. II. 12. Bar. ad an. 1. §. 37.

D CAP.

immediatam, sive per mediatam; & motu arbitrario pro Dei voluntate motum ad designationem eventus extraordinarii, & directionem itineris Magorum ad Domum & Dominum: quod, ministerio illi præstito, pro Creatoris voluntate disparuit, sive per annihilationem, si immediate creatum dicatur, sive per resolutionem in materiam, ex qua compactum erat, si creatione mediata productum statuatur... Ad hanc sententiam accedunt inter alios Origenes, Augustinus, Damascenus, & Thomas, qui ait, fuisse stellam de novo creatam non in Cœlo, sed in aere vicino terræ, quæ secundum Divinam voluntatem movebatur.

Varias auctorum opiniones de stella hac refert Augustinus Calmet in Dissertat. de Magis Christi adoratoribus pag. LIV. tom. 7. & Lambertinus de Serv. Dei Beatif. & Beat. Canoniz. lib. 4. part. 1. cap. 25. num. 2.

(19) In Bibliotheca Patrum tom. 8. pag. 262.

Auctor Operis imperfecti hom. 2. in Matth. pag. 776. *Cum* (Magi) *reversi fuissent, manserunt colentes & glorificantes Deum studiosius magis, quam primum, & prædicarunt omnibus in genere suo, & multos erudierunt. Denique cum post resurrectionem Domini Thomas Apostolus is-*

set

C A P. IV.

De Christi Præsentatione in Templo, ejusque fuga in Ægyptum.

Quomodo præsentatio Christi in Templo peracta est?

Luc. II. 22. ℞. EXactis quadraginta ab ortu Christi diebus, parentes ejus Hierosolymam se contulerunt, ut eum Domino secundum legem Moysis sisterent, atque consecrarent. (1) Templum ingredientibus occurrens Simeon justus, & pius senex

Bar. ad an. 1. §. 38.

set in provinciam illam, adjuncti sunt ei, & baptizati ab eo, facti sunt adjutores prædicationis illius. Vide nostram Historiam Apostolicam in Vita S. Thomæ pag. 215.

Magorum memoria variis diebus celebratur, *Gasparis* die primo Januarii, *Melchioris* die sexto, *Balthassaris* die undecimo. Bollandus tom. 1. Jan. pag. 8.

Eorum sacra corpora Constantinopolim e Persia jampridem translata, & in Basilica S. Sophiæ augustissimo apparatu collocata, inde ab Eustorgio I. Episcopo Mediolanum delata, ibique sexcentis, & septuaginta annis in Basilica Eustorgiana religiose asservata, demum Federico Ænobarbo Imperatore, Coloniam ab Reinoldo Archiepiscopo asportata, reconduntur. Galesinius in Annotat. ad Martyrologium S. Romanæ Ecclesiæ VIII. Idus Januarii, cujus verba affert etiam Bollandus ad eumdem diem pag. 313. num. 2. & pag. 664. num. 3. die XI. ejusdem mensis Januarii hæc habet: *In Coloniensi Ecclesia commemoratio fit hoc die omnium trium Regum*.

(1) S. Chrysostomus in Matth. hom. 7. pag. 63. *Idcirco non continuo ut natus est, in civitatem suam venit, sed in Bethleem quadraginta est remoratus diebus, ut his, qui diligentius vellent de ipso cuncta rimari, occasionem inquisitionis ingereret*.

nex accepit ex manibus Virginis in ulnas suas Dominum, quem visurum se, antequam moreretur, Spiritus Sancti instinctu didicerat. Tanto beneficio lætus gratias Deo egit, & prophetico afflatus Spiritu Canticum *Nunc dimittis* cecinit: deinde Josepho, & Mariæ bene precatus est, multa de Maria, ejusque Filio divinitus prædicens, quæ narrantur a D. Luca.

Simeon hic fuit ne Sacerdos, an Laicus?

℟. Parum compertum habeo. Dissentiunt enim inter se auctores. Sanctus Methodius Tyri Episcopus, qui exeunte sæculo III. floruit, homilia in Festo Purificationis Simeonem alloquens, *optimum Sacerdotum* appellat. Est in eadem opinione Sanctus Proclus Archiepiscopus Constantinopolitanus, qui anno 434. vivebat, extrema oratione 4. *in Natalem diem Domini*: est Sophronius Hierosolymitanus, qui sub initium sæculi septimi floruit, ode in *Hypapante*, & oratione *Encomiastica* in S. Joannem Baptistam: Leo item cognomento *Philosophus* Imperator Constantinopolitanus, qui claruit anno 1420. Oratione 4. in Deiparæ Purificationem. (2) Athanasius quoque *De communi essentia Patris, Filii, & Spiritus Sancti* §. 36. Epiphanius *De vitis Prophetarum* cap. 24. & Cyrillus Hierosolymitanus oratione

Bar. ad an. 1. §. 40.

(2) Methodius tom. 3. Bibliothecæ Patrum pag. 271. Proclus tom. 6. 594. Sophronius apud Honoratum a S. Maria in Animadversionibus ad Regulas & usum Critices tom. 2. lib. 3. dissertat. 5. art. 2. §. 1. pag. 341. Leo Imperator tom. 17. Bibliothecæ Patrum pag. 28.

in *Occursum Domini* §. 21. (3) quæ quidem scripta si non Athanasii, non Epiphanii, non Cyrilli sint, sunt certe auctoris antiqui. (4) Contra vero Theophylactus sæculi XI. scriptor Enarrat. in Lucam cap. 2. *Non erat Simeon Sacerdos*, inquit, *sed homo Deum amans, & expectans quando veniat Christus consolaturus Hebræos, & liberaturus a servitute peccati*. Quod sentit etiam Euthymius, qui de eodem Simeone cap. 3. in quatuor Euangelia ita loquitur: *Spiritus Sanctus erat super eum; Spiritus Sanctus Prophetiæ. Non erat autem Sacerdos, ut mihi interim videtur: alias enim & hoc omnino manifestasset Euangelista, tamquam magnam viri dignitatem*. (5) Utraque pars suos habet sectatores ex recentioribus, suaque sunt hinc atque hinc argumenta. (6)

Pag. 318.

Non-

(3) Athanasius Operum tom. 2. vol. 2. pag. 20. Epiphanius tom. 2. pag. 150. Cyrillus Hierosolymitanus pag. 366.

(4) Etiam pictores sacerdotalibus indumentis ornatum effingunt.

(5) In Bibliotheca Patrum tom. 19. pag. 620.

(6) Cedrenus, qui medio sæculo XI. floruit, in Compendio Historiarum tom. 7 Historiæ Byzantinæ pag. 148. editionis Venetæ: *Is Dei receptor Simeon Judæus unus erat de Septuaginta illis interpretibus, qui Ptolemæo Philadelpho Ægypti Regi Hebraicum vetus Testamentum in Græcum transtulerant sermonem ante Christi adventum; sicut Chrysostomus in suo de sex diebus opere tradit*. Hoc Chrysostomi opus, quantum ego quidem scio, non exstat, ut ex eo judicare possimus, num Chrysostomus fuerit in opinione ea. Nihilominus cum ex eodem Chrysostomo hom. 5. in Matthæum pag. 46. translatio illa facta sit *ante centum, & aliquanto amplius Dominici adventus annos*, difficile creditu est, aliquem ex illis, qui ab Eleazaro Pontifice ex senioribus populi selecti fuerant,

& ad

Nonne præter Simeonem, dum Christus Deo in Templo offerretur, adfuit etiam Anna Prophetissa?

℞. Adfuit sane, & perinde ac Simeon, cælesti lumine illustrata Josepho, & Mariæ Filium suum offerentibus superveniens, eum esse jamdiu exoptatum Salvatorem a Deo promissum, ac omnium Dominum professa est, atque palam omnibus fecit. Luc. II. 36.

Quæ mulier erat Anna hæc?

℞. *Vidua religiosissima*, ut ait S. Cyrillus Hierosolymitanus Catech. 10. §. 19. *& asceticam vitam agens* assiduas Deo preces faciebat, ac jejunium precibus sociabat, in templo ita frequens, ut illam inde numquam discessisse scribat S. Lucas Cap. II. 37. Ætatis erat admodum exactæ. Nuptui enim anno circiter duodecimo collocata, viro post annum septimum vita defuncto, ad quartum & octogesimum cum insignis continentiæ laude pervenerat, *ut digna plane fuisse videatur*, inquit Ambrosius, *quæ Redemtorem omnium venisse nuntiaret*. (7) Idcirco autem, referente Augustino de Bono Viduitatis cap. 7. §. 10. *etiam sine filiis, si tamen eos non habuit, se-* Bar. ad an. 1. §. 41.

 cun-

& ad Philadelphum missi, tamdiu supervixisse. Idque multo etiam magis incredibile fit secundum recentes accuratissimos Chronologos, qui ajunt, septuaginta interpretes anno ab Orbe Condito 3727. ante Æram Vulgarem 279. opus illud aggressos esse.

(7) In Lucam cap. 2. §. 62. pag. 1301.

cundas nuptias recusavit, quia noverat jam tempus esse, quo Christo non officio pariendi, sed studio continendi, nec conjugalibus fœtandis visceribus, sed castificandis vidualibus moribus melius serviretur. (8)

Unde Josephus in Ægyptum aufugit?

℟. Nazaretho. Refert enim S. Lucas, Josephum, & Mariam cum puero Jesu, post peractum Hierosolymis legitimum tum Præsentationis, tum Purgationis ritum, reversos esse *in Galilæam in Civitatem suam Nazareth*. Itaque haud assentior iis, qui Bethleemo, aut Hierosolymis discedentem Josephum una cum Maria & puero Jesu in Ægyptum aufugisse contendunt. (9)

Cap. II. 39.

In

(8) S. Hieronymus epist. 9. ad Salvinam, pag. 79. *Anna diebus & noctibus versabatur in Templo, & orationibus atque jejuniis thesaurum pudicitiæ conservabat.... Salvatorem mundi prima suscepit, sacramentorum conscia futurorum*. Et epist. 8. pag. 61. ad Demetriadem: *Annæ filiæ Phanuelis mirabatur ardorem, quæ orationibus atque jejuniis usque ad ultimam senectutem in Templo Domino serviebat*.
S. Augustinus de bono viduitatis cap. 13. §. 16. *Meritum Annæ illius eo maxime commendatur, quia cum tam cito extulisset virum, per prolixam ætatem suam diu cum carne conflixit & vicit*.
Hujus Prophetissæ memoria in Martyrologio Romano colitur die 1. Septembris, Simeonis vero die 8. Octobris.
Menologium Græcorum jussu Basilii Imp. conscriptum die 3. Februarii: *Cum & de Christi morte, de Cruce, deque Dei Genitrice, quæ Filium cruci affixum visura esset,* Simeon *prophetasset, Anna vero gratias egisset Deo, uterque fatalem vivendi summam explevit*.
(9) S. Matthæus cap. II. 13. 14. mandatum Josepho datum de fuga in Ægyptum recenset statim post discessum

In quem Ægypti locum ſe recepit?

℞. Hermopolim Thebaidis veniſſe Joſephum, prodit Sozomenus lib. 5. cap. 21. Referente Burcardo in Deſcriptione Ægypti, *inter Heliopolim, & Babyloniam oſtenduntur loca, in quibus B. Virgo manſit cum puero Jeſu, & marito Joſeph, cum a facie Herodis fugiſſet ex Judæa.* (10) Alii aliter narrant. Si quis conjecturæ locus, Alexandriam Joſephus videtur ſe recepiſſe. Ibi enim propter Urbis magnitudinem facillime latere, propter florentiſſimam Synagogam pietatis officia obire, propter Judæorum multitudinem vel arte ſua, vel divitum liberalitate res ad uſum vitæ neceſſarias comparare potuit. (11)

ſum Magorum, qui cum Bethleemi puerum Jeſum adoraverint, videtur Joſephus Bethleemo in Ægyptum aufugiſſe.

Sed D. Auguſtinus lib. 2. de Conſenſu Euangeliſtarum cap. 5. docet, ſacros Euangeliorum Scriptores res plerumque diverſo tempore & loco peractas eodem contextu, & continuatione ſermonis recitare, quamvis aliqua intermedio tempore geſta omittant, ut hoc loco Matthæus, qui cum diſceſſu Magorum conjungit Joſephi fugam in Ægyptum, omiſſa Virginis purificatæ, & Jeſu in Templo oblati hiſtoria, quam poſtea Lucas cap. II. 23. 39. diligenter expoſuit, ſubjiciens, ſanctiſſimos conjuges, *ut perfecerunt omnia ſecundum legem Domini, reverſos eſſe in Galilæam in Civitatem ſuam Nazareth.* Verba ipſa Auguſtini recitavi ſuperius pag. 43. Vide Toletum in Lucam cap. 2. annotat. 64.

(10) Apud Henricum Caniſium Lectionum Antiquarum tom. 4. pag. 26.

(11) Maldonatus in Matthæum cap. II. 14. *In qua autem Urbe Ægypti manſerit, quidve ibi egerit, monendum*

Quæ miracula ab Jesu Ægyptum ingresso patrata dicuntur?

Bar. ad an. 1. §. 43. 44.

℟. Cadentia simulacra, fugientesque Dæmones memorant Eusebius lib. 6. Demonstrationis Euangelicæ cap. 20. Origenes in diversos hom. 3. Athanasius Oratione de Incarnatione Verbi Dei §. 36. & Epistola ad Maximum Philosophum §. 4. Cyrillus Hierosolymitanus catech. 10. §. 19. In vitis Patrum per Rosvveydum editis ea sæculo Christi quarto fuisse legitur Ecclesiæ traditio, Christum in Thebaidem usque una cum Maria & Josepho venisse, eoque Templum Urbis Hermopolis ingrediente, omnia Idolorum simulacra labefacta, atque elisa. (12) Omnes Idolorum Ægypti statuas concussas, tradit Sozomenus lib. 5. cap. 21. addens insuper, *arborem admodum proceram*, Perseam *nomine*, *ad solum usque inflexisse se*, & Jesum Hermopolim ingredientem adorasse. (13)

De

dum lectorem judico, ut non solum in inquirendo minime curiosus, sed etiam in credendo, si quid invenerit, cautus sit. Multa enim de Christi in Ægypto miraculis, obscuris vulgo auctoribus, circumferri video, quæ haud scio, an ex Alcorano Mahumeti manaverint, ubi eadem inter fabulas lego, & non decet Christianos a Mahumeto spurcissimo, & mendacissimo auctore Christi discere miracula.

(12) De Vitis Patrum lib. 2. auctore Rufino Aquilejensi Presbytero cap. 7. pag. 460.

(13) Ad hæc miracula respexisse Prophetas Esaiam cap. XIX. 1. & Jeremiam cap. XLIII. 13. putant Veteres.

De miraculis istis quid sentiendum?

℟. Idem omnino, quod sentit Franciscus Suarez, quem ego auctorem vehementer sequor in iis, quæ ad Christum, ejusque Matrem pertinent. Sentit autem, neque esse admodum verisimile, idolorum simulacra in tota Ægypto tunc corruisse, neque esse incredibile, corruisse in aliqua Civitate, in qua Christus habitaverit: Eusebium vero, Athanasium, Cyrillum affirmare, a Christo confracta esse Ægypti idola, quando Ægyptus divinis præceptis erudita ad Christum conversa est, cujus conversionis initium fecerat pueri Jesu in eam regionem introitus. Baronius quoque ad an. 1. §. 45. horum & aliorum Patrum testimonia ita accipienda esse monet, *non ut cuncta, quæ tunc erant in Ægypto, corruerint simulacra, sed de his aliqua*. Idemque ad an. 389. §. 53. notat, Idololatriam eodem duntaxat anno in Ægypto penitus eversam. Jam Sozomenus loquens de arbore Christum adorante, vulgi refert opinionem, cujusmodi rebus credendis vulgus quam facile sit, nemo ignorat.

In 3. Part. D. Thomæ tom. 2. disputat. 27. sect. 1.

Quamdiu Joseph in Ægypto commoratus est?

℟. *Usque ad obitum Herodis*, ut ait Matthæus. Porro Herodes obiit anno Urbis Conditæ 750. ante Æram Vulgarem 4. Martio desinente, aut ad summum Aprili ineunte, ut ex Josepho colligit Comes Camillus de Silvestris in sua Chronologia. Cum igitur Christus, ut idem vir eru-

Cap. II. 15.

Part. 1. dissertat. 3. pag. 95.

di-

ditiſſimus probat, natus ſit die 25. Decembris anno Urbis Conditæ 748. & anno inſequente IV. Nonas Februarii Joſephus cum conjuge, & puero, ut Legi Purificationis, ac Præſentationis in templo ſatisfaceret, Hieroſolymis fuerit, & poſtea Nazarethum petierit, atque inde fugam in Ægyptum ſuſceperit, illud conſequitur, ut Joſephus annum circiter unum cum familia in Ægypto permanſerit. (14)

Luc. II. 21. 39.

Digreſſus Joſeph ex Ægypto quo ſe contulit?

Matth. II. 22. 23.

℞. Joſepho redeunti ex Ægypto conſilium fuit Judæam petere; ſed cum audiſſet, Archelaum Herodis filium Ethnarchæ nomine in regione illa regnare, timuit eo ſe conferre. Trepidanti adfuit Angelus, a quo in ſomnis admonitus contendit in Galilæam, quæ Herodi Antipæ Archelai fratri ceſſerat, atque Nazarethum repetens ibi delituit, ut Archelai furorem declinaret. (15)

Quo-

(14) S. Epiphanius hær. 78. §. 10. annos duos in Ægypto commoratam Sacram Familiam dicit, annos tres Nicephorus lib. I. cap. 14. annos quinque nonnulli Scripturarum interpretes. D. Thomas in Matthæum cap. 2. pag. 8. tom. 14. *Dicitur, quod ſeptem annos fuit ibi. Et habitavitin Civitate Heliopolim*. Vide Baronium ad an. Ch. 8. §. 13. Suarez in 3. Part. D. Thomæ tom. 2. diſputat. 17. ſect. 2. & Auguſtinum Calmet in Matthæum cap. II. 19.

(15) Baronius ad an. Ch. 9. §. 1. *Septima Januarii in Palæſtinam reductus, ac in Galilæam perductus Nazareth habitavit. Memorabilis fuit antiquitus in Eccleſia ea dies, quæ cum in Martyrologio Romano, tum in ceteris anniverſaria commemoratione recolitur.*

Bollandus die 7. Jan. pag. 355. *Celebratur in Martyrolo-*

Quoniam Herodum in vita Christi sæpe mentio occurrit, confer in pauca eorum historiam.

℞. Sic habeto. Herodes Magnus filius Antipatri Idumæi Rex Judææ fuit per annos 37. Hoc regnante natus Joannes Baptista, natus Christus Dominus, & profectus in Ægyptum: hoc jubente infantes occisi. *Matth.* II. 1. 13. 16. *Luc.* I. 5. 57.

Herodis Magni filii Archelaus, Herodes Antipas, & Philippus regnum paternum jussu Augusti tripartito rexere. *Archelaus* natu maximus Ethnarcha Judææ, Samariæ, & Idumææ. Sub hoc Christus rediit ex Ægypto. *Matth.* II. 22. Archelao anno Christi decimo sexto in exilium ab Augusto Viennam Allobrogum misso, ejus ditionem Syriæ attributam administrarunt Procuratores seu Præsides Romani. Horum primus Coponius missus ab Augusto, quintus Pontius Pilatus missus a Tiberio. (16) *Herodes Antipas* Tetrarcha Galilææ, & Perææ. *Luc.* III. 1. Raptor Herodiadis uxoris Philippi fratris sui, interfector Joannis Baptistæ. *Matth.* XIV. 4. 10. Procuratorem

Bar. ad an. 16. §. 1.

logiis Romano, Bedæ, Usuardi, Adonis, Vvandelberti, Notkeri, Maurolyci, veteri Romano, Germanico, MS. Florario VII. Idus Januarii, Pueri Jesu relatio, *sive* eductio ex Ægypto. *Alii XI. Januarii hanc relationem referunt. Quo die Notkerus:* Eductio Domini de Ægypto, quæ secundum alios VII. Idus Januarii, secundum quosdam Nonis Januarii propter multorum dierum profectionem celebratur. *Consentit Rabanus, & alii.*

(16) Theophylactus in Matth. cap. 27. pag. 170. Pilatus *a Ponto erat, Romanis autem tributarius, & ab eis in Judæam Præses missus.*

rem habuit Chuſam. *Luc.* VIII. 3. Inſidiator vitæ Chriſti, & vulpes dictus a Chriſto. *Luc.* XIII. 31. 32. Spretor, & irriſor Chriſti. *Luc.* XXIII. 11. Conſpiravit cum Pilato adverſus diſcipulos Chriſti. *Act.* IV. 27. Cum hoc educatus Manahen. *Act.* XIII. 1. *Philippus* Tetrarcha Ituræ, & Trachonitidis regionis. *Luc.* III. 1. Maritus Herodiadis. *Matth.* XIV. 3. *Marc.* VI. 17. *Luc.* III. 19. (17)

Nepotes Herodis Magni ex Ariſtobulo filio, quem is ſtrangulari juſſerat, *Herodes* Rex Chalcidis, *Agrippa* ſenior, & *Herodias*. *Agrippa*, qui & *Herodes*, occidit Jacobum *Majorem* cognomine, fratrem Joannis, Petrum Apoſtolorum Principem conjecit in carcerem, & percuſſus ab Angelo, & *conſumtus a vermibus expiravit*. *Act.* XII. 2. 4. 23. Hujus filius *Agrippa* junior, poſtremus Judæorum Rex, apud quem ex vinculis cauſſam dixit S. Paulus Gentium Apoſtolus. Ceterum Herodis ſtirpem intra annos centum defeciſſe, auctor eſt Joſephus lib. 18. Antiquit. Judaic. cap. 5. (18)

(17) *Ethnarcha* Ἐθνάρχης, eſt Princeps nationis: *Tetrarcha* Τετράρχης, eſt Princeps partis quartæ Regni alicujus, vel Regionis.

(18) Vide eumdem Joſephum Antiquit. Judaic. lib. 17. cap. 1. Petavium de Doctrina Temporum lib. 11. cap. 10. Toletum in Luc. cap. 1. annotat. 3. & Chriſt. Noldium de vita & geſtis Herodum. Exſtat in fine tomi 2. Operum Joſephi edit. Amſtelodamenſis anno 1726.

CAP.

C A P. V.

De infantibus pro Christo ab Herode interfectis.

Quandonam Herodes infantium cædem indixit?

℟. STatim atque cognovit, se illusum a Magis, scilicet post dies quadraginta a Christo nato. Primum enim, cum illi magno silentio recessissent, spe sua frustratos putavit, eoque in patriam redeuntes Hierosolymam non esse reversos, ne vanitas itineris ludibrio esset. Postea de Christi nativitate certior factus ex iis, quæ contigerunt, dum in Templo offerretur, tum demum sensit, Magos sibi verba dedisse, & furore percitus infantium cædem indixit. (1) Ita docet S. Augustinus lib. 2. de consensu Euangelistarum cap. 11. §. 24.

Bar. ad an. 1. §. 47.

Cujus loci infantes occidi jussit?

℟. Infantes omnes, qui Bethleemi, & intra fines ejus reperti sunt. Eo autem imperavit, ut pueri etiam extra Bethleemum nati interficerentur (quamvis didicisset a Sacerdotibus, Christum Bethle-

Matt. II. 4. 8. 14. 16.

(1) Ex his verbis Matthæi cap. II. 20. *Defuncti sunt enim, qui quærebant animam pueri:* ita colligit S. Hieronymus in hunc locum pag. 3. *Ex hoc loco intelligimus, non solum Herodem, sed & Sacerdotes & Scribas eodem tempore necem Domini fuisse meditatos.*

thleemi nasciturum) ne Christus tam vastam cædem evaderet . Sed furiosum inceptum divinus puer in Ægyptum jussu Angeli a Josepho una cum matre deductus elusit.

Cujus ætatis?

℞. Intra bimatum omnes occidi jussit , quamvis sciret, puerum Jesum , quem morti dandum curabat, bimulum tunc esse non posse. *Siquidem*, ut ait Chrysostomus hom. 7. in Matthæum , *conveniens in eumdem tyrannum pavor & furor pro abundantia cautionis, & licentia persecutionis majus etiam tempus includit, ne quis profecto ejus ætatis, & forte is potissimum, propter quem alii interimuntur , effugiat* . Quemadmodum igitur ex propria malitia ampliavit locum , sic ampliavit & tempus. (2)

Bar. ad an. 1. §. 32.

Pag. 66.

Quot interfecti sunt?

℞. Multos interfectos, legas in precibus, quibus utitur Ecclesia eo die, quo horum infantium memoriam celebrat. Quot vero interfecti fuerint, quis valeat exacto affirmare numero, cum id nec Euangelium, nec ullus tradat veterum Patrum ? Audent tamen Græci in suo Menologio , & Æthiopes in sua Liturgia concipere summas, & asse-

(2) D. Thomas 3. part. quæst. 36. art. 6. ad 3. *Ideo non solum bimos pueros interfecit , sed etiam infra, quia, ut Augustinus dicit in quodam sermone Innocentium* , timebat, ne puer, cui sidera famulantur , speciem paullo supra ætatem vel infra transformaret.

ſerere, quatuordecim puerorum millia cæſa fuiſſe. (3) Quod non tam facile credideris. Quis enim ſibi perſuadeat, intra anguſtos Bethleemi fines tot pueros, omiſſis puellis, in quas ab Herode ſævitum non eſt, biennii ſpatio natos? Proinde recte Bollandus tam magnum infantium occiſorum numerum *ad ceteras Græcorum fabulas adjicit*. (4)

Fuerunt ne Martyres?

℟. Et *Eccleſia ab antiquo tempore* ut *martyres colit*, (5) & Patres ſanctiſſimi atque graviſſimi martyres fuiſſe teſtantur. Irenæus lib. 3. adverſus hæreſes cap. 18. Origenes hom. 3. in diverſos, Hilarius in Matthæum cap. 2. §. 6. S. Leo Magnus ſerm. 30. de Epiphania 1. cap. 3. S. Cyprianus, qui epiſt. 56. *Oſtenſum eſt*, inquit, *neminem eſſe a periculo perſecutionis immunem, quando & tales martyria fecerunt*. Similia ſunt apud S. Petrum Chryſologum ſerm. 153. *Sicut Virginitas corruptionis neſcia contulit honorem matri, ſic infantia paſſionis ignara martyrii palmas rapuit, & coronas*. In quam ſententiam ſcriptum reliquit etiam D. Auguſtinus tum agens contra Pelagianos, tum in ſermonibus, quos de eiſdem Innocentibus habuit. (6)

Bar. ad an. 1. §. 52.

Non-

(3) Apud Tillemontium annotat. 13. in Chriſtum Dominum pag. 432. tom. 1.

(4) Tom. 1. Maji pag. LVII. col. 1. & pag. LIX. col. 2.

(5) Lambertinus de Serv. Dei Beatif. & Beat. Canoniz. lib. 1. cap. 14. num. 3. & lib. 3. cap. 15. num. 4.

(6) Idem S. Auguſtinus De Symbolo ſerm. 3. ad Catechu-

Nonne quidam etiam Joannem ad necem quæsitum existimant?

℞. Utique existimant, neque temere. Utuntur enim auctore Petro Alexandrino in Canonibus Ecclesiasticis a sexta Synodo Œcumenica prolatis atque receptis. Ejus sunt verba hæc: *Cum quibus* (pueris Bethleemiticis Herodes) *& alium prius natum infantem cum interfecturus quæsivisset, & non invenisset, patrem ejus Zachariam interfecit inter Templum & Altare, cum effugisset filius cum matre Elisabeth*. (7) Quin vera Petrus narraverit,

techumenos cap. 4. §. 4. *Moriuntur parvuli pro Christo nescientes, parentes plangunt martyres morientes... Præstitit eis Christus ut pro Christo morerentur, præstitit, ut suo sanguine ab originali peccato diluerentur*. Et lib. 3. de libero arbitrio cap. 23. §. 68. *Non frustra etiam infantes illos, qui, cum Dominus Jesus Christus necandus ab Herode quæreretur, occisi sunt, in honorem Martyrum receptos commendat Ecclesia*.

Vincentius Bellovacensis lib. 6. Spec. Hist. cap. 83. *Innocentes quidem martyres dicuntur laxato vocabulo, non quia testes Christi, sed quia pro Christo occisi*. Vide D. Thomam 2. 2. quæst. 124. art. 1. ad 1. Baronium comment. in Martyrologium Romanum ad diem V. Kal. Jan. Binghami Origines sive Antiquitates Ecclesiasticas lib. 20. cap. 7. §. 12. & Historiam nostram Apostolicam in vita Joannis Euangelistæ ad interrogationem *Nonne fuit martyr?* pag. 193.

Georgius Codinus de Originibus Constantinopolitanis pag. 45. edit. Venetæ: *Idem Imperator* (Justinus II. Constantinopoli) *Ecclesiam S. Jacobi extruxit, ubi suis in conditoriis asservantur reliquiæ Sanctorum Innocentium, & Prophetæ Zachariæ, & Jacobi fratris Christi*.

(7) Extremo canone 13. apud Labbeum tom. 1. Conc. pag. 967. & apud Harduinum pag. 234.

rit, dubitationem aliquibus id affert, quod Joannes Herodis edicto non includeretur, utpote extra Bethleemum ejusque fines in Urbe Hebron natus. Mihi Baronium sequi placet, qui ad an. 1. §. 53. scribit, Herodem vehementer exagitatum suspicione nati Regis Judæorum, cum rescivisset admiranda illa, quæ in conceptione, & ortu Joannis contigerant, existimasse, eum esse Christum, sicut & Judæi postea existimarunt, ideoque etiam Joannem necari jussisse, ut se omni suspicione liberaret. (8)

Nonne alii inter bimos pueros ab Herode occisos etiam filium ejus referunt?

℟. Referunt quidem, sed falluntur Macrobii loco perperam intellecto. Ita ille de Augusto loquitur lib. 2. Satur. cap. 4. *Cum audisset inter pueros, quos in Syria Herodes Rex Judæorum intra bimatum jussit interfici, filium quoque ejus occisum, ait: Melius est Herodis porcum esse, (9) quam filium*. Spectat, opinor, Macrobius verbis his ad Antipatrum Herodis filium ætatis jam confirmatæ, quem pater factæ in se conjurationis reum in

(8) Nicephorus Callistus lib. 1. Hist. Eccl. cap. 14. *Filius Zachariæ Joannes.....una cum matre Elisabetha in spelunca quadam ad regionem montanam salvus conservabatur, fortasse Herodis sanguinariam effugiens manum.*

(9) *Quod scilicet qui filios occideret, abstineret a nece porcorum, utpote Judæus. Judæi enim a nominatione etiam ipsa porcorum abstinere solebant, qui eos, ut testatur Josephus de bello Judaico lib. 5. cap. 1. nefanda animalia appellare consueverunt.* Baronius ad an. Ch. 1. §. 50.

carcerem detrudi, ac demum occidi mandaverat. (10) Nullus enim tunc videtur esse potuisse Herodi bimus filius, viro annum vitæ septuagesimum agenti: qui si fuit, utpote Hierosolymis, non Bethleemi natus, cum iis, qui occidendi erant *in Bethleem, & finibus ejus*, tolli non de-
Matth. I. 16. buit. Macrobius igitur in bimis pueris ab Herode interfectis etiam Antipatrum numerat, quia simul hunc, simul illos eadem de caussa Herodes morti dedit, nempe ut regnum sibi retineret. (11)

C A P. VI.

De ratione & instituto vitæ Christi usque ad annum ætatis ejus trigesimum.

Quid de vita Christi usque ad annum ejus trigesimum narrant Euangelistæ?

℞. Lucas unus narrat hæc admodum pauca:
Cap. II. 41. Bar. ad an. 12. §. 1. ad 6. Eum annos duodecim natum cum parentibus Nazaretho Hierosolymam quotannis die solemni Paschæ ire solitis venisse, & clam illis in Urbe remansisse. (1) Per triduum solicite quæsitum,

(10) Cum morbo gravi & mortifero affectus in lecto jaceret, ex quo post diem quintum decessit, teste Josepho lib. 17. Antiquit. Judaic. cap. 8.

(11) Vide Casaubonum exercitat. 2. ad Annales Ecclesiasticos Baronii §. 16. ac Tillemontium annotat. 13. ad vitam Christi.

(1) S. Augustinus lib. 2. de consensu Euangelistarum cap.

cap. 10. §. 23. *An & hoc aliquis dicit: Quomodo ergo, sicut Lucas* cap. II. 41. *narrat*, ibant parentes ejus per omnes annos *pueritiæ Christi* in Hierusalem, *si Archelai timore illuc prohibebantur accedere? Hoc mihi dissolvere non esset difficile, nec si aliquis Euangelistarum expressisset, quamdiu ibi regnaret Archelaus. Fieri enim poterat, ut per diem festum inter tam ingentem turbam latenter ascenderent, mox reversuri, ubi tamen aliis diebus habitare metuerent: ut nec solemnitate prætermissa essent irreligiosi, nec continua mansione conspicui. Cum vero etiam de regno Archelai quam fuerit diuturnum, omnes tacuerint, iste quoque intellectus patet, ut quod Lucas dicit*, per omnes annos *eos ascendere solitos in Hierusalem, tunc accipiamus factitatum, cum jam non timeretur Archelaus. Quod si Archelai regnum aliquanto diuturnius ulla præter Euangelium prodit historia, cui fides habenda videatur, illud, quod supra dixi, suffecerit, quod ita timebant parentes pueri habitationem in Hierusalem, ut tamen propter Dei timorem festivitatem solemnem non prætermitterent, in qua latere facillime possent: neque enim incredibile est captatis temporibus opportunis vel dierum, vel horarum accedere homines ad ea loca, in quibus esse formidant.*

Beda in Lucam cap. 2. pag. 246. *Quæret aliquis, quomodo Dei Filius tanta parentum cura nutritus, his abeuntibus potuit obliviscendo relinqui. Cui respondendum, quia filiis Israel moris fuerit, ut temporibus festis vel Hierosolymam confluentes, vel ad propria redeuntes seorsim viri, seorsim autem feminæ choros ducentes incederent, infantesque vel pueri cum quolibet parente indifferenter ire potuerint. Ideoque Beatam Mariam, vel Joseph vicissim putasse, puerum Jesum, quem se comitari non cernebant, cum altero parente reversum.*

Credunt nonnulli, puerum Jesum in Templum una cum parentibus suis ire statim cœpisse, ac per ætatem ambulare potuit: alii vero ivisse nunc primum ad Pascha celebrandum. Et quidem Hebræorum pueri duntaxat post annum ætatis duodecimum vocabantur *filii præcepti*. Vide Grotium, & Augustinum Calmet in Luc. cap. II. 42.

Synopsis Criticorum in Matth. cap. 9. pag. 264. *Christus tres patrias habuit, Bethleem, ubi natus; Nazareth, ubi educatus; Capharnaum, in qua versari solitus, post-*

tum, tandem in Templo cum Legis doctoribus, qui prudentiam ejus & responsa admirabantur, disputantem inventum. Mariæ Matri, & Josepho Patri captum ex ea re dolorem testantibus quasi increpantem dixisse: *Nesciebatis, quia in his, quæ Patris mei sunt, oportet me esse?* (2) Postea reversum cum illis Nazarethum, eisdem obsequentissime paruisse, (3) & sapientia, ætate, ac gratia apud Deum, & homines profecisse. (4) Nihil præterea ab ejus reversione ex Ægypto usque ad baptismum, hoc est ab anno ætatis ejus altero ad trigesimum memorant Euangelistæ.

Quid

quam, relicta Nazareth, eo commigravit, & quam frequenter miraculis veluti adoptavit in patriam.

(2) Hæ sunt primæ voces, quas profert Christus apud Euangelistas.

(3) S. Ambrosius in Luc. cap. 2. §. 65. pag. 1302. *Non utique infirmitatis, sed pietatis ista subiectio est.* S. Hieronymus epist. 47. cap. 1. pag. 229. *Dominus Jesus Christus subiectus erat parentibus suis, venerabatur matrem, cujus ipse erat pater, colebat nutritium, quem nutriverat, gestatumque se meminerat alterius utero, alterius brachiis. Unde & in cruce pendens commendat parentem discipulo, quam numquam ante crucem dimiserat.*

(4) S. Bernardus hom. 2. super MISSUS EST, §. 10. pag. 746. vol. 1. *Quod de sapientia & gratia hic dictum est, non secundum quod erat, sed secundum quod apparebat, intelligendum est: non quia videlicet aliquid ei novum accederet, quod ante non haberet, sed quod accidere videretur, quando volebat ipse, ubi videretur ... & quando volebat, & quibus volebat, sapiens apparebat; quando, & quibus volebat sapientior; quando, & quibus volebat sapientissimus: quamquam in se numquam esset nisi sapientissimus.*

D. Thomas 3. part. quæst. 7. art. 12. ad 3. *Christus proficiebat sapientia & gratia, sicut & ætate: quia secundum processum ætatis perfectiora opera faciebat, ut se verum hominem demonstraret, & in his, quæ sunt ad Deum, & in his, quæ sunt ad homines.*

Quid sancti Patres, & sacrarum Scripturarum interpretes?

℞. Ex his aliqui totum illud, de quo modo commemoravi, temporis intervallum in solitario secretoque loco continuam rerum divinarum contemplationi, precibusque & jejuniis operam dedisse arbitrantur. Alii vero & plurimam privatæ vitæ partem in contemplationibus ac precationibus consumsisse, & convictu humano ac societate non omnino abstinuisse, consentiunt, addentes, illum Parentibus in rebus domesticis præsto fuisse, ac præsertim Josepho in arte fabrili. Et quidem Judæi, qui externum vitæ ejus institutum, utpote versantis apud se, ignorare non poterant, cum non modo *Fabri filium*, ut est in Euangelio Matthæi, sed etiam *Fabrum*, ut est in Euangelio D. Marci, appellabant, ut ambigendum non sit, quin Jesus fabrilia tractaverit. (5) Id, quod

Cap. XIII. 55. Cap. VI. 3.

(5) D. Augustinus de Consensu Euangelistarum lib. 2. cap. 42. §. 90. *Et Marcus quidem eadem pæne commemorat hic omnia, quæ Matthæus, nisi quod Dominum fabrum, & Mariæ filium dicit a civibus suis dictum, sicut Matthæus fabri filium. Nec mirandum est, cum utrumque dici potuerit: eo enim & fabrum credebant, quo fabri filium.*

Cajetanus ad memoratum locum D. Marci: *Apud Matthæum dicitur* fabri filius, *apud Marcum vero* faber *cum articulo, scilicet* ille faber, *ut intelligamus, utrumque esse dictum, & quod erat faber, personaque certa fabrilis artis significatur per articulum. Hinc autem habemus, unde satisfiat curiosis quærentibus, quid fecerit Jesus usque ad trigesimum annum. Vacabat enim exercitio fabrili. Et hoc valde congruit testimonio humano, quod non vacavit litteris, non scientiis, non doctrinæ legis.*

S. Bri-

Pag. 316. quod S. Justinus in Dialogo cum Tryphone Judæo expressit his verbis: *Et cum ad Joannem venisset Jesus, & Josephi fabri lignarii filius haberetur, informis videlicet apparens, faberque adeo & ipse putaretur esse: fabrilia namque, cum in hominibus esset, faciebat opera, aratra, & juga conficiens, per hæc & justitiæ docens signa, & vitam non otiosam*. (6) Hinc *fortasse*, inquit Baronius, *quod* tractant fabrilia fabri, *sub jugi, & aratri symbolicis verbis Euangelium proposuit, cum dixit*: Tollite jugum meum super vos: *item de aratro*: Nemo mittens manum suam ad aratrum, & respiciens retro aptus est regno Dei.

Ad an. 12. §. 7.

Quid alii?

Bar. ad an. 12. §. 6. & 7.

℞. Alii alia commenti sunt. Sexcentas fabulas con-

S. Brigitta in Regula Salvatoris cap. 2. *Omne tempus suum tribus distinxit temporibus; unum, quo laudavit Deum ore suo; aliud, quo manibus suis ei serviebat; tertium, quo corporis infirmitati compatiens necessaria tribuit ei juxta modum*. Vide etiam cap. 58. libri 6. Revelationum.

(6) S. Basilius Constitutionum Monasticarum cap. 4. §. 6. pag. 549. tom. 2. *In prima quidem ætate subditus parentibus, omnem laborem corporalem leni ac obedienti animo cum ipsis sustinuit. Cum enim homines illi essent justi quidem & pii, sed pauperes, & rebus ad vivendum necessariis non admodum instructi: cujus rei testis est præsepe, quod venerando partui inservivit; erant, ut verisimile est, laboribus corporis assiduis dediti, sic ut hac ratione res necessarias sibi ipsis compararent. Jesus autem, ut ait Scriptura, his subjectus, laboresque una cum ipsis perferendo, obedientiam suam prorsus declaravit*.

Parentes Jesu tum Bethleemi, tum Nazarethi *possessionem, & proventum aliquem habuisse*, conjectura est Nicephori lib. 1. Hist. Eccl. cap. 13.

congessit antiquus, sed hæreticus auctor libri *de infantia Salvatoris*, quem ad apocrypha amandavit Gelasius summus Pontifex in Concilio Romano anno 494. celebrato. Ridicula quædam de puero Jesu scholas litterarum caussa frequentante fabulati sunt etiam hæretici illi, quos coarguit S. Irenæus lib. I. adversus Hæreses cap. 17. quosque mendaces ostendit illa de Christo vox Judæorum admirantium apud Joannem: *Quomodo hic litteras scit, cum non didicerit?* (7) Miracula nescio quæ ab eodem puero Jesu edita jactarunt alii, quos refellit Chrysostomus homilia 16. in Joannem per hæc verba: *Constat, signa illa, & miracula, quæ in Christi pueritia feruntur, vera non esse. Nam si a puero miracula facere cœpisset, non sane eum Joannes ignorasset, nec reliqua multitudo indiguisset magistro, qui ipsum manifestaret. Nunc autem, inquit Joannes, propter hoc veni, ut manifestetur in Israel.* Recentiores vero hæretici, eum mendicasse, & ostiatim quæsivisse alimenta vitæ, dixerunt, qui satis, opinor, confutantur auctoritate S. Hieronymi Epistola 22. cap. 17. scribentis, Jesum *usque ad triginta annos parentum paupertate contentum fuisse.* (8)

Cap. VII. 15.

Pag. 89.

Pag. 151.

(7) S. Augustinus in Joan. Tract. 29. §. 2. *Et unde admiratio? Quia multi noverant, ubi natus, quemadmodum fuerit educatus: numquam eum viderant litteras discentem, audiebant autem de Lege disputantem, Legis testimonia proferentem, quæ nemo posset proferre, nisi legisset, nemo legere, nisi litteras didicisset: & ideo mirabantur.*

(8) Vide Suarez in 3. part. D. Thomæ tom. 2. disputat. 17. sect. 3. & D. Thomam ipsum 3. part. quæst. 43. art. 3.

CAP. VII.

De Baptiſmo Chriſti.

Quo anno Chriſtus baptizatus eſt?

Luc. III. 1. 2. 3. 21. ℟. ANno *quinto decimo Imperii Tiberii Cæſaris* Joannes Dei juſſu profectus e deſerto in regionem Jordani adjacentem, prædicandi, & baptizandi munere fungi cœpit, cumque *baptizaretur omnis populus*, etiam Jeſum in Jordane baptizavit. Anno igitur decimo quinto Tiberii Jeſus baptizatus eſt, initio Imperii ejus ducto non ab Auguſti morte, ſed ab eo tempore, quo Senatus Romanus, referente Paterculo l. 2. cap. 121. decrevit, *ut æquum ei jus in omnibus provinciis, exercitibuſque eſſet, quam erat ipſi Auguſto*, ab anno videlicet Urbis Conditæ 764. (1) Ex quo efficitur, Chriſtum Dominum baptizatum fuiſſe anno U. C. 779.

(1) Pagius ad annum 32. §. 7. *Lucam de anno XV. Imperii Proconſularis Tiberii, non vero de anno XV. Imperii ejus Auguſtei intelligendum, antiqui docuerunt*. Porro Imperium Tiberii Proconſulare cœpit anno Urbis Conditæ 764. Chriſti 16. Æræ Vulgaris 11. quo Tiberius, ut tradunt Paterculus laudatus, Suetonius in Tiberio cap. 21. Tacitus lib. 1. Annalium cap. 3. ab Auguſto aſſumtus eſt collega Imperii, & conſors Tribunitiæ poteſtatis: Imperium autem Tiberii *Auguſteum* cœpit a morte Auguſti, qui anno Urbis Conditæ 767. Chriſti 19. Æræ Vulgaris 14. ante diem XIV. Kal. Septembres ceſſit e vita. Pro Imperio Proconſulari Tiberii fuſe diſputant Graveſon de Myſteriis & annis Chriſti Diſſertat. 10. & Honoratus a S. Maria tom. 3. Animadverſionum in Regulas & uſum Critices, Diſſertat. 1. art. 9.

779. Consulibus Cn. Cornelio Lentulo Gætulico, & C. Calvisio Sabino, qui annus respondet anno Christi 31. Æræ Vulgaris 26. in quam sententiam multa differit Comes Camillus de Silvestris in sua Chronologia. Part. 1. differt. 3. pag. 120.

Quo anno ætatis baptizatus est?

℞. *Incipiens quasi annorum triginta*, ut ait Lucas. Cum autem vox *quasi*, seu ὡσεὶ, quæ in Cap. III. 23. Græco textu habetur, sit indefinita, & anno undetrigesimo expleto perinde, ac trigesimo primo inchoato accommodari possit, & trigesimo non omnino repugnet, hinc triplex exstitit de anno, quo Christus baptizatus est, veterum Patrum sententia. Alii enim eum baptizatum esse volunt anno ætatis trigesimo ineunte, alii exeunte, & alii completo sub ipsum initium trigesimi primi, quibus ego magis assentior. Natus enim, ut nostra fert opinio, VIII. Kal. Januarii anno Urbis Conditæ 748. Consulibus Lælio Balbo, & C. Antistio Vetere, VIII. Kal. ejusdem mensis anno 778. trigesimum ætatis annum explevit, & anno insequente 779. VIII. Idus Januarias baptizatus est, cum jam annos triginta, & dies tredecim haberet. Sed illud est certum, annos circiter triginta natum baptismum suscepisse. (2)

Quo

(2) S. Justinus in Dialogo cum Tryphone pag. 315. scribit, Christum natum fuisse *annos plus minus triginta, cum Joannes adventus ejus præco processit*. S. Chrysostomus in Matth. hom. 10. pag. 90. *Cujus rei gratia post triginta annos Jesus venit ad baptisma?*

S. Augustinus lib. 2. de Doctrina Christiana cap. 28. §. 42. Dominum *annorum fere triginta baptizatum esse*, retine-

Quo die baptizatus?

Bar. ad an. 31. §. 18.

℟. Octavo Idus Januarias. Nam & eo die baptismi ejus memoriam a primis usque sæculis colit Ecclesia, eoque die baptizatum, tradunt sancti Patres, uno excepto Epiphanio, qui Hær. 51. §. 28. ad VIII. Idus Novembres Christi baptismum refert. (3) Porro Auctor Chronici Ale-

nemus auctoritate Euangelica. Et lib. 15. de Trinit. cap. 26. §. 46. *Absurdissimum est, ut credamus, eum, cum jam triginta esset annorum (ejus enim ætatis a Joanne baptizatus est) accepisse Spiritum*.

D. Bernardus serm. 1. de Epiphania §. 6. *Cum jam Christus triginta annorum tempus exegisset in carne, inter populares turbas ad baptismum Joannis advenit*. Vide Baronium in Apparatu ad Annales §. 106. & in Annalibus ad an. Ch. 31. §. 17.

(3) Baronius ad an. 31. §. 18. *Quod vero ad mensem & diem, quibus baptizatus est Christus, spectat, id factum esse sexta Januarii, ex communi & antiqua traditione Eusebius Pamphili ad Marinum scribens testatur: confirmat hoc ipsum Hieronymus, ac denique omnes Scriptores Ecclesiastici, uno duntaxat excepto Epiphanio*.

S. Chrysostomus tom. 1. hom. 24. de baptismo Christi, quæ habita creditur ipso die Epiphaniæ, pag. 278. *Hæc dies est, qua baptizatus est, & aquarum naturam sanctificavit. Idcirco etiam in hac Solemnitate sub mediam noctem omnes, cum aquati fuerint, domum latices referunt, ac recondunt, & per integrum annum conservant, utpote quod hodierna die sanctificatæ sint aquæ; fitque miraculum evidens, dum nihil temporis longinquitate aquarum illarum natura vitiatur, sed integro anno, atque adeo biennio, & triennio sæpe, quæ hodie fuit hausta, incorrupta, & recens permanet, ac post tantum temporis cum iis, quæ fuerint e fontibus eductæ, certat*.

Thomassinus de dierum Festorum celebratione lib. 2. cap. 7. §. 9. testatur, hanc consuetudinem etiamnum ser-

va-

Alexandrini opinatur, diem VIII. Idus Januarii tum incidisse in diem Hebdomadæ quintum, alii in sextum, alii in Dominicum. (4)

Quo in loco?

℟. *In Bethania trans Jordanem, ubi erat Joannes*

vari ab omnibus Orientis Christianis, quamvis secta inter se diffidentibus. Joan. I. 28.

Pagius ad an. Ch. 29. §. 7. *Juvabit observare, Orientales Ecclesias quasdam singulis annis Epiphaniorum die baptismum Christi renovare, aquamque, in quam statua Christi pueri trina immersione immittitur, incorruptam conservari. Docet hoc Leo Allatius dicens, fuisse Romæ qui eam de industria servatam, post annos triginta incorruptam repererit. Josephus Giorgerinus Archiepiscopus Samos in insula Archipelagi, cum anno 1676. eadem Epiphaniorum die in hac Aquensi Civitate versaretur, in nostra Ecclesia aquam consecravit, & in ea Ecclesiæ Græcæ ritu pueri Jesu statuam ter immersit, Baptismi Christi ceremoniam solemniter renovando, cujus aquæ phiala plena conservata per multos annos incorrupta permansit, ac forte diutius conservata fuisset, si phialam illam frangi non contigisset.*

Miraculum aquarum a D. Chrysostomo memoratum admittunt etiam hæretici Protestantes, Casaubonus exercitat. 13. §. 10. & Guilielmus Cave in Historia Litteraria dissertat. 2. de libris & officiis Græcorum pag. 179.

Theodorus Lector, qui anno circiter 520. scribebat, & editus est a Valesio cum historia Theodoreti pag. 549. Theodorus, inquam, Lector lib. 2. Hist. Eccl. pag. 566. ait, *Petrum Fullonem instituisse, ut invocatio super aquas die Festo Theophaniorum fieret sub vesperam:* cum antea fieret nocte media.

(4) Chronicon Paschale, seu Alexandrinum pag. 168. & 180. editionis Venetæ, & in Bibliotheca Patrum tom. 12. pag. 928. & 931. *Natus est Dominus quinto & vicesimo die mensis Choiac, hoc est Decembris, hora septima noctis. Tinctus a Joanne in Jordane XI. Tybe, hoc est 6. Januarii hora X. diei.*

nes baptizans. Longe tamen diversa est Bethania hæc ab illa, quæ Marthæ & Magdalenæ castellum erat. Nam illa & Hierosolymis propius aberat, ut est in Euangelio Joannis, & cis Jordanem sita erat: hæc vero, quæ dicebatur etiam *Bethabara*, *ubi Joannes baptizabat*, *trans Jordanem*. (5) Utroque autem nomine & *Bethaniam* & *Bethabaram* vocatam crediderim, quod ad trajectum Jordanis collocata esset. Utraque certe vox hebraice unum sonare videtur. Etenim *Bethabara* locum transitus, & *Bethania* locum navium significat, quod illic paratæ semper essent naviculæ, quibus viatores Jordanem trajicerent. (*6*)

Quo

(5) Suidas in Lexico, verbo βηθανία, *Bethania* pag. 432. tom. I.

S. Chrysostomus in Joannem hom. 16. pag. 86. *Propterea inquit*, hæc in Bethania facta sunt. *Quædam autem exemplaria veriora videntur*, *in quibus* Bethabara *scriptum est*. *Bethania enim non trans Jordanem*, *neque in deserto erat*, *sed non longe ab Hierosolymis*.

S. Thomas in Joannem cap. I. Lect. 13. pag. 12. *Dicendum secundum Origenem*, *& Chrysostomum*, *quod non debet dici* Bethania, *sed* Bethabara, *quæ est quædam villa ultra Jordanem*; *& hoc*, *quod dicit* Bethania, *corruptum est vitio Scriptorum*. *Sed quia tam libri Græci*, *quam Latini habent* Bethania, *ideo dicendum est aliter*, *quod est duplex* Bethania, *una quæ est prope Hierusalem in latere montis Oliveti*, *alia trans Jordanem*, *ubi erat Joannes baptizans*.

(6) Gregorius Turonensis de gloria martyrum lib. I. cap. 17. refert, locum, ubi baptizatus est Christus Dominus, abesse quinque millibus passuum ab eo loco, ubi Jordanis *mari commixtus mortuo nomen amittit*. Vide Baronium ad an. Ch. 31. §. 19.

Quo modo baptizatus est?

℞. Immersus in Jordanem, eodem prorsus modo, quo alii a Joanne baptizabantur. Indicat id S. Matthæus, qui ait, *Jesum baptizatum confestim ascendisse de aqua*. Et quidem ut genus hoc baptismi diu a primis temporibus in Ecclesia observatum esse, constat: ita illud e contrario, quod nunc administratur aquæ effusione, nec usurpatum vulgo, nec comprobatum fuisse ante sæculum Christi XIV. certo scimus. (7) Quare pictorum errorem convincas, qui Joannem Baptistam in Salvatoris caput aquam concha infundentem exhibent. Cap. III. 16.

Qua de caussa voluit a Joanne baptizari?

℞. *Triplicem ob caussam Salvator a Joanne accepit baptismum*, ait D. Hieronymus in Matth. cap. 3. *Primum ut, quia homo natus erat, omnem justitiam, & humilitatem Legis impleret. Secundo ut baptismate suo Joannis baptisma comprobaret. Tertio ut Jordanis aquas sanctificans per descensionem columbæ, Spiritus Sancti in lavacro credentium monstraret adventum*. Quartam caussam adjicit S. Augustinus in Joan. tract. 5. §. 3. *ut cognoscerent servi sui, quanta alacritate deberent currere ad ba-* Pag. 3.

(7) S. Thomas, qui anno 1274. obiit, 3. part. quæst. 66. art. 7. *Quamvis tutius sit baptizare per modum immersionis, quia hoc habet communior usus*; & art. 8. *Communiter observatur in baptismo trina immersio, & ideo graviter peccaret aliter baptizans, quasi ritum Ecclesiæ non observans*.

baptismum Domini, quando ipse non dedignatus est suscipere baptismum servi.

Quænam miracula secuta sunt baptismum Christi?

Cap. III. 16. 17. Cap. I. 10. Cap. III. 21. 22. ℟. Hæc videlicet, quæ ab Euangelistis Matthæo, Marco, & Luca narrantur; Cælos apertos esse, Spiritum Sanctum in columbæ specie descendisse, (8) vocemque æterni Patris de Cælo auditam

(8) Columbam hanc fuisse verum animal, contendit D. Thomas 3 part. quæst. 39. art. 7. Sed hoc probabilius, fuisse tantummodo columbæ speciem. Matthæus III. 16. *sicut columbam*: Marcus I. 10. *Tamquam columbam*: Lucas III. 22. *Corporali specie sicut columbæ*: Joannes I. 32. *Quasi columbam*.

S. Ambrosius de Sacramentis lib. 1. cap. 5. §. 17. *Spiritus sanctus non in veritate columbæ, sed in specie columbæ descendit de Cælo*.

S. Augustinus epist. 169. cap. 3. §. 10. *Non igitur est opus quærere, quomodo apparuerit columbæ species corporalis, sicut non quærimus, quomodo sonuerint voces articulati corporis. Si enim potuit anima non esse media, ubi vox, non quasi vox dicitur facta, quanto magis potuit, ubi dicitur* tamquam columba, *hoc verbo significata sola specie corporali oculis reddita, non natura viventis animantis expressa?*

Multa in hanc rem disputat Toletus in Joan. cap. 1. annotat. 70. Synopsis Criticorum in Matthæum cap. 3. pag. 93. & Augustinus Calmet in Dissertatione de Baptismo præposita Euangelio D. Marci art. 3. pag. 292.

Fuisse, qui diceret, *columbam ad unitatem personæ Spiritui Sancto fuisse conjunctam, ut ex illa & Deo (quia Spiritus Sanctus Deus est) una Spiritus Sancti persona constaret*, refert, & refellit S. Augustinus tractatu 99. in Joannem, §. 2.

S. Hieronymus adversus Luciferianos cap. 3. pag. 423. *Ipse Dominus noster Jesus Christus, statim ut caput extulit de fluento, Spiritum Sanctum accepit; non quod umquam sine*

tam dicentis, Jeſum eſſe dilectum filium ſuum, in quo ſibi valde placeret. (9) Miracula autem hæc idcirco edita ſunt, teſte D. Chryſoſtomo hom. 12. in Matthæum, *ne apud plurimos opinio firmaretur* Pag. 111. *illorum, qui arbitrabantur, Chriſtum eſſe unum e vulgo*.

Quemquam ne Chriſtus baptizavit?

℟. Locus iſte totus quæſitus breviter, diſputatuſque eſt ab Auguſtino Epiſt. 265. §. 5. his verbis: *Utrumque de Domino ſcriptum eſt, & quia* baptizabat plures, quam Joannes, *& quia* ipſe non Joan. IV. 1. 2. baptizabat, ſed diſcipuli ejus, *ut intelligeremus, & ipſum quidem baptizaſſe præſentia majeſtatis, non tamen ipſum baptizaſſe manibus ſuis. Ipſius enim erat baptiſmi Sacramentum, ad diſcipulos autem baptizandi miniſterium pertinebat. Tunc ergo quando dicit Joannes Euangeliſta in Euangelio ſuo*: Poſt hæc Cap. III. 22. exiit Jeſus, & Diſcipuli ejus in Judæam terram, & illic morabatur cum eis, & baptizabat: *tunc paullo poſt de illo loquens ait*: Ut ergo cognovit Cap. IV. 1. 2. 3. Je-

ſine Spiritu Sancto fuerit, quippe qui de Spiritu Sancto in carne natus eſt, ſed ut illud nobis monſtraretur, verum eſſe baptiſma, quo Spiritus Sanctus adveniat.

(9) Hieronymus, ſeu alius auctor comment. in Pſal. 76. pag. 93. *Eo tempore, quando Deus locutus eſt*: Hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui, *facta eſt vox tonitrui rotæ ſimilis*.

Chryſoſtomus in Matth. hom. 57. pag. 504. *Triplex dilectio eſt, quia filius, quia dilectus, quia bene in ipſo ſibi complacuit*.

S. Juſtinus in Dialogo cum Tryphone pag. 315. utique ex vetere Eccleſiæ fama: *Cum Jeſus in undam deſcendiſſet, ignis in Jordane accenſus eſt*.

Jesus, quia audierunt Pharisæi, quod Jesus plures discipulos faceret, & baptizaret plures, quam Joannes: quamquam Jesus ipse non baptizaret, sed discipuli ejus, reliquit Judæam, & abiit iterum in Galilæam. (10) *Tunc ergo quando ab Hierosolymis exiit cum discipulis suis* in Judæam terram: & illic morabatur cum eis, baptizabat *non per se ipsum, sed per discipulos suos, quos intelligimus jam fuisse baptizatos sive baptismo Joannis, sive, quod magis credibile est, baptismo Christi. Neque enim ministerium baptizandi desugeret, ut haberet baptizatos servos, per quos ceteros baptizaret, qui non defugit memorabilis illius humilitatis ministerium, quando eis lavit pedes: & petenti Petro, ut non tantum pedes, verum etiam manus, & caput ei lavaret, respondit*: Qui lotus est (per baptismum) non indiget nisi ut pedes lavet, sed est mundus totus: *ubi intelligitur, quod jam Petrus baptizatus fuerat.* (11) *Quo*

Cap. XIII. 10.

(10) Sic Apostoli cum Gentibus prædicabant, perpaucos baptizabant. Paulus epist. 1. ad Cor. cap. I. 17. *Non enim misit me Deus baptizare, sed euangelizare.*

(11) Idem Augustinus in Joan. tract. 5. §. 6. *Quoniam ergo acceperat Joannes baptismum, qui proprie Joannis diceretur: Dominus autem Jesus noluit baptismum suum* (hoc est potestatem instituendi baptismi sui) *alicui dare, non ut nemo baptizaretur baptismo Domini, sed ut semper ipse Dominus baptizaret: id actum est, ut & per ministros Dominus baptizaret, id est ut quos ministri Domini baptizaturi erant, Dominus baptizaret, non illi. Aliud est enim baptizare per ministrum, aliud baptizare per potestatem. Baptisma enim tale est, qualis est ille, in cujus potestate datur, non qualis est ille, per cujus ministerium datur.* Et tract. 15. §. 3. *Fortassis hoc moveat, cur dictum sit*: Baptizabat Jesus plures, quam Joannes: *& posteaquam dictum est* Baptizabat, *subjectum est* Quamquam Jesus non baptizabat, sed discipuli ejus. *Quid ergo? falsum dictum erat,*

Quo die colitur memoria baptiſmi a Chriſto ſuſcepti?

℞. Octavo Idus Januarii, qui dies *Epiphania Domini* idcirco nuncupatur. S. Hieronymus in Ezechiel. cap. 1. *Quintam*, ait, *diem menſis adjungit, ut ſignificet baptiſma, in quo aperti ſunt Chriſto cæli, & Epiphaniorum dies huc uſque venerabilis eſt: non ut quidam putant, Natalis in carne: tunc enim abſconditus eſt, & non apparuit. Quod huic tempori congruit, quando dictum eſt: Hic eſt Filius meus dilectus, in quo mihi complacui.* Eſt in eadem ſententia Chryſoſtomus hom. 24. de baptiſmo Chriſti: *Qui fit, ut non ea dies, qua natus eſt*, Epiphania, *& apparitio appelletur, ſed ea, qua baptizatus eſt?..... Quia nimirum non omnibus manifeſtus eſt redditus, cum partu eſt editus, ſed cum eſt baptizatus: nam ad hunc uſque diem vulgo erat ignotus*. His adde S. Maximum Taurinenſem, & S. Petrum Chryſologum, qui non modo baptiſ-

Pag. 331.

Matth. III. 17.

Pag. 278. tom. 1.

F mum

erat, & correctum eſt, cum additum eſt: Quamquam Jeſus non baptizabat, ſed diſcipuli ejus? *An utrumque verum eſt, quia & Jeſus baptizabat, & non baptizabat? Baptizabat enim, quia ipſe mandabat: non baptizabat, quia non ipſe tingebat. Præbebant diſcipuli miniſterium corporis, præbebat ille adjutorium majeſtatis. Quando enim ceſſaret a baptizando, quamdiu non ceſſat a mandando?*

S. Thomas 3. Part. quæſt. 84. art. 7. ad 4. *Sed nec etiam active uſus eſt ſuo miniſterio, quia ipſe non baptizabat communiter, ſed diſcipuli ejus, ut dicitur Joan.* 4. *Quamvis credendum ſit, quod diſcipulos ſuos baptizaverit, ut Auguſtinus dicit ad Seleucianam* epiſt. cit. 165. §. 4. Vide Hiſtoriam noſtram Apoſtolicam pag. 10. editionis tertiæ.

mum Christi, sed etiam mysteria alia eo die coli ab Ecclesia, confirmant. Chrysologi verba sunt hæc ex sermone 157. *Christus diverso tempore, uno eodemque die Magorum munere, aquæ mutatione, atque Patris voce trino testimonio noscitur, fitque de trina ostensione Christi Epiphaniæ una & sacrata solemnitas*. Maximus vero hom. 1. de Epiphania Domini: *In hac*, inquit, *celebritate, sicut relatu paternæ Traditionis instruimur, multiplici nobis est festivitate lætandum. Ferunt enim hodie Christum Dominum nostrum vel stella duce a gentibus adoratum, vel invitatum ad nuptias aquam in vinum vertisse, vel suscepto a Joanne baptismo consecrasse fluenta Jordanis. Sed quid potissimum præsenti hoc factum sit die, noverit ille, qui fecit*. (12)

(12) S. Maximus tom. 6. Bibl. Patr. pag. 8. S. Petrus Chrysologus tom. 7. pag. 964. & 965.

S. Bernardus serm. 2. in Epiphania Domini §. 1. pag. 806. *Tres apparitiones Domini legimus, una quidem die, sed non uno tempore factas*.

Auctor sermonis 136. alias de tempore 29. qui est in Appendice apud Augustinum §. 1. dicit, eodem die celebrari etiam miraculum, quo Christus *de quinque panibus quinque millia hominum satiavit*.

De iis ipsis præterea quatuor celebrandis morem hodie adhuc Ecclesia Mediolanensis retinet. Petrus Galesinus in annotat. ad Martyrologium S. Romanæ Ecclesiæ octavo Idus Januarii pag. 12.

CAP.

CAP. VIII.

De jejunio, & tentatione Christi.

Quamdiu jejunavit?

℟. Post susceptum a Joanne baptismum Sancto afflatus Spiritu secessit in desertum, atque ibi dies ipsos quadraginta ab omni prorsus cibo abstinens jejunavit, iisque transactis esuriit. (1) Dicitur autem exactis illis diebus esuriisse, hoc est, cum totum illud tempus appetitum cibi coercuisset, statuissetque jejunii sui finem quadraginta dies, tandem cibum capere voluisse: quam occasionem arripiens Diabolus obtulit ei lapides in panem vertendos. Hæc enim est vis Latini verbi *esurio*, & Græci πεινάω, ut non tam sensum famis, quam cibi capiendi voluntatem significent. (2) Ab

Matth. IV. 1. 2. Marc. I. 12. 13. Luc. IV. 1. 2.

F 2

(1) D. Thomas 3. part. quæst. 41. art. 3. ad 1. *Ideo Christus statim post baptismum austeritatem vitæ assumsit, ut doceret, post carnem edomitam oportere alios ad prædicationis officium transire, secundum illud Apostoli I. Cor. cap.* 9. Castigo corpus meum, & in servitutem redigo, ne forte, cum aliis prædicavero, ipse reprobus efficiar.

(2) Multi ex Sanctis Patribus opinantur, ipsum per quadraginta illos dies haud esuriisse. In his, ut omittam ceteros, est S. Petrus Chrysologus serm. 11. *Postea*, ut ait Matthæus, *esuriit*. *Hoc*, inquit, *non est infirmitatis signum*, *sed insigne virtutis*, *quia cum dicit*: Postea esuriit, *quadraginta diebus*, *&* *quadraginta noctibus probat in illo esuriem non fuisse*. Plura in hanc sententiam Franciscus Suarez in 3. part. D. Thomæ tom. 2. quæst. 41. disputat. 29. sect. 2.

Ab hoc Christi jejunio oritur ne solemne jejunium Quadragesimæ?

℞. Hoc vero S. Augustinus, & S. Hieronymus docuerunt. Hieronymi hæc sunt ex commentario in Esaiam cap. 58. *Dominus quadraginta diebus in solitudine jejunavit, ut nobis solemnes jejuniorum dies relinqueret.* Augustinus epist. 55. cap. 15. 28. ita scribit: *Quadragesima sane jejuniorum habet auctoritatem & in veteribus libris ex jejunio Moysis, & Eliæ, & ex Euangelio, quia totidem diebus Dominus jejunavit.* Auctor sermonis 23. in Appendice apud S. Ambrosium §. 1. *Quadragesimam nobis Dominus suo jejunio consecravit.*

Pag. 190.

Pag. 420.

Quænam, & quotuplex fuit tentatio Christi?

℞. Triplex fuit: prima ad gulam pertinens, ad superbiam secunda, tertia ad avaritiam. (3) Primam passus est in deserto, secundam in pinnaculo Templi Hierosolymitani, tertiam in monte excelso. Singulas describit recto ordine Matthæus, inver-

Cap. IV. 3. 5. 8.
Cap. IV. 3. 5. 9.

(3) Vide D. Thomam 3. part. quæst. 41. art. 4. D. Augustinus lib. 4. de Trinit. cap. 13. §. 17. ait, Christum Diabolo *se ipsum quoque tentandum præbuisse, ut ad superandas etiam tentationes ejus mediator esset, non solum per adjutorium, verum etiam per exemplum.*

Beda in Luc. cap. 4. pag. 261. tom. 5. *Notandum, quod tribus solum tentatoris fraudibus expositis, omnem tentationem dicit* (Lucas) *esse consummatam. Quia videlicet his omnium vitiorum origines amplectuntur & fontes, Joanne attestante qui ait:* Quia omne, quod in mundo est, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & superbia vitæ.

verso duas postremas S. Lucas: quod tamen Euangelicæ veritati minime obest. Nihil enim refert, quo ordine narrentur, cum *omnia facta esse manifestum sit*, ut ait S. Augustinus lib. 2. de Consensu Euangelistarum cap. 16. §. 33. (4)

Vere ne in pinnaculum Templi, & montem excelsum a Diabolo translatus est?

℞. Ita plane. Tradunt enim id Matthæus, & Lucas verbis iis, quæ historicum, & proprium sensum non excludunt: ac propterea in pinnas Templi, & montis fastigium a Diabolo per aerem re ipsa delatum fuisse, docent D. Thomas 3. part. quæst. 41. art. 4. ad 7. & Cajetanus suis in Matthæum commentariis, ubi contrariam sententiam *figmentum* vocat.

Bar. ad an. 31. §. 20.

Ubi situm erat desertum, & mons, in quo Christus tentatus est?

℞. Si fides habenda est Adricomio, ita ille scribit: *Quarentana desertum inter Hierusalem, & Jericho incipit juxta Anathot, & extenditur supra Galgala usque ad desertum Thecuæ, & Engaddi jux-*

In descriptione Terræ Sanctæ Pag. 19. num. 97. & 98.

(4) Beda in Marcum cap. 5. pag. 97. tom. 5. *Tentatur solitarius a Diabolo, ut nobis insinuet, quod omnes, qui volunt pie vivere in Christo, persecutionem patiuntur, & quod* per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei. *Tentatur quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, ut indicet, quod quamdiu hic viventes Domino servimus, sive prospera blandiantur (quod ad dies pertinet) seu nos adversa feriant (quod noctis figuræ congruit) semper ambulantibus in lege Domini adsit adversarius, qui iter nostrum tentando impedire non cessat.*

ta mare mortuum. Hic commoratus est S. Joannes Baptista. Ibi venientem ad se, ut baptizaretur, Christum digito demonstravit dicens: Ecce Agnus Dei. *In hoc Christus jejunavit quadraginta diebus, & noctibus agens & habitans cum bestiis.* In eodem deserto juxta Jordanem ejusdem nominis est *Quarentana, mons altus, & ascensu difficilis, in quo tentatus primum est Dominus a Satana.* Idem Adricomius: *Mons diaboli distat duobus milliaribus a Quarentana. Est a latere Bethel & Hai australi: in eum deductus fuit a Satana Christus, cum ostenderet, & adpromitteret illi omnia regna mundi, si procidens adoraret se.* Ricardus Montacutius part. 2. Originum Eccl. putat, desertum, in quo a Diabolo tentari voluit Christus Dominus, idem esse desertum, in quo Israelitæ per annos quadraginta peregrinati sunt tentantes Deum, & murmurantes adversus sanctam ejus dispensationem. Maldonatus vero existimat, fuisse desertum, *ubi Joannes Baptista vitam egerat.* Utcumque res sit, hujusmodi certe non est, quæ conjectura explicari possit.

Pag. 18. nu.n. 90.

In Matth. Cap. IV. 1.

C A P. IX.

De ratione victus, & vestitus Christi post baptismum.

Qualis erat victus Christi?

℞. COmmunem fuisse, apparet ex verbis ejus apud Matthæum: *Venit Joannes neque manducans, neque bibens, & dicunt, Dæmonium habet.*

Cap. XI. 18. 19.

bet. Venit filius hominis manducans, & bibens, & dicunt, Ecce homo vorax, & potator vini. His enim significatur, sicut Joannem nec cibum sumsisse, nec potum communem ceteris: ita Christum e contrario & manducasse, & bibisse pro gentis instituto, & more. Itaque de Christo dictum est a Chrysostomo hom. 38. in Matthæum: *Illam* Pag. 362. *autem aliam vivendi viam, quæ jejunio claros efficit, Joanni omnino postea dimisit: ipse vero publicanorum, atque peccatorum mensas elegit, ut publicanos, & peccatores salvaret.* Similiter ait S. Augustinus lib. 16. contra Faustum cap. 31. *Unde ergo* (Joannes) *dictus est non manducans, neque bibens, nisi quia illo victu, quo Judæi utebantur, ille non uteretur? Hoc ergo Dominus nisi uteretur, non in ejus comparatione manducans, bibensque diceretur.* (1)

Qualis erat vestitus?

℟. Ut victus Christi, sic vestitus ejus communis, & vulgaris fuit, nec pretiosus scilicet, nec vilis omnino. Pretiosus enim molles decet, & *qui mollibus vestiuntur*, ut ait Christus ipse apud Matthæum, *in domibus Regum sunt*: vilis autem adeo non movisset militum, qui eum crucifixerunt, cupiditatem, ut ejus vestes sorte partirentur inter se, quod omnes Euangelistæ tradiderunt. (2) Cap. XI. 8.

(1) Vide D. Thomam 3. part. quæst. 40. art. 2.

(2) S. Chrysostomus hom. 83. in Joan. pag. 429. *Nonne solus semper cum duodecim discipulis ambulabat, & vilibus utebatur cibis, vestibus, domo?* Idem hom. 84. in eumdem Joan. pag. 433. *In Palæstina ex duobus pannis vestes*

Quot erant ejus veſtes?

℞. *Quot fuerint veſtimenta, nullus Euangeliſtarum ſignificavit. Ideo quidam fuiſſe dixerunt quinque, quatuor quidem quatuor militibus diviſa, quintum vero tunicam inconſutilem. Videtur autem incredibile dictum, eo quod indecens Salvatori fuiſſet: nemo enim, ne aliorum quidem hominum tot veſtibus induitur. Conjectantes ergo dicimus, nec procul fortaſſe ab eo, quod congruum eſt, tria fuiſſe univerſa: unum quidem fuiſſe tunicam corpori applicatam in modum ſubuculæ; dico ſane tunicam hanc inconſutilem: alterum autem, quo ſuper primum veſtiebatur: & tertium exterius indumentum.* (3) *Hanc vero tunicam*

ſtes contexunt, quod ſignificans Joannes inquit deſuper contextam: *quod mihi dicere videtur, ut veſtimentorum vilitatem oſtenderet. Nam quemadmodum in aliis omnibus, ita in habitu vilem ſpeciem præſeferebat.*

S. Thomas Opuſculo contra impugnantes religionem 19. extremo cap. 8. *Non eſt credibile, quod Dominus Jeſus Chriſtus pretioſis veſtibus indueretur, qui Joannem commendabilem oſtendit, quod non erat mollibus indutus, alioquin Phariſæi, qui exteriorem ſanctitatem oſtentabant, ſicut de eo dicebant, quod erat vorax & potator vini, & publicanorum amator: ita de eo dixiſſent, quod eſſet mollibus indutus. Milites etiam, qui ei illudebant, non eum veſte purpurea induiſſent in ſignum regiæ dignitatis, ſi tunica inconſutilis auro & ſerico contexta fuiſſet: ſed quod tunicam ejus milites dividere noluerunt, hoc non fuit propter pretioſitatem veſtis, ſed propter numerum, quia quatuor partibus ſuperfuerat, quas milites de veſtibus Chriſti fecerunt: & ſi diviſa fuiſſet, omnino fuiſſet inutilis, in quo manifeſte apparet, quod non erat de pretioſa materia.*

(3) Octavius Ferrarius de Re Veſtiaria part. 1. lib. 3. cap. 3. *Non ita valido argumento Caſaubonus exercitat.* 16. §. 84. *Euthymii opinionem refutat, qui tradit, Chriſtum Do-*

cam e traditione Patrum accepimus opus fuisse Dei Matris a superioribus partibus contextam, veluti sunt apud nos capitis, aut pedum hyemalia operimenta. (4) Neque propterea Christus fecit contra præceptum datum Apostolis, ne *duas tunicas haberent*, ut ait Matthæus, seu *ne induerentur duabus tunicis*, ut Marcus loquitur. Præcepit enim ibi, ne haberent binas vestes ejusdem generis, quarum modo unam, modo alteram induerent: non autem præcepit, ne haberent binas, vel plures vestes ad usum præsentem vitæ necessarias. *In duabus tunicis*, ait Hieronymus, *videtur mihi duplex ostendere vestimentum: non quod in locis Scythiæ, & glaciali nive rigentibus una quis tunica debeat esse contentus: sed quod in tunica vestimentum intelligamus, ne alio vestiti aliud nobis futurorum timore servemus.* (5)

Cap. X. 10. Cap. VI. 9. Bar. ad an. 34. §. 163. In Matth. cap. 10. pag. 16.

Cu-

Dominum gestasse pallium, tunicam, & tunicam inconsutilem, ex eo quod qui duas tunicas gestabant, interiorem lineam habebant, exteriorem laneam, & tamen inconsutilis lanea erat. Nam quidquid sit de duabus tunicis, de quibus non est hic locus, nullus, aut rarus linearum usus apud Hebræos, quemadmodum apud Romanos, præcipue in Christo Domino, & Apostolis, qui nullam hujusmodi in cultu mollitiem agnoverunt.

(4) Euthymius Comment. in Euangelium Matthæi cap. 67. tom. 19. Bibl. Patrum pag. 588.

(5) Idem Hieronymus epist. 150. quæst. 1. pag. 800. *Unde inquit Dominus*: (Luc. III. 11.) Qui habet duas tunicas, det alteram non habenti. *Quid si Scythiæ frigora sint, & alpinæ nives, quæ non duabus & tribus tunicis, sed vix pecudum pellibus repelluntur? Quidquid ergo corpori nostro sufficere potest, & humanæ succurrere imbecillitati, quos nudos natura profudit, hoc una appellanda est tunica, & quidquid in præsentibus alimentis necessarium, hoc unius diei victus appellatur.*

S. Augustinus lib. 2. de consensu Euangelistarum cap.

39.

Cujusmodi erat vestis ejus inconsutilis?

℞. Res est obscura, multisque eruditorum divinationibus tentata. S. Chrysostomus in Joannem hom. 84. ac Theophylactus in eumdem cap. 19. compositam putant ex partibus duabus. Theophylacti verba hæc sunt: *Palæstini duos pannos committendo contexunt vestes pro sutura utentes contextu: manifestans Joannes, quod talis fuerit tunicula, dixit, quod a summo per totum fuerit contexta, hoc est ab initio & superne usque ad infima*. Salmasius in commentario ad Vopiscum arbitratur, fuisse contextam acu, ac interulæ similem: sed quod non esset *de eo genere tunicarum, quæ fibulis stringerentur ex utraque parte*, idcirco dictam ab Joanne ἄρραφον *inconsutilem*, ἐκ τῶν ἄνωθεν ὑφαντὸν, & *desuper contextam*, quod *in superioribus partibus fibulæ locum magis haberent, quibus stricta tenebatur, & sedebat in humeris*, & ὑφαντὸν δι' ὅλυ, *contextam per totum*, quod *nulla sui parte scissuram haberet*. Ferrarius de Re Vestiaria part. 1. lib. 3. cap. 16. postquam confutavit Salmasium, quod vestem *inconsutilem* assereret esse consutam, *cum vulgo credit, tunicam illam* inconsutilem *vere fuisse inconsutam, id est sarcinatoris acu minime, nullaque in parte consutam, sed ad instar tibialium, quæ apud nos serica, aut lanea tota simul texuntur non* qui-

Pag. 433. Pag. 824. & 825.

In Aureliano cap. 46.

30. §. 75. *Calceamenta cum dicit Matthæus in via non esse portanda, curam prohibet, qua ideo portanda cogitantur, ne desint. Hoc & de duabus tunicis intelligendum est, ne quisquam eorum præter eam, quam esset indutus, aliam portandam putaret solicitus, ne opus esset, cum ex illa potestate posset accipere.*

quidem pectine, & in tela, sed per acus longiores reticulatim conficiuntur: & ideo dici ἄνωθεν desuper, *id est sursum versus contextam, &* per totum, *id est in orbem, & totam simul, sine ulla scissura, quæ acu committenda esset*. Braunius de Vestitu Sacerdotum Hebræorum lib. 1. cap. 16. contendit, neque commissam fuisse, ut Chrysostomus, neque consutam, ut Salmasius, neque *per acus longiores* elaboratam, ut Ferrarius, sed textoris opera confectam. Hujus generis tunicas vocari *tunicas rectas*. Nam apud Plinium lib. 8. cap. 48. legi, Cajam Ceciliam Tarquinii Prisci Regis uxorem primam omnium *texuisse tunicam rectam*, & ab S. Isidoro lib. 19. Orig. cap. 22. rectam vestem dici, quam *sursum versum, stantesque texunt*. Talem fuisse tunicam summi Sacerdotis, quam Moyses Exodi cap. XXXIX. 25. *opere textili* confectam tradit, nulla videlicet sutoris acu consutam, tegentem corpus totum, & superne apertam capiti exerendo. (6)

Erat ne pretiosa?

℞. Non credo. Id enim alienum est a moribus atque instituto Christi, qui, ut observat Baronius ad an. 34. §. 117. *Joannis prædicans sanctitatem dixerat:* Qui mollibus vestiuntur, in domi-

(6) Ferunt, tunicam *inconsutilem* eamdem fuisse, qua primum Maria Virgo Christum puerum induerat, & cum illo crevisse sine detrimento, non secus ac vestes Hebræorum in deserto. *Nunc religiose Treviris asservatur, ut prodit Brovverus in Annal. Trevirens. lib. 15. ubi de ea plura*. Pagius ad an. 593. §. 6. Vide Augustinum Calmet in Joan. XIX. 23.

mibus Regum ſunt. Quare Iſidorus Peluſiota lib. 1. epiſt. 74. ita ſcribit ad Cratonem: *Quis autem veſtis illius vilitatem ignorat? ut qua Galilæorum pauperes utantur, apud quos etiam maxime hujuſmodi veſtis genus fieri ſolet arte quadam, ut pectoralia, retractim conſutum*. Idem plane dixit ante
Pag. 433. Iſidorum Chryſoſtomus in Joan. hom. 84. Ait enim, videri ſibi Joannem veſtem illam *deſuper contextam* appellaſſe, *ut veſtimentorum vilitatem oſtenderet. Nam quemadmodum in aliis omnibus, ita in habitu vilem ſpeciem præſeferebat* Chriſtus Dominus. (7)

Putas ne, Chriſtum Dominum calceis uſum eſſe?

℟. Dubium id eſt, controverſumque inter ſanctos Patres. Negat S. Hieronymus epiſt. 22. cap.
Pag. 144. 8. *Et Moyſes, & Jeſus Nave nudis in ſanctam*
Matth. X. 10. *terram pedibus jubentur incedere: & diſcipuli ſine calceamentorum onere, & vinculis pellium ad prædicationem novi Euangelii deſtinantur: & milites, veſtimentis Jeſu ſorte diviſis, caligas non habuere, quas tollerent: nec enim poterat habere Dominus, quod prohibuerat ſervis*. At prohibitionem hanc temporariam fuiſſe, vult S. Chryſoſtomus hom. 9. in Pauli epiſtolam ad Philippenſes, & S. Auguſtinus lib. 22. contra Fauſtum cap. 77. (8) Ita-

(7) Fuiſſe pretioſam eo credidit Bulengerus, quod milites eam dividere noluerint. Idcirco autem potius a militibus diviſa non fuit, quia hujus generis veſtes in modum retis confectæ, ſi dividantur, nulli uſui eſſe poſſunt.

(8) Verba Chryſoſtomi pag. 1273. *Præcepta illa*, ne videlicet Apoſtoli poſſiderent aurum, argentum, duas tuni-

taque Augustinus calceis usum esse Christum, affirmat serm. 101. cap. *6.* §. *7.* *De his calceamentis, quibus calceati ambulamus, consolatur me idem ipse Dominus meus. Si enim ipse calceatus non esset, non de illo Joannes diceret:* Non sum dignus solvere corrigiam calceamentorum ejus. Tale quoque est illud S. Antonini 3. Part. hist. tit. 23. cap. 1. §. 1. *Christum calceatum videre possumus in eo, quod Baptista ait: Cujus non sum dignus* &c. Tale item illud S. Clementis Alexandrini lib. 2. Pædagogi extremo cap. 11. *Tenuis ac simplicis calceaturæ testis sufficit Joannes, qui dicebat, se* non esse dignum solvere corrigiam calceorum Domini. *Non enim curiosos aut superfluos is habebat calceos, qui veræ Philosophiæ typum Hebræis ostendebat.* Horum sententiam probabiliorem judicarunt viri doctissimi Jansenius cap. 55. Concordiæ, Cajetanus in Luc. cap. 3. Toletus in Joan. cap. 1. annotat. *65.* Suarez in 3. part. D. Thomæ tom. 2. disputat. 28. sect. 3. Pererius in Joan. cap. I. disputat. 45. Joannes Stephanus Menochius lib. 2. de vita Christi cap. 2. §. 12. & Balduinus de Calceo antiquo cap. *26.* ubi rem totam paucis exponit, & adversariorum argumenta dissolvit. (*9*)

Luc. III. 16.

Pag. 206.

Quid

nicas, calceamenta, & alia hujusmodi, *ad tempus erant, & non perpetua. Neque id ex conjectura, sed ex divinis Scripturis dico: quomodo? Narrat Lucas* (cap. XXII. 25.) *dixisse Christum discipulis:* Quando misi vos sine sacculo, & pera, & zona, & calceamentis, numquid aliquid defuit vobis? At illi dixerunt: nihil. *Ergo posthac vobis comparate.*

(*9*) Paschasius Radbertus scriptor sæculi IX. in Matth. lib. 6. Bibl. Patr. tom. 14. pag. 495. *Adhuc hodie sandalia Do-*

Quid sentis de paupertate Christi?

℞. Eum pauperem quidem fuisse, non tamen adeo pauperem, ut aliquid commune cum Apostolis non haberet. Hoc aperte indicavit Joannes cap. XIII. 29. verbis illis: *Quidam putabant, quia loculos habebat Judas, quod dixisset ei Jesus: Eme ea, quæ opus sunt nobis ad diem festum: aut egenis ut aliquid daret*. Ex quibus ita colligit S. Augustinus: *Habebat ergo & Dominus loculos, & a Fidelibus oblata conservans, & suorum necessitatibus, & aliis indigentibus tribuebat. Tunc primum Ecclesiasticæ pecuniæ forma est instituta*. Et alio loco: *Videmus & ipsum Dominum habuisse loculos, quo ea, quæ dabantur, mittebantur, ut servari possent ad usus pro tempore necessarios*. (10)
Pág. 264. Adde illud Gregorii Nazianzeni oratione 16. *Quin me movet Christi crumena, quæ nos ad pauperes alendos exhortatur*. Hoc idem traditum atque adeo definitum est a Joanne XXII. in Extravag. *Cum inter nonnullos*: & *Quia quorumdam* de Verborum Significatione. (11)

Fuit

Domini Romæ habentur, quibus pedes tecti & intecti monstrantur, id est, ut nec nudi deorsum ad terram sint, nec cooperti desuper. Vide Historiam nostram Apostolicam pag. 60.

(10) In Joannem tract. 62. §. 5. & de mendacio cap. 15. §. 29.

(11) Vide Bellarminum lib. 4. de Rom. Pont. cap. 14. & Raynaldum ad an. 1323. §. 38. usque ad 71.

Fuit ne umquam tanta ejus paupertas, ut mendicare coactus fuerit?

℞. Doctissimis, sapientissimisque placuit, aut caussa itineris, aut occasione alia opus fuisse Christo Domino mendicare: cum, ut notat D. Hieronymus in suis ad Matthæum commentariis, *tantæ fuerit paupertatis, & ita nulli adulatus sit, ut in Urbe maxima* (Hierosolyma) *nullum hospitium, nullam invenerit mansionem, sed in agro parvulo apud Lazarum sororesque ejus habitaret, eorum quippe vicus Bethania est.* (12) *Ex quo patet*, ut observat S. Thomas opusculo 19. contra impugnantes religionem, cap. 7. *quod Christus ita pauper erat, quod hospitium conducere non posset: sed ab aliis hospitium petebat. Quod certe erat genus quoddam mendicitatis.* (13) Cap. 21. pag. 44.

(12) S. Joannes cap. XI. 18. *Erat autem Bethania juxta Hierosolymam quasi stadiis quindecim*: *quæ*, ut ait Chrysostomus in Joan. hom. 61. pag. 318. *circiter duo millia passuum efficiunt*.

Hieronymus in Matth. cap. 17. pag. 36. *Tantæ Dominus fuit paupertatis, ut unde tributa pro se & Apostolo redderet, non habuerit. Quod si quis objicere voluerit: Et quomodo Judas in loculis portabat pecuniam? Respondebimus, rem pauperum in usus suos convertere nefas putavit, nobisque idem tribuit exemplum.*

(13) Qui ajunt, Christum Dominum aliquando mendicasse, ii magis probantur etiam Francisco Suarez in 3. part. D. Thom. tom. 2. disputat. 28. sect. 2.

CAP.

CAP X.

De miraculis Christi.

Quando cœpit miracula perpetrare?

℞. FUerunt, qui putarent, Christum statim a puero miracula perpetrare cœpisse. At eos refellit S. Joannes Chrysostomus hom. 16. in
Pag. 89. Euangelium Joannis. Hæc enim ipsius verba sunt. *Constat, signa illa, & miracula, quæ in Christi pueritia feruntur, vera non esse. Nam si a pueris miracula facere cœpisset, non sane eum Joannes ignorasset, nec reliqua multitudo indiguisset magistro, qui ipsum manifestaret.* Itaque hom. 22. affirmat,
Pag. 117. *post baptisma Christum miracula facere cœpisse, ante nullum.*

Quodnam est primum Christi miraculum?

℞. Conversio aquæ in vinum ab eo facta, dum interesset nuptiis in Cana Galilææ Oppido celebratis. *Hoc fecit initium signorum Jesus*, ait Joannes, *& manifestavit gloriam suam, & crediderunt in eum discipuli ejus.* (1) Fuit olim nonnul-

Bar. ad an. 31. §. 82. Cap. II. 11.

(1) S. Epiphanius hær. 51. §. 30. *In cujus rei fidem hodieque pluribus in locis idem, quod olim factum est, prodigium instauratur. Cujusmodi ad Cibyram Cariæ oppidum fons est, qui eadem illa hora, qua ministri aquam hauserunt, ac Salvator dixit:* Date Architriclino, *in vinum vertitur. Idem & in Geraseno potavimus, qui in Martyrio est.*

nullorum opinio, quam refert Chrysostomus hom. 22. in Joan. *non fuisse hoc initium signorum omnium, sed eorum, quæ in Cana Galilææ facta sunt*. (2) Sed opinio hæc refragatur & Euangelistæ, qui generatim dicit, miraculum aquæ in vinum mutatæ fuisse *initium signorum* Christi, & sanctis Patribus hoc omnium primum asserentibus. Nam Tertullianus quidem in libro de baptismo cap. 9. hæc habet: *Prima rudimenta potestatis suæ vocatus ad nuptias aqua auspicatur*. Epiphanius vero, ut alios omittam, Hær. 51. §. 16. *Tertio postea die*, inquit, *nuptiæ factæ sunt in* Pag. 116.

G Ca-

est. Plerique vero idem & de Nilo Ægypti fluvio confirmant. Casaubonus, qui, cum de miraculis agitur, laborare non potest suspicione nimiæ credulitatis, Exercitat. 13. §. 22. *Opinio Epiphanii super vinosis fontibus prorsus est admirabilis. Non enim dubitamus, virum sanctissimum ea retulisse in litteras, quæ sibi certa fide essent comperta*.

(2) Idem Chrysostomus mox subjicit: *Ego non contendo hoc, illud affirmo, post baptismum Christum miracula facere cœpisse, ante nullum. Hoc, sive illud primum fuerit post baptisma, non admodum quæsitu necessarium ducimus*. Idemque hom. 20. in Joannem pag. 107. & 108. *Si ante miracula fecisset, non indiguisset Israel, qui ipsum manifestaret. Vir enim factus miraculorum multitudine non modo Judæis, sed & Syris, & longinquiora incolentibus cognitus est tribus annis duntaxat: imo ne tribus quidem indiguit, sed quam primum nomen ejus in omnes diffusum est. Qui igitur tam brevi miraculis claruit, longe magis a prima infantia, si ea fecisset: fuisset enim majori admirationi, utpote puer, quam vir, neque tamdiu in obscuro latuisset: sed nihil a pueris operatus est. Unum autem duntaxat Lucas* cap. II. 42. 46. *testatur; quod annorum duodecim sedisset in Templo medius doctorum, & audiens, & interrogans, fuissetque summæ omnibus admirationi. Nec immerito a teneris annis Jesus a miraculis abstinuit. Arbitrati enim essent, se præstigia videre. Nam si annorum accessu, & ætate maturo multi id suspicati sunt, quid de puero credidissent?*

Cana Galilææ, poſt biduum illud, idque primum prodigiorum omnium exſtitit. (3)

Quo die patratum eſt hoc miraculum?

℞. Viſum eſt Epiphanio Hær. 51. §. 20. 28. 29. Chriſtum miraculum hoc patraſſe die ſexto Januarii, *tertio, quam prædicare cœperat*. Et quidem non aberraret a vero, ſi Chriſtus, ut eidem placet, die ſexto Novembris baptizatus fuiſſet. Sed cum Patres alii, atque adeo Eccleſia ipſa VIII. Idus Januarias baptizatum dicant, exiſtimandum eſt, aut ſub exitum Februarii, aut Martio ineunte aquam in vinum mutaſſe, poſt duos fere menſes, quam baptizatus fuerat. (4) Quod mirifice congruit cum hiſtoria Euangelii: quandoquidem Chriſtus, auctore Joanne Euangeliſta Cap. II. 12. 13. poſt perpetratum miraculum hoc dies aliquot commoratus eſt Capharnaum, atque inde Hieroſolymam ad celebrandum Paſcha profectus.

Nonne Eccleſia eodem die ſexto Januarii & baptiſmi Chriſti, & mutatæ ab eo in vinum aquæ memoriam celebrat?

℞. Celebrat profecto, non tamen ea de cauſſa, ut ſignificet, eodem die Chriſtum & baptizatum fuiſſe, & aquam in vinum mutaſſe: ſed quia

(3) Vide D. Thomam 3. part. quæſt. 36. art. 4. ad 3. & quæſt. 43. art. 3. & Lambertinum de Serv. Dei Beatif. & Beat. Canoniz. lib. 4. part. 1. cap. 2. num. 4.

(4) Sententia hæc placet etiam Pererio in Joan. cap. 2. diſputat. 2. n. 9.

quia voluit recolere Epiphaniam, hoc eſt manifeſtationem Chriſti memoria trium miraculorum, quibus ſe Chriſtus mundo manifeſtavit. Magis enim ſtella duce ab Oriente deductis, manifeſtatus eſt gentibus: baptiſmate a Joanne ſuſcepto, in quo Patris ejus vox de Cælo audita, *Hic eſt filius meus dilectus*, manifeſtatus eſt Judæis; & aqua in vinum converſa Diſcipulis. Eccleſia igitur VIII. Idus Januarias generatim & univerſe celebrat manifeſtationem Chriſti tribus miraculis factam, licet duo illa tantum, non item tertium eo die contigerit. Nam quod canit Eccleſia: *Hodie vinum ex aqua factum eſt ad nuptias*, idem eſt, ac ſi diceret: *Hodie ejus rei memoria agitur*, ut ait Baronius ad an. 31. §. 34. (5) Matth. III. 17.

Cujus erant iſtæ nuptiæ?

℟. Fuiſſe Joannis Euangeliſtæ, exiſtimarunt aliqui decepti præfatione falſi Auguſtini in ejuſdem Bar. ad an. 31. §. 30. & 31.

(5) Idem Baronius eodem loco: *Minime aſſentimur illis, qui dictum miraculum ſequenti anno ea ipſa die, qua baptizatus eſt Dominus, factum eſſe dixerunt: quod etiam quaſi auctoritate Eccleſiæ, quæ una cum Magorum adventu, & Chriſti baptiſmo idem quoque miraculum de aqua in vinum mutata recolit, firmare nituntur. Sane cum eadem hæc tria ad oſtenſionem Chriſti virtutis facta dicantur, non una eademque die ſingulis quibuſque annis ſunt peracta: ſed ipſorum tantum memoriam eadem die ab Eccleſia recenſeri ſolitam, teſtantur antiqui Patres.*

Pererius in Joannem cap. 2. diſputat. 2. n. 8. *Illud* hodie *non refertur ad tempus rei geſtæ, quaſi ſenſus ſit, eo die tria illa myſteria eſſe facta; ſed refertur ad commemorationem & celebrationem eorum trium myſteriorum eo die fieri ſolitam, ut ſit eorum verborum hic ſenſus: Hodie colitur & celebratur commemoratio iſtorum trium myſteriorum.*

dem Joannis Euangelium, qui propterea communi consensu rejiciuntur. (6) Itaque Baronio videtur potius assentiendum esse Nicephoro Lib. 8. cap. 30. affirmanti, sponsum in his nuptiis fuisse Simonem Cananæum, qui unus ex duodenario Apostolorum numero *Zelotes* dictus est. (7) Sed illud magis crediderim, quod idem Baronius paullo ante generatim dixerat, *verisimili conjectura traditum, ejusmodi nuptias fuisse alicujus, qui Christo esset aliqua cognatione conjunctus*. Nam sponsum illum nominatim proferre, sacris litteris & antiquis Patribus tacentibus, divinare est. Hunc porro sponsum fuisse pauperem, colligere inde licet, quod vinum in ejus nuptiis defecit: non fuisse hujusmodi videtur ostendere multitudo ministrorum, & Architriclini præsentia. (8)

§. 29.

Joan. II. 3. 5. 8.

Ul-

(6) Vide Pererium in Joan. cap. 2. disputat. 3. Calmetum in eumdem Joannis locum pag. 637. tom. 7. & Historiam nostram Apostolicam in Joanne pag. 172.

(7) Si minus in hoc, in quo probatur a viro summo Baronio, in eo certe rejiciendus Nicephorus, in quo refragatur Euangelio. Nam, miraculo aquæ a Christo in vinum mutatæ non admisso, subjungit, *ex occultis, incertisque botris vinum factum*.

(8) S. Gaudentius serm. 9. pag. 289. *Nuptiæ apud Judæos cum fierent, unus (quantum traditione comperimus) dabatur de Sacerdotali ordine, qui morem disciplinæ legitime gubernaret, pudorisque curam gereret conjugalis: simul etiam conviviorum apparatui ministros, atque ordinem disponeret, & pro hoc officio Architriclinus, id est triclinii præpositus dicebatur*.

Casaubonus Exercitat. 13. ad Annales Baronii §. 19. pag. 244. ait, *Gaudentium confundere Architriclinum cum præfecto morum*, ad quem spectabat cavere, ne convivæ bibendo excederent. Quod si verum est, non unus tantum, sed duo erant Canæ nuptiis Præfecti, ideoque magis con-

stat,

Ullus ne ex sanctis Patribus collegit Christi miracula ab Euangelistis memorata?

℞. Unus, quod sciam, collegit S. Gregorius Nazianzenus, & quidem versibus elegiacis ea, quæ narrantur a Matthæo, & Luca, heroicis autem ea, de quibus Marcus, & Joannes meminerunt. Versus istos, utpote qui etiam in latinum translati & clari sunt & satis boni, libet in medium afferre, atque illustrare.

Affer igitur eos, quibus colligit Nazianzenus miracula Christi secundum Matthæum.

℞. *Hæc, quæ mortali Christus cum carne patravit,* Carm. 30.
Matthæus sacræ prodidit historiæ. pag. 101.
Depulit informem primum de corpore lepram: tom. 2.
Atque tulit famulo Centurionis opem. Cap. VIII. 3.
Inde, socru Petri violenta febre levata, 13. 15. 26.
Ventos, & fluctus comprimit æquoreos. (9) 32.

G 3 Dæ-

stat, nuptias illas non fuisse viri pauperis, & vinum defecisse non ex inopia sponsi, sed divino consilio, ut idonea Christo daretur occasio mirabili aquæ in vinum conversione manifestandi seipsum.

(9) S. Hieronymus in Matth. cap. 8. pag. 11. quartum Christi miraculum editum dicit in iis, *qui oblati sunt ei a Dæmonio vexati*. Ita enim numerat septem prima Christi miracula: *Notandum, quod hic* (leprosus) *primus specialiter curatus sit: secundo puer Centurionis: tertio socrus Petri febriens in Capharnaum: quarto loco, qui oblati sunt ei a Dæmonio vexati, quorum spiritus verbo ejiciebat, quando omnes male habentes curavit .... Quintum signum fecit, quando ascendens navem de Capharnaum ventis imperavit & mari. Sextum quando in regione Geraseno-*

Dæmonas in porcos Gerasenis mittit in arvis: (10)
Cap. IX. 6. 22. 25. 29. 32. *Sustulit & lectum, qui resolutus erat*. (11)
Profluvium sistit mira virtute cruentum: (12)
Et redit ad lucem principe nata viro. (13)

Lu-

norum dedit potestatem dæmonibus in porcos. Septimum quando ingrediens Civitatem suam paralyticum secundum curavit in lectulo. Primus enim paralyticus est puer Centurionis.

(10) Duo porcorum millia spiritu præcluso obstrictis faucibus tunc periisse, testatur D. Marcus cap. V. 13. Ob id Geraseni veriti, ne pergeret Christus ægros & energumenos curare porcorum, gregumque suorum clade, eum rogarunt, ut discederet. Luc. VIII. 37.

Omnia Christi miracula, si hoc excipias, & ficum aridam factam, benefica fuerunt.

(11) Paralyticum hunc secundum curavit in lectulo (primus enim paralyticus est puer Ceuturionis) ingrediens *Civitatem suam*, non Bethleemum, aut Nazarethum, ut aliqui opinati sunt; sed Capharnaum metropolim Galilææ, ad septemtrionalem oram lacus Genesareth collocatam, ut docet S. Chrysostomus hom. 30. in Matthæum, pag. 289. Vide annotat. 8. ad cap. XI. de Prædicatione Christi.

(12) Chrysostomus in Matthæum hom. 32. pag. 304. *Quod autem ad mulieris honorem atque gloriam, emendationem quoque aliorum, non ad ambitionem ista fecerit, inde patet, quod absque hoc signo non minus ipse mirabilis esset futurus, cum nivales imbres miraculorum multitudo superaret*. De muliere Hæmorrhoissa differemus infra cap. 18.

(13) *Cui nomen Jairus, & ipse princeps Synagogæ erat*, ut addit Lucas cap. VIII. 41. Synagogæ enim præficiebantur ii, qui, licet Sacerdotes non essent, spectatæ tamen erant probitatis. Omnes dicebantur *Archisynagogi*, seu *Principes Synagogæ*, quemadmodum legitur in Actis XIII. 15. sed unus in primis, qui inter omnes emineret eruditione, ut est apud Lucam cap. XIII. 14. cujus munus erat Legem interpretari, & preces concipere. Talis fuit Jairus princeps Synagogæ Capharnaensis. Vide Grotium in Matth. cap. IX. 18. tom. 6. Critic. sacrorum pag. 350.

Lucem restituit cæcis, Satanaque fugato
Mutus inassuetos edidit ore sonos.
Solvitur extemplo gravibus manus arida vinclis: Cap. XII. 13. 22.
Et presso a Satana voxque sonusque redit. (14)
Bis senos cophinos, & millia quinque virorum (15) Cap. XIV. 20. 21. 25.
Explevit quinis panibus appositis.
Hinc pedes assequitur, res numquam audita, carinam:
Et cedit pedibus vis truculenta maris.
Solvitur hoste malo Cananæa matre creata, Cap. XV. 2[?]. 34. 37. 38.
Mater ut obnixas misit ab ore preces.
Panibus ex septem turbis septena redundat
Sporta, quaterque fames mille fugata viris.
Divinam formam assumit, Solisque videtur Cap. XVII. 2. 14. 17.
Lumine discipulis clarior ipse suis. (16)

G 4 *In-*

(14) S. Hieronymus in hunc Matthæi locum pag. 21. *Tria signa simul in uno homine perpetrata sunt: Cæcus videt, mutus loquitur, possessus a Dæmone liberatur.*

(15) Præter mulieres, & pueros. Duodecim autem cophinos repertos fuisse in Templo duodecim Apostolorum, quod Constantinopoli ædificavit Constantinus Magnus, narrat ex Cedreno Cornelius a Lapide in Matthæum cap. XIV. 20. pag. 296.

(16) S. Hieronymus epist. 61. adversus errores Joannis Hierosolymitani cap. 10. pag. 461. *Dominus noster in monte transfiguratus est in gloria, non ut manus, ac pedes, ceteraque membra perderet, & subito in rotunditate vel Solis, vel sphæræ volveretur; sed eadem membra Solis fulgore rutilantia Apostolorum oculos perstringerent: unde & vestimenta ejus mutata sunt in candorem, non in aerem, ne forte & vestes ejus asseras spirituales.* Et facies ejus, *inquit*, fulgebat sicut Sol. *Ubi autem facies nominatur, existimo, quod & cetera membra conspecta sint.* Idem in Matth. cap. 17. pag. 34. *Qualis futurus est tempore judicandi, talis apparuit Apostolis.*

Et Beda in Matth. cap. 17. pag. 53. tom. 5. Transfiguratus est ante eos, *Non substantiam veræ carnis amittendo,*

Inde piis precibus flexus lacrymisque parentis
Lunæ actum morbo liberat horribili.
Cap. XX. 30. 34. *His ita patratis Jerichuntia mœnia linquit,*
Et binis aperit lumina clausa viris.
Cap. XXI. 12. 14. 19. *Mox etiam cæcis affusa luce medetur:*
Et

do, sed gloriam futuræ resurrectionis suæ, vel nostræ ostendendo: quia qualis tunc Apostolis apparuit, talis post judicium omnibus electis apparebit. In ipso autem judicandi tempore bonis, & malis in forma servi videbitur, ut ipsum judicem intelligere valeant perversi, quem antea respuebant. Vide D. Thomam 3. part. quæst. 45. art. 2.

Noctu contigisse Domini Transfigurationem, affirmat Lucas Brugensis ex verbis illis, quæ sunt in Lucæ Euangelio cap. IX. 32. *Petrus vero, & qui cum illo erant, gravati erant somno: & evigilantes viderunt majestatem ejus.* Cui sententiæ suffragari verba illa versiculi 37. *Factum est in die sequenti*, docet Augustinus Calmet ad memoratum locum Euangelii D. Lucæ.

Contigisse autem in monte Thabor, scribit S. Hieronymus epist. 27. cap. 6. pag. 178. S. Cyrillus Hierosolymitanus Catech. 12. §. 16. & alii veteres Patres: recentiores aliqui in monte Olivarum, aut Libano. Vide Estium in Epist. II. Petri cap. I. 18. & Augustinum Calmet in Matth. cap. XVII. 1. & in Marcum cap. IX. 1.

S. Hieronymus in Oseam cap. 5. pag. 47. *Est Thabor mons in Galilæa situs in campestribus, rotundus atque sublimis, & ex omni parte finitur æqualiter.* Idem extrema epist. 17. pag. 131. vocat *Itabyrium*.

Durandus in Rationali Divin. Offic. lib. 7. cap. 22. *Sequitur de Festo Transfigurationis Domini, quod est in die B. Sixti, non quia tali die Transfiguratio facta sit, sed quia tunc ab Apostolis, qui secum fuerunt in monte, fuit manifestata, & publicata, & prædicata. Præceperat enim Dominus, ne alicui dicerent, donec a mortuis resurrexisset. Illi autem usque ad hanc diem super hoc tacuerunt. Transfigurationem enim constat factam fuisse circa principium veris, eo scilicet die, quo dicitur Euangelium de Transfiguratione, scilicet secunda hebdomada Quadragesimæ.* Vide Lambertinum De Serv. Dei Beatif. & Beat. Canoniz. lib 4. part. 1. cap. 26. num. 8.

Et claudis pedibus fert miseratus opem.
Sed prius a sacra commercia depulit æde,
Quæstusque impuros, sacrilegamque manum.
Bethania Solymas pergens arescere ficum
Imperat, hanc omni fruge carere videns.
Denique dum Lumen moritur, caligo coorta est, Cap. XXVII.
In partes velum scinditur atque duas. 45.51.52.
Concutitur tellus, scinduntur saxa dolore:
Et linquit tumulos excita turba suos.
Hic vero, ut primum lux tertia fulsit in orbe,
Surrexit, tumulo prosiliitque suo.
Discipulisque suis Galilææ rursus in ora
Spectandum sese non semel exhibuit.

Ede nunc eos versus, quibus colligit Nazianzenus miracula Christi secundum Marcum.

℟. *Marcus at Ausoniæ Christi miracula genti* Carm.44. pag. 103. tom. 2.
Hæc memorat Petri nixus sermone, fideque. (17)
Viribus ejicitur Christi cum Dæmone febris, Cap. I. 31. 40.
Lepra cadit, paralysis abit, manus arida tensa est, II. 10.
Et furor æquoreus cum tempestate quiescit. III.5. IV. 39.
Victa fugit Legio. (18) *Siccatur vena cruenta.* Cap.V. 9. 22. 25.
Tum

(17) Utpote discipulus ejus. Neque ex eo, quod ait Nazianzenus, Marcum scripsisse Italorum commodo, sequitur, ipsum, quod rentur aliqui, Latine scripsisse, non Græce. Nam alioquin illud etiam dicendum esset, omnibus linguis scripsisse Joannem, qui ex eodem Nazianzeno Euangelium suum composuit usui futurum mortalibus omnibus. Vide Historiam nostram Apostolicam in Marco pag. 230.

(18) Legio nomen est militiæ Romanorum, qui tempore Christi Judææ dominabantur. *Una Legio apud veteres sex millibus complebatur hominum*, ut ait Hieronymus in Matth. cap. 26. pag. 60. quicum sentit Vegetius de re militari lib. 2. cap. 2. Alii aliter censent.

Tum Jairi natam mediis e faucibus Orci
Extrahit, & luci reddit caroque parenti.
Cap. VI. 48. VII. 26. 32. *Post pelagi rabiem vinxit, sævasque per undas*
Incedit siccis pedibus. Tum deinde fugato
Dæmone, sanatur mulier Phœnissa, deditque
Sidoniis grande hoc facinus, Tyriisque prophanis.
Hinc surdo & muto linguamque auresque recludit.
Cap. VIII. 6. 22. *Septenis rursus turbas explevit inanes*
Panibus, & cæco carissima lumina reddit:
IX. 2. 16. *Augustoque suo radios e corpore mittit, (19)*
Et Satana ejecto depellit vincula linguæ.
Cap. X. 46. XI. 13. 21. *Bartimiusque etiam cæcus Jerichuntis ab urbe*
Amissam lucem recipit, fructuque carentem
Omnipotens ficum Christus sterilescere jussit,
Tum juxta Templum cæcis claudisque medetur. (20)

Expone jam quibus versibus complectitur miracula Christi secundum Lucam.

Carm. 42. pag. 102. tom. 2. ℞. *Bis septena refert Lucas miracula Christi*
Egregium Pauli tutus ob auxilium. (21)

Et

(19) S. Leo serm. 94. de Transfiguratione cap. 3. *In qua transfiguratione illud quidem principaliter agebatur, ut de cordibus discipulorum crucis scandalum tolleretur: nec conturbaret eorum fidem voluntariæ humilitas passionis, quibus revelata esset absconditæ excellentia dignitatis. Sed non minore providentia spes sanctæ Ecclesiæ fundabatur, ut totum corpus Christi agnosceret, quali esset commutatione donandum, ut ejus sibi honoris consortium membra promitterent, qui in capite præfulsisset.*

(20) Refert id quidem Matthæus cap. XXI. 14. at apud Marcum nulla hujus rei mentio reperitur.

(21) Fuit enim Apostolorum, præcipue autem Pauli discipulus, quem etiam filium ejus spiritualem vocat D. Hieronymus in Esaiam cap. 65. pag. 221. Vide nostram Historiam Apostolicam in D. Luca pag. 337.

Et febris, & Dæmon, paralysis, lepraque Christo Cap. IV. 33. 38. V. 12. 18.
Cessit, & est propere mortua tensa manus.
Centurionis ad hæc famulum jam morte propinqua
Roborat, & natum restituit viduæ.
Post illam, egregium pedibus quæ insuderat unguen (22)

Ab-

(22) *Stans*, ut ait Lucas, cap. VII. 38. *retro secus pedes ejus* tamquam servus. Nam consueverunt olim servi ad pedes dominorum cœnandi caussa discumbentium stare excepturi eorum jussa. Significat id Seneca de Beneficiis lib. 3. cap. 27. Martialis lib. 3. epigram. 23. Accumbebat autem ad mensam Christus veterum more super lectulo tricliniari aliquantum a terra elevato, facie atque capite ad convivas verso, & pedibus extrinsecus porrectis, iisdemque nudis omnino. Deposuerat enim soleas, & quævis alia calceamenta juxta consuetudinem. Vide Balduinum de Calceo antiquo cap. 11. & 26. Julium Nigronum de Caliga cap. 2. §. 34.

Eadem mulier serviliter se demisit etiam, cum pedes Christi, quos lacrymis rigaverat, capillis detersit, imo eo demissius se gessit, quam servi, quod illi, referente Petronio Satyr. extremo cap. 27. editionis Burmanni, solerent aliquando capillis manus dominorum abstergere: abstersit hæc etiam pedes.

Utrum mulier hæc, quam D. Lucas *peccatricem* appellat, & ad pedes Christi cœnantis in domo Pharisæi stetisse narrat, eadem sit ac Maria Magdalena, itemque eadem ac Maria Lazari & Marthæ soror, quæstio est perantiqua & perobscura, de qua nondum liquet, nec umquam liquebit. Alii arbitrantur, esse tres mulieres omnino diversas, alii duas, alteram Mariam Magdalenam, alteram Mariam Marthæ & Lazari sororem; nam mulierem peccatricem eamdem esse volunt, ac Mariam Magdalenam: alii demum unam tantum. Hanc sententiam ponit S. Gregorius Magnus in hom. 25. & 33. in Euangelia, hanc post ipsum Latini Patres & Scriptores plerique propugnarunt, Latina Ecclesia divino precum Officio inseruit, & Parisienses Theologi anno 1521. V. Idus Novembres defendendam esse sanxerunt tamquam *Euange-*

Abluit, offensas sustulit atque graves.
Ventorum rabiem sedat, fluctusque minaces:
Cap. VIII. 24. *Cogitur & Legio vertere terga fugæ.*
30.41.43. *Sanguineum sistit fluxum, Jairoque parente*
Prognatam mortis faucibus ille rapit.
Hinc homines magno nutrit bonus agmine quinque
Cap. IX. 13. 29.38. *Panibus & geminis piscibus appositis.*
XI. 14. XIII. 11. *Emicat augusto rutilans e corpore fulgor,* (23)
Et Satanam a puero cogit inire fugam:
Ac jubet obsessa muti decedere lingua;
Afflictumque caput femina prona levat.
Cap. XIV. 2. *Hydropis gravidum pellit de carne tumorem,*
XVII. 12. *Leprosisque decem discutit ipse luem.*
XVIII. 31. *Dum quoque vicinam tendit Jerichuntis ad Urbem,*
XXIII. *Quæsitam cæco fert miseratus opem.*
33. 34. XXIV. 6. *Denique, more novo quæ tum sunt edita, Christum*
15. 39. *Cum duræ affixit perfida turba cruci.*

Utque

gelio Christi, & Ecclesiæ Catholicæ ritui consentaneam. Videndus Baronius ad an. 32. §. 17. Michael Maudit differtat. XI. in Euangelia, Bollandus ad diem 22. Julii pag. 187. Natalis Alexander in Mantissa ad differtat. 17. sæc. 1. & Augustinus Calmet differtat. in tres Marias, præposita Euangelio D. Lucæ, pag. 403.

(23) Unus Lucas cit. cap. IX. 31. indicat, sermonem habitum in Christi Transfiguratione pertinuisse ad *excessum ejus, quem completurus erat in Hierusalem, in Cruce videlicet, ac passione*; ut explicat S. Chrysostomus hom. 62. in Matth. pag. 501.

S. Cyrillus Hierosolymitanus Catech. 12. §. 16. pag. 170. *Ipsi* (Moyses, & Elias) *transfigurato præsentes facti in monte Thabor dicebant discipulis exitum, quem completurus erat in Hierusalem.*

Euthymius in Euangelium Matthæi cap. 34. in Bibl. Patrum tom. 19. pag. 547. *Quædam exemplaria non ἔξοδον, idest excessum, sed δόξαν, id est Gloriam habent: nam gloria quoque appellatur Crux ipsa.*

Utque etiam ad lucem devicta morte resurgens
Discipulis patuit non semel ipse suis.

Prome tandem eos versus, quibus continentur Christi miracula secundum Joannem.

℞. *Joannes Christi miracula pauca recenset:* (24) Carm. 41. pag. 102. tom. 2.
At, quæ divino mortalibus edidit ore,
Plurima verba refert. Primum mirabile Cana Cap. II.
Vendicat, ex liquidis cum vinum expromitur undis. 9. IV. 46.
Dixit & extemplo curatur regia proles. (25) V. 8.
Dixit & ille thorum tulit haud sanatus ab undis. (26)

Pa-

(24) S. Chrysostomus in Joan. hom. 86. pag. 445. Multa & alia signa, *inquit*, fecit Jesus. *Nam cum pauciora, quam alii, hic meminisset Euangelista, dicit, neque alios omnes omnia collegisse, sed tantum quæ ad faciendam auditoribus fidem erant necessaria.* Nam si omnia, *inquit*, scriberentur, nec ipsum arbitror mundum capere eos, qui scribendi sunt, libros. *Unde constat, non ambitionis, sed tantum utilitatis gratia scripsisse: siquidem qui plura omiserunt, quomodo ad ambitionem scripserunt? Sed cur non omnia transegerunt? Maxime propter eorum multitudinem: præterea & illud considerarunt, quod qui his non crediderit, neque pluribus credet: qui vero hæc acceperit, non indigebit pluribus ad fidem assequendam.*

(25) Vide annotationem 5. ad cap. IV. de Magis pag. 34.

(26) *Neque tantum sanavit, sed ut lectum auferat, jubet, ut miraculum crederetur, & nemo falsum, & simulatum opinaretur. Nisi enim firmis & robustis membris id ferre non potuisset. Servat hunc morem sæpenumero Christus, ut majorem in modum impudentibus silentium imponat. Siquidem in quinque panum miraculo, ne quid suspicionis oriretur, non tantum miraculum fecit, sed voluit, ut multæ fragmentorum reliquiæ superessent.* (Matth. XIV. 20. XV. 37.) *& mundato leproso*, Vade, *ait*, ostende te Sacerdo-

Cap. VI. 9. 19. 20. IX. 1. *Panibus hinc quinis satiat laudabile vulgus,*
Atque per iratos figit vestigia fluctus. (27)
Discipulosque suos fulcit, salvosque tuetur.
Post vero hunc curat, qui matris cæcus ab alvo
Exierat, simul ac cæno consperſit ocellos.
Cap. XI. 17. XIX. 30. XX. 9. 14. 19. 26. XXI. 1. *Quarto a morte die devicta morte resurgit*
Lazarus. (28) *Ipse etiam pro nostro crimine Christus*

In-

doti. (Matth. VIII. 4.) *Simul ut miraculo certam fidem faceret, & calumniantium ipsum legem Dei prævaricare impudentia ora comprimeret: idem in nuptiis fecit. Non enim vinum simpliciter ostendit, sed ferri architriclino imperavit.* (Joan. II. 8.) *Et cum mortuum suscitavit:* Date, *inquit*, ei manducare, *ut certius resurrectionis signum præberet.* (Luc. VIII. 55.) S. Chrysostomus hom. 36. in Joannem pag. 186.

(27) Auctor Quæstionum & Responsionum ad Orthodoxos apud Justinum pag. 491. *Non corporis in spiritum mutatione ambulavit Dominus super mare: sed divina sua potestate impervium ad ambulandum pervium fecit, non suo solum, sed etiam Petri corpori.*

S. Hieronymus in Matth. cap. 14. pag. 29 modum utrumque proponit: *Tu præcipe, & illico solidabuntur undæ; leve fiet corpus, quod per se grave est.*

(28) Chrysostomus in Joan. hom. 65. pag. 339. *Multa signa fecerat Jesus, sed nullum ita eos* (Judæos) *efferavit. Hoc enim natura admirabilius erat, & post multa factum.*

Theophylactus in Joan. cap. 12. pag. 736. *Vide consequentiam passionis. Suscitavit Lazarum, miraculo hoc maximo omnium ad finem reservato, propterea multi confluebant & credebant, credentibus multis major nascebatur invidia.*

Euthymius in Joan. cap. 11. tom. 19. Bibl. Patr. pag. 702. *O maximum ac duplum miraculum! Non solum qui jam olebat, resurrexit, sed etiam qui obvinctus erat, exivit a monumento.* S. Basilius hom. de gratiarum actione §. 5. pag. 29. tom. 2. *Jam mortuus revocabatur ad vitam, jam alligatus ambulabat. Inest miraculum in miraculo.*

A

Interit, & vivis rediens ad lumina vitæ
Sæpe suos inter fidos versatur amicos.

Quibus Christus salutem corporis, iisdem ne salutem animæ impertivit?

℟. Habe Doctoris Angelici responsum. *Christus miracula faciebat virtute divina:* Dei autem perfecta sunt opera, *ut dicitur Deuter.* cap. XXXII. 4. *Non est autem aliquid perfectum, si finem non consequatur: finis autem exterioris curationis per Christum factæ est curatio animæ: & ideo non conveniebat Christo, ut alicujus corpus curaret, nisi ejus curaret animam: unde super illud Joan.* 7. Totum hominem sanum fecit in Sabbato: *dicit Augustinus* Tract. 30. in Joan. *quod* curatus est, ut sanus esset in corpore, & credidit, ut sanus esset in anima. (29) 3. Part. quæst. 44. art. 3. ad 3.

Quod-

A Christo Domino tres mortuos ad vitam revocatos, hoc est Archisynagogi filiam, Viduæ filium, & Lazarum *quatriduanum*, animadvertit S. Irenæus lib. 5. adver. hæreses cap. 13. S. Augustinus plures, quam tres. *Tres mortuos*, ait serm. 98. cap. 3. §. 3. *invenimus a Domino resuscitatos visibiliter, millia invisibiliter. Quot autem mortuos visibiliter suscitaverit, quis novit? Non enim omnia, quæ fecit, scripta sunt: Joannes hoc dicit:* Multa alia fecit Jesus, quæ si scripta essent, arbitror totum mundum non posse libros capere. *Multi ergo sunt alii sine dubio suscitati.*

(29) Idem Doctor Angelicus subjicit e vestigio: *Specialiter autem paralytico dicitur*: dimittuntur tibi peccata, *quia ut Hieronymus dicit super Matthæum:* datur ex hoc nobis intelligentia, propter peccata plerasque evenire corporum debilitates. Et ideo forsitan prius dimittuntur peccata, ut, caussis debilitatis ablatis, sanitas restituatur. *Unde & Joan. V. dicitur:* Jam noli amplius pecca-

Cap. VI. 9. 19. 20. IX. 1. *Panibus hinc quinis ſatiat laudabile vulgus,*
Atque per iratos figit veſtigia fluctus. (27)
Diſcipuloſque ſuos fulcit, ſalvoſque tuetur.
Poſt vero hunc curat, qui matris cæcus ab alvo
Exierat, ſimul ac cæno conſperſit ocellos.
Cap. XI. 17. XIX. 30. XX. 9. 14. 19. 26. XXI. 1. *Quarto a morte die devicta morte reſurgit*
Lazarus. (28) *Ipſe etiam pro noſtro crimine Chriſtus*

In-

doti. (Matth. VIII. 4.) *Simul ut miraculo certam fidem faceret, & calumniantium ipſum legem Dei prævaricare impudentia ora comprimeret: idem in nuptiis fecit. Non enim vinum ſimpliciter oſtendit, ſed ferri architriclino imperavit.* (Joan. II. 8.) *Et cum mortuum ſuſcitavit:* Date, *inquit*, ei manducare, *ut certius reſurrectionis ſignum præberet.* (Luc. VIII. 55.) S. Chryſoſtomus hom. 36. in Joannem pag. 186.

(27) Auctor Quæſtionum & Reſponſionum ad Orthodoxos apud Juſtinum pag. 491. *Non corporis in ſpiritum mutatione ambulavit Dominus ſuper mare: ſed divina ſua poteſtate impervium ad ambulandum pervium fecit, non ſuo ſolum, ſed etiam Petri corpori.*

S. Hieronymus in Matth. cap. 14. pag. 29 modum utrumque proponit: *Tu præcipe, & illico ſolidabuntur undæ; leve fiet corpus, quod per ſe grave eſt.*

(28) Chryſoſtomus in Joan. hom. 65. pag. 339. *Multa ſigna fecerat Jeſus, ſed nullum ita eos* (Judæos) *efferavit. Hoc enim natura admirabilius erat, & poſt multa factum.*

Theophylactus in Joan. cap. 12. pag. 736. *Vide conſequentiam paſſionis. Suſcitavit Lazarum, miraculo hoc maximo omnium ad finem reſervato, propterea multi confluebant & credebant, credentibus multis major naſcebatur invidia.*

Euthymius in Joan. cap. 11. tom. 19. Bibl. Patr. pag. 702. *O maximum ac duplum miraculum! Non ſolum qui jam olebat, reſurrexit, ſed etiam qui obvinctus erat, exivit a monumento.* S. Baſilius hom. de gratiarum actione §. 5. pag. 29. tom. 2. *Jam mortuus revocabatur ad vitam, jam alligatus ambulabat. Ineſt miraculum in miraculo.*

A

Interit, & vivis rediens ad lumina vitæ
Sæpe suos inter fidos versatur amicos.

Quibus Christus salutem corporis, iisdem ne salutem animæ impertivit?

℞. Habe Doctoris Angelici responsum. *Christus miracula faciebat virtute divina:* Dei autem perfecta sunt opera, *ut dicitur Deuter.* cap. XXXII. 4. *Non est autem aliquid perfectum, si finem non consequatur: finis autem exterioris curationis per Christum factæ est curatio animæ: & ideo non conveniebat Christo, ut alicujus corpus curaret, nisi ejus curaret animam: unde super illud Joan.* 7. Totum hominem sanum fecit in Sabbato: *dicit Augustinus* Tract. 30. in Joan. *quod* curatus est, ut sanus esset in corpore, & credidit, ut sanus esset in anima. *(29)* 3. Part. quæst. 44. art. 3. ad 3.

Quod-

A Christo Domino tres mortuos ad vitam revocatos, hoc est Archisynagogi filiam, Viduæ filium, & Lazarum *quatriduanum*, animadvertit S. Irenæus lib. 5. adver. hæreses cap. 13. S. Augustinus plures, quam tres. *Tres mortuos*, ait serm. 98. cap. 3. §. 3. *invenimus a Domino resuscitatos visibiliter, millia invisibiliter. Quot autem mortuos visibiliter suscitaverit, quis novit? Non enim omnia, quæ fecit, scripta sunt: Joannes hoc dicit:* Multa alia fecit Jesus, quæ si scripta essent, arbitror totum mundum non posse libros capere. *Multi ergo sunt alii sine dubio suscitati.*

(29) Idem Doctor Angelicus subjicit e vestigio: *Specialiter autem paralytico dicitur:* dimittuntur tibi peccata, *quia ut Hieronymus dicit super Matthæum:* datur ex hoc nobis intelligentia, propter peccata plerasque evenire corporum debilitates. Et ideo forsitan prius dimittuntur peccata, ut, caussis debilitatis ablatis, sanitas restituatur. *Unde & Joan. V. dicitur:* Jam noli amplius pecca-

Quodnam fuit maximum miraculorum Christi?

℞. D. Hieronymo dubium non est, quin ma-
Matth. XXI. 12. ximum, & præclarissimum omnium miraculorum Christi fuerit ejectio vendentium & ementium, itemque nummulariorum e Templo. (30) Sunt hæc verba ejus ex commentario in Euangelium
Pag. 44. Matthæi cap. 21. *Plerique arbitrantur, maximum esse signorum, quod Lazarus suscitatus est, quod cæcus ex utero lumen acceperit, quod ad Jordanem vox audita sit Patris, quod transfiguratus in monte gloriam ostenderit triumphantis. Mihi inter omnia signa, quæ fecit, hoc videtur mirabilius esse, quod unus homo, & illo tempore contemtibilis, & in tantum vilis, ut postea crucifigeretur, Scribis, & Phari-*

care, ne deterius tibi aliquid contingat. *Ubi dicit Chrysostomus hom. 37. in Joan.* Discimus, quod ex peccatis nata erat ei ægritudo. *Quamvis autem, ut Chrysostomus dicit super Matth. hom. 39.* Quanto anima est potior corpore, tantum peccatum dimittere majus sit, quam corpus sanare: quia tamen illud non est manifestum, facit minus, ut demonstret majus, & non manifestum.

(30) Hoc est ex atrio Templi, quod Atrium *Gentium* appellabatur, & omnibus patebat. Facinus autem hoc mirabile edidit Christus die Lunæ post Dominicam Palmarum, decimo mensis Nisan, primo & vicesimo Martii, quarto ante mortem.

S. Chrysostomus hom. 22. in Joan. pag. 117. docet ementes, & vendentes bis a Christo ejectos e Templo: Semel *in operum suorum initio*, ut Joannes cap. II. 14. narrat; iterum *passionis tempore appropinquante: quare vehementiori castigatione usus latronum speluncam appellavit*, quemadmodum Matthæus cap. XXI. 12. Marcus XI. 15. Lucas XIX. 45. memorant. Eamdem sententiam posuit Chrysostomus hom. 68. in Matthæum pag. 588.

risæis contra se sævientibus, & videntibus lucra destrui sua, potuerit ad unius flagelli verbera tantam ejicere multitudinem, mensasque subvertere, & cathedras confringere, & alia facere, quæ infinitus non fecisset exercitus. Igneum enim quiddam & sidereum radiabat ex oculis ejus, & divinitatis majestas lucebat in facie. (31)

(31) D. Thomas 3. part. quæst. 44. art. 3. statim post recitata verba D. Hieronymi: *Et Origenes dicit super Joan. tract.* 11. *hoc esse majus miraculum eo, quo aqua conversa est in vinum, eo quod* illic inanimata subsistit materia, hic vero tot millium hominum domantur ingenia. *Et super illud Joan.* 18. Abierunt retrorsum, & ceciderunt in terram, *dicit Augustinus Tract.* 112. *in Joan.* Vox una tantam turbam odiis ferocem, armisque terribilem sine telo ullo percussit, repulit, stravit. Deus enim latebat in carne. *Et ad idem pertinet quod dicitur Luc.* 4. *quod* Jesus transiens per medium illorum ibat. *Ubi dicit Chrysostomus* (*hom.* 47. *in Joan.*) *quod* stare in medio insidiantium, & non apprehendi, divinitatis eminentiam ostendebat. *Et quod dicitur Joan.* 8. Jesus abscondit se, & exivit de Templo: *Ubi Theophylactus dicit*: Non abscondit se in angulo templi quasi timens, vel post murum, aut columnam divertens; sed divina potestate se invisibilem insidiantibus constituens per medium illorum exivit. *Ex quibus omnibus patet, quod Christus quando voluit, virtute divina, animas hominum immutavit, non solum justificando & sapientiam infundendo, quod pertinet ad miraculorum finem, sed etiam exterius alliciendo, vel terrendo, vel stupefaciendo, quod pertinet ad ipsa miracula.*

C A P. XI.

De Prædicatione Christi.

Quandonam Christus prædicare cœpit?

Bar. ad an. 31. §. 44. ℞. CHristus Dominus prædicare cœpit doctrinam suam anno ætatis 31. postquam Joannes Baptista jussu Herodis Antipæ conjectus est in carcerem. S. Marcus cap. I. 14. *Postquam autem traditus est Joannes, venit Jesus in Galilæam prædicans Euangelium Regni Dei*. S. Matthæus cap. IV. 12. 17. *Cum autem audisset Jesus, quod Joannes traditus esset, secessit in Galilæam, & relicta Civitate Nazareth venit & habitavit in Capharnaum. Exinde cœpit Jesus prædicare, & dicere*: Pœnitentiam agite, appropinquavit enim regnum Cælorum. S. Chrysostomus hom. 14. in Mat-
Pag. 128. thæum: Exinde *quando significat? Ex quo scilicet tempore Joannes in carcere inclusus est. Cur autem non ab initio statim eis prædicavit?* inter ceteras hanc quoque rationem affert: *Propterea nec prædicat, antequam Joannes, nec mirabilia operatus est, quoadusque ille incideret in vincula, ne hac existente caussa magna pars populi scinderetur. Idcirco nec aliquando signum fecit Joannes, ut ex hoc quoque multitudinem traderet Christo, quæ ad eum signorum admiratione conflueret*. S. Hieronymus in commen-
Pag. 5. tario ad recitatum locum D. Matthæi: *Joanne tradito, recte ipse incipit prædicare, desinente Lege, con-*

se-

ſequenter oritur Euangelium. (1) Cum autem dicitur Chriſtus, *Joanne tradito* in cuſtodiam, prædicare cœpiſſe, intelligi volumus, ipſum tunc prædicare cœpiſſe publice. Nam privatim paullo ante docuerat diſcipulos, qui ipſum ſecuti fuerant, Joan. I. II. III. IV. 14.
& eos, quos per diſcipulos baptizaverat in Judæa, Nicodemum, & Samaritanos, qui, ut ait Joannes Euangeliſta, *crediderunt in eum propter ſermonem ejus*. (2)

Ubi prædicavit?

℟. *Per univerſam Judæam incipiens a Galilæa*, Luc. XXIII. 5.
(3) ubi educatus fuerat in Urbe Nazareth, ad

H 2 quam

(1) Florentinius in Martyrologium Hieronymianum die 1. Maji pag. 476. ex vetuſtis Martyrologiis obſervat, *Eccleſiam Occidentalem ſolemni memoria ejuſdem Prædicationis initium antiquitus recoluiſſe, non diſſimili ratione ab ea, qua initium ſignorum in Cana Galilææ ſub Epiphaniorum nomine celebrabat. Conſonant Notkerus & Wandelbertus: his verbis ille:* Kal. Maji Pauſatio Hieremiæ Prophetæ. Initium prædicationis Domini noſtri Jeſu Chriſti. *Alter hoc carmine:*

Majas prima ſacrat Chriſti doctrina Kalendas.

(2) D. Thomas in Matth. c. 4. pag. 13. *Vel* exinde, *id eſt poſt incarcerationem Joannis, incæpit publice prædicare. Prius enim occulte & quibuſdam, Joan. 1. ſcilicet Petro, Andreæ, Philippo, & Natanael: ſed hic publice. Noluit autem primo prædicare publice, ut daret locum prædicationi Joannis: aliter nihil valuiſſet, ſicut lumen ſtellarum offuſcatur per lumen ſolis*. Idem docet Salianus in Annalibus Eccleſiaſticis Veteris Teſtamenti ad annum Mundi 4084. §. 1. & Melchior Canus lib. 11. cap. 5. in reſponſione ad 6. Vide Actorum Apoſtolicorum cap. I. 22. & X. 37.

(3) Univerſæ Judææ nomine intelligitur Herodis regnum in tres Tetrarchias diviſum, ut ſupra dixi poſtremo capite quarto pag. 55.

quam post susceptum a Joanne baptismum, actumque in deserto quadraginta dierum jejunium rediit, ut est in Euangelio D. Lucæ. Sed cum Nazareni doctrinam ejus aspernarentur, ac respuerent, *descendit in Capharnaum Civitatem Galilææ, ibique docebat illos Sabbatis*. *Exinde*, referente S. Matthæo, *circumibat totam Galilæam*. Porro Christum Dominum ex Judæa non excessisse docendo, nec Gentibus Euangelium prædicasse, significant verba ejus apud Matthæum: *Non sum missus, nisi ad oves, quæ perierunt domus Israel*: quorum verborum hæc est D. Augustini interpretatio tract. 47. in Joan. §. 4. *Quid est ergo*, Non sum missus nisi ad oves, quæ perierunt domus Israel, *nisi quia præsentiam suam corporalem non exhibuit nisi populo Israel? Ad gentes non perrexit ipse, sed misit: ad populum vero Israel & misit, & venit ipse*. (4) Concessit quidem Christus in partes Tyri, & Sidonis, non tamen ut ibi prædicaret. (5) Nihilominus venientes ad se Gentiles in Gali-

Cap. IV. 16. 31.

Cap. IV. 17. 23.

Cap. XV. 21. 24.

(4) S. Hieronymus in Matth. cap. 15. pag. 31. docet, idcirco Dominum ne verbum quidem Cananææ mulieri *a finibus Tyri, & Sidonis egressæ* respondisse, *ne ipse sententiæ suæ videretur esse contrarius, per quam jusserat* (Matth. X. 5.) in viam gentium ne abieritis, & in civitates Samaritanorum ne intraveritis. *Nolebat occasionem calumniantibus dare, perfectamque salutem gentium passionis & resurrectionis tempori servabat*.

(5) S. Chrysostomus in Matth. hom. 53. pag. 466. *Si quispiam dixerit: Et quonam modo, cum discipulis injunxerit dicens*: In viam gentium ne abieritis, *ille ipse abiit? Primum illud adducemus, quia non tenebatur ipse, quæ discipulis servanda præcepit, omnino servare: Deinde quia non ut prædicaturus illuc accessit, quod denotavit Marcus dicens*: quoniam & occultavit se ipsum, & non la-

lilæa, & Judæa docens admisit, quemadmodum intelligi potest ex Matth. cap. IV. 25. Marc. cap. III. 7. 8. & Luc. cap. VI. 17. 18. *Quemadmodum enim*, ut ait S. Chrysostomus hom. 53. in Pag. 466. Matth. *rerum consequentia postulabat, ne ad Gentes primum proficisceretur, sic non erat humanitatis ultro venientes repellere.* (6)

Quam præsertim Urbem tempore prædicationis incoluit?

℞. Capharnaum urbem maritimam ad septem- Matth. trionalem oram maris Galilææ, & Tiberiadis, seu IV. 13. lacus Genesareth collocatam eo in loco, ubi Jordanis influit in mare; (7) quæ Urbs, ut ait S. Augustinus lib. 2. de consensu Euangelistarum cap. 25. §. 58. *ita excellebat in Galilæa, ut tamquam metropolis haberetur*. Constat autem, Dominum adeo frequenter in ea commoratum, ut Mat- Cap. IX. 1. thæus illam appellarit Civitatem ejus. (8) Quod

H 3 au-

latuit. Theophylactus in Matth. cap. 15. pag. 88. *Quare discipulos prohibuit ire in viam Gentium, ipse autem in Tyrum, & Sidonem Gentilium civitates ivit? Disce igitur, quod non ut prædicaturus ivit illuc, quia, ut Marcus dicit*, & occultavit se. Cap. VII. 24.

(6) Idem S. Chrysostomus in Joan. hom. 30. pag. 159. *Si qui accedebant, non prohibebat. Istud enim discipulis dixerat:* In civitatem Samaritanorum ne intraveritis, *non tamen ut ultro accedentes repellerent. Id enim quam indignissimum erat ejus humanitate.*

(7) Bernardus Lami, & Augustinus Calmet Urbem hanc ponunt ad ripam lacus occidentalem.

(8) S. Chrysostomus in Matth. hom. 30. pag. 289. *Propriam hic civitatem ejus Capharnaum appellavit. Bethleem enim ipsum tulit, Nazareth educavit, sed Capharnaum*

autem illic potius, quam in aliis Galilææ urbibus diutissime habitaverit, ea ratio afferri solet, quia *frequentior illuc esset accessus hominum*, inquit
Ad an. 31. §. 56. Baronius, *cum tam hi, qui Transamnanam habitarent regionem, quam ceteri e longinquo mercaturæ caussa eo confluerent*.

Unde prædicationem suam auspicatus est?

℞. *Inde*, inquit auctor Operis imperfecti, in
Pag. 799. Matth. hom. 6. *prædicationis suæ sumsit initium, quod prædicare consuetus erat Joannes:* Pœnitentiam
Matth. III. 2. agite, appropinquavit enim regnum Cælorum: *non ut conculcet Joannis doctrinam, sed ut magis confirmet*. Eadem sententia S. Chrysostomus hom.
Pag. 129. 14. in eumdem Matthæum: *Cumque cœpisset, illud prædicavit in primis, quod certe docuerat & Joannes. Et necdum interim de se aliquid memorat, sed prædicationem, quam prædicaverat ille, confirmat*. Idcirco autem initio prædicationis suæ statim pœnitentiam indixit, quia, ut est in Euangelio Matthæi cap. IX. 13. *Non venerat vocare justos, sed*

naum perpetuum ipsius erat habitaculum, unde semel tantum reversum esse in patriam suam Nazareth; ibique magna omnium admiratione in Synagoga docuisse, tradiderunt Matthæus cap. XIII. 54. & Lucas cap. IV. 16. Vide extremam annotationem 1. ad cap. VI. pag. 67.

: Theophylactus in Marcum cap. XIV. 14. pag. 270. & 271. *Manifestum est, Christum non habuisse proprium diversorium, nec discipulos habuisse domum propriam. Nam si habuissent, illic eum suscepissent. Mittit autem duos e discipulis suis Petrum & Joannem, sicut & Lucas inquit, ad hominem ignotum, ostendens illis, quod posset non pati. Qui enim mentem hominis ignoti conciliare sibi poterat, ut se exciperet, quid non fecisset in aliis?* Vide annotat. 6. ad cap. XIII. pag. 148.

sed peccatores: Ut scilicet nullus magnus superbiret, nullus infirmus desperaret, quemadmodum docet S. Augustinus serm. 200. cap. 3. §. 4.

Quibus diebus, & quibus in locis prædicavit?

℟. Sabbatis sæpissime prædicavit in Synagogis, quæ erant in urbibus, & vicis frequentioribus. (*9*) Neque mirum est, Christo permissum fuisse in Matth. IV. 20. Luc. IV. 15. 31.

(9) *Sed quandoque Christus solitaria loca quærebat, turbas declinans*: ait D. Thomas 3. part. quæst. 40. art. 1. *Unde Remigius dicit super Matthæum:* Tria refugia legitur Dominus habuisse, navim, montem, & desertum, ad quorum alterum, quotiescumque a turbis comprimebatur, conscendebat.... *Et ideo ut daret exemplum prædicatoribus, quod non semper se darent in publicum, ideo quandoque Dominus se a turbis retraxit. Quod quidem legitur fecisse propter tria. Quandoque quidem propter corporalem quietem: unde Marc. 6. dicitur, quod Dominus dixit discipulis*: Venite seorsum in desertum locum, & requiescite pusillum: Erant enim qui veniebant & redibant, multi, & nec spatium manducandi habebant. *Quandoque vero caussa orationis: Unde dicitur Luc. 6.* Factum est in illis diebus, exiit in montem orare, & erat pernoctans in oratione Dei. *Ubi ait Ambrosius*, quod ad præcepta virtutum suo nos informat exemplo. *Quandoque vero ut doceret favorem humanum vitare: Unde super illud Matth.* 5. Videns Jesus turbas ascendit in montem: *dicit Chrysostomus*: Per hoc quod non in civitate, & foro, sed in monte, & solitudine fecit, erudivit nos, nihil ad ostentationem facere, & tumultibus abscedere, & maxime cum de necessariis disputare oportet.

Suidas in Lexico verbo Iησῦς, *Jesus*: *Invenimus*, Josephum, *qui excidium Hierosolymitanum descripsit*, *in commentariis suis de bello Judaico aperte dicere, Jesum in Templo cum Sacerdotibus sacra fecisse*. Verum, ut annotavit Ludolphus Kusterus, hodie in libris de bello Judaico nihil tale legitur de Christo Jesu. Mentio quidem fit nonnullorum Sacerdotum, quibus nomen Jesus fuit, sed ii a Salvatore nostro longe diversi fuerunt.

in Synagogis ad populum verba facere. Nam consuevisse honorem hujusmodi ab Synagogæ Principibus deferri viris gravibus & eruditis, apparet ex Actis Apostolorum. Id quod animadvertit etiam Tertullianus lib. 4. adversus Marcionem cap. 7. *Sed etsi passim Synagoga adiretur, non tamen ad docendum, nisi ab optime cognito, & explorato, & probato jam pridem in hoc ipsum, vel aliunde commendato cum hoc munere.* (10) Quis autem cum Christo in docendi munere comparandus?

Cap. XIII. 15. & XVII. 2.

Elegit ne aliquos doctrinæ suæ testes, & prædicationis adjutores?

Matth. IV. 23. 24.

℟. *Prædicante Domino nostro Jesu Christo Euangelium Regni, & diversos per totam Galilæam curante languores, in omnem se Syriam virtutum ejus fama diffuderat, & multæ ex universa Judæa turbæ ad cælestem medicum confluebant.* (11) Ut his consuleret anno prædicationis altero, ætatis suæ 32. post fusas per noctem totam ad Deum preces mane ex multis discipulis sibi adjutores elegit duodecim Apostolos, qui duodecim fundamenta Ecclesiæ appellantur in Litteris Sacris, & anno in-

Matth. X. 1. Marc. III. 13. Luc. VI. 13. X. 1. Apocal. XXI. 14.

(10) Mansit hic mos aliquandiu in Ecclesia, ut Episcoporum concessu viri docti etiam laici sacras ad plebem conciones haberent. Probat id Origenis, & aliorum exemplo Eusebius lib. 6. cap. 19. At S. Leo epist. 92. alias 62. cap. 6. scribit Maximo Antiocheno cavendum esse, *ut præter eos, qui sunt Domini Sacerdotes, nullus sibi docendi & prædicandi jus audeat vindicare, sive ille monachus, sive sit laicus, qui alicujus scientiæ nomine glorietur.* Vide Baronium ad annum 230. §. 3. ad an. 453. §. 30.

(11) S. Leo serm. 95. cap. 1. pag. 181. tom. 1.

insequente duos & septuaginta discipulos: hos binos ad prædicandum misit, illos retinuit apud se, tum ut essent testes vitæ suæ, sibique præsto essent, tum ut ab sese discerent rationem Euangelii prædicandi, & orbem totum tali modo subigendi. Decreverat enim illos post mortem & resurrectionem suam tamquam legatos ad nationes omnes mittere, facta eisdem potestate ægros sanandi, Dæmones expellendi, & miracula quantumvis ingentia perpetrandi. Hinc *miraculis conciliavit auctoritatem*, *auctoritate meruit fidem*, *fide contraxit multitudinem*, *multitudine obtinuit vetustatem*, *vetustate roboravit religionem*, *quam non solum hæreticorum ineptissima novitas fraudibus agens*, *sed nec gentium quidem veternosus error violenter adversans aliqua ex parte convelleret*. (12)

Tradidit ne discipulis aliquam orandi formulam?

℞. Utique. Rogatus enim ab uno ex illis: *Domine*, *doce nos orare*, *sicuit docuit & Joannes discipulos suos*, præscripsit eis divinam illam orandi formulam, quæ a Tertulliano *Breviarium totius Euangelii*, a S. Cypriano *Cælestis doctrinæ compendium*, ab omnibus *Oratio Dominica* nuncupatur, præstantissima, & perfectissima omnium precationum. *Nam*, ut ait S. Augustinus epist. 130. cap. 12. §. 22. *quælibet verba dicamus*, *quæ affectus orantis vel præcedendo format*, *ut clareat*, *vel con-* *se-*

Matth. VI. 9. Luc. XI. 1. Bar. ad an. 32. §. 14. De Orat. cap. 2. De Orat. Dominica pag. 417.

(12) S. Augustinus in libro de utilitate credendi, extremo cap. 14. §. 32.
Plura de Apostolis, & aliqua de duobus & septuaginta discipulis legi possunt in nostra Historia Apostolica.

ſequendo attendit, ut creſcat; nihil aliud dicimus, quam quod in iſta Dominica oratione poſitum eſt, ſi recte & conſequenter oramus.... Unde liberum eſt aliis, atque aliis verbis, eadem tamen in orando dicere, ſed non debet eſſe liberum alia dicere. (13) Nec ſolum orandi formulam diſcipulis tradidit, ſed ipſe ad precandum documento fuit & exemplo: quandoquidem in oratione ita frequenter verſabatur, ut in ea etiam pernoctaret. (14)

Luc. VI. 12.

Præ-

(13) S. Cyprianus de Orat. Dominica pag. 415. *Quæ poteſt eſſe magis ſpiritalis oratio, quam quæ a Chriſto nobis data eſt, a quo nobis & Spiritus Sanctus miſſus eſt? Quæ vera magis apud Patrem precatio, quam quæ a Filio, qui eſt veritas, de ejus ore prolata eſt?... Agnoſcat Pater filii ſui verba, cum precem facimus. Qui habitat intus in pectore, ipſe ſit & in voce. Et cum ipſum habeamus apud Patrem advocatum pro peccatis noſtris, quando peccatores pro delictis noſtris petimus, advocati noſtri verba promamus. Nam cum dicat, quia* quodcumque petierimus a Patre in nomine ejus, dabit nobis, *quanto efficacius impetramus, quod petimus in Chriſti nomine, ſi petamus ipſius oratione?*

S. Petrus Chryſologus ſerm. 70. *Orandi thema, materiam petendi, ſupplicandi normam pauciſſimis in verbis ipſe tibi, qui tibi eſt exorandus, indulſit; ut ex hoc tu petendi ſumas ſenſum, intellectum poſtulandi capias, menſuram capias impetrandi.*

S. Auguſtinus in Enchiridio cap. 71. §. 19. *De quotidianis brevibus levibuſque peccatis, ſine quibus hæc vita non ducitur, quotidiana fidelium oratio ſatisfacit. Eorum eſt enim dicere,* Pater noſter, qui es in Cælis, *qui jam Patri tali regenerati ſunt* ex aqua & Spiritu. *Delet omnino hæc oratio minima & quotidiana peccata.* Vide D. Thomam 1. 2. quæſt. 74. art. 8. 6. & 2. 2. quæſt. 83. art. 9.

(14) S. Ambroſius in Lucam cap. 6. §. 43. pag. 1366. *Species tibi datur, forma præſcribitur, quam debeas æmulari. Quid enim te pro ſalute tua facere oportet, quando pro te Chriſtus in oratione pernoctat? Quid te facere con-*

ve-

Præter discipulos etiam ne feminę secutę sunt Christum prędicantem?

℞. Secutæ sunt *multę, que ministrabant ei. de facultatibus suis*. In earum numero fuerunt Maria Magdalena, ex qua Christus septem Dæmonia ejecerat; Maria mater Jacobi, & Joseph, quam materteram Christi, ac sororem Mariæ Virginis facit S. Hieronymus in Matth. cap. 27. mater filiorum Zebedæi, quæ Salome dicitur a S. Marco; Joanna uxor Chusæ procuratoris Herodis; & Susanna. Nempe, ut ait idem S. Hieronymus, *consuetudinis Judaicę fuit (nec ducebatur in culpam more gentis antiquo) ut mulieres de substantia sua victum atque vestitum præceptoribus ministrarent*. (15)

Matth. XXVII. 16. Luc. VIII. 2. 3. Pag. 65. Cap. XV. 40. Bar. ad an. 32. §. 31.

Passus ne est adversarios tempore prædicationis?

℞. Anno primo, quem *acceptabilem* fore prædixerat Esaias cap. LXI. 2. prædicavit approbantibus universis, nemine Judæorum, aut Gentilium, aut Samaritanorum repugnante, imo omnibus prædi-

Bar. ad an. 31. §. 78.

venit, cum vis aliquod pietatis officium adoriri, quando Christus missurus Apostolos, oravit prius, & solus oravit? Nec usquam alibi, si non fallor, orasse cum Apostolis reperitur: ubique solus obsecrat.

(15) Idem Doctor maximus eodem loco: *Ministrabant Domino de substantia sua, ut meteret earum carnalia, cujus illæ metebant spiritualia. Non quod indigeret cibis Dominus creaturarum, sed ut typum ostenderet magistrorum: quod victu, atque vestitu ex discipulis deberent esse contenti.*

dicantem audientibus perlibenter. (16) At secundo prædicationis anno quam plurimos habuit obtrectatores. Ita narrat S. Epiphanius hær. 20. §.
Pag. 48. 2. & hær. 51. §. 25. Anno autem tertio quos,
Pag. 447. & quam graves adversarios & calumniatores passus sit, nemo ignorat. Nam Judæi tam pertinaciter infensi Christo fuerunt, tamque crudeliter inimici, ut Pontium Pilatum, qui Tiberii Cæsaris jussu Judæorum provinciam tunc administrabat, ad mortem illi inferendam qua calumniis, qua minis, qua clamoribus vel invitum adegerint.

Qua-

(16) Hunc fortasse annum intelligunt Clemens Alexandrinus, & Origenes, cum asserunt, Christum unius tantum anni spatio prædicasse. Clemens lib. 1. Strom. pag. 340. *Erat Jesus veniens ad baptisma quasi triginta annorum. Et quod anno solo oporteret eum prædicare, hoc quoque sic scriptum est:* Annum acceptabilem Domini prædicatum misit me. Origenes hom. 32. in Lucam pag. 242. *Juxta simplicem intelligentiam ajunt, uno anno Salvatorem in Judæa Euangelium prædicasse, & hoc esse, quod dicitur:* Prædicare annum Domini acceptum, & diem retributionis. Et lib. 4. de principiis §. 5. pag. 160. *Annum, & menses aliquot docuit*. Legenda annotatio postrema cap. XVI.

Idem S. Clemens lib. VI. Strom. pag. 637. *Prædicavit Dominus iis quoque, qui erant apud inferos*. Id, quod docuerunt etiam alii ex antiquis Patribus secuti verba illa D. Petri epist. I. cap. III. 19. *Et his, qui in carcere erant, spiritibus veniens prædicavit*. Horum Patrum testimonia satis multa legere licet in Spenceri annotationibus ad Origenis lib. 2. contra Celsum pag. 85. edit. Cantabrig. & apud Cotelerium in Hermæ Pastorem lib. 3. similitudine 9. §. 16. apud Bellarminum lib. 4. De Christo cap. 13. D. Thomas 3. part. quæst. 52. art. 2. ad 3. *Ipsa prædicatio nihil aliud intelligi potest, quam manifestatio divinitatis ejus, quæ manifestata est infernalibus per virtuosum descensum Christi ad inferos*. Lege S. Augustini epistolam 164. alias 99.

Quales fuerunt ejus sermones, & quis omnium præstantissimus?

℞. Βραχεῖς δὲ σύντομοι παρ' αὐτοῦ λόγοι γεγόνασιν: *Breves & concisi ab eo sermones fiebant*, ait S. Justinus Apologia I. §. 14. pag. 52. (17) Præstantissimus omnium est ille, quem initio prædicationis habuit in monte docendi caussa discipulos suos, sicut legimus in Euangelio Matthæi cap. 5. 6. & 7. (18) Hunc enim *si quis pie, sobrieque consideraverit, puto, quod inveniet in eo, quantum ad mores optimos pertinet, perfectum vitæ Christianæ modum. Nam sic ipse sermo concluditur, ut appareat, omnibus præceptis, quibus Christiana vita informatur, esse perfectum*, ut loquitur S. Augustinus. (19)

Bar. ad an. 32. §. 10.

Quam-

(17) Arnobius lib. 1. adversus Gentes pag. 27. *Unus fuit e nobis, qui, cum unam emitteret vocem, ab diversis populis, & dissona oratione loquentibus familiaribus verborum sonis, & suo cuique utens existimabatur eloquio?* Quod si ita est, quomodo potuit Melchior Inchofer in Historia Sacræ Latinitatis pag. 230. affirmare non esse dubitandum, quin Dominus Latine interrogatus a Pilato Latine responderit?

S. Chrysostomus in Matth. hom. 48. pag. 429. *Nonnumquam condescendens ipsis crassius, ut ita dixerim, nonnumquam, ut res petit, sublimius loquitur.*

(18) Nonnulli, referente D. Hieronymo in Matthæum cap. 5. pag. 5. putant, hunc fuisse montem Oliveti prope Hierosolymam: ipse tamen magis credit, fuisse Thaborem, vel alium montem excelsum in Galilæa. Adricomius pag. 111. num. 9. & alii, qui Terram Sanctam describunt, vocant montem Christi, quod in eo Christus solitus fuerit orare, & prædicare. Abest ab Urbe Capharnao tria millia passuum in Occidentem.

(19) Cap. 1. lib. 1. de sermone Domini in monte,

quem

Quamdiu prædicavit?

℞. Varia admodum & inter se discrepantia de tempore prædicationis Christi veteres tradiderunt, ut legitur in Annalibus Baronii ad an. 34. §. 144. Eos maxime probari video, qui dicunt, Christum Dominum tres circiter annos in cælestem doctrinam evulgandam insumsisse. Est in horum numero S. Ignatius Martyr in epist. ad Trallianos scribens, Christum *per triennium prædicasse Euangelium*. Est etiam Eusebius, qui ita
Pag. 400. scribit lib. 8. Demonstrationis Euangelicæ: *Proditum est memoriæ, omne doctrinæ eruditionisque miraculorum tempus trium annorum, & semis fuisse: quod quidem est hebdomadis unius dimidium*. Et lib. 1. Hist. Eccl. extremo cap. 10. asserit, *universum prædicationis Dominicæ tempus non totos quatuor annos complecti*. Suffragatur eidem sententiæ Au-
Bibl. Patr. tom. 12. pag. 929. ctor Chronici Alexandrini his verbis: *Jesus Christus Dei filius, cum tribus annis, & septuaginta sex diebus post baptismum discipulis suis salutaria & divina præcepta vivendi tradidisset, & vaticinia Prophetarum de se explicasset, ad crucem transiit*. Tres vero istos annos Baronius numerat a Pascha anni 31. usque ad Pascha anni 34. ætatis ejus. (20) Contendit enim, illum post susceptum a Joanne baptismum quater Pascha celebrasse.

Quo

quem duobus libris exponit; quod breviter exequitur etiam S. Leo serm. 95.

(20) Baronii verba sunt hæc in Annalibus ad an. Ch. 31. §. 43. *Sic quemque annum prædicationis Christi usque ad ejus passionem a Paschate auspicari, & in sequens Pascha*

Quo anno prædicationis contigit triumphalis ejus introitus in Urbem Hierosolymam, & qualis fuit?

℞. Contigit anno postremo, die ante mortem ejus quinto, Martii vigesimo, primo Hebdomadæ, qui nobis nunc Dominicus est. Id colligi potest ex Euangelio Joannis, in quo legitur, Christus venisse Bethaniam die sexto antequam ultimum Pascha celebraret, ac postridie triumphantis in morem Hierosolymam intrasse. Nam eo anno Pascha celebratum est die Jovis ad vesperam. Sex igitur dies ante Pascha fuerunt Sabbatum, dies Dominicus, feria secunda, tertia, quarta, quinta. Christus igitur Sabbato, quo die ramos arborum præcidere minime licuisset, Bethaniæ mansit, & die insequente Hierosolymam ingressus est. Nam summo mane Bethania decedens cum ad Bethphage, *qui erat situs in monte Oliveti*, (21) venisset, eo misit duos discipulos, (22) qui inde asinam & pullum ad se adducerent, jussos dicere eo-

Bar. ad an. 34. §. 5.
Cap. XII. 1. 12.
Matth. XXI. 1.
Marc. XI. 1.
XIX. 29

cha producere consultius visum est, quam a Kalendis Januarii inchoantes, quid certo suo quoque anno sit factum, divinare. Vide Ricciolium tom. 1. Chronologiæ Reformatæ lib. 8. cap. 7. §. 3. & Schelstratum tom. 1. Antiquitatis Ecclesiæ illustratæ dissertat. 1. cap. 3. art. 2.

(21) S. Hieronymus in Matthæum cap. 21. pag. 43. Judæi, referente Augustino Calmet in Marcum cap. XI. 1. dicunt, Bethphage æque sacram esse, ac Hierusalem, ibique coqui solitos panes, qui offerebantur in Templo.

(22) Hos fuisse Petrum, & Joannem, volunt aliqui: quod hi duo apud Lucam cap. XXII. 8. legantur missi ad parandum Pascha. Alii malunt, fuisse Petrum & Philippum, & utuntur auctoribus S. Hilario Pictaviensi, Beda, & Scriptore Operis imperfecti.

Joan. XII. 13. eorum dominis, (23) ſi prohiberent, Domino his opus eſſe. Dictis obtemperatum. Aſino palliis diſcipulorum exornato Chriſtus inſedit, (24) vectuſque per vias qua veſtibus, qua ramis palmarum, & olivarum ſtratas, (25) a populo gratulante & clamante *Hoſanna filio David*, tamquam Meſſias in Urbem deductus eſt. (26)

CAP.

(23) Hinc audiendi non ſunt, qui dicunt, aſinam fuiſſe juris publici, expoſitamque ad uſus pauperum, qui iter facerent.

(24) Sanctus Hieronymus damnat eorum opinionem, qui putant, Salvatorem modo aſinæ, modo pullo inſediſſe. En locus ex commentario in Matthæum cap. 21. pag. 43. *Nunc ſtringendum breviter, quod ſecundum litteram in parvo itineris ſpatio ſuper utrumque animal ſedere non quiverit. Aut enim ſedit aſinæ, & pullus abſque ſeſſore fuit; aut ſi pullo, quod magis competit, uſus eſt ad ſedendum, aſina ducta eſt libera*. Primis Reipublicæ Hebræorum temporibus equos non adhibitos, & primores viros aſinis & mulis uſos, docet Lambertinus De Feſtis D. N. Jeſu Chriſti part. 1. n. 106.

(25) Idem S. Hieronymus verba hæc Matthæi, *Alii autem cædebant ramos de arboribus*, explanans, *De arboribus*, inquit, *frugiferis, quibus mons Oliveti conſitus eſt*. Igitur ad triumphi pompam adhibiti ſunt etiam rami olivarum, quibus adeo mons ille abundabat; ut inde nomen nactus fuerit. De his ſilent Euangeliſtæ: duntaxat *palmarum ramos* nominat S. Joannes cap. XII. 13.

Edemundus Martene de antiqua Eccleſiæ diſciplina in divinis Officiis celebrandis, cap. 20. *Benedictionis Palmarum nulla apparet mentio apud auctores ante ſæculum octavum, aut nonum.... Nec ullum Amalario antiquiorem, qui illius mentionem fecerit, auctorem vidiſſe me memini. Ipſe enim in lib. 1. de Eccleſiaſticis Officiis, cap. 10. quod eſt de Palmarum die, ita habet*: In memoriam illius rei nos per Eccleſias noſtras ſolemus portare ramos, & clamare Hoſanna; *quos ramos haud dubitamus aliqua benedictione fuiſſe conſecratos*.

(26) Vox *Hoſanna* præter litteralem illam, vulga-

tam-

tamque interpretationem *Salvator, te precor*, uſus obtinuit, ut in acclamationibus ſignificaret popularem illam vocem, *Vivat Rex, Sit ſalus Regi*. Sunt, qui exiſtimant, ramos ipſos dictos *Hoſanna*, quod deferrentur a clamantibus *Hoſanna*. Quare *Hoſanna filio David* interpreteris, *Vivat filius David, Sit ſalus filio David*: vel *hæc Hoſanna ſunt in honorem filii David*. Vide Auguſtinum Calmet in Matth. cap. XXI. 9. Hieronymum epiſt. 145. pag. 785. & Theophylactum in Joannem cap. 12. pag. 736.

Latini hujus triumphi diem vocant Dominicam *Palmarum*, Græci τῶν βαΐων, Ægyptii, & Syri Dominicam *Hoſanna*. Michael Lequien diſſertat. 6. ex Damaſcenicis. §. 3. pag. LXXIII.

CAP. XII.

De Paschatis a Christo celebratis, & Eucharistia ab ipso instituta.

Quot Paschata a baptismo ad mortem Christi intervenere?

℟. QUatuor. Primum anno ætatis Christi 31. Æræ Vulgaris 26. & Urbis conditæ 779. secundum, tertium, & quartum annis deinceps sequentibus. Primum illud est, quod Joannes statim post nuptias in Cana Galilææ celebratas commemorat cap. II. 13. quando Christus ementes ac vendentes de Templo primum ejecit. Secundum, de quo fit mentio apud eumdem Joannem cap. V. 1. Tertium, cujus idem Euangelista meminit cap. VI. 4. *Erat autem proximum Pascha*, ad quod Christus eo anno Hierosolymam in Judæam non accessit, sed mansit in Galilæa, Joan. VII. 1. *quia quærebant eum Judæi interficere*. (1) Quartum, de quo testantur omnes Euangelistæ Matthæus cap. XXVI. 17. 20. Marcus cap. XIV. 12. 17. Lucas cap. XXII. 1. 8. 14. & Joannes cap. XII. 1. & XIII. 1. Itaque, ut ait Baronius ad an. 34. §. 146. *res est in confesso apud omnes recentiores*,

(1) Duplici prætextu, tum quod violasset Sabbatum imperans paralytico, quem sanaverat, ut tolleret grabatum suum die Sabbati, tum quod in sermone habito Hierosolymis anno superiore *Patrem suum dixisset Deum, æqualem se faciens Deo*. Joan. cap. V. 8. 16. 18.

res, qui exactiori diligentia Paschata ab Euangelistis recensita numerarunt, post baptismum Christi quatuor per annos singulos esse Paschata revoluta. (2)

Quotuplex de ultimo Paschate a Christo celebrato sententia est?

℞. Quadruplex. Prima eorum, qui docent, Christum Dominum agni Paschalis cœnam cum discipulis suis celebrasse, & Sacramentum Eucharistiæ instituisse Luna XIV. Martii die Jovis ad secundam vesperam, pridie quam mortem pro nobis subiret. Secunda est Græcorum, qui, ut Christi exemplo confirment ritum suum conficiendi Eucharistiam ex pane fermentato, contendunt, Christum mortis suæ præscium celebrasse Pascha, ideoque etiam Sacramentum Eucharistiæ instituisse pridie ejus diei, qui Paschæ celebrando lege præstitutus erat, quando videlicet pane fermentato

Bar. ad an. 34. §. 15. 28.

(2) S. Irenæus lib. 2. adversus hæreses cap. 39. docet, Christum post susceptum baptismum ter Pascha celebrasse. Id enim illi satis erat ad refellendos eos, qui dicebant, Christum annum unum duntaxat prædicasse. Vide Pagium ad an. 32. §. 5. & Vincentium Ludovicum Gotti in Veritate Religionis Christianæ tom. 4. part. 1. cap. 19. §. 5. num. 42. pag. 387.

S. Augustinus in Joan. Tract. 55. §. 1. *Pascha, non sicut quidam existimant, Græcum nomen est, sed Hebræum: opportunissime tamen occurrit in hoc nomine quædam congruentia utrarumque linguarum. Quia enim pati Græce πάσχειν dicitur, ideo Pascha passio putata est, velut hoc nomen a passione sit appellatum: in sua vero lingua, hoc est in Hebræa, Pascha transitus dicitur: propterea tunc primum Pascha celebravit populus Dei, quando ex Ægypto fugientes rubrum mare transierunt.*

vesci Judæis licebat. Tertia est eorum, qui fatentur quidem a Christo Pascha celebratum die a lege statuto, sed volunt, eo anno Pascha a Judæis translatum fuisse in diem Sabbati sequentem. Quarta demum est eorum, qui dicunt, Christum, omissa cœna Judaica, duntaxat Eucharisticam cœnam corporis sui consecratione, ac distributione peregisse. (3)

Ex his sententiis quænam amplectenda?

℞. Prima, quæ antiquissima est, & omnium san-

(3) Opinio hæc sæculo IX. invecta est, referente Photio in Bibliotheca cod. 115. & 116. Jamdiu sopitam sub initium sæculi XVII. edito libello excitavit Hieronymus Vecchiettus, ob id jussu *Inquisitorum Fidei* ad multos annos carcere detentus. Ejus sententia visa *contra sacrarum Litterarum fidem, contra Ecclesiæ universæ auctoritatem, contra sanctorum Patrum doctrinam*, ut refert Janus Nicius Erythræus part. 1. Pinacothecæ Virorum illustrium, pag. 196. Nihilominus eamdem sententiam postea ausus est propugnare Bernardus Lami in sua Concordia Euangelica, & in Tractatu Historico *de veteri Judæorum Paschate* Gallice conscripto. Hujus argumenta confutarunt viri duo eruditissimi P. Graveson *De mysteriis & annis Christi* dissertat. 9. & P. Honoratus a S. Maria tom. 2. Animadversionum in regulas, & usum Critices lib. 4. dissertat. 3.

Creditur Marcion hæreticus fuisse primus, qui negarit, Christum celebrasse ultimum Pascha. Ejus sententia a Sanctis Patribus confutata venit in oblivionem. Sub initium sæculi VII. eam ab oblivione vindicavit Philoponus hæreticus. Photii ætate habebatur contraria doctrinæ Catholicæ, sub Pontificatu Leonis IX. habebatur vana, nunc Romæ quidem habetur exsecrabilis, in Gallia vero & Hispania censetur hæretica, aut hæresi affinis. Ita Vvitasse Doctor Sorbonicus apud Honoratum a S. Maria in Animadversionibus ad Regulas & usum Critices tom. 1. dissertat. 2. art. 6. pag. 142.

sanctorum Patrum consensu, atque adeo Ecclesiæ ipsius auctoritate comprobatur. Primus Origenes fidem suam proferat, qui tract. 35. in Matthæum testatus est, Apostolos in pervigilio mortis Christi manducasse *Pascha secundum Legis mandatum*, quod nisi de agno Paschali accipi nullo modo potest. Accedat alter testis D. Chrysostomus, cujus vestigiis institisse omnem Græcam Ecclesiam, affirmat Photius in Bibliotheca cod. 116. pag. 294. ut appareat, Græcos, qui dicunt Christum Dominum Pascha ante diem legitimum celebrasse, antiquissimum Ecclesiæ suæ institutum ignorare. (4) Chrysostomus autem hom. 85. in Matthæum dicit, Christum *tempus Paschæ transgressum non esse*, ideoque legitimum Pascha manducasse: & hom. 82. in Joan. scribit, tunc celebrasse Pascha, *quando antiquitus celebratum erat*. Græcis Patribus omni ex parte consentiunt Latini. Nam S. Hieronymus commentariis in Matth. cap. 26. *Postquam*, inquit, *typicum Pascha fuerat impletum, & agni carnes cum Apostolis comederat, assumit panem, qui confortat cor hominis, & ad verum Paschæ transgreditur sacramentum*. Augustinus vero epist. 36. cap. 13. §. 30. *Intermisso*, ait, *uno die, cujus vespera Dominus Pascha cum discipulis manducavit*, qui

Bar. ad an. 34. §. 35. Pag. 174. Pag. 715. Pag. 414. Pag. 59.

I 3

(4) Verba auctoris incerti apud Photium sunt hæc: *Refert idem secundum illos alios præsentiæ suæ annos, Christum Dominum, ac Deum nostrum lege præscriptum Pascha celebrasse, non item eo, quo proditus est: quod consideratione sane dignum, cum Chrysostomus, & Ecclesia tunc ipsum doceant legitimum Pascha perfecisse, antequam mysticam institueret cœnam*. Vide Honoratum a S. Maria tom. 2. Animadversionum in regulas & usum Critices lib. 4. dissertat. 5. itemque Dissertationem nostram 10. de Azymo Græcorum.

qui finis fuit ejus diei, quem vocamus quintam Sabbati; deinde traditus est ea nocte, quæ jam ad sextam Sabbati, qui dies passionis ejus manifestus est, pertinebat. Hic dies primus azymorum fuit a vespera incipiens. Aliorum Patrum, qui aliis deinceps sæculis hanc ipsam veritatem profitentur ac docent, testimonia recitare necesse non est; præsertim cum sancta Tridentina Synodus rem extra omnem dubitationis aleam posuerit sess. 22. cap. 1. *De institutione sacrosancti Missæ Sacrificii*. Nam pronunciavit, Christum, *celebrato veteri Pascha, quod in memoriam exitus de Ægypto multitudo filiorum Israel immolabat, novum instituisse Pascha, se ipsum ab Ecclesia per Sacerdotes sub signis visibilibus immolandum in memoriam transitus sui ex hoc mundo ad Patrem.* (5)

Num-

(5) Suarez in 3. Part. D. Thomæ tom. 2. disputat. 40. sect. 3. *Statuendum primo est, Christum Dominum ante passionem suam legalem cœnam cum discipulis celebrasse, agnumque Paschalem ritu Judaico immolasse, & comedisse. Quæ res tam aperta est in Euangelistis, ut mirum sit non defuisse hoc tempore hæreticos, qui eam negarent... Sed hæc sententia est plane hæretica.*

Antonius Bineus apud Lambertinum de Festis D. N. Jesu Christi part. 1. §. 152. pag. 63. *perpensis rationibus* tum eorum, qui negant, tum eorum, qui ajunt, Christum Dominum Pascha legitimum celebrasse, ad extremum ita concludit: *Tot argumenta docent clarissime, longe præferendam esse eam sententiam, quæ Jesum Pascha suum ultimum celebrasse statuit eadem die, eadem hora cum omnibus Judæis.*

De azymis, ac postremo Christi Paschate longa, & copiosa est Dissertatio Michaelis Lequien, quæ est sexta ex dissertationionibus Damascenicis, item illa, quam Augustinus Calmet præponit Euangelio D. Matthæi.

Numquid narras de ablutione pedum?

℞. Hæc, quæ ſunt in Euangelio S. Joannis cap. XIII. Chriſtum Dominum prima ac legitima cœna jam peracta, inter cœnam ſecundam, & communem (6) ſolum aliis recumbentibus ſurrexiſſe, veſtimenta ſua depoſuiſſe, (7) fungentemque Bar. ad an. 34. §. 36. 38.

I 4

(6) Cornelius a Lapide in Joan. cap. XIII. 2. pag. 445. *Chriſtus hic triplicem cœnavit cœnam cum Apoſtolis. Prima fuit ceremonialis, qua comedit Agnum Paſchalem. Secunda fuit communis, ſive uſualis: quia enim in amplis familiis multarum & edacium perſonarum agnus non ſufficiebat ad explendam omnium famem, hinc poſt ejus eſum ſuccedebat cœna communis, qua alias carnes & cibos more aliorum dierum comedebant. Tertia fuit cœna Euchariſtiæ. Itaque Chriſtus poſt duas priores cœnas, ante hanc tertiam lavit Apoſtolorum pedes.*

(7) Nempe veſtem exteriorem. *Certo conſtat*, ait Caſaubonus exercitat. 16. ad Annales Baronii §. 25. pag. 438. *Dominum noſtrum & in cœna & extra cœnam eaſdem veſtes duas geſtaſſe, exteriorem pallium, interiorem tunicam.*

Grotius in Joannem cap. XIII. 4. tom. 6. Crit. Sacr. pag. 246. *Hæc vox* τὰ ἱμάτια, veſtimenta, *ex illis eſt, quæ plurali ſono ſingularem habent ſignificationem, ut notavimus ad Matth. XVII. 2. Verti ita ſolet Hebræum* vocabulum, *quo proprie ſignificatur* extimus amictus, *qui a miniſtrantibus deponi ſolet. Philo de Sacerdotibus*: Sine veſtibus in ſolis tunicis victimas, & libamina, & alia ſacrificiis neceſſaria afferunt ad ſummam celeritatem exerciti. Vide quæ ſcripſimus de veſtibus Apoſtolorum in noſtra hiſtoria Apoſtolica pag. 58.

Quod ſi verum eſt, non probaverim quod Origenes tom. 32. in Joan. pag. 407. tom. 2. dicit, Chriſtum exuiſſe ſe veſtibus omnibus: *Cum accepiſſet*, inquit, *linteum, præcinxit ſe, ut & omnino nudus eſſet, & cum laviſſet, tela ad id accommodatiore diſcipulorum abſtergeret pedes.*

Chryſoſtomus in Joan. hom. 69. pag. 356. *Non priuſquam*

que munus admodum servile, (8) aquam fudisse in pelvim, (9) ac pedes discipulorum, initio facto a Petro, qui id prius vehementer abnuerat, (10) lavisse, lotosque abstersisse linteo, ac demum mensæ, a qua surrexerat, iterum accubuisse, & *humanæ humilitatis utilitatem suo exemplo commendasse.* (11)

Quando instituit Christus Eucharistiam?

℞. Postquam, ut modo dictum est ex Concilio Tridentino, legitimam cœnam fecit, & pedes discipulorum lavit, eodem Jovis die, primo Azymorum, quarto & vicesimo Martii, eadem in domo, (12) atque eadem forte in mensa *cum recubuis-*

Bar. ad an. 34. §. 38. 45.

Joan. XIII. 12.

quam discumberent, sed post omnium discubitum surgit a cœna, inde non simpliciter lavat, sed ponit vestimenta. Theophylactus in Joan. cap. 13. pag. 757. *Non ante cœnam lavat, sed postquam omnes recubuissent, surgit solus ipse, illis recumbentibus.*

(8) Vide annotat. 22. ad cap. X. de Miraculis Christi pag. 107. & Maldonatum in Joannem cap. XIII. 4.

(9) *Ipse etiam aquam ferebat, & universa cum omni promtitudine propriis manibus faciebat: ut & nos ministrantes cuncta cum omni promtitudine per nosmet ipsos faciamus, in illum respicientes: neque extollamur: quid enim sumus nos, si ad Deum conferamur? Linteum itaque, pelvim, ac hydriam a patre familias procul dubio in eum tunc usum accepit.* Euthymius in Joan. cap. 16. pag. 707. tom. 19. Bibliothecæ Patrum.

(10) Vide nostram Historiam Apostolicam in Juda Iscar. extrema annotat. 4. pag. 263.

(11) S. Augustinus tractat. 55. in Joannis Euangelium §. 7.

(12) Joannis, cui *Marco* cognomen. In ea enim Christus, Hierosolymis cum esset, hospitari consuevit, in ea se redivivum Apostolis in conspectum dedit, & D. Thomæ

buisset iterum, (13) pane, (14) & calice accepto ac benedicto, corpus suum & sanguinem discipulis distribuit, ac jussit, ut ipsi quoque id facerent in sui commemorationem. (15) Eamdem rem ita ex-

mæ vulnera sua tractanda exhibuit. Vide Baronium ad an. 34. §. 22. & Historiam nostram Apostolicam in Vita Joannis Euangelistæ pag. 178.

Sed fortasse probabilius hac de re Maldonatus in Matth. cap. XXVI. 18. pag. 614. & 615. *Quis homo ille fuerit, cogendi non sumus dicere: nec enim Euangelistis, qui eum nominare noluerunt, sapientiores sumus: sed si sequamur quo veritatis ducit similitudo, probabile nobis videtur esse, Judæum aliquem fuisse, hominem divitem & nobilem, qui in Christum credidisset, illique esset familiaris, sed occulte tamen, qualem Josephum ab Arimathæa, & Nicodemum fuisse legimus Joannis XIX. 38. 39. Itaque si quis aliquem ex illis fuisse suspicetur, temerarium non judicaverim, modo suspicetur, non affirmet; nam Cœnaculum magnum, & bene ornatum ostendit non plebejum fuisse hominem; quod Christus* Magister *illi appellatur, indicat fuisse discipulum; quod jubet illi dici,* tempus meum prope est, *declarat fuisse familiarem.*

(13) S. Chrysostomus hom. 82. in Matth. pag. 694. *Quomodo autem si Pascha comedebant* (Apostoli) *adversus Legem recumbentes comedebant? Sed dicere possumus, quia postquam comederunt Pascha* (legale) *ad cœnandum recubuerunt.*

(14) Utique azymo. Nam a primo Azymorum die usque ad octavum nullus erat panis fermentati usus, imo vetitum Judæis aliquid fermentati domi habere. Exodi cap. XII. 19. Vide D. Thomam 3. part. quæst. 74. art. 4.

(15) S. Thomas 3. part. quæst. 81. art. 3. *Innocentius III. dicit lib. 4. de Mysteriis Missæ cap.* 18. Tale corpus tunc dedit discipulis, quale habuit; *Habuit autem tunc corpus passibile & mortale: Ergo corpus passibile & mortale discipulis dedit.*

Christianus Lupus in Dissertat. de Sacris Processionibus cap. 2. pag. 338. tom. XI. Christus *dum Eucharistiam confecit in novissima cœna, erat solus cum duodecim Apostolis: Virgo Mater non aderat. Quod eam ad ipsam transmi-*

explicat S. Irenæus lib. 4. adversus hæreses extremo cap. 22. *Dominus noster suis discipulis dans consilium, primitias Deo offerre ex suis creaturis, non quasi indigenti, sed ut ipsi nec infructuosi, nec ingrati sint; eum, qui ex creatura est panis, accepit, & gratias egit dicens:* Hoc est corpus meum. *Et calicem similiter, qui est ex ea creatura, quæ est secundum nos, suum sanguinem confessus est, & novi Testamenti novam docuit oblationem, quam Ecclesia ab Apostolis accipiens in universo mundo offert Deo.* Quo Sacrificio, & Sacramento instituto, *divitias divini sui erga homines amoris velut effudit,* (16) atque re ipsa eos *in finem dilexit.* Etenim hoc bono nullum optabilius, nullum præstantius neque datum est mortalium generi præpotentis Dei concessu, atque munere, neque dabitur.

Joan. XIII. 1.

Usus ne est aliqua verborum forma ad eam conficiendam?

Luc. XXII. 19.

℞. Eadem ipsa, qua nos utimur. Tertullianus enim lib. 4. adversus Marcionem cap. 40. *Acceptum panem,* inquit, *& distributum discipulis corpus suum illum fecit,* Hoc est corpus meum *dicendo.* Eodem modo Ambrosius De Mysteriis cap.

9.

miserit, Græcorum Patres testantur. Sed quinam sint Græci isti Patres, nullo modo significat.

Tillemontius in Vita S. Virginis Mariæ Matris Dei art. 6. pag. 67. hæc habet: *S. Augustinus in Joan. tract. 109. non credit, illam interfuisse Cœnæ postremæ.* Augustini locum, quia longior est, recitare supersedeo.

(16) Concilium Tridentinum sess. 13. cap. 2. apud Labbeum tom. 14. Conc. pag. 805. & apud Harduinum tom. 10. pag. 80.

9. §. 54. *Ipſe clamat Dominus Jeſus*: Hoc eſt corpus meum. *Ante benedictionem verborum cęleſtium alia ſpecies nominatur, poſt conſecrationem corpus ſignificatur. Ipſe dicit ſanguinem ſuum. Ante conſecrationem aliud dicitur, poſt conſecrationem ſanguis nuncupatur*. Latinis conſentiunt Græci. S. Juſtinus in primis Apolog. I. §. *66. Quemadmodum*, ait, *per Verbum Dei caro factus eſt Jeſus Chriſtus Salvator noſter, & carnem, & ſanguinem habuit noſtræ ſalutis cauſſa: ſic etiam illam, in qua, per precem ipſius verba continentem gratiæ actæ ſunt, alimoniam, ex qua ſanguis & carnes noſtræ per mutationem aluntur, incarnati illius Jeſu & carnem & ſanguinem eſſe edocti ſumus. Nam Apoſtoli in commentariis ſuis, quæ vocantur* Euangelia, *ita ſibi mandaſſe Jeſum tradiderunt: eum ſcilicet accepto pane, cum gratias egiſſet, dixiſſe*: Hoc facite in meam commemorationem, Hoc eſt corpus meum: *& poculo ſimiliter accepto, actiſque gratiis dixiſſe*: Hic eſt ſanguis meus, *ipſiſque ſolis tradidiſſe*. Eſt ſimile illud Euſebii Emiſſeni homilia in Ramis Palmarum: *Dixit tunc per ſe, dicit & modo per ſuos miniſtros*: Hoc eſt corpus meum. Sed diſertiſſime planiſſimeque omnium S. Joannes Damaſcenus libro 4. de Fide Orthodoxa cap. 13. *In principio dixit* (Deus) Producat terra herbam virentem, *& ad hanc uſque diem, accedente imbre, divino præcepto impulſa, & roborata fœtus ſuos profert. Dixit perinde Deus*: Hoc eſt corpus meum, & Hic eſt ſanguis meus; & Hoc facite in meam commemorationem: *& omnipotenti ejus præcepto, donec veniat, efficitur*. Scribit quidem Innocentius III. lib. 4. de ſacro altaris myſterio cap. *6. dici poſ-*

Pag. 339.

Pag. 83.

Bibl. Patr. tom. 6. pag. 747.

posse, quod Christus virtute divina confecit, & postea formam expressit, sub qua posteri benedicerent. Sed contra hoc, ut ait D. Thomas 3. Part. quæst. 78. art. 1. *expresse sunt verba Euangelii, in quibus dicitur, quod Christus* benedixit, *quæ quidem benedictio aliquibus verbis facta est. Unde prædicta verba Innocentii sunt opinative magis dicta, quam determinative*. Quidam *autem dixerunt, quod benedictio illa facta est quibusdam aliis verbis nobis ignotis. Sed neque hoc stare potest: quia benedictio consecrationis nunc perficitur per recitationem eorum, quæ tunc acta sunt. Unde si tunc per hæc verba non est facta consecratio, nec modo fieret. Et ideo* alii *dixerunt, quod illa benedictio eisdem etiam verbis facta est, quibus modo fit: sed Christus ea bis protulit*: primo *quidem secrete ad consecrationem*: secundo *manifeste ad instruendum. Sed nec hoc stare potest, quia Sacerdos consecrat proferens hæc verba, non ut a Christo in occulta benedictione dicta, sed ut publice prolata. Unde cum non habeant vim hujusmodi verba, nisi ex Christi prolatione, videtur, quod etiam Christus manifeste ea proferens consecraverit. Et ideo* alii *dixerunt, quod Euangelistæ non semper eumdem ordinem in recitando servaverunt, quo res sunt gestæ, ut patet per Augustinum in lib.* 2. de consensu Euangelist. cap. 30. 31. & 44. *Unde intelligendum est, ordinem rei gestæ sic exprimi posse*: Accipiens panem benedixit dicens: Hoc est corpus meum, & inde fregit, & dedit discipulis suis. *Sed idem sensus haberi potest etiam verbis Euangelii non mutatis. Nam hoc participium* dicens *concomitantiam quamdam importat verborum prolatorum ad ea, quę pręcedunt... Ut sit sensus: Dum benediceret, frangeret, &*

da-

daret discipulis suis, hęc verba dixit: Accipite &c. (17)

Sumsit ne ipse quoque Eucharistiam?

℟. Ait S. Hieronymus epist. 150. ad Hedibiam quæst. 2. *Dominus Jesus ipse conviva, & convivium, ipse comedens, & qui comeditur.* Pag. 801. Et S. Chrysostomus hom. 83. in Matth. Desiderio desideravi, *inquit*, hoc Pascha vobiscum comedere, *hoc est tradere vobis res novas, & Pascha dare, quo vos spirituales faciam. Ipse quoque bibit ex eo, ne auditis verbis illis* (Accipite, comedite, hoc est corpus meum: hic est sanguis meus) *dicerent: Quid igitur sanguinem bibimus, & carnem comedimus? ac ideo perturbarentur. Nam & quando prius de his verba fecit, multi solummodo propter verba scandalum passi sunt. Ne igitur tunc id quoque accideret, primus ipse hoc facit, ut tranquillo animo ad communicationem mysteriorum induceret.* Utriusque sententiam plane aperteque defendit S. Thomas 3. part. quæst. 81. art. 1. hac ratione: *quia Christus ea, quæ ab aliis observanda instituit, ipse primitus observavit. Unde & ipse prius baptizari voluit, quam aliis baptismum imponeret, secundum illud Act. I.* Cœpit Jesus facere, & docere: *unde & primo ipse corpus suum, & sanguinem sumsit, & postea discipulis sumendum tradidit. Et hoc est, quod Ruth III. super illud*: Cumque comedisset, & bibis-

(17) Vide eumdem D. Thomam in 4. Sent. dist. 8. quæst. 12. art. 1. Catechismum Romanum de Sacramento Eucharistiæ sect. 19. & Honoratum Tournely in Prælectionibus Theologicis de eodem Augustissimo Sacramento quæst. 4. art. 8. conclusione 2. pag. 210.

bisset, *dicit Glossa, quod* Christus comedit & bibit in cœna, cum corporis & sanguinis sui Sacramentum discipulis tradidit: unde quia pueri communicaverunt carni & sanguini, & ipse participavit eisdem. Idem quæst. 84. art. 7. ad 4. *Sacramentum*, ait, *Eucharistiæ & ipse sumsit, & aliis dedit, tum ad commendandam excellentiam hujus Sacramenti, tum quia hoc sacramentum est memoriale passionis, in qua Christus est Sacerdos & Hostia*. Quod declarat etiam auctor glossæ in cap. 87. distinct. 2. de consecrat. his versibus:

Rex sedet in cœna turba cinctus duodena,
Se tenet in manibus, se cibat ipse cibus.

Comedit ergo Christus se ipsum, sed non quoad effectum, quia non indigebat. (18)

Calix, in quo sanguinem suum consecravit, fuit ne pretiosus?

℞. Negant aliqui, auctore S. Clemente Alexandrino, de celebrata a Christo cum discipulis Agni Paschalis cœna scribente hæc lib. 2. Pædagogi cap. 3.
Pag. 161. *Christus in vili catino cibum sumsit, & fecit discipulos super herbam accumbere, & pedes eorum lavit linteo accinctus, Deus a fastu alienus & Dominus omnium, sane non argenteum lavacrum e Cęlo deferens*. Ex quibus verbis colligunt, sicut cetera vasa cœnæ Legalis, ita calicem cœnæ Eucharisticæ ex vili ac nullius pretii materia fuisse conflatum. Clarius lo-

(18) S. Bonaventura Breviloquii part. 6. cap. 4. pag. 41. tom. 6. *Christus quædam Sacramenta instituit initiando, & consummando, & in semetipso suscipiendo, ut Sacramentum Baptismi, Eucharistiæ, & Ordinis. Hæc enim tria & plene instituit, & etiam primus suscepit.*

loquitur Chrysostomus hom. 51. in Matthæum. *Non erat*, inquit, *ex argento illa mensa, nec ex auro ille calix, quo Christus discipulis sanguinem præbuit suum: pretiosa tamen erant omnia, & venerationis plena, quia spiritu abundabant.* At Beda, seu alius auctor libelli de Locis Sanctis cap. 2. scribit, calicem illum sua ætate Hierosolymis asservatum argenteum fuisse. *In platea, quæ Martyrium, & Golgotha continuat, exhedra est, in qua calix Domini scriniolo reconditus per operculi foramen tangi solet, & osculari: qui argenteus calix duas hinc & inde habens ansulas, sextarii Gallici mensuram capit, in quo est & illa spongia Dominici potus ministra.* Hoc Bedæ testimonium & probatur a Baronio ad an. 34. §. 63. & videtur congruere cum Euangelio, ubi legimus, Christum jussisse parari sibi Pascha in cœnaculo grandi, strato, cui certe & supellectilia, & vasa paria esse debuerunt. (19)

Pag. 455.

Pag. 364. tom. 3.

Marc. XIV. 15. Luc. XXII. 12.

Quinam est hymnus dictus a Christo post esum Agni Paschalis, & sumtam Eucharistiam?

℟. Verba illa: *& hymno dicto*, quæ sunt apud Matthæum cap. XXVI. 30. & apud Marcum cap. XIV.

Bar. ad an. 34. §. 65.

(19) Joannes Baptista Scortia lib. 4. De sacrosancto Missæ Sacrificio cap. 11. §. 26. ait, *plures Hispanos asserere, fuisse ex lapide pretioso, sive agatha, ut vult Henriquez* lib. 9. cap. 28. n. 2. *sive Calcedonio, ut sentit Didacus Morilla* ser. 3. de institutione Euchar. *Valentiæque asservari. Sicut etiam in Smaragdino Genuensi Latino in eadem cœna comedisse eumdem, idem Morilla, & Salmeron* tom. 9. tract. 10. *scribunt: sed potius videtur credendum Bedæ* cap. 2. de locis sanctis *scribenti, fuisse ex argento cum duabus ansulis.*

XIV. 26. nihil aliud significare, quam gratiarum actionem Deo a Christo persolutam, scribunt nonnulli librorum sacrorum interpretes. Alii contendunt, hymnum illum compositum ex Psalmo 112. *Laudate pueri Dominum*, & ex quinque sequentibus, quorum partem medio convivio, partem convivio absoluto ad gratias Deo agendas Hebræi canere consueverunt. Alii alia comminiscuntur. (20) Propius vero est, quod Carolo Magno admiranti *cur tantæ dulcedinis hymnus ab Euangelistis omnibus sit prætermissus*, scribit Alcuinus epist. 106. hymnum a Christo dictum eum esse, qui recitatur a Joanne cap. XVII. Euangelii, continetur que, si partem primi versus excipias, toto capite. Locus enim hic eam materiam complectitur, quæ ad præcipuum laudis canticum sufficiat. Quæ Alcuini sententia eo etiam verisimilior fit, quod Joannes notat, Christum completa precatione ea *egressum esse trans torrentem Cedron, ubi erat hortus*, quo illum ivisse, *hymno dicto*, Matthæus pariter memorato capite XXVI. 36. & Marcus cap. XIV. 32. subjecerunt. (21)

Cap. XXVIII. 1.

Quo-

(20) S. Augustinus epist. 237. ad Ceretium Episcopum §. 4. & 9. scribit, inter Scripturas apocryphas, quibus Priscilianistæ hæretici utebantur, reperiri hymnum ita inscriptum: *Hymnus Domini, quem dixit secrete sanctis Apostolis discipulis suis; quia scriptum in Euangelio*, Hymno dicto, *ascendit in montem*. Deinde hujus hymni partem recitat, atque concludit, *ea, quæ in expositione hujus hymni bona & honesta dicunt, etiam in canone reperiri*.

(21) Grotius in cap. 26. Matth. tom. 6. Criticorum Sacrorum pag. 904. *Censent viri eruditi, cantatos a Christo hymnos, qui Paschate cani solerent, quales sunt Psalm.* 114.

Quomodo locus ille Joannis hymnus dici potest, cum metricus non sit?

℞. Recte dubitas. Nam Beda Præfatione in Psalterium ita scribit: *Hymnus est proprie laus Dei metrice scripta*. At S. Augustinus, cujus sententia probabilior visa est viris doctissimis, in Psal. 148. §. 17. docet, hymnum dicere nihil esse aliud, quam Dei laudes canere, neque necessum esse, ut hymni verba metro servire cogantur. *Hymnus, scitis, quid sit?* inquit, *Cantus est cum laude Dei; si laudas Deum, & non cantas, non dicis hymnum: si cantas, & non laudas Deum, non dicis hymnum: si laudas aliud, quod non pertinet ad laudem Dei, etsi cantando laudes, non dicis hymnum. Hymnus ergo tria ista habet, & canticum, & laudem, & Dei. Laus ergo Dei in cantico hymnus dicitur*. (22) Porro autem tria hæc, quæ Pag. 310. tom. 8.

K ad

114. & *sequentes. Sed sicut ad veterem gratiarum actionem Christus novam addidit suo instituto congruentem, ita & de hymno fecisse credibile est. Ac forte ea ipsa hymni in modum dixit Christus, quæ apud Joannem legimus. Nam solebant pro re nata ex tempore hymnos, quos* Hallel *vocant, effundere Hebræi nullis numeris adstrictos: qualia sunt carmina Deboræ, Annæ, Zachariæ, Mariæ, Judæorum, II. Machabæorum X. 36. & hymnus ille Christianorum, qui exstat Act. IV. 24.* Augustinus Calmet in cit. Matthæi cap. XXVI. 30. Grotio non consentit.

(22) Eamdem sententiam habet etiam in Psal. 72. §. 1. Quare Estius in Matth. cap. XXVI. 30. pag. 461. *Hymno dicto, id est cantato, Græce* ὑμνήσαντες, *quod proprie cantum significat. Concilium Toletanum IV. cap. 13.* apud Lab. tom. V. Concil. pag. 1709. *De hymnis canendis in Sacro Officio dicit nos exemplum Domini habere. Erasmus vertit: Et cum hymnum cecinissent*: ut intelligas, Apostolos dixisse hymnos, non tantum Christum.

ad hymnum componendum requirit Augustinus, omnia continentur precatione ea, qua Christus in memorato cap. XVII. Euangelii S. Joannis utitur. Ibi enim præcipuas Dei laudes Christus celebrat, & plerique Sacrarum Litterarum Interpretes secuti antiquos Ecclesiæ Patres vocem illam *hymno dicto* ab Euangelistis Matthæo, & Marco usurpatam ita exponunt: *post canticum Actionis gratiarum*. (23)

Dictis hactenus subtexe aliquid de Festo Corporis Christi.

℞. Festum sanctissimi Corporis Christi Leodii primum hortatu Julianæ consecratæ Deo virginis institutum, atque celebratum est. (24) Anno 1262. summus Pontifex Urbanus IV. qui Ecclesiæ Leodiensis Archidiaconus fuerat, ab universa Ecclesia coli mandavit. Hujus mandati caussa hæc. Sacerdos quidam Bolsenæ in Diœcesi Urbevetana rem divinam faciens dubitat, sit ne in hostia, quam sacraverat, verum Christi Corpus. Extemplo sanguinem ex hostia, quam præ manibus habebat, manantem videt, totumque linteolum, quod *Corporale* appellant, divino cruore respersum.

(23) Vide Joannem Cardinalem Bonam Divinæ Psalmodiæ cap. 16. §. 9. num. 2. & 3.
S. Chrysostomus in Matth. hom. 83. pag. 700. Et hymno dicto, exierunt in montem Olivarum. *Audiant omnes, qui quasi porci cum jam comederint, eversa calicibus mensa temulenti consurgunt, cum agere gratias debeant, & in hymnum a mensa devenire.*

(24) De quo fuse narratur in Vita ejusdem S. Julianæ lib. 2. cap. 2. & 3. apud Bollandianos die 5. Aprilis.

ſum. Urbanus, qui tum Urbeveteri degebat, ſacrum ad ſe linteum afferri imperat, ut rei tam admirandæ oculatus teſtis eſſet. Atque ut myſterii tanti memoria quotannis recoleretur, Feſtum ſanctiſſimi Corporis Chriſti quinta poſt diem octavum Pentecoſtes feria ab omnibus Chriſtifidelibus in annos ſingulos celebrandum indixit. Exſtat ejus Conſtitutio lib. 3. Clementinarum tit. 16. de reliq. & venerat. Sanct. quam poſtea ratam habuit Clemens V. in Concilio Viennenſi Oecum. XV. ejuſque ſucceſſor Joannes XXII. iterum promulgavit. Feſtum hoc tria præſertim commendant. Primum quia proprium in eo Officium recitatur, ſecundum quia ipſum Chriſti Corpus ſacra ac ſolemni pompa circumfertur, tertium quia exponitur Fidelium cultui ac venerationi. Officium a D. Thoma Aquinate compoſitum fuiſſe, & conſentiunt viri docti, & probat Natalis Alexander in Hiſt. Eccl. ſæc. XIII. & XIV. diſſertat. 6. art. 1. De ſolemni, quæ eodem die fieri ſolet, Corporis Chriſti circumlatione mentio nulla eſt in Conſtitutione Urbani IV. ob eamque cauſſam non ab ipſo Urbano, ſed ab Joanne XXII. inſtitutam eſſe, nonnulli arbitrantur. Ad tertium quod attinet, ſunt qui velint, ſacroſanctum Chriſti Corpus exponi in Altari conſueviſſe etiam ante tempora Urbani IV. ſed præſertim dum Miſſæ Sacrificium perageretur. De his fuſius Chriſtianus Lupus diſſertat. *De ſacris proceſſionibus* cap. 3. & 9. itemque Edemundus Martene *de antiqua Eccleſiæ diſciplina* cap. 29. ad quos harum rerum ſtudioſos ire jubeo. (25)

Pag. 340. & 360. Tom. XI.

(25) Tractatum de expoſitione Sanctiſſimi Sacramenti edidit Joannes Baptiſta Thiers.

C A P. XIII.

De Passione, Morte, & Sepultura Christi.

Quoties, & cur passionem suam discipulis Christus prædixit?

℟. TEr prædixit, ut animadvertit Joannes Stephanus Menochius lib. *6.* de Vita Christi cap. 3. §. 2. Primum apud Matthæum cap. XVI. 21. iterum apud Lucam cap. IX. 44. tertio apud eumdem Matthæum cap. XX. 18. Prædixit autem ob eam rem, ut *auferret vehementem eorum tristitiam*, ait Euthymius: quemadmodum vero scribit S. Hieronymus, ut *ad tentationem eos pararet, ne cum veniret persecutio, & Crucis ignominia, scandalizarentur*. (1)

Christi passio unde cœpit?

℟. A proditione Judæ. Judas enim unus ex discipulis, quos assumserat ad Apostolatum, biduo ante Pascha, hoc est die Mercurii, tertio & vicesimo mensis Martii, adiit Sacerdotum Principes in aula Caiphæ Pontificis consultantes, quomodo Jesum dolo comprehensum interficerent, (2)

Matth. XXVI. 2. 14. Bar. ad an. 34. §. 14.

(1) Euthymius in Matth. cap. 42. tom. 19. Bibl. Patrum pag. 556. S. Hieronymus in eumdem Matth. cap. XX. 18. pag. 41.

(2) pactusque est cum ipsis mercede triginta argenteorum se Magistrum suum proditurum. (3) Quare ad eum postea reversus nihil magis curavit, quam ut tempore ad eam rem capto nefariæ pactioni satisfaceret.

Quando Judas Christum Judæis prodidit?

℞. Nocte, quæ Jovis diem quartum & vicesimum Martii proxime secuta est. Christus enim cœna tum Legitima, tum Eucharistica *cum duodecim discipulis suis*, atque ideo etiam cum Juda proditore vespere celebrata, egressus ex Urbe, ac *media nocte*, ut ait Chrysostomus hom. 82. in Joan. *transiens torrentem* Cedron in montem Olivarum se contulit, & in hortum Gethsemani Pa- Matth. XXVI. 20. 36. Luc. XXII. 39. Joan. XVIII. 1. 2. 4. Bar. ad an. 34. §. 67. Pag. 419.

 trem

(2) Quia die Mercurii consilium de Christo occidendo Judæi inierunt, eam ob rem dies ille habitus est inter eos dies, qui spectant ad passionem Christi, fuitque olim jejunium ejus diei commune, & in Ecclesia celebre, teste D. Augustino epist. 36. cap. 13. §. 30. Et in Jure Canonico de Consecrat. dist. 3. cap. 16. *Jejunia sane legitima, id est quarta & sexta feria, non sunt solvenda, nisi grandis necessitas fuerit, quia quarta feria Judas de traditione Domini cogitavit, & sexta feria crucifixus est Salvator*. Vide Baronium ad an. 34. §. 168.

(3) Triginta argentei consensu sapientissimorum sunt triginta sicli, qui Florenos Belgicos triginta, aut libellas Venetas circiter 150. pretio æquant. Vide nostram Historiam Apostolicam in vita Judæ pag. 265.

Idcirco autem triginta argenteis tantum, seu siclis argenti Christus væniit, quia servus, qualem Judæi Christum habebant, secundum Moysis legem triginta duntaxat siclis æstimabatur. Namque Exodi cap. XXI. 29. 32. præceptum est, ut si bos cornupeta servum, vel ancillam occidisset, triginta sicli argentei Domino numerarentur.

trem oraturus secessit. (4) Itaque Judas præclaram sibi occasionem ad promissum solvendum oblatam ratus, eo, ubi erat Christus, venit cum militibus Præsidis, & ministris Pontificum, *ut servato ordine legitimæ potestatis, nullus tenentibus auderet obsistere*, (5) eumque osculatus, quod inter ipsos convenerat, signum dedit manus in ipsum injiciendi. (6) Christus vero inimicis suis obviam procedens non modo non restitit, sed prostratos erexit, turbatos confirmavit, trepidos provocavit, seque ultro satellitibus vinciendum obtulit, & Petrum ad sui defensionem districto gladio decertantem cohibuit. (7)

Quid

(4) S. Augustinus lib. 3. de consensu Euangelistarum cap. 13. §. 50. *Quando a Judæis apprehensus est Dominus, adhuc noctis primæ partes erant.*

Torrens Cedron fertur per mediam vallem Josaphat, quæ est inter montem Oliveti, & Hierusalem ad ortum. Latus dicitur sex vel septem pedes.

(5) S. Augustinus in Joannis Euangelium tract. 112. §. 2.

(6) Ter prædixit Christus, futurum, ut proderetur ab uno ex discipulis suis. Primum sub initium cœnæ, ut Matthæus cap. XXVI. 21. & Marcus XIV. 18. narrant: deinde postquam abluit pedes discipulorum, ut refert Joannes cap. XIII. 18. ad extremum postquam instituit Sacramentum Eucharistiæ, ut est apud Lucam cap. XXII. 21.

Maldonatus in locum citatum S. Matthæi: *Quæritur a multis, cur hoc Christus dixerit. Respondent Chrysostomus, Hieronymus, Beda, Theophylactus, Euthymius, ut Judæ pœnitentiæ occasionem daret, illique ad resipiscendum stimulum admoveret, cum videret, consilia sua Christum latere non potuisse. Videtur etiam mihi ideo dixisse, ut ostenderet, se non invitum, non circumventum, & nec opinantem, sed scientem, prudentem, volentem mori, cum cognito proditore, ejus consilium impedire posset, nec tamen vellet.*

(7) S. Chrysostomus hom. 82. in Joan. pag. 420. & 421.

Ad-

Quid & quoties oravit?

℟. Ter *eumdem sermonem* repetiit *dicens*: *Pater, si possibile est, transeat a me calix iste: verumtamen non sicut ego volo, sed sicut tu. Prima petitio*, ait S. Leo serm. 54. cap. 2. *infirmitatis est, secunda virtutis. Illud optavit ex nostro, hoc elegit in proprio. Quod erat hominis, divinam desideravit potentiam, quod erat Dei, ad caussam respexit humanam. Superiori igitur voluntati voluntas cessit inferior*. Itaque ut homo erat, ajebat: *Transeat a me calix iste*: ut homo Deus: *Fiat voluntas tua*. (8) Matth. XXVI. 39. 42. De Pass. Dom. 5.

Quid passus est in oratione ea?

℟. Passus est tristitiam illam ingentem, quæ eum ita affecit, ut etiam post adhibitam ab Angelo consolationem fieret *sudor ejus sicut guttæ sangui-* Matth. XXVI. 36. Luc. XXII. 43. 44.

Admirari quis posset, cur non comprehenderint etiam cum Jesu, ut verberarent, discipulos, & Petrum maxime, qui eos servi aurem abscindendo irritaverat. Quis ergo eos continuit? Nemo alius, quam quæ eos retrorsum projecerat, potentia: quod Euangelista, non eorum mentis, sed supernæ virtutis eos coercentis fuisse significat, inquiens, ut sermo impleretur, quem dixit, Non perdidi ex eis quemquam.

(8) Idipsum sentit Augustinus in Psal. 32. serm. 1. §. 2. Similiter *Ambrosius, & Origenes, & Chrysostomus dicunt, quod* hoc petiit quasi homo naturali voluntate mortem recusans, ut legere est apud D. Thomam 3. part. quæst. 21. art. 4. ad 1. ubi etiam diversas aliorum sententias refert.

Calicis nomine intelliguntur *passiones*, ac pœnæ in Sacris Scripturis. Matth. XX. 22. Esaiæ LI. 17. Psalm. X. 7. LXXIV. 9.

guinis decurrentis in terram. (9) Caussa vero tristitiæ fuit non solum objecta animo species suppliciorum, pedes & manus clavis cruci affixæ, caput

(9) *Nec sane ignorandum a nobis est, & in Græcis, & in Latinis Codicibus complurimis vel de adveniente Angelo, vel de sudore sanguinis nil scriptum reperiri*. Ita S. Hilarius lib. 10. de Trinitate §. 41. Ad eumdem modum S. Hieronymus lib. 2. adversus Pelagianos cap. 6. pag. 580. *In quibusdam exemplaribus tam Græcis, quam Latinis invenitur scribente Luca:* Apparuit illi Angelus de Cælo confortans eum: *haud dubium, quin Dominum Salvatorem:* Et factus in agonia prolixius orabat; factusque est sudor ejus sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram: *Salvator in passione ab Angelo confortatur*. S. Epiphanius in Ancorato §. 31. & 37. monet, *Catholicos timore quodam inductos vocem illam substulisse, neque finem illius, & quod utilissimum est, satis intellexisse. Nam nihil est loci illius auctoritate præstantius. Quippe hoc ipso, quod dixit*, in anxietate constitutum fuisse, *Dominicum hominem verum hominem fuisse declarat. Eo testimonio S. Irenæus libro contra hæreses* (3. cap. 32.) *ad eos refellendos utitur, qui Christum specie tenus apparuisse dicebant*. In quam sententiam utitur etiam eodem testimonio S. Hippolytus contra hæresim Noeti cap. 18. Idem invenitur in Dialogo S. Justini cum Tryphone Judæo §. 99. & in Ammonii Harmonia Euangeliorum cap. 160. pag. 295. tom. 3. Bibl. Patrum. Denique S. Chrysostomus in Matthæum hom. 84. pag. 707. illud profert tamquam certum ac minime dubium. Et quidem nullus remanet de eo dubitandi locus, cum Sancta Tridentina Synodus Sessione 4. eum anathemate damnaverit, qui sacros *libros integros*, quos ibidem recenset, *cum omnibus suis partibus, prout in Ecclesia Catholica legi consueverunt, & in veteri vulgata Latina editione habentur, pro Sacris & Canonicis non susceperit*. Vide Bellarminum lib. 1. de Verbo Dei cap. 16.

S. Augustinus in Psal. 93. §. 19. *Fuit prorsus tristis, sed voluntate suscipiens tristitiam, quomodo voluntate suscipiens carnem: quomodo voluntate carnem veram, sic voluntate tristitiam veram*. Lege D. Thomam 3. part. quæst. 15. art. 4.

Ba-

put spinis compunctum, arundine percussum, facies sputis fœdata, alapis cæsa, totum corpus flagellisla ceratum: Sed præsertim Judæ proditio, Petri negatio, discipulorum fuga, obstinata Judæorum improbitas, excidium Hierusalem, omnium hominum & maxime Christianorum errata, complectar uno verbo, peccati gravitas ac turpitudo. (10)

Sudor ejus fuit ne vere sanguineus?

℟. Quoniam Lucas cap. XXII. 44. scriptum reliquit: ἐγένετο ὁ ἱδρὼς αὐτοῦ ὡσεὶ θρόμβοι αἵματος καταβαίνοντες ἐπὶ τὴν γῆν: *Factus est sudor ejus sicut guttæ sanguinis decurrentes in terram*;] idcirco sudorem Christi fuisse vere sanguineum, negarunt Theophylactus in memoratum locum D. Lucæ, & Euthy-

Baronius ad an. 34. §. 66. *Locus ille, ubi hæc contigerunt, ad radices montis Oliveti positus, tantæ rei nobilitatus insignibus, quasi trophæis victoriæ Christi, præclara postmodum desuper erecta Ecclesia (ut auctor est Hieronymus de locis Hebraicis) est mirifice illustratus*. Subjicit Baronius ex Beda de locis Sanctis, lapidem, cui Dominus genibus flexis innixus oravit, genuum recepisse vestigia, & in Ecclesiam translatum. Sed non probat id Casaubonus exercitat. 16. §. 63. pag. 521. quia neque Eusebius, neque Hieronymus Beda multo antiquiores, & testes oculati ullam ejus rei mentionem fecerunt.

(10) S. Hieronymus in Matth. cap. 26. pag. 59. *Contristabatur non timore patiendi (quia ad hoc venerat, ut pateretur, & Petrum timiditatis arguerat) sed propter infelicissimum Judam, & scandalum omnium Apostolorum, & rejectionem populi Judæorum, & eversionem miseræ Hierusalem*.

Ambrosius in Luc. lib. 10. cap. 22. §. 57. pag. 1516. *Doles ergo, Domine, non tua, sed mea vulnera, non tuam mortem, sed nostram infirmitatem, & nos æstimavimus, te esse in doloribus, cum tu non pro te, sed pro me doleres. Infirmatus enim es, sed propter peccata nostra*. Eadem est sententia S. Hilarii in Matthæum cap. 31. §. 5.

Bibl. Patr. tom. 19. pag. 582. thymius, qui cap. 64. in Euangelium Matthæi loquitur hæc: *Lucas autem latius dixit, quod factus est sudor ejus sicut grumi sanguinis decurrentes in terram. Grumi sanguinis, hoc est crassissimæ sanguinis guttæ, significans non quod sanguinem sudaverit, sed quod crassos deduxerit Dominus sudores*. Non aliter ante utrumque videtur sensisse Justinus in Dialogo cum Tryphone Judæo

Pag. 199. §. 103. ubi nulla facta sanguinis mentione dixit: *ἱδρὼς ὡσεὶ θρόμβοι κατεχεῖτο αὐτοῦ εὐχομένου: Sudor sicut guttæ diffundebatur ipso orante*. At S. Irenæus & Græcus ipse & Justino æqualis lib. 3. cap. 32. eos, qui negabant Christum veram carnem sumsisse, confutat etiam ex eo, quod *οὐδ' ἂν ἵδρωσε θρόμβους αἵματος: nec sudasset guttas sanguinis*. Hoc ipsum Hieronymus adversus Pelagianos lib. 2.

Pag. 580. cap. 6. his verbis docuit: *Tam vehementer orabat, ut guttæ sanguinis prorumperent ex parte, quem totum erat in passione fusurus*. Augustinus quoque in Psal. 140. §. 4. *Cum hic esset, carnem portans oravit, & ex persona corporis oravit Patrem, &, dum oraret, globi sanguinis de toto corpore ejus distillabant*. Et de Consensu Euangelistarum lib. 3. cap. 4. §. 12. *Lucas dixit, & orantem ab Angelo confortatum, & prolixius orantis sudorem fuisse sanguineum, & guttas decurrentes in terram*. Id etiam ex S. Hilario lib. 10. de Trinitate §. 41. & ex

Pag. 429. tom. 5. Beda in Lucam cap. 22. cognosci potest. Sunt hæc verba Bedæ eadem ferme, ac verba Hilarii: *Nemo sudorem hunc infirmitati deputet, quia & contra naturam est sudare sanguinem*. (11)

Com-

(11) Cajetanus in Lucam cap. 22. *Deficiente aquositate san-*

Comprehensum & vinctum quo perduxerunt?

℟. Ad Annam primum, seu Annanum socerum Caiphæ, deinde ad Caipham ipsum ejus anni Pontificem. (12) Hic Jesum tamquam nocentem aliquem, & nefarium impiumque hominem interrogavit, subornatis testibus eum accusantibus, & aliis omni contumeliarum genere tota nocte reliqua afficientibus. (13) Mane diei insequentis VIII. Kal. Aprilis, qui dies Veneris solemnis Paschæ erat, cum Sacerdotes, Seniores populi, & Scribæ eum ad mortem dare habito concilio decrevissent, vinculis constrictum in Prætorium ad Pilatum, postea jussu Pilati ad Herodem, rursus ab Herode ad Pilatum, qui Præses Romanus Judæam provinciam administrabat, perduxerunt, *expetentes*, ut ait S. Leo, *executorem magis sententiæ, quam arbitrum caussæ. Offerebant enim Jesum duris nexibus vinctum, colaphis & alapis frequentibus cæsum, sputis oblitum, clamoribus prædamnatum, ut inter tot præjudicia,* *quem*

Matth. XXVI. 57. XXVII. 1. Joan. XVIII. 13. Bar. ad an. 34. §. 70.

sanguinis, quæ est materia sudoris, nonnihil quoque sanguinis emisit. Erat enim corpus Jesu exhaustum, & magnitudo passionum pellens violenter sudorem pepulit simul aliquid sanguinis deficiente sudoris materia. Vide Franciscum Collium de sanguine Christi lib. 3. cap. 4. & Augustinum Calmet dissertatione de sudore Sanguinis Jesu Christi in Euangelium S. Lucæ pag. 418. & Lambertinum De Serv. Dei Beatif. & Beat. Canoniz. lib. 4. part. 1. cap. 26.

(12) S. Chrysostomus in Joan. hom. 82. pag. 421. *Quare ad Annam? Ut rem ostentarent, & tamquam triumphum ducerent.*

(13) *Hæc intelligitur passus Dominus usque ad mane in domo Principis Sacerdotum.* D. Augustinus lib. 3. de consensu Euangelistarum cap. 6. §. 21.

quem omnes vellent perire, non auderet Pilatus absolvere. (14)

Quid Christo accidit in ædibus Pilati, & Herodis?

℞. Apud Pilatum triplicis criminis reus factus
Luc. est, tum quod perversa doctrina populum in er-
XXIII. rores induceret, tum quod Romanis tributa sol-
2. 6. 7. vere prohiberet, tum demum quod regnum affecta-
Bar. ad ret. (15) Post hæc Pilatus cum cognovisset, Jesum
an. 34. §. esse Galilæum, ut a negotio tam molesto se ex-
78. pediret, eum ad Herodem Antipam Galilææ Tetrarcham, qui id temporis Paschæ celebrandi caussa

(14) S. Leo serm. 57. de passione Domini 8. cap. 2. S. Chrysostomus in Joan. hom. 82. pag. 423. Τίνος ἕνεκεν αὐτὸν οὐκ ἀνεῖλον, ἀλλ' ἐπὶ τὸν Πιλάτον ἤγαγον; μάλιστα μὲν τὸ πολὺ τῆς ἀρχῆς αὐτῶν, καὶ τῆς ἐξουσίας ὑπετέτμητο λοιπὸν, ὑπὸ ῥωμαίοις τῶν πραγμάτων κειμένων: *Cujus rei caussa ipsum non sustulerunt, sed ad Pilatum duxerunt? Præcipue quod magna pars imperii eorum, & quod supererat dominationis succisum erat, rebus omnibus sub Romanis positis.*

Pontium Pilatum quintum Judææ Præsidem, seu Procuratorem constituit Tiberius anno Imperii sui Proconsularis 13. Christi 29. Æræ Vulgaris 24. Anno hujus procurationis secundo Christus baptizatus est, & quinto crucifixus. Administravit Pilatus Judæam provinciam annos decem. *Erat pervicaci duroque ingenio*, ut ait Philo de Legatione ad Cajum pag. 1034. ubi detegit *ejus crimina, venditatas sententias, rapinas, injurias, clades, tormenta, cædes indemnatorum, crudelitatem sævissimam*. Viennam Allobrogum seu Galliæ in exilium missus ibidem sibi mortem conscivit. Vide Baronium ad an. 41. §. 20. & annotat. 1. ad cap. VII. De baptismo Christi.

(15) S. Hieronymus in Matth. cap. 27. pag. 64. *Non possum digne admirari pro rei magnitudine, quod redemtis pretio falsis testibus, & ad seditionem, clamoremque infelici populo concitato, nullam aliam invenerint caussam interfectionis ejus, nisi quod Rex Judæorum esset.*

ſa verſabatur Hieroſolymis, miſit, fecitque Herodi pergratum jamdiu cupienti Chriſtum videre. (16) Sed cum Herodes illum de multis interrogaſſet, nec ullum ab eo reſponſum tuliſſet, veluti fatuum ac ſtolidum hominem, illuſum & indutum veſte alba ad Pilatum remiſit. (17)

Quid tum Pilatus?

℞. Pilatus ubi vidit, præter ſpem eveniſſe, ut Herodes remitteret Jeſum, id maxime curavit, ut Judæis perſuaderet, ſatis eſſe, ſi Jeſus flagellis caſtigaretur, *ut ejus injuriis Judæi ſatiati ſufficere ſibi exiſtimarent, & uſque ad ejus mortem ſævire deſiſterent*, quemadmodum tract. 116. in Joannem §. 1. Luc. XXIII. 14. 15.

(16) Theophylactus in Lucam cap. 23. pag. 528. *Romanorum Legem ſequens Pilatus mittit Dominum ad Herodem. Illa enim cavet, ut unuſquiſque a Principe ſuæ regionis judicetur: ideo & tamquam Galilæum Jeſum mittit Principi Galilææ. Herodes autem gaudebat, non ut animæ ſuæ utile quid lucraretur ex ſpectaculo Jeſu: ſed quia audierat de eo, quod ſapiens eſſet, & mira operaretur, habuit ſtultum deſiderium laborans curioſitatis morbo etiam ipſe, ut videret alienum hominem, & audiret quid ipſe diceret.*

(17) Græcus D. Lucæ textus cap. XXIII. 11. pro *veſte alba* habet ἐσθῆτα λαμπρὰν, *veſtem candidam, illuſtrem, ſplendidam*. Hujuſmodi ergo veſte induit Herodes Chriſtum, ut derideret eum tamquam majora captu ſuo appetentem, atque ut veſtis illa candida eſſet joculare indicium affectati regni. Etenim non minus candida, quam purpurea veſtis regia erat.

Euſebius lib. 2. Hiſt. Eccl. cap. 10. de hoc eodem Herode Antipa Chriſti deriſore ita loquitur: *Cum Cæſaream profectus eſſet, ibique die feſto candida ac regia veſte indutus populum e tribunali alloqueretur*. Vide Caſaubonum exercitat. 16. §. 73.

§. 1. loquitur Augustinus. (18) *Traditus est itaque Jesus militibus verberandus, & illud sacratissimum Corpus, pectusque Dei capax flagella secuerunt*, ut scribit S. Hieronymus in Commentariis ad Euangelium Matthæi cap. 27. (19)

Pag. 63.

Quomodo flagellatus est?

℟. Sic. Omnino nudus (20) ad columnam liga-

(18) Sanctus Ambrosius in Luc. lib. 10. §. 97. pag. 1525. *Hic Pilatus absolvit, sed absolvit judicio, crucifixit mysterio*. Pilatus quinquies conatus esse eripere Jesum ex manibus Judæorum legitur in Euangelio, ter apud Lucam cap. XXIII. 4. 20. 22. bis apud Joannem cap. XIX. 4. 12.

(19) Idem S. Hieronymus in eumdem locum S. Matthæi pag. 63. *Sciendum est, Romanis eum* (Pilatum) *legibus ministrasse, quibus sancitum est, ut qui crucifigitur, prius flagellis verberetur*.

Beda in Marcum cap. 15. pag. 201. tom. 5. arbitratur, Jesum flagellis cæsum *non ab alio, quam ab ipso Pilato*: nimium opinor adhærens verbo *flagellavit*, quo utitur S. Joannes initio capitis XIX.

Lyranus in Joan. cap. 19. dicit, Pilatum flagellasse Jesum *non per seipsum immediate, sed per milites suos & ministros*. Nempe hic locum habere videtur vulgatum illud Capitis 72. de Regulis juris in 6. *Qui facit per alium, est perinde, ac si faciat per seipsum*.

(20) Suarez in 3. part. D. Thomæ tom. 2. disputat. 36. sect. 4. *Christus, cum alligatus fuit columnæ, ut flagellaretur, omnium sententia omnino nudus fuit*.

Maria Virgo ita alloquitur Brigittam lib. 1. Revelat. cap. 10. *Deinde ductus ad columnam personaliter se vestibus exuit. Personaliter ad columnam manus applicuit, quas inimici sine misericordia ligaverunt. Alligatus autem nihil omnino operimenti habebat, sed sicut natus est, sic stabat, & patiebatur erubescentiam nuditatis suæ.... Cumque Filius meus totus sanguinolentus, totus sic laceratus stabat*,

ut in eo non inveniretur sanitas, nec quod flagellaretur, tunc unus concitato in se spiritu quæsivit: Numquid interficietis eum sic injudicatum? & statim secuit vincula ejus. Et lib. 4. cap. 70. *Jubente lictore, se ipsum vestibus exuit, columnam sponte amplectens reste ligatur, & flagellis aculeatis, infixis aculeis & retractis, non evellendo, sed sulcando totum corpus ejus laceratur.*

Post hæc ita subjicit e vestigio Lambertinus de Festis D. N. Jesu Christi part. 1. §. 248. pag. 108. *Nos nihil ejusmodi scire fatemur cum Lipsio lib. 2. de Cruce cap. 3.* An tale aliquod flagri genus, quo Christus etiam noster cæsus? Imaginantur, aut pingunt per pietatem nonnulli. Haud ego assero: sed illud Euangelistæ, cæsum esse, & quidem flagro.

Volunt plerique, Christum cæsum flagellis atque nodosis funiculis, qui ἀστραγαλωταὶ μάστιγες dicuntur. Apulejus sub finem libri octavi Metamorphos. appellat flagra pecuinis ossibus catenata. Plura de hac re legi possunt apud Alphonsum Paleottum, & Danielem Mallonium de Stigmatibus Christi cap. 5.

Quidam, ut observat memoratus Lambertinus de Festis D. N. Jesu Christi part. 1. §. 246. pag. 106. *quod Matthæus & Marcus flagellationem ponant ante latam mortis sententiam; Joannes vero insuper nonnihil temporis inter utramque interjiciat, binas fuisse flagellationes colligunt, alteram ante latam mortis sententiam, quam sedando Judæorum odio Pilatus fieri jusserit; alteram, ut verberum consuetudo servaretur, antequam Crucis supplicium executioni mandaretur; quæ est Calmeti sententia in caput 26. Matthæi vers. 26. Sed nullus est in Euangeliis locus, cui duplex flagellatio inniti possit; proindeque Sagittarius duplicem flagellationem vehementer rejicit tom. 1. de Pass. Christi Par. 2. pag. 587. num. 118. itidemque Bineus tom. 3. de Morte Christi lib. 3. cap. 4. num. 5. Gretserus lib. 1. de Cruce cap. 9.* §. Nec quidquam caussæ, *& Cardinalis Gottus de verit. Relig. Christ. tom. 4. Par. 2. cap. 25.* §. 2. *num.* 8. *Quamobrem D. Augustini sententiam amplecti juvat, rejectaque duplici illa flagellatione, Euangelistas adhibita Lirani doctrina conciliabimus, qui in Cap. 27. Matthæi ita scribit:* Licet ista flagellatio Christi ponatur hic post sententiam Judicis, tamen fuit ante facta, ut habetur Joannis 19. Quare ad hanc intentionem eum præce-

pit

gatus more Romanorum, non procumbens more Judæorum, (21) nec virgis instar hominis liberi, sed flagellis tamquam servus cæsus est. (22) Quot vero ictibus cæsus fuerit, certum affirmare non licet. Non enim ut apud Judæos, (23) etiam apud Romanos finitum fuisse plagarum numerum, certo scimus. Hinc *ministrorum immanitate multos sub ejusmodi flagellis interiisse*, scribunt ex Ulpiano Jurisconsulto Baronius ad an. 34. §. 82. & Lipsius De Cruce l. 2. c. 3. atque hinc fortasse factum, ut Echius 5375. Lanspergius 5460. Ludolphus 5475. verberibus percussum fuisse

pit Pilatus flagellari, & illudi, ut Judæi essent satiati sanguine ejus, videntes eum sic punitum etiam ultra condignum, & ideo ponitur hic quasi per recapitulationem.

(21) Prudentius in Enchirid. tom. 5. Bibl. Patr. pag. 1057.

Vinctus in his Dominus stetit ædibus, atque columnæ
Annexus tergum dedit, ut servile flagellis.

Contra vero Judæi prostratos flagellabant. Deuteronom. cap. XXV. 2. *Sin autem eum, qui peccavit, dignum viderint plagis, prosternent, & coram se facient verberari.*

(22) Baronius ad an. 34. §. 82. *Liberos quidem homines virgis ac fustibus, servos vero flagellis affici solitos, Paulus, Marcellus, Ulpianus, atque Callistratus tradiderunt.* Verba Marcelli sunt hæc in lege 10. ff. de pœnis: *Ex quibus caussis liber fustibus cæditur, ex iis servus flagellis cædi, & Domino reddi jubetur.*

(23) Exstat lex Deuteronom. cap. XXV. 3. Ictus autem undequadraginta reis infligebant, seu humanitatis, seu potius religionis caussa, quia cum facile possent ictu uno excedere, satius esse putabant infra, quam supra
Pag. 387. numerum verberare. Paulus 2. ad Cor. cap. XI. 24. *A Judæis quinquies quadragenas una minus accepi.* Vide Augustini Calmet Dissertationem de Suppliciis præpositam Deuteronomio.

ſe Chriſtum, exiſtimarent. (24) Sed his haud ita facile credendum arbitror, tum quia nihil de plagarum numero Chriſto inflictarum apud antiquos invenio, tum *quia*, ut ait Franciſcus Suarez in 3. part. D. Thomæ tom. 2. diſputat. 15. ſect. 2. *tot verbera ſufficerent ad necandum hominem; cum ergo Pilatus flagellaret Chriſtum, ne illum necaret, non eſt veriſimile, permiſiſſe, eum tam atrociter verberari*. Nihilominus quadragenarium numerum plagas exceſſiſſe, haud equidem negaverim. Nam præterquamquod, ut ſupra dixi, non more Judæorum, ſed Romanorum flagellatus eſt, veriſimillimum mihi videtur, a Judæis, qui aderant, incitatos milites, & data etiam pecunia corruptos, ut Chriſtum crudelius verberarent. (25)

Quid verberationi ſucceſſit?

℞. Poſt verbera *milites, quia Rex Judæorum fuerat appellatus, & hoc ei Scribæ, & Sacerdotes crimen objecerant, quod ſibi in populo Iſrael uſurparet imperium, illudentes hoc faciunt, ut nudatum priſtinis veſtibus induant chlamydem coccineam pro rufo limbo, quo Reges veteres utebantur:* (26) *& pro diademate ponunt ei coronam ſpineam: pro ſceptro re-* Matth. cap. XXVII. 27. Marc. XV. 17. Joan. XIX. 2.

 ga-

(24) Echius de Chriſti paſſione Act. 4. conſid. 4. Joannes Lanſpergius hom. 50. de Paſſione Dominica, Ludolphus de vita Chriſti part. 2. cap. 58.

(25) Vide inferius poſitam annotationem 28.

(26) Chlamydem, quam Matthæus cap. XXVII. 28. vocat *coccineam*, ideo Marcus cap. XV. 17. *purpuram*, & Joannes cap. XIX. 2. *purpuream* appellat, quod color coccineus purpureum imitetur colorem. Sic Horatius lib. 2. ſatyr. 6. ver. 103. 106. veſtem eamdem dicit *cocco tinctam*, & *purpuream*.

gali dant calamum, & adorant quasi Regem, (27) ludibrii & crudelitatis ſpectaculum exhibentes. Quibus adde voces improbas, & ſputa, & omnes alias inſanæ multitudinis contumelias. Utrum vero hæc excogitata ſint atque peracta militari licentia ac feritate Pilato inſcio, an Pilati ipſius permiſſu, vel juſſu, neque patet ex Euangelio, neque convenit inter ſanctos Patres. Primum affirmat Tertullianus de corona militis cap. 9. alterum Chryſoſtomus in Joan. hom. 83. Auguſtinus in Joan. tract. 116. §. 2. & Leo Magnus ſerm. 59. qui eſt 10. de Paſſione Domini, cap. 2. (28)

Ho-

(27) S. Hieronymus in Matthæum cap. 27. pag. 63.

(28) Chryſoſtomi verba ſunt hæc pag. 427. quæ probant id, quod ſupra dixi de militibus pecunia corruptis a Judæis, ut crudelius Jeſum verberarent. Tunc flagellavit eum Pilatus: *Fortaſſe ut ita ſedato Judæorum furore, inde eum dimitteret. Cum enim prius eum liberare non potuiſſet, in hoc ei ſatisfacere arbitratus eſt, ſi verberaret, & ea, quæ tunc facta ſunt in eum, fieri permitteret, ut purpurea veſte circumdaretur, & corona ſpinea ejus capiti imponeretur: ideo ita coronatum ad Judæos eduxit, ut ea ignominia eorum iram, & furorem aliquantulum ſedaret. Et quomodo milites hæc faciebant, ſiquidem non præceperat Pilatus? Ad Judæorum gratiam. Neque enim noctu a Pilato juſſi cum Juda profecti ſunt, ſed pecunia a Judæis allecti omnia audebant... Nos non modo hæc legamus, ſed animo recondamus, hoc eſt coronam ſpineam, veſtimentum, arundinem, alapas, ſputa, irriſiones, quæ frequenter mente repetita ſatis omnem iram ſedare poterunt: & ſi ludibrio erimus, ſi quid injuſte patiemur, frequenter dicamus:* Non eſt ſervus major Domino ſuo: *& allatrantium Judæorum verba nobis ſubeant, cum dixerunt:* Dæmonium habes, & Samaritanus es, & in Beelzebub principe Dæmoniorum ejicis Dæmonia. *Et ideo hæc omnia pertulit, ut ejus veſtigia imitemur, & maledicta perferamus, quæ ipſe graviſſima*

non

Hominem tam fœde laceratum conspicientes Judæi desierunt ne eum ad mortem postulare?

℞. Nihil profecto minus; *sed pertinax malitia*, ut ait S. Leo, *propriis crescebat augmentis*, *& in quem obtinuerat jus illusionis*, *exigebat & mortis*. Quin conspectus ille adeo efferavit animos, ut *clamarent non Jesum sibi a Pilato dimitti velle per Pascha*, *sed Barabbam latronem*, *non salvatorem*, *sed interfectorem*, *non datorem vitæ*, *sed ademtorem*, (29) atque illud etiam furore abrepti optarent, ut pœna mortis ejus in se, & filios suos recideret. (30) Tum Pilatus & *nomine Cæsaris territus*, ut loquitur S. Leo Serm. 57. cap. 2. *& illorum clamoribus*, *& Herodis Tetrarchæ instigatione metuentis*, *ne Regno pelleretur*, *victus*, ut est apud Lactantium Institut. lib. 4. cap. 18. furentibus concessit, & circa horam diei tertiam Jesum crucifigendum tradidit. (31)

Loc. cit. Matth. XXVII. 25. 26. Joan. XIX. 5.

L 2 Da-

non solum pertulit, *sed omnia fecit*, *ut ipsos illatores salvos faceret*, *& ad eorum salutem Apostolos misit*.

(29) S. Augustinus tract. 116. in Joan. §. 1.

(30) S. Hieronymus in Matthæum cap. 27. pag. 63. *Perseverat usque in præsentem diem hæc imprecatio super Judæos*, *& sanguis Domini non aufertur ab eis*. Etiam nunc Judæorum genus vagum, atque odiosum est.

(31) Hora diei tertia caussæ a Romanis agebantur, & judicia fieri consueverunt. Martialis lib. 4. epigram. 8.

Exercet raucos tertia caussidicos.

Addictus est Christus supplicio Crucis tamquam seditionis auctor. Hoc enim Pilato inculcabant Judæi apud Lucam cap. XXIII. 5. *Commovet populum*: & apud Joannem cap. XIX. 12. *Qui se Regem facit*, *contradicit Cæsari*. Seditionis vero auctoribus statuebant leges Romanorum

Damnavit ne Pilatus Jesum ad crucem, an tantummodo Crucifigi permisit?

℞. Nullam in Jesum mortis *sententiam Pilatum protulisse, sed tradidisse eum Judæis, ut ipsi de illo secundum legem suam judicarent*, scribit Lactantius lib. 4. divin. Institut. cap. 18. a quo non dissentit S. Chrysostomus hom. de Eleemosyna. (32) At contrarium apparet ex Euangelio. Nam
Cap. XXIII. 24. *Pilatus*, ut est apud Lucam, *adjudicavit fieri petitionem eorum*, & quidem *sedens pro tribunali*, ut
Cap. XIX. 13. est apud Joannem, quæ utique judicii forma est. Adde responsum a Judæis datum Pilato: *Nobis*
Joan. XXIII. 31. *non licet interficere quemquam*. (33) Adde crucis supplicium Romanorum, non Judæorum legibus receptum, (34) crucis titulum a Pilato scriptum,

Je-

rum crucis supplicium, ut docet Paulus Jurisconsultus lib. 5. sent. tit. 22.

(32) Num. 2. pag. 251. tom. 3. editionis postremæ studio Bernardi de Montfaucon.

(33) D. Thomas 3. part. quæst. 47. art. 3. ad 3. *Dicendum, quod sicut Augustinus dicit* (Tract. 114. in Joan.) *Judæi dicentes*: Nobis non licet interficere quemquam, *intellexerunt non sibi licere interficere quemquam propter festi diei sanctitatem, quam celebrare jam cœperant. Vel hoc dicebant, ut Chrysostomus dicit* (Hom. 87. in Joan.) quia volebant eum occidi non tamquam transgressorem legis, sed tamquam publicum hostem, quia Regem se fecerat, de quo non erat eorum judicare. *Vel quia non licebat eis crucifigere (quod cupiebant) sed lapidare; quod in Stephano fecerunt. Vel melius dicendum est, quod per Romanos, quibus erant subjecti, erat eis potestas occidendi interdicta*. Vide Augustinum Calmet in Matth. XXVIII. 2. in Joan. XVIII. 31. & superius positam annotat. 14.

(34) Quatuor tantum erant apud Judæos pœnæ capita-

Jesum a militibus Romanis crucifixum, crucifixi corpus a Pilato, non a Judæis postulatum. Adde etiam rationem illam, quam affert S. Augustinus in Joan. tract. 116. *Non est enim dictum*, Tunc ergo tradidit eis illum, *ut crucifigerent eum*, *sed* ut crucifigeretur. *id est*, *ut judicio ac potestate præsidis crucifigeretur*. Et initio tractatus sequentis 117. ita subjungit, *Judicante*, *ac damnante Pilato pro tribunali Dominum Jesum Christum*. (35) Quod scripsit etiam Cor. Tacitus in Annalibus lib. 15. cap. 44. *Auctor ejus nominis Christus Ti-*

tales, de quibus tum in Sacris Litteris, tum in Rabbinorum scriptis mentio fit, lapidatio nimirum, ustio, decollatio, strangulatio. Talmud in tractatu Sanhedrìn cap. 7.

(35) Idem S. Augustinus in Psal. 63. §. 4. *Ille dixit in eum sententiam*, *& jussit eum crucifigi*, *& quasi ipse occidit*.

S. Leo serm. 57. qui est 8. de Passione, cap. 2. *Pilatus judex*, *quem innocentem pronunciat*, *damnat*, *addicens iniquo populo sanguinem justi*, *a quo abstinendum sibi & intellectu proprio senserat*, *& somnio uxoris noverat*.

Somnium hoc ei immissum a Dæmone, censet auctor epistolæ ad Polycarpum, seu ad Philippenses, quem credens Ignatium sequitur Baronius ad an. 34. §. 83. Immissum a Deo Origenes, Hilarius, & alii apud Cornelium a Lapide in Matthæum cap. XXVII. 19. quibus addi potest S. Athanasius in epistola ad Maximum Philosophum tom. 1. pag. 918.

Procle vocatur Pilati uxor a Nicephoro lib. 1. cap. 30. Eamdem *Proculam* dicunt Vincentius Bellovacensis lib. 7. Speculi Historialis cap. 41. & falsus Lucius Dexter pag. 21. qui addit, eam in Christum credidisse, & salutem obtinuisse. In numero Sanctorum habitam a Græcis in Menologio, docet laudatus Cornelius a Lapide, sed diem non notat, neque apud Ferrarium, neque in Menologio Canisii S. *Procle* aut *Procula* invenitur. Non est S. Augustini sermo 150. Appendicis, in quo §. 4. legitur: *Pilatum uxor provocat ad salutem*.

berio imperitante per procuratorem Pontium Pilatum supplicio affectus erat.

Damnatus ad crucem Jesus quid primum pati coactus est?

℞. *Traditus Dominus sęvientium voluntati ad irrisionem regię dignitatis supplicii sui jussus est esse*
Matth. XXVII. 31. Marc. XV. 20. *gestator.* (36) Nam ut Matthæus, & Marcus narrant, chlamyde coccinea exutus vestibus propriis induitur. Spinea corona capiti ablata non legitur, ut verisimile sit, quod ait Origenes, semel impositam numquam fuisse detractam. (37) Ita crucem in humeros suos efferre cogitur (qui mos erat Romanorum) a Prætorio Pilati ad montem *Calvarię* deportandam. (38) *Ibat ergo ad locum, ubi fuerat crucifigendus, portans crucem suam Jesus. Grande specta-*

(36) S. Leo serm. 57. de passione Domini 8. cap. 4.

(37) In Matth. tract. 35. pag. 196. & 197. tom. 2. *De chlamyde scriptum est, quoniam denuo spoliaverunt eum chlamydem coccineam: de corona autem spinea nihil tale Euangelistæ scripserunt, propterea quod & nos quærere voluerunt exitum rei de corona spinea semel imposita, & numquam detracta.*

Tertullianus adver. Judæos cap. 13. *Christus lignum humeris suis portavit inhærens cornibus crucis, corona spinea in capite ejus circumdata.*

(38) Synopsis Criticorum, aliorumque Sacræ Scripturæ interpretum in Matth. cap. 27. pag. 673. *Cum jam ante Christus ipse patibulum tulisset per Urbem, ut Pilatus loquitur Joan. 19. 17. more haud dubie Romano, juxta quem, ut jam omnibus notum, ὁ μέλλων (σταυρῷ, ut addit Ham.) προσηλοῦσθαι πρότερον αὐτὸν ἐβάσταζε*, qui cruci affigendus erat, crucem prius portabat. *Sic Plutarchus de sera Numinis vindicta:* ἕκαστος τῶν κακούργων ἐκφέρει τὸν αὐτὸν σταυρόν. *Hinc nomen Furcifer proverbiale factum. Sic No-*

ctaculum! sed si spectet impietas, grande ludibrium! si pietas, grande mysterium! si spectet impietas, grande ignominię documentum! si pietas, grande fidei munimentum! (39) Sed cum ille jejuniis, vigiliis, verberationibus confectus, ac pæne exanimis tot acceptis spinarum vulneribus oneri succumberet, obvium quemdam hominem Cyrenæum nomine Simonem arripuerunt, qui *tolleret crucem ejus*, eamque solus deferret. (40)

Nonius ex Plauto: Patibulum ferat per urbem, deinde affigatur cruci.

Calvariæ mons, seu potius tumulus, positus est inter Occidentem, & Septemtrionem Urbis Hierusalem. Destinatus erat sontibus extremo supplicio afficiendis, Judæorum, & Romanorum more, quibus ad hæc locus solebat esse extra Urbem. Unde ei inditum Calvariæ nomen, parum convenit. Nam alii sic dictum existimant ab Adami primi omnium parentis calvaria, seu capite ibidem sepulto: alii a calvariis, seu capitibus decollatorum, quæ ibidem sæpius projiciebantur inhumata. Utramque sententiam concilies, si dicas ita appellatum simul ob calvariam Adami, simul ob calvarias decollatorum. Vide Baronium ad an. 34. §. 12. Casaubonum exercitat. 16. §. 82. & Lambertinum de Festis D. N. Jesu Christi part. 1. §. 271. pag. 117.

(39) S. Augustinus in Joan. tract. 117. §. 3.

Virgo apud S. Brigittam lib. 1. Revelat. cap. 10. *Eunte Filio meo ad locum passionis, alii percusserunt eum in collo, alii in faciem ceciderunt.* Sontes, dum traherentur ad supplicium, fuisse vexatos, & stimulis etiam actos, docet Lipsius lib. 3. de Cruce cap. 6.

(40) Ethnicus ne fuerit, an Judæus ambigitur. Ethnicum faciunt non pauci ex antiquis Patribus, Judæum recentes plerique interpretes, qui pariter volunt oriundum ex Cyrene in Lybia, & coactum a militibus succedere in onus Christi, instigantibus Judæis, quod scirent eum Christo favere.

Solus crucem Christi gestavit. S. Augustinus lib. 3. de

conſenſu Euangeliſtarum cap. 10. §. 37. *Cui*, Simoni, *poſtea data eſt Crux portanda uſque ad locum*.

S. Hieronymus in Matth. cap. 27. pag. 63. *Intelligendum eſt, quod egrediens de Prætorio Jeſus, ipſe portaverit Crucem ſuam, poſtea obvium habuerint Simonem, cui portandam Crucem impoſuerint*.

S. Leo ſerm. 57. qui eſt 8. de Paſſ. Dom. cap. 4. *Euntibus cum Jeſu turbis ad locum pœnæ, Simon quidam Cyrenæus inventus eſt, in quem lignum Crucis transferretur a Domino*. Quod legitur etiam apud S. Brigittam lib. 1. Revelat. cap. 10. & lib. 4. cap. 70. ubi hanc ſententiam pluribus confirmat Conſalvus Durantus annotat. 5.

Idem docet Hyacinthus Serry exercitat. 53. §. 2. Sed quod, ut rem amplius confirmet, ad extremum ſubjungit, verbum Græcum ἄρῃ, quod vulgatus interpres vertit *tolleret*, non *ſolum oneris lationem, ſed oneris ex uno in alterum translationem ſignificare*, id nulla nititur Lexicorum fide. Quod ſi quando Euangeliſtæ utuntur verbo αἴρω *tollo* ad explicandam translationem ab uno in alterum, non eo ſolum utuntur: addunt aliquid, quod id ipſum aperte ſignificet. Matthæus cap. XXV. 28. Ἄρατε οὖν ἀπ' αὐτοῦ τὸ τάλαντον, καὶ δότε τῷ ἔχοντι τὰ δέκα τάλαντα: *Tollite itaque ab eo talentum, & date habenti decem talenta*. Itaque exiſtimo, Patres Græcæ Linguæ ſcientiſſimos Origenem, Athanaſium, Hieronymum non eo dixiſſe, Simonem Cyrenæum ſolum geſtaſſe Crucem a Chriſto Domino in ſe translatam, quod id aperte ſignificet verbum αἴρω, ſed ideo potius, quod ſecuti ſint D. Lucam ſcribentem cap. XXIII. 26. Ἐπέθηκαν αὐτῷ τὸν σταυρὸν φέρειν ὄπισθεν τοῦ Ἰησοῦ: *Impoſuerunt ipſi Crucem portare poſt Jeſum*.

Pictores effingunt Chriſtum geſtantem priorem partem Crucis, Simonem vero poſteriorem. Vide Suarez in 3. part. D. Thomæ tom. 2. diſputat. 26. ſect. 2.

S. Irenæus lib. 1. adver. Hæreſes cap. 23. & S. Epiphanius hær. 24. §. 3. referunt, hunc inter alios fuiſſe errorem Baſilidis, Chriſtum Dominum cruce in Simonem translata clam ſubduxiſſe ſe Judæis, & Simonem pro Chriſto ab illis crucifixum. In eamdem inſaniam incidiſſe etiam Lucium Carinum, ſcribit Photius in Bibliotheca cod. 114. pag. 291.

Quid vero postea?

℞. Ubi ventum ad Calvariam, *dederunt ei vinum bibere cum felle mixtum*, ut refert Matthæus, Cap. XXVIII. 34. *myrrhatum vinum*, ut Marcus. Hinc fuerunt viri clarissimi, qui existimarent, duplex vini genus Cap. XV. 23. Christo oblatum, & de altero apud Matthæum, de altero apud Marcum esse mentionem, illud ex odio exhibitum, hoc ex miseratione, illud utpote cum felle mixtum gustasse solum, hoc utpote suave & perjucundum accepisse quidem, ut ait S. Marcus, sed non gustasse, quia oblatam quamlibet consolationem recusavit. At D. Augustinus De consensu Euangel. l. 3. cap. 11. §. 38. cujus auctoritate quisque facile moveri se patiatur, de uno eodemque potu loqui utrumque Euangelistam censet, docens vinum, quod Marcus dixit *myrrhatum*, Matthæum dixisse *cum felle mixtum*: *fel quippe pro amaritudine posuit; myrrhatum enim vinum amarissimum est: quamquam fieri possit, ut & fel & myrrha vinum amarissimum redderent. Quod ergo ait Marcus*, non accepit, *intelligitur* non accepit *ut biberet. Gustavit autem, sicut Matthęus testis est, ut quod idem Matthęus ait*, noluit bibere, *hoc Marcus dixerit*, non accepit, *tacuerit autem, quod gustaverit*. Sequitur Augustinum Beda in Euangelium Pag. 201. tom. 5. Marci cap. 15. (41)

Du-

(41) Vide Baronium ad an. 34. §. 95. & Jacobum Gretserum Disputat. de Vino Myrrhato, quæ est in Mantissa ad Tomum primum de Sancta Cruce.

Ductus ne est ad Calvariam precedente Titulo, qui caussam mortis ejus indicaret?

℟. Est inter peritissimos homines summa ea de re consensio: quia moris fuit Romanorum, ut sonti plectendo præferretur titulus, seu inscriptio index criminis, propter quod plectebatur. (42) Constat autem ex Euangelio, eumdem Titulum & cruci impositum, & scriptum fuisse Hebraice, Græce, & Latine, quo facilius crudelissimi teterrimique supplicii caussa omnibus innotesceret. *Hę quippe tres linguę*, ut ait S. Augustinus in Joan. tract. 117. §. 4. *ibi prę ceteris eminebant: Hebręa propter Judęos in Dei lege gloriantes, Gręca propter Gentium sapientes, Latina propter Romanos multis ac pęne omnibus jam tunc gentibus imperantes*. Hinc Prudentius in Apotheosi ver. 383.

Fronte crucis Titulus sit triplex, triplice lingua,
Agnoscat Judęa legens, & Gręcia norit,
Et venerata Deum percenseat aurea Roma. (43)

Ti-

(42) Suetonius in Caligula cap. 32. *Romæ publico epulo servum ob detractam lectis argenteam laminam carnifici confestim tradidit, ut manibus abscissis, atque ante pectus e collo pendentibus, præcedente titulo, qui caussam pœnæ indicaret, per cœtus epulantium circumduceretur*. Similia habet in Domitiano cap. 10. Eusebius lib. 5. Hist. Eccl. cap. 1. de Attalo martyre per amphitheatrum circumducto: *Præcedente ipsum tabella, in qua Latino sermone inscriptum erat:* Hic est Attalus Christianus. Vide Gretserum de Cruce lib. 1. cap. 28. 29. 30. & Augustinum Calmet in Matthæum cap. XXVII. 37.

(43) S. Chrysostomus in Joan. hom. 84. pag. 432. Scripsit autem & titulum Pilatus, *cum ut Judæos ulcisceretur*,

tum

Titulus hic quibus verbis exaratus erat?

℞. His apud Matthæum cap. XXVII. 37. *Hic est Jesus Rex Judæorum:* apud Marcum cap. XV. 26. *Rex Judæorum*: apud Lucam cap. XXIII. 38. *Hic est Rex Judæorum*: & apud Joannem cap. XIX. 19. *Jesus Nazarenus Rex Judæorum*. *Itaque*, ait Maldonatus, *cum omnes Euangelistæ tituli sententiam expresserint, nemo tamen eorum videtur omnia Tituli verba posuisse. Ex omnibus autem hæc fuisse verba colligere nobis licet:* Hic est Jesus Nazarenus Rex Judæorum. E contrario Jansenius in Concordia Euangelica cap. 143. Baronius ad an. 34. §. 119. Gretserus lib. 1. de Cruce cap. 28. aliique nec pauci nec ignobiles, quos recenset Nicquetus in historia Tituli S. Crucis cap. 8. ajunt, omnia Tituli verba ab Joanne relata fuisse. (44)

In Matth. XXVII. 37.

Pag. 1035.

Est

tum ut Christum excusaret. Nam cum tamquam pravum tradidissent, & sententiam hanc latronum societate confirmare vellent, ne quis tam turpem mortis notam inurere, & tamquam malum & perditum eum accusare posset, ut calumniantium os obstrueret, in Regem suum insurrexisse denunciat, & tamquam trophæo cuipiam litteras insculpsit, clara voce & victoriam & regnum profitentes, quamvis non perfecte.

(44) Idem Nicquetus cap. 11. *Ex solo Euangelistarum Lucæ, & Joannis textu non liquet, quo ordine scriptæ linguæ fuerint*. Erat autem, *inquit Lucas*, & superscriptio scripta super eum litteris Græcis, & Latinis, & Hebraicis: *At Joannes:* Erat autem scriptum Hebraice, Græce, & Latine. *Uter ex duobus ordinem verum retulit? Pars Tituli, quæ Romæ servatur, hoc Joannem fecisse planum facit; infima est enim Latina, superior Græca, Hebræa suprema*. Hujus ordinis caussam aliam alii afferunt, ut legere est apud eumdem Nicquetum.

S. Joan-

Est ne affixus cruci erectæ, an humi positæ?

℟. Ex antiquis Patribus nihil habeo certi: ita enim loquuntur, ut possint duci in partem utramque. (45) Doctissimi inter recentiores Gretserus lib. I. de Cruce cap. 11. Suarez in 3. part. D. Thomæ tom. 2. disputat. 36. sect. 3. aliique rem in medio relinquunt. Lipsius lib. 2. de Cruce cap. 7. sæpius in crucem erectam, quam humi positam sontes agi consuevisse, existimat, quicum sentit Bynæus lib. 3. de morte Christi cap. 6. Nicquetus in historia Tituli sanctæ Crucis lib. I. cap. 19. aliique Sacrarum Litterarum interpretes. Quare Christum erectæ affixum potius credam, præsertim
Pag. 388. tom. 6. ob D. Bonaventuræ auctoritatem, qui id verbis clarissimis confirmat cap. 78. Meditat. vitæ Christi. (46)

Est

S. Joannes Chrysostomus hom. 84. pag. 432. *Latronum Cruces titulum non habebant.*

(45) Alfonsus Salmeron tom. 10. Commentariorum in Euangelicam Historiam, tract. 35. de Crucifixione Domini pag. 295. postquam retulit eorum sententiam, qui putant, Christum affixum Cruci humi positæ, ita subjicit e vestigio: *Idcirco in die Veneris Sancti ad hujus rei memoriam Crucem in terra prostratam adoramus.*

(46) Synopsis Criticorum in Matth. cap. 27. pag. 674. 675. *Crucifixionis modum hunc fuisse tradunt, ut ambæ manus brachiis expansis in ligno Crucis transverso clavis affigerentur, ut constat ex Luc.* 24. 39. *&* *Joan.* 20. 25. 27. *&* *Joan.* 21. 18. *ambo vero pedes ligno cuidam ab hasta seu erecto ligno crucis justo loco prominenti velut basi insistentes, & juxta se mutuo positi itidem clavis affigerentur.* Ex quo liquet, Christum quatuor clavis crucifixum. Vide cap. XV. De instrumentis passionis ac mortis Christi.

Theodoretus in Psal. 21. n. 18. *Hoc autem*, dinumeraverunt

Est ne affixus omnino nudus?

℞. Christum omnino nudum in crucem sublatum suisse, docent veteres Patres. Nam S. Ambrosius in Lucam lib. 10. §. 110. *Refert*, inquit, Pag 1527. *considerare*, *qualis* crucem *ascendit*. *Nudum video*. *Et talis ascendit*, *quales nos auctore Deo natura formavit*: *talis in Paradiso primus homo habitavit*, *talis ad Paradisum homo secundus intravit*. Et enarrat. in Psalm. 43. §. *69*. Tota die, *inquit*, con- Pag. 915. fusio mea contra me est. *Quæ autem confusio Christi*, *nisi crux*, *quod nudus pependit in ea?* In sententiam præceptoris sui ivit S. Augustinus tum lib. 16. de Civit. Dei cap. 2. §. 2. tum lib. 12. contra Faustum cap. 23. ubi Christum Dominum cruci affixum comparat cum Noe domi suæ nudato. Quod idem scriptum est a D. Cypriano in e-

pi-

runt omnia ossa mea, *hoc significat*, *quoniam sic me distenderunt crucifigentes*, *ut facile foret cuilibet ossa enumerare*.

S. Joannes Damascenus edit. Michaelis Lequien lib. 4. de Fide Orthodoxa cap. 12. *Dominus cum in cruce penderet*, *verso ad occasum vultu erat*, *eaque de caussa ita adoramus*, *ut in eum oculos intendamus*. Vide Lucam Tudensem lib. 2. adver. Albigenses cap. 12. in Bibl. Patr. Lugdunensi tom. 25. pag. 226.

Gretserus lib. 1. de Cruce cap. 21. *Alii probabilius existimant*, *Christum affixum Cruci adhuc humi jacenti*, *quia*, *ut multi testantur*, *in Terra sancta demonstratur locus*, *in quo Crux est infixa terræ*. *Deinde quia sententia hæc est convenientior piorum cogitationibus & meditationibus de passione Domini*. *Tertio quia modus hic figendi multo est facilior & expeditior*, *quam si corpus jam Cruci erectæ affigatur*. *Res tamen definiri certo nequit*, *cum Scriptura neque de hoc*, *neque de illo crucifigendi modo aliquid clare & perspicue tradat*.

pistola 63. ad Cœcilium. S. Cyrillus Hierosolymitanus Cathec. 20. Mystagogica 2. §. 2. *Exuti*, ait, *nudi fuistis, in hoc quoque nudatum in cruce Christum imitantes*. Sanctus quoque Bonaventura loco supra memorato dicit, Christum *nudum fuisse tunc tertia vice coram tota multitudine, renovatasque fracturas per pannos carni applicatos*. Præterea morem fuisse, ut rei omnino nudi agerentur in crucem, docet Lipsius lib. 2. de Cruce cap. 7. Jure igitur ac merito sententia hæc etiam viro piissimo Francisco Suarez videtur probabilior. (47) Nolim tamen pictoribus succenseas, quod Chri-

(47) In 3. part. D. Thomæ tom. 2. disput. 36. sect. 4. Consentit Lorinus in Psal. XXI. 18. & Augustinus Calmet in Matthæum cap. XXVII. 35.

Abulensis Paradox. 5. cap. 42. apud citatum Lorinum putat, Christum Dominum crucifixum, ac sepultum cum femoralibus, *quia nemo tam durus foret, ut immemor humanæ verecundiæ hæc auderet detrahere*. Vide Lambertinum de Serv. Dei Beatif. & Beat. Canoniz. lib. 3. cap. ult. num. 17.

S. Augustinus in Joan. tract. 36. §. 4. *Creator hominis homo esse dignatus est. Factus est, qui fecerat, ne periret, quem fecerat. Quid huic misericordiæ addi potest? Et tamen addidit. Parum fuit hominem fieri, sed voluit etiam ab hominibus reprobari. Parum fuit reprobari, & exhonorari: parum erat exhonorari, & occidi: sed & hoc parum est, morte crucis. Nam & cum ejus obedientiam usque ad mortem factam commendaret Apostolus, parum illi fuit dicere:* Factus obediens usque ad mortem; *non enim qualemcumque mortem, sed addidit:* mortem autem crucis. *Illa morte pejus nihil fuit inter omnia genera mortium. Denique ubi dolores acerrimi exagitant,* cruciatus *vocatur a cruce nominatus. Pendentes enim in ligno crucifixi, clavis ad lignum pedibus manibusque confixi, producta morte necantur. Non enim crucifigi hoc erat occidi, sed diu vivebatur in cruce, non quia longior vita eligebatur,* sed

Christum & de cruce pendentem, & ad columnam cæsum, & in Jordane baptizatum velo tectum effingant. Pudori enim atque honestati consulunt, quamvis historiæ veritati contradicant.

Quo anno cruci affixus est?

℞. Anno Orbis conditi 4034. Periodi Julianæ 4744. Olympiadis CCII. I. Urbis conditæ 782. Æræ Vulgaris 29. duobus Geminis Consulibus, & anno Tiberii 18. ex quo Imperii collega senatus auctoritate ab Augusto assumtus fuerat, anno autem 15. ex quo solus post mortem Augusti cœperat imperare. (48) Aliud alii censent.

Quo die?

℞. Dies quoque variat apud auctores. Duodecim inter se dissidentes opiniones numerat Ricciolius lib. 8. Chronologiæ Reformatæ cap. 10. (49) Quartam ex eo numero, quæ in diem Veneris 25.

Bar. ad an. 34. §. 153.

sed quia mors ipsa protendebatur, ne dolor citius finiretur. Mori voluit pro nobis; parum dicimus: crucifigi dignatus est, usque ad mortem crucis obediens factus. Elegit extremum & pessimum genus mortis, qui omnem fuerat ablaturus mortem. *De morte pessima occidit omnem mortem.*

Sozomenus lib. 1. cap. 8. *Supplicium crucis, quod apud Romanos antea erat usitatum, lege lata sustulit* Constantinus Magnus Imperator. S. Augustinus in Psal. 36. serm. 2. §. 4. *Cum sub antiquis scelerati crucifigerentur, modo nullus crucifigitur. Honorata est & finita.*

(48) Vide annotat. 1. ad cap. 7. de Baptismo Christi pag. 72. & Antiquitatem Ecclesiæ illustratam ab Emmanuele Schelstrato tom. 1. dissertat. 1. cap. 4.

(49) Prima vult, Christum passum die 20. Martii: Se-

25. Martii & 15. Lunæ menſis Niſan mortem Chriſti refert, apud antiquiſſimos Patres reperio. Pag. 99. S. Juſtinus Apologia 2. *Pridie Saturni diei ille in crucem actus eſt, & poſtridie ejuſdem, qui ſcilicet Solis eſt dies, Apoſtolis & Diſcipulis ſuis apparuit*. S. Irenæus lib. 5. adverſus hæreſes cap. 23. *Paraſceve, quæ dicitur Cœna pura, id eſt ſexta feria, quam & Dominus oſtendit paſſus in ea*. Theophylactus in Matth. cap. 27. *Cum autem ſexta hora homo formatus ſit, & ſexta hora de ligno comederit (hæc enim eſt hora comeſtionis) Dominus reformans hominem, & lapſum ſanans, ſexta die, & ſexta hora ligno affigitur*. Tertullianus in libro adverſus Judæos cap. 8. *Paſſio hujus exterminii intra tempora ſeptuaginta hebdomadarum perfecta eſt, ſub Tiberio Cæſare, Coſſ. Rubellio Gemino, & Fuſio Gemino, menſe Martio temporibus Paſchæ, die octavo Kalendarum Aprilium, die prima Azymorum*. S. Gaudentius Brixiæ Epiſcopus ſerm. 1. *Sexta feria, qua hominem fecerat, pro eodem paſſus eſt*. Et S. Auguſtinus epiſt. 36. cap. 13. §. 30. *Paſſus eſt Dominus, quod nullus ambigit, ſexta Sabbati: quapropter & ipſa ſexta jejunio deputatur*. Et lib. 4. de Trinitate cap. 5. §. 9. *Sicut a majoribus traditum ſuſcipiens Eccleſiæ cuſtodit auctoritas, octavo Kal. Aprilis conceptus creditur, quo & paſſus*. Et lib. 18. de Civit. Dei cap. 54. §. 1. *Mortuus eſt ergo Chriſtus duobus Geminis Conſulibus octavo Kal. Aprilis*. Quod ſcribit etiam in libro de diverſis quæſtionibus octoginta tribus quæſt. 56. His accom-

Secunda die 23. Tertia die 24. Quarta die 25. Quinta die 26. Sexta die 29. Septima die 30. Octava die 2. Aprilis: Nona die 3. Decima die 6. Undecima die 11. Duodecima die 16.

commodat se Beda de ratione temporum cap. 45. ubi cum dixisset, *sexta feria crucifixum, ac sepultum*, subjungit hæc: *Quod autem VIII. Kalendarum Aprilium crucifixus VI. Kalendarum earumdem die resurrexerit, multorum late doctorum Ecclesiasticorum constat sententia vulgatum*. Eadem tradit S. Isidorus Hispalensis lib. 6. Etymolog. cap. 17. Cassiodorus in Chronico, Martyrologium Hieronymianum illustratum a Florentinio, Martyrologium Romanum vetus editum a Rosweido. (50) Opinionem hanc, quæ una cum sæculis inveteravit, demum sæculo Christi XIII. exeunte Rogerius Bachonus, & proxime insequente Alfonsius Tostatus, rationes Astronomicas secuti, in primis oppugnarunt, docentes Christum die tertio Aprilis crucifixum. Ob id tamquam ambiguæ fidei vir suspectus habitus est Bachonus, teste Luca Wadingo de Scriptoribus Ordinis Minorum: Tostatus vero in judicium vocatus atque damnatus;

(50) P. Henri. Philippe *in quæstionibus Chronologicis de annis nati & passi Christi* cap. 19. colligit recentes auctores non ignobiles amplius triginta, qui Christum VIII. Kal. Apriles crucifixum probant. Et Honoratus a S. Maria tom. 2. Animadversionum in Regulas & usum Critices dissert. 1. art. 7. ostendit, tabulas Astronomicas, quas adversarii tantopere urgent, inter se diffidere, ac proinde ex iis nihil certi effici posse.

Quod ante ipsum docuit Petavius de doctrina Temporum lib. 12. cap. 11. ubi ita concludit: *Desinant itaque Chronologi in anno dieque Passionis eruendo Mathematicorum calculis, Noviluniorum, & Pleniluniorum minutis ac scrupulosis ratiociniis sibi ac lectoribus suis negotium facere. Quo in genere nimia sane* περιεργία Curiositas *quorumdam exstitit: sed in primis Pauli Forosempronienfis, & ante hunc Abulensis, post vero Joannis Lucidi, atque Scaligeri.*

qua de re fuse Joannes Mariana lib. 21. de rebus Hispaniæ cap. 18. (51)

Quota hora?

Cap. XV. 25. Cap. XIX. 14. Bar. ad an. 34. §. 162.

℞. *Erat hora tertia*, inquit S. Marcus, *& Crucifixerunt eum*: Joannes autem, *erat Parasceve Paschæ hora quasi sexta*. Utrumque verum. Alter respicit finem horæ tertiæ in meridiem desinentis, alter initium sextæ a meridie incipientis. Tunc enim quatuor præsertim horas numerabant, *Primam*, *Tertiam*, *Sextam*, *& Nonam*, singulas constantes horis tribus modo longioribus, modo brevioribus juxta diversam anni tempestatem. *Prima* inchoata ab ortu Solis durabat usque ad horam diei tertiam: inde *Tertia* usque ad meridiem, & horam diei sextam: a meridie incipiebat *Sexta*, & tribus post meridiem horis *Nona*, quæ hora diei duodecima, & occidente Sole finiebatur, unde noctis vigiliæ pariter quatuor ducebant exordium. Itaque Marcus horam Crucifixionis Christi ex fine vocavit *Tertiam*, Joannes autem ex initio *quasi*

(51) Alfonsus Tostatus, qui Abulensis dicitur, enunciata quædam Senis in Hetruria publico certamini exposuit. Unum erat: *Christum vigesima quinta die Martii non esse mortuum, sed tertia Aprilis, idque anno ætatis suæ trigesimo tertio non completo, sed ineunte*. Hinc offensionem erroris non vitavit, & multorum animos ita commovit, ut de Religione postularetur. Res jussu Eugenii IV. qui tunc Senis cum tota Curia morabatur, ad judices delata, qui Abulensem condemnarunt. Qui ut se purgaret, & omnem erroris suspicionem a se removeret, *Defensorium trium conclusionum* edidit.

si Sextam. (52) Ex quo apparet, Christum Dominum in crucem actum fuisse sub meridiem, ideoque sub finem horæ, quæ nunc Italis duodevicesima, & Transalpinis duodecima nuncupatur.

Quot horis completur tota Christi passio?

℟. Horis quindecim. Die Jovis, media circiter nocte, ut supra dixi Chrysostomo & Augustino auctoribus, dum oraret in horto Gethsemani, comprehensus est. Ad Annam primum, atque inde ad Caipham perductus, in cujus aulam intromissus Petrus ter illum negavit ante gallicinium, quod noctem mediam sequitur. Mane diei insequentis, qui dies Veneris erat, quintus & vicesimus mensis Martii, e domo Caiphæ Pontificis ad Pilati Romani Præsidis prætorium ducitur. A Pi-

(52) S. Augustinus lib. 3. de consensu Euangelistarum cap. 13. Et in Joan. tract. 117. §. 1. *Hora tertia crucifixus est Dominus linguis Judæorum, hora sexta manibus militum*. Idem utrobique narrat, alios aliter interpretari.
Horum sententiam, usus fere verbis Augustini, ita coarctavit D. Thomas 3. part. quæst. 46. art. 9. ad 2. *Quamquam non desunt, qui per Parasceven, quam Joannes commemorat dicens*: Erat Parasceve hora quasi sexta, *horam diei tertiam velint intelligi. Parasceve quippe interpretatur præparatio. Verum autem Pascha, quod in Passione Domini celebratur, incepit præparari ab hora noctis nona, quando scilicet omnes principes Sacerdotum dixerunt*: Reus est mortis. *Ab illa ergo noctis hora usque ad Christi Crucifixionem occurrit hora Parasceves sexta secundum Joannem, & hora diei tertia secundum Marcum*.
Rursus alii alio modo nodum solvunt, ut videre licet in Synopsi Criticorum ad Euangelium Marci cap. 15. pag. 826. 827. in commentariis Toleti ad Euangelium Joannis cap. 19. annotat. 8. & Augustini Calmet ad Euangelium Matthæi cap. XXVII. 45.

lato ad Herodem mittitur, ab Herode rursus ad Pilatum. Tum flagellis cæditur, spinis coronatur, modis omnibus illuditur, (53) & hora diei tertia, nobis nunc decima quinta, aliis nona matutina, a Pilato sedente in tribunali mortis sententia in ipsum profertur. Tres insequentes horas usque ad meridiem consumsit deductio Christi extra Urbem ad montem Calvariæ; apparatus crucifixionis, crucifixio. Etenim *dum pergit*, ut ait S. Augustinus lib. 3. de consensu Euangelistarum cap. 13. §. 46. *& dum crucifigitur cum duobus latronibus, dum vestes ejus dividuntur, & in sortem illa tunica mittitur, atque inter hæc variis conviciis illuditur (simul enim cum illa gererentur & convicia jaciebantur) completa est hora sexta.* Eo suspenso atque affixo, Sol repente *retraxit radios suos, & pendentem in cruce Dominum suum spectare non ausus est.* (54) & ab hora sexta usque in nonam, quæ juxta morem nostrum est vigesima prima, tenebræ fuerunt, quibus discussis exclamavit ad Deum voce magna, & ultro spiritum posuit. (55)

Quot

(53) Euthymius in Matth. cap. 67. tom. 19. Bibl. Patr. pag. 588. *Considera totum Salvatoris corpus injuriis affectum. Caput quidem per spineam coronam, & arundinis percussionem, faciem per sputa, maxillas autem per alapas, os vero per fel & acetum, aures per blasphemias, collum per colaphos, dorsum & pectus flagellis & verberibus, manus autem & pedes clavis, latus vero lancea, veluti scribit Joannes, ceteras quoque partes chlamyde ac nuditate, &, ut semel dicam, totum corpus, quod in cruce spectaculo est expositum.*

(54) Hieronymus comment. in Amos lib. 3. cap. 8. pag. 121.

(55) S. Chrysostomus in Matth. hom. 89. pag. 737. *Hoc est illud, quod dixerat:* Potestatem habeo ponere ani-

Quot & quænam fuerunt Christi e cruce pendentis voces?

℞. Septem fuerunt: quatuor recensentur a Mat-

M 3 thæo,

nimam meam, & potestatem habeo rursus sumere eam. *Idcirco enim magna voce clamavit, ut ostenderet sua hæc potestate fieri.*

S. Augustinus in Joan. tract. 119. §. 6. *Quis ita dormit, quando voluerit, sicut Jesus mortuus est, quando voluit? Quis ita vestem ponit, quando voluerit, sicut se carne exuit, quando voluit? Quis ita cum voluerit, abit, quomodo cum voluit, obiit? Quanta speranda, vel timenda potestas est judicantis, si apparuit tanta morientis?*

S. Bernardus in sermone de passione Domini, feria 4. hebdomadæ sanctæ, §. 4. pag. 892. *Propter nimiam caritatem suam, qua dilexit nos Deus, ut servum redimeret, nec Pater filio, nec sibi Filius ipse pepercit.* Majorem, *inquit*, caritatem nemo habet, quam ut animam suam ponat quis pro amicis suis. *Tu majorem habuisti, Domine, ponens eam etiam pro inimicis. Cum enim adhuc inimici essemus, per mortem tuam & tibi reconciliati sumus, & Patri. Quænam ergo alia videbitur esse vel fuisse vel fore huic similis caritati? Vix pro justo quis moritur, tu pro injustis passus es, moriens propter delicta nostra, qui venisti justificare gratis peccatores, servos facere fratres, captivos coheredes, exules reges.*

Theophylactus in Matth. pag. 176. *Tenebræ factæ non erant juxta naturæ ordinem ex eclipsi solis naturaliter facta. Neque enim quando est decima quarta luna, fit solis deliquium: cum autem crucifigeretur, omnino decima quarta luna erat. Pascha enim Hebræorum tunc fiebat, unde super naturam erant. Erant autem in toto mundo, non in parte mundi, sicut in Ægypto: ut monstretur, quod lugeat in passione conditoris creatura, & quod a Judæa lux recesserit, Judæi quoque petentes signum e Cælo, nunc videant, solem obtenebrari.*

De tenebris in morte Christi habes Dissertationem Augustini Calmet Euangelio Matthæi præpositam, & plura apud Lambertinum De Serv. Dei Beatif. & Beat. Canoniz. lib. 4. part. 1. cap. 25. num. 5.

thæo, Marco, & Luca, tres a Joanne. Prima illa fuit, qua præstans re, quod docuerat verbo, *inter ipsas injurias non verborum, sed mortis illatæ*, (56) petiit a Patre, ut iis ignosceret, qui pœnarum omnium, quas pertulit, auctores & ministri fuerunt: *Pater dimitte illis, non enim sciunt quid faciunt*. (57) Secunda illa, quam dixit latroni *homini pœnaliter pendenti, & salubriter confitenti*: Hodie mecum eris in Paradiso. Nempe *etiam ipso die cum illo in paradiso esse poterat, unde ille, qui ubique semper est, non recesserat*. (58) Tertia illa, qua Matrem suam, & Joannem Apostolum affatus jussit, ut altera alteri mater, & alter alteri filius esset: *Mulier, ecce filius tuus*, & ad discipulum conversus, *Ecce Mater tua*, docens exemplo suo, *ut a filiis impendatur cura parentibus*. (59) Quarta est ingens illa vox, *Deus meus, Deus meus*,

Luc. XXIII. 34. 43.

Joan. XIX. 26. 27.

Matth. XXVII. 46.

(56) S. Augustinus Enarrat. in Psal. 85. §. 20.

(57) D. Thomas 3. part. quæst. 47. art. 5. ubi quærit, *utrum Christi persecutores eum cognoverint*, hæc habet: *Apud Judæos quidam erant Majores, quidam Minores. Majores quidem, qui eorum principes dicebantur, sicut & Dæmones, cognoverunt, eum esse Christum promissum in lege... Minores, id est populares, qui mysteria Scripturæ non noverant, non plene cognoverunt ipsum esse nec Christum, nec Filium Dei. Licet enim aliqui eorum in eum crediderint, multitudo tamen non credidit.*

(58) S. Augustinus in Joannis Euangelium tract. 3. §. 2.

S. Chrysostomus in Oratione de cæco a nativitate pag. 440. tom. 6. *Nusquam homini apparet Dei ore promissum esse paradisum, postquam ejectus Adamus est, nisi huic primum latroni*.

(59) S. Augustinus in Joannis Euangelium tract. 119. §. 2.

S. Ambrosius in Luc. cap. 23. §. 131. pag. 1532. Testa-

meus, ut quid dereliquisti me? Quæ vox ostendit, Christo inter summos dolores nullum animi solatium divinitus datum, & humanam ejus naturam sensisse tormenta omnia, perinde ac si personæ divinæ conjuncta non fuisset. (60) Quinta: *Sitio*. Namque, ut ait Nicolaus de Lyra in Joan. cap. XIX. 28. *tantum laboraverat, & de sanguine emiserat, quod corpus ejus erat dissiccatum, & adustum: & propter hoc sitiebat supra modum.* (61) Sexta: *Consummatum est*: hoc est, ut ait S. Leo

Marc. XV. 34.

Joan. XIX. 28. 30.

M 4 serm.

stabatur de cruce Christus, & testamentum ejus signabat Joannes, dignus tanto testatore testis. Et de institutione Virginis cap. 7. §. 48. & 50. pag. 261. *Testatur de cruce Dominus Jesus, & paulisper publicam differt salutem, ne Matrem inhonoram relinquat. Subscribitur Joannes in testamento Christi. Legatur Matri pudoris defensio, testimonium integritatis. Legatur & discipulo Matris custodia, pietatis gratia.... Eademque postea Joanni Euangelistæ est tradita conjugium nescienti. Unde non miror præ ceteris locutum mysteria divina, cui præsto erat aula cælestium Sacramentorum.*

(60) S. Augustinus in Psal. 49. §. 5. *Unde ergo*, Deus, Deus meus, ut quid me dereliquisti? *nisi quia in carne infirmitatis agnoscebatur vox peccatoris? Qui enim suscepit similitudinem carnis peccati, cur non susciperet similitudinem vocis peccati?*

S. Leo serm. 65. de passione Domini 16. cap. 7. *Vox ista doctrina est, non querela. Nam cum in Christo Dei & hominis una persona sit, nec ab eo potuerit relinqui, a quo non poterat separari; pro nobis trepidis & infirmis interrogat, cur caro pati metuens exaudita non fuerit.*

(61) Synopsis Criticorum in Joan. cap. 19. pag. 1373. Acetum *pro crucifixis paratum erat, vel ut citius morerentur: nam acetum valde vulneratis nocet: vel potius, ut diutius in tormentis viverent: acetum enim & semianimes recreat appositum ori aut naribus, & sanguinem copiose fluentem sistit admotum vulneribus: vel ut sitim restinguerent. Certissimum est, milites Romanos, & pauperes alios*

ace-

serm. 53. de Passione Domini 4. cap. 4. *completæ sunt Scripturæ, non est amplius, quod insaniam populi furentis expectem, nihil minus pertuli, quam me passurum esse prædixi*. Septima & postrema ingens perinde, ac quarta, & divinæ ejus naturæ index est illa vox quam emittens expiravit: *Pater, in manus tuas commendo spiritum meum*. (62) Qua precatione monuit suos, ut constituti in extremo vitæ momento quanta maxima possent animi contentione se Deo commendarent.

Luc. XXIII. 46.

La-

acetum vini loco bibisse. Christo autem dederunt, ut ei illuderent, pro juvante & jucundo potu nocentem & acerbum offerentes.

Spartianus in Pescenio Nigro cap. 10. *Idem jussit, vinum in expeditione neminem bibere, sed aceto universos esse contentos.*

(62) S. Marcus cap. XV. 39. *Videns autem Centurio, qui ex adverso stabat, quia sic clamans expirasset, ait: Vere hic homo filius Dei erat*. Non enim poterat homo, qui non etiam Deus esset, confectus cruciatu summo dolorum magnam vocem moriens emittere.

S. Thomas 3. part. quæst. 47. art. 1. ad 2. *Ut Christus ostenderet, quod passio illa per violentiam ejus animam non eripiebat, naturam corporalem in sua fortitudine conservavit, ut etiam in extremis positus voce magna clamaret, quod inter alia miracula mors ejus computaretur... Fuit etiam mirabile in Christi morte, quod velocius mortuus fuit aliis, qui simili pœna afficiebantur.... Sicut enim ejus voluntate, natura corporalis conservata est in suo vigore usque ad extremum; sic etiam quando voluit, subito cessit nocumento illato.*

Beda in Lucam cap. 23. pag. 440. tom. 5. *Patrem invocando filium Dei se esse, declarat, Spiritum vero commendando, non defectum suæ virtutis, sed confidentiam ejusdem cum Patre potestatis insinuat.*

Lacrymatus ne est Christus pendens e Cruce?

℟. S. Paulus in epistola ad Hebræos cap. V. 7. *In diebus carnis suæ preces supplicationesque ad eum, qui possit illum salvum facere a morte, cum clamore valido & lacrymis offerens, exauditus est pro sua reverentia. Hoc autem*, inquit D. Thomas in citatum locum D. Pauli extrema Lect. 1. *non legitur in Euangelio, sed probabile est, quod sicut ipse lacrymatus est in resurrectione Lazari, ita & in passione sua. Nam ipse multa fecit, quæ non sunt scripta. Non tamen flevit pro se, sed pro nobis, quibus passio sua profuit.* His plane gemina illa sunt, quæ scribit Nicolaus de Lyra in eumdem locum D. Pauli. (63)

Utrum-

(63) S. Chrysostomus in Matth. hom. 6. pag. 51. *Ipse flevit, & cum Lazarum suscitavit* (Joan. XI. 35.) *& cum ad expugnandam respiceret Civitatem.* (Luc. XIX. 41.) *Sed etiam de Judæ proditione simul, ac perditione turbatus est. Itaque flentem quidem illum frequenter invenias, numquam vero ridentem, sed nec leviter saltem subridendo gaudentem. Nullus certe hoc Euangelista memoravit.* Idem Chrysostomus in epist. ad Hebræos hom. 8. pag. 1811. *Nusquam hoc dicit Euangelium, neque quod orans sit lacrymatus, neque quod clamorem ediderit.* Christus igitur versans inter homines ter tantum lacrymasse legitur.

Alii alias eum flevisse, colligi putant ex diversis Scripturæ locis: ut ex Sapientiæ cap. VII. 3. flevisse in Nativitate: ex epistola ad Hebræos cap. II. 17. flevisse in Circumcisione: ex Joan. cap. XIII. 21. in Judæ proditione: ex Luc. cap. XXII. 44. in Agone in horto. Vide Joan. Christ. Artst. Dissertationem de lacrymis Christi tom. 9. Criticorum Sacrorum part. 2. pag. 330. & Augustinum Calmet in Joannem, & Lucam locis memoratis.

Utrumque ne Christi jam mortui latus lancea confossum est?

℞. Utrumque confossum fuisse existimavit Prudentius περὶ στεφάνων hym. 8.

Bibl. Patr. tom. 5. pag. 1024.

Ipse loci est Dominus, laterum cui vulnere utroque
Hinc cruor effusus, fluxit & inde latex.

At repugnat id Euangelicæ narrationi. Ita enim narrat Joannes: *Unus militum lancea latus ejus aperuit*; & paullo post Thomam Apostolum ita loquentem facit: *Nisi mittam digitum meum in locum clavorum, & mittam manum meam in latus ejus, non credam.* Dextrum vero, an sinistrum confossum fuerit, ponitur in controversia. Pugnat pro sinistro Lucas Brugensis sæculi XIV. scriptor in Joan. cap. 19. Stat pro dextero Beda, qui sub initium sæculi VIII. floruit. Nam in libros Regum quæst. 12. *Passo*, ait, *in cruce Domino, unus militum lancea latus ejus dexterum aperuit.* Stat S. Bernardus in Psal. *Qui habitat* serm. 7. §. 15. *Dextrum sibi propter me passus est latus fodi.* Stat S. Bonaventura in Meditationibus Vitæ Christi cap. 80. his verbis: *Unus Longinus nomine latus Domini Jesu dextrum vulnere grandi aperuit.* Sic Innocentius III. lib. 2. de sacro Altaris Sacramento cap. 54. *Calix ponitur ad dexterum latus quasi sanguinem suscepturus, qui ex latere Christi dextero creditur vel cernitur profluxisse.* Lucas item Tudensis lib. 2. adver. Albigenses cap. 11. hoc adeo persuasum habuit, ut nihil supra: quod tradidit etiam Brigitta lib. 7. Revelationum cap. 15. *Unus accurrens infixit lanceam in latere ejus dex-*

Cap. XIX. 34.

Pag. 851.

Bibl. Patr. tom. 25. pag. 225.

dextero tam vehementer & valide, quod quaſi per aliam partem corporis lancea valuit pertranſire. (64) His conſentit Euangelii Joannis verſio Æthiopica, quæ nominat *latus ejus dexterum*, itemque Euangelium infantiæ, ex Arabico translatum cap. 25. (65) *Quibus teſtimoniis ſi non uteris ad auctoritatem, utere ſaltem ad antiquitatem*. (66)

Quo anno ætatis mortuus eſt?

℞. Varias eſſe opiniones intelligo. Antiqui Eccleſiæ Patres, qui minimum numerant, anno ætatis trigeſimo: qui vero maxime immodici ſunt in numero augendo, anno ferme quadrageſimo, aut etiam quinquageſimo mortuum eſſe, ſcribunt. (67) Hi autem duo tantum ſunt, Chryſoſtomus in Joan. hom. 54. & Irenæus lib. 2. adver. Pag. 279. hæreſes cap. 39. quorum primus ait, Chriſtum *prope jam ad quadraginta annorum acceſſiſſe ætatem*:

(64) Joan. Jacobus Chiffletius de linteis Sepulcralibus Chriſti Servatoris cap. 31. pag. 193. *Vulneris ad latus inflicti cicatrix, ſiniſtra eſt in utraque imagine* (Veſontino Sudario, & Sindone Taurinenſi) *ut nimirum dextro Chriſti lateri reſpondeat*.

S. Bonaventura in Legenda S. Franciſci cap. 13. Operum tom. 7. pag. 295. loquens de Sacris Stigmatibus eidem Sancto Viro divinitus impreſſis, nominat *dextrum latus quaſi lancea transfixum*. Vide Sagittarii Diſſertationem de Lancea cap. 3. quæ exſtat tom. 9. Criticorum Sacrorum pag. 385.

(65) Apud Joannem Albertum Fabricium in Codice apocrypho Novi Teſtamenti part. 1. pag. 197.

(66) S. Hieronymus lib. 3. Dialogorum adverſus Pelagianos cap. 1. pag. 591. Vide Lambertinum de Serv. Dei Beatif. & Beat. Canoniz. lib. 4. part. 1. cap. 31. n. 6.

(67) Legendus Natalis Alexander Diſſertat. 2. ſæculi 1. quæſt. 3. & Auguſtinus Calmet in Joan. cap. VIII. 57.

tem: alter vero *anno quinquagesimo docuisse*, atque ideo annum illum jam explesse, quo tempore in crucem sublatus est. Sed vulgatæ opinioni, qua creditur Christus Dominus decessisse annos natus amplius tres & triginta, fidem potius accommodaverim. Posito enim atque concesso, quod supra dixi, Christum natum esse die 25. Decembris anno Urbis conditæ 748. mortuum autem die 25. Martii anno Urbis conditæ 782. efficitur, ut in vivis fuerit annos triginta tres & menses tres: in quam sententiam tum Baronius ad an. 34. §. 147. tum Ricciolius tom. I. Chronologiæ Reformatæ lib. 8. cap. 7. multa disputarunt. (68)

Narra nunc prodigia consecuta mortem Christi.

Matth. XXVII. 51. ℟. Velum Templi scissum est in partes duas, (*69*) terra

(68) S. Thomas 3. part. quæst. 46. art. 9. ad 4. *Christus in juvenili ætate pati voluit, ut ex hoc magis suam dilectionem commendaret, quod vitam suam pro nobis dedit, quando erat in perfectissimo statu.*

(*69*) Duplex erat velum in Templo, ut docet Josephus lib. 5. de bello Judaico cap. 5. §. 4. & 5. unum ante locum Templi *Sanctum*, quo Sacerdotes quotidie ingrediebantur: alterum ante *Sanctum Sanctorum*, quo ingrediebatur solus Pontifex semel in anno. Velum primum extimum & omnibus conspicuum scissum fuisse, existimarunt Origenes tract. 35. in Matth. pag. 203. tom. 2. & Hieronymus epist. 150. ad Hedibiam quæst. 8. pag. 805. velum secundum intimum, quod dicebatur præcise velum, quia semper velabat *Sanctum Sanctorum*, S. Leo serm. 59. de passione Domini 10. cap. 5. S. Cyrillus Alexandrinus lib. 12. in Joan. cap. 37. pag. 693. aliique. Hinc diversi sunt etiam recentes Sacrarum Scripturarum interpretes.

terra mota, (70) petræ diſruptæ, (71) reſerata ſepulcra, erecta plurima jacentia corpora Sanctorum, qui deinde poſt reſurrectionem ejus exeuntes e ſepulcris, profectique Hieroſolymam, ſe in conſpectum multis dederunt. Inde *tanta*, ut ait S. Chryſoſtomus in Matth. hom. 89. *Crucifixi virtus apparuit, ut poſt illas contumelias, poſt vituperationem & cædem tam Centurio, quam populus compuncti fuerint*, & præ dolore *percutientes pectora ſua* a monte Calvariæ in Urbem redierint. (72) Pag. 739. Luc. XXIII. 48.

Explica mihi jam Chriſti ſepulturam.

℟. Poſtquam Chriſtus Dominus ſexta feria, hora diei nona in cruce ſpiritum emiſit, eodem die Matth. XXVII. 57.

(70) De hoc terræmotu duplex ſententia eſt: alii putant factum eſſe Orbe toto, alii ſolum in Judæa, ac præſertim in Templo.

(71) Origenes in Matth. tract. 35. pag. 200. *Nec extra Judæam petræ diruptæ ſunt, aut monumenta aperta ſunt alia, niſi ea tantum, quæ in Hieruſalem erant, aut forte in terra Judæa. Nec alia terra tremuit tunc, niſi terra Hieruſalem.*

Ab ſciſſura in monte Golgotha tempore paſſionis Chriſti facta, & ſua ætate conſpicua teſtimonium petit S. Cyrillus Hieroſolymitanus catech. 13. §. 39. Lucianus martyr apud Rufinum lib. 9. Hiſt. Eccl. cap. 6. ita Præſidi Fidei ſuæ rationem reddit: *Si minus adhuc creditur, adhibebo vobis etiam loci ipſius, in quo res geſta eſt, teſtimonium. Adſtipulatur his ipſe in Hieroſolymis locus, & Golgothana rupes ſub patibuli onere dirupta.* Etiam nunc hiatus hic profundiſſimus advenis oſtenditur. Vide Adricomium in deſcriptione Hieruſalem num. 252.

(72) Idem S. Chryſoſtomus eodem loco. *Quidam autem dicunt, hunc Centurionem in fide poſtea roboratum adeo fuiſſe, ut etiam martyrio ſit coronatus.*

S. Atha-

Joan. XIX. 38. Bar. ad an. 34. §. 134. die vespere *corpus ejus de Cruce acceptum diligenter atque honorifice tegendum sepeliendumque curarunt* (73) Josephus ab Arimathæa, & Nicodemus viri illustres ac nobiles: (74) hic mixturam myrrhæ & aloes pondo librarum ferme centum corpo-

S. Athanasius epistola ad Maximum Philosophum §. 2. pag. 919. tom. 1. *Tunc palam rerum omnium agnitus est Dominus, cum scilicet sol radios contraxit suos, terra tremuit, scissæ petræ sunt, ipsique carnifices agnoverunt, crucifixum verum Filium Dei esse. Nec enim hominis cujuspiam, sed Dei erat corpus, quod cernebatur, in quo cum esset, & cum crucifigeretur, mortuos excitabat.*

(73) S. Augustinus lib. 1. de Civitate Dei cap. 13.

(74) S. Chrysostomus in Joannem hom. 83. pag. 435. *Joseph ab Arimathia discipulus Jesu, non ex duodecim, sed fortasse ex septuaginta.... Mihi videtur nobilissimus fuisse Joseph, quod ex sepulcro constat, & Pilato erat notus; quare impetravit, & sepelivit Jesum, non ut reum, sed magnifice secundum Judæorum consuetudinem, tamquam magnum aliquem & admirabilem. Cum autem tempore urgerentur, nona enim hora mortuus erat, & dum peterent eum a Pilato, & dum lavarent, jam vespera adventarat, quo tempore nihil licebat operari, in proximum monumentum posuerunt. Dispensatum est enim, ut in novo monumento sepeliretur, in quo nemo positus fuerat, ne quis alium resurrexisse arbitraretur, & ut discipuli eo facile se conferre possent, & quæ fierent, in propinquo intuerentur, & ut sepulturæ testes non ipsi tantum, sed & inimici essent.*

Græca Ecclesia Josephum colit die 31. Julii, Romana in suo Martyrologio de eo meminit die 17. Martii. Plura de hoc Josepho in Actis Sanctorum ad dictam 17. diem Martii pag. 507. tom. 2.

Nicodemus nepos est Gamalielis præceptoris D. Pauli, ut legitur in Actis Apostolorum cap. XXII. 3. Ex iis fuisse, *qui crediderant in nomine Christi, videntes signa & prodigia, quæ faciebat*, dicit Augustinus Tract. XI. in Joannis Euangel. §. 3. Baptizatum a Petro & Joanne, narrat ex Chrysippo Hierosolymorum Presbytero Photius in Bibliotheca Cod. 171. pag. 483. & Martyrologium Romanum mentionem ejus facit III. Nonas Augusti.

pori curando & ungendo ſuppeditavit: ille corpori reponendo novam ſindonem, novumque ſepulcrum excavatum in rupe horti, paſſus circiter quinquaginta a ſupplicii loco diſtantis, verſus Urbem ad Orientem. Ordo autem pollincturæ fuit hujuſmodi. Corpus permiſſu Pilati Præſidis cruce depoſitum laverunt primum, lotum unxerunt, cum unxiſſent, nova mundaque ſindone (75) cum aromatibus involutum a pedibus ad collum uſque faſciis infantium more colligarunt, & ſudario capiti ſuperpoſito intulerunt in propinqui horti monumentum novum, quod deinde ſaxo ingenti ad oſtium appoſito occluſerunt. (76) Poſtero die magno

(75) *Hinc Eccleſiæ mos obtinuit, ut ſacrificium Altaris non in ſerico, neque in panno tincto, ſed in lino terreno celebretur, ſicut corpus eſt Domini in ſindone munda ſepultum, juxta quod in geſtis Pontificalibus a B. Papa Silveſtro legimus eſſe ſtatutum.* Beda in Marc. pag. 207. tom. 5. c. 15.

(76) Nicephorus lib. 1. cap. 32. *Traditum nobis eſt ab antiquis, Judæos lapidem eum, qui in ſalutiferum illud ſepulcrum pro operculo poſitus fuerat, ad ſummum monumenti petramque inferne illi ſe conjungentem ferramentis quibuſdam fabrili lapicidarum arte perforaſſe, ferrumque ingens a fabro ex propinquo acceptum per utrumque foramen immiſiſſe, & in circuli ſive anuli formam circumegiſſe, atque ita firmiter capitibus commiſſis omni ex parte quaſi vinculum circumduxiſſe, ut lapis qualicumque modo loco ſuo revelli, aut ſaltem ratione aliqua removeri (niſi arte quadam & vi adhibita, neceſſario aut ferrum confringeretur, aut petra perrumperetur) non poſſet. Atque ad hunc modum cum magna cura, atque etiam ſigno impreſſo, cum ſepulcrum firmiſſime communiſſent, cuſtodia inſuper competenti adhibita, eos abiiſſe.*

Grotius in Matth. cap. XXVII. tom. 6. Crit. ſacr. pag. 968. credit, Pilati anulo tunc lapidem ſignatum. Similiter enim Daniele in lacum leonum miſſo, *allatus eſt lapis unus, & poſitus eſt ſuper os laci, quem obſignavit Rex anulo ſuo.* Daniel. cap. VI. 17.

gno Sabbati ſaxum a Principibus Sacerdotum conceſſu Pilati obſignatum eſt, & milites ſepulcri cuſtodes poſiti: ita volente Deo, ut quo magis cavit perfida gens, ne Apoſtoli, corpore Chriſti per fraudem ſublato, reſurrectionem ejus ſpargerent in vulgus, eo minus id cauſſari poſſet, ex quo Chriſtus ad vitam rediiſſet. *Quanto enim amplius reſeratur*, ut ait S. Hieronymus in Matth. c. 27. *tanto magis reſurrectionis virtus oſtenditur. Unde & in monumento novo, quod exciſum fuerat in petra, conditus eſt, ne ſi ex multis lapidibus ædificatum eſſet, ſuffoſſis tumuli fundamentis ablatus furto diceretur.* (77)

Pag. 65.

Explica etiam formam ſepulcri.

℞. Conſtabat ſepulchrum Chriſti duplici ſpelunca in rupe excavata: altera alteri pro veſtibulo erat more gentis antiquo, ut legitur Geneſeos cap. XXIII. 19. XXV. 9. Prima atque exterior patens omnibus ingredi volentibus, de qua Juvencus lib. 4. Hiſtoriæ Euangelicæ:

Bar. ad an. 34. §. 187.

Limen concludunt immenſa volumina petræ.

Secundam & interiorem ita deſcribit Paſchaſius Radbertus lib. 12. in Matthæum, *ut domus fuerit ro-*

(77) Idem S. Hieronymus loc. cit. pag. 65. *In novo ponitur monumento, ne poſt reſurrectionem, ceteris corporibus remanentibus, reſurrexiſſe alius fingeretur.*

Eadem de cauſſa corpus ejus nova ſindone involutum eſt, novoque ſepulcro incluſum, ne videretur aliena vi ac virtute revixiſſe, quemadmodum revixit ille, cujus cadaver in ſepulcro Eliſæi poſitum eſt. 4. Regum cap. XIII. 21. Vide D. Thomam 3. part. quæſt. 51. art. 2. ad 4.

rotunda post ostium monumenti intus infra rupem vastissimam præcisa, tantæ altitudinis, ut intra stans homo vix manu extenta possit ejus culmen attingere; & est illud ostium ab Oriente, cui lapis ille magnus valde advolutus atque oppositus fuit. Illuc ingredientibus erat a dextris ille locus in parte Aquilonis, qui specialiter Dominici corporis receptu paratus est, septem quidem pedibus longus, trium vero mensura palmorum reliquo pavimento eminentior. (78) *Qui non vulgarium more sepulcrorum desuper patulus idem factus est locus, sed a latere meridiano per totum, a qua parte corpus posset imponi. Ex quo manifestius potest intelligi, quod Marcus ait, quia* introeuntes in monumentum mulieres viderunt juvenem sedentem in dextris. *Quia nimirum locus Dominici corporis, ubi Angelus sedebat, intrantibus in dextris erat, nec tamen divisa erant ibi loca, sed continuata hæc omnia, nec divisa ab invicem, utpote in una eademque petra excisa.* (79) Eodem prorsus modo, atque iisdem ferme verbis integro amplius sæculo ante Paschasium Radbertum Christi Domini sepulcrum descripserat Beda commentariis in Euangelium D. Marci cap. 15. Sepulcrum hoc totum Hadrianus Imperator humo ag-

Cap. XVI. 5.

Pag. 27. tom. 5.

N ge-

(78) Hic sedentes Angelos duos, *unum ad caput, & unum ad pedes, ubi positum fuerat corpus Jesu*, vidit Maria Magdalena stans in ostio interioris speluncæ, atque inclinans se, ut videret, propter exiguam ostii altitudinem. Altum enim dicitur pedes tres, & uncias duas cum dimidio, latum vero pedem unum, & uncias decem. Joan. XX. 12. Legendus Calmet in Matthæum cap. XXVII. 2. ubi totius Dominici sepulcri figuram exhibet, eamque per singulas partes explicat.

(79) Juvencus tom. 4. Bibliothecæ Patrum pag. 76. & Paschasius Radbertus tom. 14. pag. 698.

gesta penitus abdidit, & loco ad mediocrem altitudinem evecto, lapidibusque substructo ædem ac simulacrum Jovis imposuit, quod referente Hie-
Pag. 106. ronymo Epist. 13. ad Paulinum *usque ad imperium Constantini per annos circiter centum octoginta in loco resurrectionis* stetit. Magnus enim ac pius Imperator, dejectis omnibus impietatis monumentis, sepulcrum egesta humo aperuit, sacramque resurrectionis specum convertit in Ecclesiam *eximii operis, rotundam, triplici pariete distinctam, in cujus medio monumentum erat*, quemadmodum subjungit loco memorato Paschasius. Ut vero novæ Ecclesiæ locum aliquanto ampliorem pararet, magnam rupis partem, & sepulcri ipsius priorem speluncam destruere necesse habuit. (80) Hinc ædes excitata satis capax, cui nomen Ἀνάστασις, *Resurrectio*, & Μαρτύριον, *testimonium* impositum fuit. (81)

CAP.

(80) S. Cyrillus Hierosolymitanus catech. 14. §. 9. *Speluncam petræ dicit eam, quæ tunc fuit ante Salvatoris monumenti ostium, speluncam ex eadem petra, sicut hic in foribus monumentorum fieri solet, excisam. Nunc vero jam non apparet, eo quod præsentium ornamentorum instruendorum gratia olim erasa sit exterior spelunca. Ante enim hanc monumenti ex regia magnificentia structuram erat ante petram spelunca.*

(81) S. Hieronymus epist. 61. cap. 4. pag. 455. *Nonne cum de Ἀναστάσει pergeretis ad crucem.* S. Cyrillus Hierosolymitanus catech. 14. §. 6. *Vides etiam Prophetam prævidisse locum Resurrectionis, qui Martyrium appellandus erat.* Nempe ut Ecclesiæ supra martyrum sepulcra ædificatæ *Martyria* dicebantur: ita Ecclesia ad Christi martyrum omnium Principis ac Ducis sepulcrum condita est. *Martyrii* nomen præcipuo quodam jure acquisivit; quoniam ibi Christus præclarum *testimonium reddidit*, ut lo-

qui-

C A P. XIV.

De Christi tortoribus, & latronibus crucifixis cum eo.

Tortores Christi cujetes esse, dicis?

R. OPinio est, fuisse Bruttios incolas extremi illius tractus Italiæ, qui nunc *Calabria* appellatur. Bruttii enim, ut est apud Gellium lib. 10. Noctium Atticarum cap. 3. quod primi totius Italiæ ad Annibalem descivissent, coacti sunt a Romanis ignominiæ caussa magistratibus in provincias euntibus apparere, eisque operam suam in puniendis sontibus navare. Ex quo creditum est a multis, Pilatum Judææ Procuratorem ac Præsidem ex more Romano usum fuisse Bruttiorum ministerio ad supplicia & necem Christo inferendam. Baronius tamen non audet hoc affirmare. *Nam alicubi, ut in Ægypto, diversorum ministrorum id erat munus; siquidem honoris caussa, qui erant Alexandrini, non a Præsidum lictoribus, sed tantum ab Alexandrinis, virgis cædebantur; cæteri vero Ægyptii a communibus Præsidum apparitoribus hisce pœnis afficiebantur, ut Philo*

Bar. ad an. 34. §. 84.

quitur Paulus 1. ad Tim. cap. VI. 13. Hinc ab Eusebio aliisque sequentium sæculorum scriptoribus *Martyrium*, vel *Magnum Martyrium*, vel *Martyrium Salvatoris* dici consuevit. Hujus Ecclesiæ descriptio & historia posita est ad calcem operum S. Cyrilli Hierosolymitani, editorum cura & studio Antonii Augustini Toutee Monachi e Congregatione S. Mauri.

lo testatur. Sed ut Bruttios hac calumnia omnino reddamus liberos, dicimus, quod etsi olim Bruttii ejusmodi fuerint adscripti muneribus, tamen postea id ceteris cujusque regionis militibus constat cessisse officium, ut ex lege, jussu judicum, sontes punirent. Certe quidem non de Bruttiis tantum, sed de omnibus militibus loquitur Tertullianus, dum suadens homini Christiano, ne militet, hæc ait: Et vincula, & carcerem, & tormenta, & supplicia administrabit, nec suarum ultor injuriarum? *Sic igitur cum hæc factitari solita indistincte a cujusque nationis militibus ille demonstret: nihil est quod magis Bruttiis, quam ceteris, Christo illatæ pœnæ atque crucifixio adscribantur.* (1) Hæc autem Baronii sententia mi-

De Corona Militis c. XI. Pag. 117.

(1) *Sit ita porro, ut Baronius observat: quid hoc, quæso, ad Christi flagella, atque supplicia, ne & ipse a Bruttiis cæsus dicatur, & crucifixus? cum Christus Alexandrinus non fuerit, ut eo privilegio frueretur, sed Galilæus, nec in Ægypto cæsus, & crucifixus sit, sed in Judæa. Imo, inquio ego, si Alexandrinorum hoc erat privilegium, ut non a Bruttiis, sed a suis popularibus cæderentur, argumento est, ceteros, atque ita Judæos a Bruttiis lictoribus pro more & usu Romanorum fuisse flagellis cæsos, extremoque supplicio affectos, ubi esset lata sententia.* His verbis primam Baronii rationem detorquere videtur Hyacinthus Serry exercitat. 56. §. 6. Illum enim ita ratiocinantem facit. Alexandrinorum hoc erat privilegium, ut a suis popularibus cæderentur: Christus igitur Galilæus, perinde atque Alexandrini, a suis cæsus est. Nihil tale Baronius, qui hoc solum dicit ex probabili conjectura: Non erat hoc commune omnibus populis Romano Imperio subjectis, ut a Bruttiis lictoribus cæderentur, quia Alexandrini verbi gratia non ab iis, sed a suis tantummodo popularibus torquebantur. Ergo dici in universum non debet, ubique Bruttios ad id muneris fuisse adhibitos: ac proinde certo affirmare non possumus, Christi tortores Bruttios fuisse. Hoc solum dicit Baronius.

Non

mirum in modum congruens eſt Euangelio. Namque ab Euangeliſtis Chriſti tortores ſemper milites, numquam lictores vocantur. (2) Unus eſt

Non igitur, ut contendit memoratus Theologus in Animadverſionibus Anticriticis cap. 5. §. 2. pag. 43. Baronium induco ratiocinantem in hunc modum: *Alexandrini honoris cauſſa non cædebantur a Bruttiis, ſed a ſuis popularibus: ergo pari ratione etiam Judæi a ſuis popularibus, non a Bruttiis cædebantur:* ſed ita prorſus: *Alexandrini non torquebantur a Bruttiis, ſed a ſuis popularibus: non igitur Bruttii communes erant omnium tortores*. Utrum autem dum ita diſputantem facio Baronium, tenuerim ſententiam ejus, facile judicabit, qui paullo attentius Baronii verba cum verbis meis contulerit.

Secundam vero rationem, qua tamen maxime nititur Baronius, neſcio qua de cauſſa Serry exercitat. cit. diſſimulat, nihilque affert, quo refellat.

Baronii ſententiam contra Hyacinthum Serry tuetur auctor libri *De Tortoribus Chriſti Domini* anno 1731. Neapoli editi induſtria Sacerdotis Genialis Poſterarii, & diſſertat. 3. cap. 1. oſtendit, illum falſo citare teſtes ſententiæ ſuæ Strabonem lib. 6. & Diodorum Siculum: nullibi enim apud iſtos legi, Bruttios propter eorum perfidiam ad ſervile lictorum munus a Romanis coactos fuiſſe.

Auctor libri, qui inſcribitur *Dicta & interpretationes Parabolarum Sacræ Scripturæ*, quæſt. 76. apud S. Athanaſium tom. 2. pag. 323. *Quidnam eſt*: Quare fremuerunt gentes, & populi meditati ſunt inania? *Reſponſio: Gentes dicit Romanorum, Francorum videlicet genus, qui Chriſtum crucifixerunt*.

(2) Non docti modo, ſed Chriſtiani omnes valde mirabuntur, quomodo Theologus Serry in Animadverſionibus Anticriticis in Hiſtoriam hanc cap. 5. §. 3. pag. 45. tam fidenter pronunciet, me *errare longe turpiſſime*, cum dico *Chriſti tortores ſemper milites, nunquam lictores ab Euangeliſtis vocari*, & idem ipſe contra hanc apertiſſimam veritatem nihil hæſitans jactet, *nuſpiam in Euangelio, qui Chriſto Domino ſupplicia ex ſententia judicum decreta intulere, milites vocitari*. Reclamat S. Matthæus cap. XXVII. 27. his verbis: *Tunc milites Præſidis ſuſcipien-*

pientes Jesum in Prætorium congregaverunt ad eum universam cohortem ..... Postquam autem crucifixerunt eum. Reclamat S. Marcus cap. XV. 16. *Milites autem duxerunt eum in atrium Prætorii; & convocant totam cohortem .... Et crucifigentes eum diviserunt vestimenta ejus.* Reclamat S. Joannes cap. XIX. 23. cujus verba sunt in responsione ad interrogationem proxime sequentem, in qua est etiam locus S. Augustini, ex quo patet Christum crucifixum non militari licentia, sed Pilati sententia, atque decreto.

Laudatus Auctor libri *De Tortoribus Christi Domini* dissert. 3. cap. 6. *Quid est, cum Euangelistæ omnes uno ore constanter asserant, milites Christo passionem ac necem intulisse, cur lictores quoque gentiles ad eum torquendum, occidendumque adducamus? An non distinctis appellationibus in quocumque universarum gentium idiomate percensentur* Miles, & Lictor? *An non in cunctis Euangeliorum versionibus* Milites *leguntur Christi tortores? Num soli Euangelistæ aut ignari vocis* Lictorum *fuerunt, aut eos appellatione* Militum *cum istis confundere voluerunt? An non* Cohors, & Tribunus *ab Judæis conducti, Juda apostata muniente viam*, comprehenderunt Jesum, & ligaverunt eum? *quod nimirum officium proprium in antecessum lictorum erat, qui a ligando nomen sortiti sunt. An non* milites Præsidis suscipientes Jesum in Prætorium, *postquam ipsum flagellaverant*, congregaverunt ad eum universam cohortem prætoriam? *Hi profecto* milites, cum crucifixissent eum, acceperunt vestimenta ejus, & fecerunt quatuor partes, unicuique militi partem. Et milites quidem hæc fecerunt. Videns autem Centurio, (*ipsorum procul dubio militum Christi tortorum caput*) qui ex adverso stabat, *suis utique militibus assistens*, quod factum fuerat, glorificavit Deum. Judæi ergo rogaverunt Pilatum, ut frangerentur eorum crura. Ad Jesum autem cum venissent, ut viderunt eum jam mortuum, non fregerunt ejus crura, sed unus militum lancea latus ejus aperuit.

Hæc omnia apud quatuor Euangelistas. Quæ quidem ita perspicua sunt, ita firma pro asserenda veritate, quam tractamus, ut impius omnino sit, qui de ea dubitare vel minimum audeat. Nam milites cohortis Prætorianæ, ut Euangelium tradit, tot se in Christum tormentis exercuerunt, non lictores: milites flagellis ceciderunt: milites crucifixerunt: milites venerunt frangere ejus crura, unusque ipsorum

lan-

locus apud Joannem Cap. XVIII. 12. ubi ministrorum nomine appellantur ii, qui cum cohorte, & tribuno Jesum in horto comprehenderunt. Sed quorum erant ministri? scilicet Judæorum. Non ergo fuere Bruttii, quibus utebantur Romani Præsides; sed potius lictores, *quos* (Judæi) *ad comprehendendos reos jussu Pontificum, Sacerdotum, & populi adhibebant*, ut ait Sigonius lib. 7. de Republ. Hebræorum cap. 13. (3)

Quot fuerunt?

℞. Quatuor fuisse illos, qui Christum cruci affixerunt, ita ex Euangelio Joannis colligit Augustinus in eumdem Joannem tract. 118. §. 2. *Joannes autem & quot partes de vestimentis ejus fecerint, dixit, id est quatuor, ut singulas tollerent. Unde apparet, quatuor fuisse milites, qui in eo crucifigendo Præsidi paruerunt. Manifeste quippe ait:* Milites ergo cum crucifixissent eum, acceperunt vestimenta ejus, & fecerunt quatuor partes, unicuique militi partem. (4) Cap. XIX. 23.

 Quid

lancea latus ejus aperuit. Lancea, *inquam, cujus sane usus erat militibus, non lictoribus: horum quippe insignia erant fasces, & secures, fasces ad sontes verberandos, secures ad eos ministerio carnificis obtruncandos. Et hanc veritatem in dubium Catholici revocamus? Et quoniam pro ea stare vult Eminentissimus piissimusque Annalium parens Baronius, fustibus excipitur?*

(3) S. Hieronymus extrema epistola I. ad Heliodorum: *Cerne manus, Judæe, quas fixeras: cerne latus, Romane, quod foderas.*

(4) S. Chrysostomns in Matth. hom. 88. pag. 731. *Vestes ejus inter se partiuntur, quod in condemnatis vilibus & abjectis fieri solet, ac omnino destitutis. Partiuntur ea* ve-

Quid habes de milite, qui lancea latus Christi aperuit?

℞. Martyrologium Romanum Idibus Martii habet hæc: *Cæsareæ in Cappadocia passio S. Longini militis, qui latus Domini lancea perforasse perhibetur*. Eodem modo scriptum est in Martyrologio Usuardi, & Rhabani. Baronius vero ad an. 34. §. 131. Longini nomen Centurioni tribuit. *Porro*, inquit, *Centurionem hunc Longinum nomine appellatum fuisse, Christique fidem secutum abdicasse a militia, ac denique ad martyrii palmam advolasse, qui ejus res gestas scripserunt, testantur. Ex quibus redarguuntur, qui ex apocryphis quibusdam scriptis tradiderunt, Longinum nomine eumdemque cæcum fuisse militem illum, qui lancea latus* Pag. 379. *Domini aperuit*. Hyacinthus autem Serry exercitat. 54. §. 6. conjicit, *ex sinistra Græci Textus* (apud Joan. cap. XIX. 34.) *intelligentia natum esse errorem, lanceæque nomen* (λόγχη) *qua perfossum est Christi latus, in nomen militis incaute imprudenterque translatum fuisse*. (5) Sed hoc minus caute

vestimenta, per quæ miracula facta sunt: sed tunc nihil efficiebant, Christo ineffabilem illorum virtutem cohibente. Adeo autem magnus hic fuit contemtus, quia in abjectum quasi atque omnium vilissimum agebatur, ut in latrones nihil tale gestum fuerit.

(5) Hæc de Longini nomine hæsitantibus verbis dicit Vossius lib. 2. Harmoniæ Euangelicæ cap. 11. *Porro miles, qui lancea perfodit Christi latus*, Longinus *dicitur etiam in Martyrologio Romano Idibus Martii. Quæritur, verum ne id nomen, an fictum ἀπὸ τῆς λόγχης, qua voce lancea vel hasta intelligi solet, συνεκδοχικῶς videlicet, cum pro-*

te videtur dictum. Constat enim nomina ex variis rebus & actionibus sæpe hominibus fuisse imposita: ut propterea licuerit etiam Christianis martyrem hunc Longinum appellare *ἀπὸ τῆς λόγχης*, *a lancea*, qua latus Christi Domini aperuerat. Quamquam Jacobus Gretserus lib. 1. de Cruce cap. 34. *Longinum*, negat, *παρὰ τὴν λόγχην dictum. Nam Longinus* a longitudine *nomen habet, sicut apud Græcos Macrinus, & Macrina παρὰ τὴν μακρότητα. Quare & Græci non λογχῖνον, sed λογγῖνον nominant: & ut a nomine* Justus *fit* Justinus, *sic a nomine* Longus Longinus, *quod utrumque Romanum est, multis olim impositum*: quod idem auctor multis exemplis confirmat. Utcumque tamen de ratione nominis res se habeat; si non placet ap-

proprie signet cuspidem hastæ, vel sagittarum ferrum, ut ex Xenophonte atque aliis constat, ac Ivoni etiam Villomaro observatum contra Roberti Titii locos controversos lib. 1. cap. IX. Et paucis interjectis: *Adtexam aliquid de nomine ejus militis. Si Longino nomen fuerit, plane id fuerit Romanum. Notum nomen Velii Longini Grammatici, cujus de orthographia liber superest, & Dionysii Longini Rhetoris, cujus exstat elegans liber de charactere sublimi. Ut a Justus Justinus, ab Augustus Augustinus, a Marcellus Marcellinus: sic a Longus Longinus. Sed multum metuo, ne primo miles, cujus nomen nesciretur, a Lancea, qua aperuit Christi latus,* Longini *nomine sit donatus: posteaque ita etiam centurio dici cœperit, idque occasione ea, quod miles idem, ac centurio ille crederetur. Interim sub Cæsare Maximino Longinus miles fuit, qui privatus militari zona. Sed id sine dubio Romanum nomen putandum.* Nihil igitur certi de Longini nomine *ἀπὸ τῆς λόγχης a lancea* derivato tradit Vossius. Utrum vero id pro certo tradant Ursæus, ac Talentonius, quos pariter id *tradidisse uti certissimum*, scribit memoratus Theologus cap. 6. Animadversionum Anticriticarum pag. 59. viderint alii. Horum enim mihi scripta non suppetunt.

appellare Longinum, appelles per me licet alio quocumque velis nomine, dummodo fatearis, militem illum, Christiana religione suscepta, vitam pro Christo dedisse, ideoque sub Longini nomine martyrem Christi ab Ecclesia coli. (*6*)

Quid nunc de latronibus?

Luc. XXIII. 32. Esaiæ LIII. 12. ℞. *De latronibus vero, qui cum eo crucifixi sunt*, ait S. Cyrillus Hierosolymitanus catech. 13. §. 30. *dictum est illud* : Et cum iniquis deputatus est, *& ambo quidem prius iniqui fuere: unus autem esse desiit. Alter enim ad finem usque legum contemtor inflexibilis ad salutem: qui dum manibus affixus esset, lingua per blasphemas voces cædebat.* Matth. XXVII. 38. *Judæi prætereuntes movebant capita crucifixo illudentes, dum adimplent quod scriptum erat*: Viderunt me, Psal. CVIII. 25. moverunt capita sua. *Et ille quidem una cum ipsis conviciabatur, alter vero convicantem increpabat*: Luc. XXIII. 39. *fuitque illi vitæ finis & emendationis initium; animæ traditio & salutis ante alios perceptio*. Similiter Theophylactus in Lucam cap. 23. Pag. 533. *Verisimile est*, inquit, *quod primum quidem duo eum conviciati sint, deinde unus eorum cordatior agnoverit bonitatem & divinitatem Jesu ex voce, quam fecit pro*

(*6*) Vide Coquæum tom. 2. Antimornæi pag. 305. Longinum equo insidentem exhibent pictores, & equitem fuisse opinantur aliqui. Pars major auctores sunt, fuisse militem ex peditum cohorte. Hanc sententiam, ut alios omittam, profitetur Sagittarius dissertat. de Lancea cap. 2. tom. 9. Criticorum Sacrorum pag. 383. & Augustinus Calmet in Joan. cap. XIX. 34.

De S. Longino milite, itemque de S. Longino Centurione plura Bollandus ad diem XV. Martii pag. 376.

pro crucifigentibus, Pater, dicens, remitte eis. *Non enim dixit*, Domine oro, dimitte eis, *sed simpliciter sic & magna potestate*, Remitte eis. Latronem hunc *insidiatorem viarum* fuisse dicit S. Leo serm. 51. cap. 1. Gregorius vero Magnus lib. 18. Moralium cap. 40. §. 64. addit, *mortem fratri intulisse*.

Sunt ne affixi clavis, an funibus alligati?

℟. Clavis affixos fuisse cruci perinde, atque Christum, existimo. Utuntur enim Euangelistæ eodem verbo *crucifigendi* & in latronum & in Christi supplicio enarrando. Suppetit etiam ex inventione Crucis Christi gravissimum & firmissimum argumentum. Inventa enim una cum latronum crucibus, non potuit nisi miraculo internosci, quod miraculum nullo modo opus fuisset ad eam distinguendam, nisi etiam aliæ foramina habuissent & vestigia clavorum. (7) Hinc a S. Chrysostomo in Epist. ad Rom. hom. 15. *Latro* Pag. 174. *in crucem sublatus, & clavis affixus* dicitur: in quam sententiam loquitur etiam S. Augustinus enarratione in Psal. 39. §. 11. *Erat ille omnibus membris crucifixus, manus clavis inhærebant, pedes transfixi erant*. Quod item affirmat S. Gregorius Magnus loco supra memorato scribens, *in cruce clavos manus ejus pedesque ligasse*. (8)

Uter

(7) Lege responsum ad interrogationem: *Quid de inventione crucis narrant veteres Patres?* quod habetur capite sequenti.

(8) Abulensis Paradox. 3. cap. 44. *Nec quisquam existimet, latrones cum Christo pendentes nullis clavis in manibus*

Uter ad Christi dexteram crucifixus est?

℞. Ille, qui scelera sua detestatus, & Christum confessus se eidem commendavit. Hoc enim tradit S. Hilarius cap. 33. in Matthæum §. 5. *Unus e duobus ad dexteram situs fidei justificatione salvatur*. Hoc etiam tradit Goffridus Vindocinensis serm. 10. *In dextris positus non quia crediderat Christo, patiebatur, sed credidit, dum pateretur*. Hoc demum tradunt Sancti Augustinus in Joan. tract. 31. §. 11. & Leo Magnus serm. 53. c. 1. Docent enim justos ac pios supremo universalis judicii die ad eam partem Christi judicantis futuros, ad quam partem Christi morientis fuit pœnitens latro: impios vero ad illam, ad quam fuit latro blasphemus. Pii autem, ut constat, tunc erunt ad dexteram, impii ad sinistram. Sequitur ergo, ut bonus latro crucifixus fuerit ad Christi dexteram, malus autem ad sinistram.

Bibl. Patr. tom. 21. pag. 83.

Quan-

bus & pedibus vulnera pertulisse, dicens, eos funibus alligatos Cruci, ita ut manus brachiis crucis singulis funibus necterentur, pedes quoque simul trunco sive pedi crucis firmo retinaculo ligarentur, sicut in Ecclesiis insipienter valde pictores describunt: ita ut hanc injuriam de nobis infideles in quibusdam dicant, quod pingimus quomodo volumus: Nulla, inquam, ratione hoc arbitrari quispiam debet, ut immediate ratio subjungitur. Hoc autem quorumdam, ut in quibusdam aliis assolet, introductum indiscreta devotione reor. Pleraque quidem alia in hunc modum facta sunt, quæ jam apud simplices in religionis transiere cultum. Volunt enim pœnas Domini Jesu a pœnis latronum distinguere. Eodem modo Bellarminus de imaginibus Sanctorum lib. 2. cap. 17. eodem Nicquetus lib. 1. de Titulo Crucis Christi cap. 8.

Quando hic ad Christum conversus est?

℟. Dum e cruce penderet, ut fert opinio plurimorum. Cyprianus in primis epist. 73. *latronem in ipsa passione credentem* facit. Cyprianum sequitur Augustinus lib. 4. de baptismo contra Donatistas cap. 22. §. 29. Ita enim loquitur de latrone: *Dum patitur, credidit:* & lib. 1. de anima & ejus origine cap. 9. §. 11. *Unde & latro ille, non ante crucem Domini sectator, sed in cruce confessor, a Cypriano sancto inter martyres computatur, qui suo sanguine baptizantur, quod plerisque non baptizatis fervente persecutione provenit.* (9) Sequitur D. Hieronymus epist. 4. scribens hæc: *Latro credit in cruce, & statim meretur audire:* Amen dico tibi: hodie mecum eris in Paradiso. Sequitur S. Gregorius Magnus, a quo ita scriptum est extrema hom. 20. in Euangelia §. 15. *Latro iste cruentus manibus abstractus a fauce itineris, suspensus est in patibulo crucis, ibi confessus, ibi sanatus est.* Ac Sanctus quidem Chrysostomus, ut alios omittam, hom. 84. in Joan. profitetur, *non minus fuisse, in cruce latronem conver-*

Pag. 286. Pag. 36. Pag. 432.

(9) Idem Augustinus eodem loco referens aliorum opinionem subjungit in hunc modum: *Huc accedit, quia non incredibiliter dicitur, latronem, qui tunc credidit, juxta Dominum crucifixum aqua illa, quæ de vulnere lateris ejus emicuit, tamquam sacratissimo baptismo fuisse perfusum.*
Hanc opinionem rejicit Suarez tom. 2. in 3. part. D. Thomæ in commentario articuli XI. quæst. 46. *Tum quia nullus ibi erat baptizans, cum Christus esset mortuus, & fortasse etiam ipse latro, tum etiam quia nulla fuit forma. Denique quia vix est credibile, aquam tanto impetu e latere exiliisse, ut latronem attingeret.*

verti, & Paradisum intrare, quam petras collidi. Ex his perspicuum est, latronem pendentem e cruce ad Dominum esse conversum. Conversum autem esse ante prodigia in Domini morte patrata intelligi potest ex D. Luca, qui non meminit tenebrarum, & aliorum miraculorum nisi post memoratam latronis conversionem. Hinc S. Leo serm. 51. cap. 1. *Non viderat*, inquit, *prius acta miracula, & ea ipsa, quæ mox erant gerenda, non aderant, & tamen Dominum confitetur & regem, quem videt supplicii sui esse consortem.* (10)

Cap. XXIII. 45.

Ulla ne assignatur hujus conversionis caussa?

℟. Apud S. Vincentium Ferrerium in sermone 61. Feria IV. post Palmas serm. 1. §. 3. ita legitur. *Ratio, quam assignant Doctores aliqui devoti, quare latro, qui erat suspensus a dextris Christi,*

Pag. 209. vol. 2.

(10) *In qua sententia Leonis notanda sunt illa verba:* Ea ipsa, quæ mox erant gerenda, non aderant. *Videtur enim illis tacite reprehendere id, quod apud Hieronymum in cap. 27. Matth.* pag. 64. *reperimus scriptum:* Sole fugiente, terra commota, saxisque disruptis, & ingruentibus tenebris, unum latronem cæpisse credere, & confiteri Jesum. *Quam sententiam pæne eisdem verbis habet Chrysostomus hom. 2. de cruce & latrone, & significat Origenes tract. 25. in Matth. Sed mirum est, hos Patres non animadvertisse, hanc sententiam pugnare cum Euangelio, quia exceptis tenebris, cetera signa acciderunt mortuo jam Christo (ut plane ex Euangelio constat) cum tamen ex eodem Euangelio perspicuum sit, latronem conversum esse vivente Christo. Solis autem defectio, & tenebræ post latronis conversionem a Luca narrantur.* Suarez tom. 2. in 3. Part. D. Thomæ comment. ad art. 11. quæst. 46. Eadem omnino verba sunt apud Cornelium a Lapide in Lucam cap. XXIII. 40. a quibus non dissentit Tillemontius annotat. 34. ad vitam Christi Domini pag. 448.

sti, *fuit conversus*, *&* *non ille*, *qui erat a sinistris*, *fuit umbra brachii Christi*, *quæ ipsum tetigit*. (11) *Dic quomodo? Crux Christi erat altior*, *ac si Christus fuisset capitaneus latronum*. Sententiam hanc rejicit Hyacinthus Serry exercitat. 55. §. 6. his verbis: *Falsa denique*, *quæ a Jacobo de Voragine sermone* 3. *de Innocentibus*, *&* *a S. Vincentio Ferrerio Sermone* 4. *Majoris Hebdomadæ memoratur conversionis caussa*: *quod nempe Christi de Cruce pendentis umbra in illum ad Septemtrionem positum inclinarit*, *non item in alterum*, *qui*, *cum penderet ad Austrum*, *a Christi corpore inumbrari perinde non potuit*. *Quomodo enim ipso meridie*, (12) *quo Christus in crucem est actus*, *latronem perinde sublimem attingere potuit salutaris umbra? Aut quæ illi ex Christi corpore inumbratio fieri potuit*; *si*, *quod habet Euangelium*, ab hora sexta usque ad nonam, *hoc est a meridie ad horam inde tertiam*, *qua Christus spiritum Patri reddidit*, tenebræ factæ sunt super universam terram? Sed hæc non convenire cum iis, quæ scribit S. Vincentius Ferrerius, attente legenti perspicuum est. Primum enim ratio-

(11) *Brachii* dicitur, quia facilius umbra brachii, quam umbra corporis Christi potuit latronem tangere: quod illa longius, quam hæc in Septemtrionem extenderetur, eo prorsus modo, quo in arbore latius diffunditur ramorum umbra, quam trunci, aut stipitis.

(12) S. Marcus cap. XV. 25. *Erat hora tertia*, *&* *crucifixerunt eum*: & S. Joannes cap. XIX. 14. *Erat Parasceve Paschæ*, *hora quasi sexta*: non igitur ipso meridie.

Serry exercitat. 56. §. 4. pag. 389. *Alii demum*, *quorum* *&* *major est numerus*, *&* *expeditior nodi solutio*, *reponunt*, *Christum crucifixum esse* hora tertia, *ut loquitur Marcus*, *non quidem inchoante*, *sed finiente*, *ac desinente in sextam*, *unde a Joanne dictum sit*, *fuisse horam non omnino sextam*, *sed quasi sextam*. Non igitur ipso meridie.

tionem illam converſionis latronis non affert ipſe S. Vincentius Ferrerius, ſed ab aliis afferri dicit: deinde non ait, latronem a Chriſti corpore, ſed a brachio inumbratum: poſtremo non perinde ſublimem utramque Crucem, ſed altiorem illam Chriſti facit, (13) quo fit, ut facilius umbra brachii Chriſti latronem tangere potuerit. Quod porro idem Theologus ſubjungit, nullam ex Chriſti corpore inumbrationem fieri potuiſſe, quia *ab hora ſexta uſque ad nonam tenebræ factæ ſunt*, id vel ipſo judice nihil efficit. Scribit enim exercitatione ſequenti 56. §. 4. Chriſtum crucifixum *tertia hora Judaica deſinente* (nempe ſub meridiem) *quaſi hora ſexta, qua eum crucifixum Joannes aſſeruit*. Potuit igitur umbra brachii Chriſti ante horam ſextam, qua tenebræ factæ ſunt, latronem tangere. Præterea Lucas, ut modo dixi, primum latronis converſionem, poſtea tenebras, atque alia miracula narrat: (14) & S. Leo Serm. 51. cap. 1. ait, latronem ad Chriſtum converſum eſſe, priuſquam miracula in paſſione perpetrata videret. (15) Converſus igitur eſt ante tenebras, at-

(13) Non igitur ego, quod ait Serry in Animadverſionibus Anticriticis cap. 7. pag. 55. *ſublimiorem Chriſti Crucem fuiſſe, quam latronum*, dico: ſed id appoſite ad ſententiam ſuam dixiſſe S. Vincentium Ferrerium commemoro.

(14) Contradicit Serry in Animadverſionibus Anticriticis cap. 7. pag. 58. *Neque enim ſolent Euangeliorum ſcriptores, quaſcumque res narrant, ex ordine temporum enarrare*. Sit ita ſane. Non ſolent *quaſcumque*, ergo aliquas ſolent. Quid autem vetat, quominus in earum numero ponatur ea Latronis converſio, quam poſt tenebras Lucas narrat?

(15) *At negant Patres alii bene multi*, reponit Serry in

atque ideo tenebræ non potuerunt esse impedimento, quominus salutaris umbra brachii Christi ipsum tangeret, tangendoque converteret. Nunc de Jacobo de Voragine sic habeto, eum in sermo-

in Animadversionibus Anticriticis cap. 7. pag. 57. *qui Latronem ex harum offusarum tenebrarum, solisque obscurati observatione, non minus quam aliorum miraculorum consideratione ad conversionem excitatum dicunt, Joannes Chrysostomus Oratione in Parasceν., & hom. 2. de Cruce, & Latrone, Athanasius sermone in Parasceν., Hieronymus in Commentario ad cap. 27. Matthæi, Clemens Romanus, aut alius quisque auctor Constitutionum cap. 19. Theophilus Alexandrinus Epistola 2. Paschali, Auctor libri de Operibus Cardinalitiis, sermone de Resurrectione, Theophanes Ceramæus in Expositione passionis Christi: quos omnes sibi anteponi, non ægre tulerit Leo Magnus.*

At Oratio illa in Parasceven non est S. Joannis Chrysostomi: supposititia est, & inter spuria ejus opera rejicitur a doctissimo viro Bernardo de Montesaucon tom. 2. pag. 816. Sermo item S. Athanasii in Parasceven in spuriis habetur a Monachis Ordinis S. Benedicti e Congregatione S. Mauri tom. 2. pag. 447. In nullo autem cap. 19. quod sit in libris octo Constitutionum editarum sub nomine Clementis Romani, aliquid legere licet, quod pertineat ad Latronem, ac tenebras factas in Christi morte. Ac si legeretur, nihil tamen efficeret. Nam *Constitutiones illæ priorum sæculorum Patribus vel ignotæ prorsus fuerunt, vel Apocryphorum numero ab illis habitæ sunt*, ut Dissert. XIX. in Hist. Eccl. sæc. 1. pag. 207. tom. 3. ait Natalis Alexander, scriptor Theologo Serry acceptissimus. Apud auctorem vero de Operibus Cardinalitiis, sermone de Resurrectione, inter Opuscula vulgo adscripta S. Cypriano, pag. CXV. nihil legitur quod istuc efficiat. Chrysostomus quidem hom. 2. de Cruce, & Latrone, & S. Hieronymus in Matth. 27. id referunt: sed horum *sententiam pugnare cum Euangelio* docet Suarez superiore annotat. 10. citatus, aliique. Quod si asserere licet de Chrysostomo, atque Hieronymo, licebit etiam de Theophilo Alexandrino, & Ceramæo, *quos* quidem *sibi anteponi ægre tulerit Leo Magnus.*

ne 3. de Innocentibus, qui est 44. de Sanctis, de caussa, ob quam latro conversus fuerit, ne verbum quidem proferre, ideoque falsum esse, quod ait Theologus Serry, illum affirmare, caussam conversionis ejus fuisse umbram Christi de Cruce pendentis, quæ in illum ad Septemtrionem positum inclinarit. Sunt hæc verba ejus de latrone nec plura, nec pauciora. *Tertio manifestavit* (Jesus) *suam potestatem, quia parentes suos a latronibus defendit. Cum enim in latrones incurrissent, qui eos expoliare volebant, unus eorum respiciens puerum ait, vere dico vobis, si possibile esset, Deum incarnari, dicerem istum puerum Deum esse. Et sic socios suos induxit, ut eos illæsos abire permitterent. Iste dicitur fuisse ille latro, cui postea Dominus dixit*: Hodie mecum eris in Paradiso.

Antequam ad Christum converteretur, eum ne conviciis incessit?

℞. Matthæus cap. XXVII. 44. hæc habet: *Latrones, qui crucifixi erant cum eo, improperabant ei*: & Marcus cap. XV. 32. *Qui cum eo crucifixi erant, conviciabantur ei*. Ob id nonnulli ex sanctis Patribus opinantur, ab utroque latrone, atque ideo etiam a pœnitente Christum contumeliis initio vexatum. Alii e contrario latronem impium dumtaxat ejus sceleris reum faciunt, quoniam Lucas cap. XXIII. 39. 40. aperte asserit, altero blasphemante, alterum in Christum credidisse, & increpasse blasphemantem. Matthæum vero & Marcum ita cum Luca conciliant, ut velint, illos breviter locum hunc perstringentes pluralem numerum pro sin-

singulari posuisse. S. Augustinus in primis lib. 3. de consensu Euangelistarum cap. 16. §. 53. confirmat id multis exemplis, atque etiam ex eo, quod *dictum est* latrones, *vel* qui cum eo crucifixi erant, *nec additum est* ambo. (16) Quo constituto sequitur, dumtaxat latronem improbum contumelias in Christum jecisse. (17)

Fuit ne Martyr?

℞. S. Hieronymus ita scribit epist. 13. *Latro crucem mutat paradiso, & facit homicidii pœnam martyrium.* (18) Hilarius quoque lib. 10. de Trini- Pag. 105.

O 2 ta-

(16) Synopsis Criticorum in Matth. cap. 27. pag. 677. *Synecdoche, vel Syllepsis, qua de uno in plurali numero loquitur: vel Enallage numeri. Pluralem numerum usurpari, ubi unus e multis, sed indefinite indicatur, veteres novique interpretes monuerunt.*

(17) Christo cruci affixo, *qui antea colebant, fugam cœperunt, inimici autem & hostes patibulo pendenti circumfusi contemnebant insultantes, & deridebant omnes una, Judæi, ac milites inferius, latrones utrique superius: ambo enim ipsi contumeliabantur. Quomodo igitur Lucas de uno dicit, quod alterum increparet? Utrumque profecto factum est: uterque antea, postea vero alter solummodo deridebat.* S. Chrysostomus in Matth. hom. 88. pag. 733.

S. Ambrosius in Lucam lib. 10. §. 122. pag. 1530. *Fortasse & iste prius conviciatus est, sed repente conversus est.* Etiam S. Hieronymus in Matth. cap. 27. pag. 64. ait, latronem utrumque prius blasphemasse. D. Thomas 3. part. quæst. 46. art. 11. ad 3. & hanc D. Hieronymi, & supra memoratam D. Augustini sententiam juxta probat.

(18) Glossa in hunc locum S. Hieronymi, qui citatur cap. *Importuna* 58. dist. 1. de pœnitentia, est hujusmodi: *Martyrium) non in rei veritate fuit martyrium, sed propter similitudinem facti, vel ideo dicitur pœna conversa in martyrium, quia per fidem & patientiam, quam tunc habuit,*

tate §. 34. refert, Christum latroni *martyri suo paradisum promisisse*. Ab Augustino lib. 1. de anima &

buit, dignus fuit æterno præmio, scilicet ut intraret statim ad vitam, sicut & illi, qui patiuntur martyrium: ut 1. *de consec. d.* 4. *baptismi vicem contra. Ibi enim dicitur, quod latro non pro nomine Christi crucifixus est, sed pro meritis facinorum suorum: & pœna non facit martyrem, sed caussa, ut dicit Augustinus. Quare martyrium non fuit: quod & verum est. Ejus ergo pœna martyrium dicitur ratione æterni præmii, quod quasi martyr recepit confitendo, vel ratione confessionis, quam in patibulo habuit; sicut enim martyr, sic latro inter pœnas Christum confiteri non timuit.*

S. Bonaventura in 4. sent. dist. 4. part. 2. dub. 1. pag. 52. *Ad martyrium completum duo concurrunt, justa voluntas, & justa caussa. Primum defecit in Innocentibus, secundum vero in Latrone: & ita de se neutrum fuit completum martyrium. Sed Dominus Innocentibus, quia simul cum ipso nati sunt, & propter hoc, quod erat coætaneus illis, supplevit, quod deerat ex parte voluntatis: sic in latrone, quod deerat ex parte caussæ. Unde optime dicit Hieronymus: Quod fecit esse martyrium, quod Dominus de se suppleverit: & sic patet controversia, quia de se non fuit martyrium completum, sed Dominus fecit.*

Humbertus Cardinalis Episcopus Silvæ Candidæ lib. 2. adversus Simoniacos extremo cap. 42. in Edemundi Martene Thesauro novo Anecdotorum tom. 5. pag. 760. dicit, Latronem, qui *Christum Regem & Dominum etiam in cruce morientem corde credere & ore confiteri non dubitavit, ex pœna latronis meritum esse triumphum martyrii.*

Fuere tamen, qui negarent, ut ait Stephanus Baluzius in annotat. ad S. Cyprianum epist. 73. num. 53. pag. 291. *istum honorem ei tribui posse, quia, ut ait Hugo Archiepiscopus Rothomagensis lib.* 5. *cap.* 9. *dialogorum suorum, neque baptismo regeneratus erat, nec caussa Christi in cruce fuerat affixus. Unde sequebatur illum non esse martyrem. Et tamen Rupertus lib.* 3. *in Euangelium Joannis videtur existimasse, illum baptizatum fuisse in aqua, quæ fluxit de latere Christi.* Vide supra annotat. 9. & Lambertinum de Serv. Dei Beatif. & Beat. Canoniz. lib. 4. part. 2. cap. 12. num. 10.

& ejus origine cap. 9. §. 11. *inter Martyres computatur, qui ſuo ſanguine baptizantur; quod pleriſque non baptizatis fervente perſecutione provenit. Tanto namque pondere appenſum eſt, tantumque valuit apud eum, qui hæc novit appendere, quod confeſſus eſt Dominum crucifixum, quantum ſi fuiſſet pro Domino crucifixus.* Etiam ab Avito Epiſcopo Viennenſi epiſt. 3. *martyr ex fure* dicitur: in hanc ſententiam extant quoque extremo libro 3. Poematum ejuſdem carmina: Bibl. Patr. tom. 5. pag. 566. Pag. 611.

Ille tamen nexus membris, nec corde ligato
Etſi confixas clavis extendere palmas
Non potuit, liber mentem cum voce tetendit,
Sicque reus ſcelerum dum digna piacula pendit,
Martyrium de morte rapit.

Quo nomine vocabatur?

℞. Ei nomen *Mattha*, quemadmodum improbo latroni *Joca*, fuiſſe, legitur in Collectaneis, quæ Bedæ, non ſine magna tanti viri injuria, adſcribuntur. Pag. 482. tom. 3. In hiſtoria Chriſti Xaveriana pag. 480. alter dicitur *Vicimus*, alter *Juſtinus*: in Euangelio Apocrypho infantiæ Chriſti cap. 23. alter *Titus*, & *Dumachus* alter: & in Euangelio Pſeudo-Nicodemi extremo cap. 9. nomen probo eſt *Dimas*, improbo *Geſtas*. (19) Id quod etiam Goffridus Vindocinenſis in fine ſermonis decimi prodidit. Bibl. Patr. tom. 21. pag. 83. Contra vero alii (adeo nihil certi eſt) *Diſmam* vocarunt latronem improbum, & *Geſtam* probum. Nota ſunt carmina illa:

(19) Apud Joannem Albertum Fabricium in Codice Apocrypho Novi Teſtamenti pag. 186. & 258.

Imparibus meritis tria pendent corpora ramis:
Dismas, Gestas: in medio est divina potestas:
Dismas damnatur, Gestas super astra levatur.

Sacella nonnulla sub eodem *Dimæ*, seu *Dismæ* nomine Sancto Latroni consecrata, scribit Baronius in annotationibus ad Martyrologium Romanum VIII. Kal. Apriles. At in Martyrologio ipso nullum ei imponitur nomen. Sic enim legas: *Hierosolymis commemoratio sancti Latronis, qui in cruce Christum confessus ab eo meruit audire:* Hodie mecum eris in Paradiso. (20)

Quid

(20) Gerardus Joannes Vossius Harm. Euangelicæ lib. 2. cap. 8. §. 20. *Nec Chrysostomo assenserim existimanti* (tom. 2. edit. Græcolat. serm. 7. addititio) *hunc latronem fuisse hominem gentilem. Potius Judæum censeo; quo & Euthymius inclinat, propterea quod crederet, Christum esse promissum Messiam. Nam unde alioqui ea Gentili foret notitia? Ne illud quidem pro certo admisero, quod Chrysostomus* (hom. 55. in Genes.) *Eulogius* (in Apologet.) *Cosmas Hierosolymitanus* (in canone de exaltatione Crucis od. 7.) *putant eum solitum noctu insidias struere, ac multis fuisse homicidiis infamem. Quod item ab annis amplius triginta latrocinatus dicitur: imo Jesum intercepisse in via, cum Maria & Josephus cum Puero fugerent in Ægyptum. Hisce fabulis occasionem præbuit, quod Scripturis dicitur* λῃστὴς: *quasi non ea vox habere locum possit, si zelo nimio in seditione commiserit homicidium. Quo inclinat Innocentius III.* (serm. 1. de convers. S. Pauli) *& Idiota* (contemplatione de conflictu carn. & anim. cap. 4.) *Potuit igitur non modo prima ætate esse religione Judaica imbutus, sed etiam in provecta diu bene vitam composuisse, sed ob unum insigne facinus addici cruci.*

Græci in Menæis celebrant XXIII. Martii *memoriam pii latronis cum Christo crucifixi*. Bolland. ad diem 25. ejusdem mensis Martii pag. 543.

Edemundus Martene apud citatum Baluzium in annotat. ad S. Cyprianum epist. 73. num. 53. pag. 292. *in descriptione itineris sui per Gallias pag. 24. testatur singulis*

an-

Quid hic intelligitur nomine Paradisi?

℞. Interroganti hac super re Dardano Augustinus dat responsum duplex epist. 187. cap. 3. §. 7. Habe secundum, quod Augustino ipsi videtur esse verius & melius. *Est autem*, inquit, *sensus multo expeditior, & ab aliis omnibus ambiguitatibus liber, si non secundum id, quod homo erat, sed secundum id, quod Deus erat, Christus dixisse accipiatur:* Hodie mecum eris in Paradiso. *Homo quippe Christus illo die secundum carnem in sepulcro, secundum animam in inferno futurus erat: Deus vero idem ipse Christus ubique semper est... Ubicumque ergo sit Paradisus, quisquis beatorum ibi est, cum illo ibi est, qui ubique est.* (21) Augustino, ut fere solet, consentit D. Thomas: *Illud verbum Domini est intelligendum non de Paradiso terrestri corporeo, sed de Paradiso spirituali, in quo esse dicuntur, quicumque divina gloria perfruuntur. Unde latro loco quidem cum Christo ad infernum descendit, ut cum Christo esset, quia dictum est ei,* Mecum eris in Paradiso; *sed præmio in Paradiso*

3. Part. quæst. 52. art. 4. ad 3.

 fuit,

annis celebrari Missam de Sancto latrone in Ecclesia Bituricensi in die Sabbati Sancti.

(21) Idem lib. 12. de Genesi ad litteram cap. 34. §. 6. *Animæ illius latronis, cui dixit:* Hodie mecum eris in Paradiso, *non utique inferos præstitit, ubi pœnæ sunt peccatorum: sed aut illam requiem sinus Abrahæ; non enim alicubi non est Christus, cum ipse sit sapientia Dei attingens ubique propter suam munditiam: aut illum Paradisum sive in tertio Cælo, sive ubicumque alibi est, quo post tertium cælum raptus est Apostolus: si tamen unum non est diversis nominibus appellatum, ubi sunt animæ beatorum.* Vide nostram Historiam Apostolicam in S. Paulo pag. 117.

fuit, quia ibi divinitate Christi fruebatur, sicut & alii Sancti. Itaque Paradisus latroni a Christo promissus est beatitudo illa optatissima, quæ in Dei visione consistit. (22)

(22) Ita etiam Bellarminus lib. 1. de septem verbis a Christo in cruce prolatis cap. 4.

S. Cyrillus Hierosolymitanus catech. 13. §. 31. scribit, latronem ingressum esse Paradisum ante Abraham, Moysem, & Prophetas. Verum etsi latro primus est, cui Paradisus promissus fuisse legatur: cum tamen Christus momento eodem, quo expiravit, ad inferos descendens sanctos illos Patres, ceterosque pios e carcere liberatos secum adduxerit in Paradisum, non ante eos ingredi potuit latro, qui duntaxat post Christum fractis cruribus extinctus est. Ita docet Suarez in 3. part. D. Thomæ tom. 2. in commentariis art. 11. quæst. 46. Antonius Augustinus Toutee in annotat. ad hunc locum S. Cyrilli opinatur, illum forsan credidisse (quod etiam docuit auctor libri de Virginitate apud Athanasium tom. 3. num. 16.) Christum hora diei tantum duodecima, quæ nobis dicitur vigesima quarta, transalpinis sexta vespertina, ad inferos descendisse, ac priusquam eo se conferret, latronem deduxisse in Paradisum: quæ fuit sententia Titi Bostrorum Episcopi, seu alterius auctoris Commentariorum in Euangelium D. Lucæ, quæ sub ejus nomine habentur tom. 4. Bibl. Patr. pag. 441. Addit præterea, S. Cyrillum existimare potuisse, latronem quidem statim a morte sua in Paradisum introductum; Patriarchas vero non nisi post triduum ab anima Christi in subterraneis exactum, quod videtur significare Catech. 4. §. 14. & Catech. 14. §. 18.

CAP.

CAP. XV.

De instrumentis passionis ac mortis Christi.

Quid a veteribus traditum de Columna?

℞. S. Hieronymus epist. 27. cap. 4. de Paula loquens, sancta loca Hierosolymis perlustrante, hæc habet: *Ostenditur illi Columna Ecclesiæ porticum sustinens, infecta cruore Domini, ad quam vinctus dicitur & flagellatus*. (1) Concinit Prudentius in Enchirid. Pag. 177. Bar. ad an. 34. §. 85.

Perstat adhuc, templumque gerit veneranda Columna. Bibl. Patr. tom. 5. pag. 1057.

Gregorius Turonensis lib. I. de Gloria Martyrum cap. 7. addit, a Fidelibus magno in honore ac pretio habitam: *Ad hanc vero Columnam*, inquit, *multi fide pleni accedentes, corrigias textiles faciunt, eamque circumdant, quas rursum pro benedictione recipiunt diversis infirmitatibus profuturas*. Beda vero in Lucam cap. 23. *Quæ videlicet columna in Ecclesia montis Sion posita, Dominici cruo-* tom. 11. pag. 833.

(1) *Quibus verbis significat, Columnam illam esse majorem ea, quæ Romæ conspicitur: & ideo fortasse illa Romana tantum est pars ejus columnæ: nisi loquatur Hieronymus de inferiori porticu, quæ humiliori columna poterat sustentari*. Suarez in 3. part. D. Thomæ tom. 2. disputat. 35. sect. 2. Vide disputationem XI. de flagellationis Christi columna apud Franciscum Collium lib. 3. de sanguine Christi, & Lambertinum de Festis D. N. Jesu Christi part. 1. §. 247. pag. 107.

cruoris usque hodie cernentibus vestigia certa demonstrat.

Quamdiu Columna hæc Hierosolymis stetit?

℞. Usque ad sæculum Christi tertium decimum. Etenim Nicephorus Callistus, qui vixit sæculo insequente decimo quarto, scribit, eam olim quidem, non autem ætate sua in Templo Hierosolymis fuisse. *In eo Templo*, ait lib. 8. cap. 30. *marmorea quoque Columna fuit, ad quam, cum flagellis cæderetur, alligatus est Servator*. Inde vero Romam translata fuerat anno Christi circiter 1213. sub Pontificatu Honorii III. ab Joanne Cardinale Columna, Apostolico ad Orientales Legato. Posita est in Æde S. Praxedis ad Exquilias. Etiam nunc conspicitur & colitur in ejusdem Ecclesiæ Sacello, cui inscriptus legitur hic translationis index: *Columna, quæ in hac sacra Capella reconditur, hæc est... quam Joannes Cardinalis Columna Legatus Apostolicus in partibus Orientalibus sub Honorio III. circa annum Domini* 1213. *huc asportavit*. (2)

Co-

(2) Aliqui putant columnam hanc Romanam esse duntaxat partem columnæ, de qua loquitur S. Hieronymus, superiorem, vel inferiorem: alii probabilius esse integram. Quæcumque sit, constat ex marmore cœruleis albisque maculis distincto: ejus longitudo habet pedes duos: diametros pedem unum in parte inferiori, & octoni pollicis crassitudinem in parte superiori, cui annexus est ferreus anulus, sontium manibus post tergum vinctis religandis accommodatus, ut corpus totum flagellis ac virgis pateret. Vide Lambertinum De Serv. Dei Beatif. & Beat. Canoniz. lib. 4. part. 2. cap. 10. num. 21.

Corona ex quo ſpinarum genere contexta erat?

℟. Id ambigitur inter peritiſſimos. Nam alii ex ſpinis, quæ circa Hieroſolymam naſci ſolerent; alii ex rhamno; plerique ex juncorum marinorum acuminibus quaſi ſpinis prælongis contextam putant. Hoc poſtremum teſtatur S. Anſelmus Cantuarienſis, ſeu alius auctor Dialogi de Paſſione Domini. Ait enim cap. 7. *Hæc Corona non fuit de ſpinis, ſed de juncis marinis, qui habent acutiores aculeos, quam veræ ſpinæ*. Conſentit Gulielmus Durandus in Rationali Divinorum Officiorum lib. 6. cap. 77. §. 17. *Corona fuit de juncis marinis, ſicut etiam vidimus in theſauris Regis Francorum, quorum acies non minus ſpinis duræ ſunt & acutæ*. Franciſcus Suarez eamdem ſententiam habet in 3. part. D. Thomæ tom. 2. diſputat. 35. ſect. 3. *Qualis autem fuerit illa corona, & quales ſpinæ, ex quibus fuit contexta, communiter fertur fuiſſe ex juncis, qui habent oblongas & acutas ſpinas duriores terreſtribus, & ita indicant ſpinæ illæ, quæ in Eccleſia aſſervantur*. Sed Martinus de Rio, qui perinde ac Durandus, Pariſienſem illam coronam ſe vidiſſe teſtatur, Lect. 9. de Paſſione apud Lambertinum aſſerit, ſpinas ejus *nil quidquam cum juncis marinis commune habere*. (3) Itaque hoc unum certo ſcimus, *coronam de ſpinis* a militibus impoſitam capiti Jeſu.

Bar. ad an. 34. §. 80.

Qua

(3) De Feſtis D. N. Jeſu Chriſti part. 1. §. 255. pag. 111.

Qua forma contexta erat?

℞. Instar pilei, ut totam superiorem capitis partem tegeret, non instar vittæ, ut frontem duntaxat ac tempora cingeret. Docet id S. Vincentius Ferrerius serm. 64. Feria VI. Parasceves §. 3. *Et plectentes coronam de spinis marinis, quæ acutiores, & longiores spinas habent ceteris spinis, capiti ejus imposuerunt, quæ eum in capite in septuaginta duobus locis crudeliter vulneravit. Nam erat ad modum pilei, ita quod undique caput tegeret, & tangeret, ita ut aculei ossa penetrarent.* Quod idem significare videtur S. Brigitta lib. 4. Revelat. cap. 40. *Corona spinea capiti ejus arctissime imposita est, quæ ad medium frontis descendebat.* (4)

Pag. 223.

Expone nunc formam Crucis.

℞. Ut salutiferæ Crucis forma cognoscatur, prius sciendum est ex Gretsero lib. 1. de Cruce cap. 1. & Lipsio, pariter lib. 1. de Cruce cap. 6. 7. 8. 9. Crucem aliam esse *simplicem* unico constantem ligno, cui sontes vel clavis insiguntur, vel funibus alligantur: aliam *compositam*, quæ ex duplici ligno obliquato construitur. Rursus hanc dividi in *decussatam*, *commissam*, & *immissam*.

(4) Gretserus lib. 1. de Cruce cap. 12. *De numero spinarum nihil Scriptura, aut veteres Patres tradunt, licet aliqui dicant fuisse duas & septuaginta, alii plures, alii pauciores. Sed res hæc incerta est: hoc constat, satis multas fuisse, cum ex illis integra corona fuerit contexta.* Idem docet Suarez in 3. part. D. Thomæ tom. 2. disputat. 35. sect. 3.

ſam. *Decuſſatam*, ut patet ex nomine ipſo, conſtare lignis duobus decuſſatis in ſimilitudinem Græcæ litteræ & Latinæ X, qualis fuiſſe dicitur Crux, in quam S. Andreas Apoſtolus actus eſt. *Commiſſam* fieri, cum ligno erecto brevius alterum atque tranſverſum in ipſo vertice ita committitur, ut nihil emineat, cujus ſimilitudinem habet littera majuſcula Græcorum Tau, & Latinorum T. *Immiſſam* demum hanc eſſe †, in qua ſtipes ſupra lignum tranſverſum eminet. Quibus poſitis habendum eſt pro certo, Chriſtum neque *ſimplici*, neque *decuſſatæ* affixum fuiſſe, ſed *commiſſæ*, vel *immiſſæ*.

Quinam ex Sanctis Patribus docent, Chriſtum affixum Cruci commiſſæ, *& quinam* immiſſæ?

℞. *Commiſſæ* affixum ſentire videntur Tertullianus & Hieronymus, qui litteram Græcam Tau, & Latinam T Crucis ſpeciem exhibere ſcribunt. Tertulliani verba ſunt in libro 3. contra Marcionem cap. 22. *Ipſa eſt littera Græcorum Tau, noſtra autem T ſpecies Crucis*. (5) Hieronymi in commentariis ad cap. 9. Ezechielis: *Antiquis He-* Pag. 354.
bræorum litteris, quibus uſque hodie utuntur Samaritani, extrema Tau littera Crucis habet ſimilitudinem. Id quod ſcripſit etiam S. Paulinus Epiſcopus Nolanus epiſt. 24. ad Severum his verbis: Alias 2.
Chri-

(5) Nicolaus Rigaltius in annotat. ad hunc locum Tertulliani: *Hoc ipſum imitati videntur Patres noſtri, dum, ut in Miſſalibus antiquis initio Canonis in littera T ubi legitur*: Te igitur clementiſſime Pater, *ſolent pictam exhibere Crucem Chriſti, in cujus hodie locum ſucceſſit ipſa Crucis imago pagina proxime præcedenti*.

Christus non multitudine, nec virtute legionum, sed jam tum in Sacramento Crucis, cujus figura per litteram Græcam T numero trecentorum exprimitur, adversarios Principes debellavit. (6) Cruci vero *immissæ* suffixum putant, qui quatuor fuisse Crucis extremitates seu fines censent, S. Justinus in Dialogo cum Tryphone §. 91. pag. 188. S. Irenæus l. 2. adversus hæreses cap. 42. Damascenus lib. 4. de Fide Orthodoxa cap. 12. Sedulius lib. 3. atque ut alios omittam a Gretsero lib. I. de Cruce cap. 3. recensitos, S. Augustinus in Psal. 103. serm. 1. §. 14. *Erat latitudo, in qua porrectæ sunt manus: longitudo a terra surgens, in qua erat corpus infixum: altitudo ab illo devexo ligno sursum quod eminet: profundum, ubi fixa erat Crux*. Qui etiam tractatu 118. in Joan. §. 5. *Alta est in cacumine, quo transversum lignum sursum versus exceditur*.

Est ne via & ratio aliqua conciliandi Patres istos inter se?

℞. Viam monstrat Innocentius III. summus Pontifex, Nicephorus Callistus, & auctor Glossæ in Clementinam de summa Trinitate, & Fide Catholica. Innocentius serm. 1. habito in Concilio Oecum. XII. Lateranensi IV. ita loquitur: *T est ultima littera Hebraici Alphabeti exprimens formam Crucis, qualis erat antequam Domino Crucifixo Pilatus titulum superponeret*. (7) Nicephorus lib. 8. cap. 29. Dominicæ Crucis inventionem nar-

(6) Vide Muratorii dissertationem 21. quæ est *de Cruce Nolana*, & exstat tom. 1. Anecdotorum pag. 210.
(7) Apud Labbeum tom. XI. Conc. part. 1. pag. 133.

narrans, *Tres*, inquit, *sparsim disjectæ Cruces*, & *tabula præterea alba inventa, in qua diversis litteris Pilatus Regem Judæorum scripserat, eaque supra caput Christi collocata in morem columnæ crucifixum illum Judæorum Regem esse promulgarat*. Auctor demum Glossæ affirmat, *Tabulam supra Crucem loco quarti brachii fuisse*. Quæ si ita sunt, facile Patres inter se conciliantur. Nimirum qui Crucem Christi litteræ T similem, atque ideo *commissam* faciunt, Crucem a tabula seu titulo instar columnæ Cruci imposito sejunctam describunt: qui vero dicunt eam habuisse quatuor extremitates seu fines, ac proinde *immissam* fuisse, Crucem cum tabula superposita conjungunt, & de utraque simul loquuntur. (8)

Numquid insuper spectat ad formam Crucis?

℞. Spectat lignum medio stipiti annexum, de quo Justinus, Irenæus, ac Tertullianus memorant. Justinus in Dialogo cum Tryphone §. 91. *Unicornis cornua nemo dicere aut demonstrare possit in alia re aut figura inveniri, nisi in ea, quæ Crucem exhibet. Rectum enim unum lignum est, a quo summa pars in cornu attollitur, cum adaptatum fuerit aliud lignum, & utrimque extrema, veluti cornua uni adjuncta cornu, apparuerint. Et illud, quod in medio figitur, ut ei insideant, qui crucifiguntur, ipsum etiam veluti quoddam cornu eminet*, Pag. 188.

&

(8) S. Isidorus in Judic. cap. 5. *Notandum vero est, quod iste trecentorum numerus* (militum Gedeonis) *in* T *littera continetur, quæ Crucis speciem tenet: cui si super transversam lineam id, quod in Cruce eminet, addetur, non jam Crucis species, sed ipsa Crux esset*.

& cornu speciem exhibet cum aliis cornibus conformatum, & fixum. Irenæus lib. 2. adver. Hæreses cap. 42. *Ipse habitus Crucis fines & summitates habet quinque. Duos in longitudine, & duos in latitudine, & unum in medio, in quo requiescit, qui clavis affigitur.* Tertullianus lib. 1. ad Nationes cap. 12. *Pars Crucis, & quidem majus est omne robur, quod de recta statione defigitur. Sed nobis tota Crux imputatur, cum antenna scilicet sua, & cum illo sedilis excessu.* Idem adversus Judæos cap. 10. & adversus Marcionem lib. 3. cap. 18. *In antenna navis, quæ Crucis pars est, extremitates cornua vocantur; unicornis autem, media stipitis palus.* Gregorius vero Turonensis, qui anno Christi 573. annis amplius trecentis post Tertullianum floruit, tabulæ affixos Christi pedes narrat lib. 1. de Gloria Martyrum cap. 6. *In stipite erecto foramen factum manifestum est. Pes quoque parvæ tabulæ in hoc foramen insertus est: super hanc vero tabulam tamquam stantis hominis sacræ affixæ sunt plantæ.* Non dissimilia sunt verba illa Innocentii III. serm. 1. de uno Martyre: *Fuerunt in Cruce Domini ligna quatuor; stipes erectus, & lignum transversum: truncus suppositus, & titulus superpositus.* His & talibus auctoribus usi præter *sedile* etiam ὑποπόδιον *suppedaneum* Cruci aptatum fuisse, docent aliqui: alii *suppedaneum* tantummodo admittunt existimantes, rem unam & eamdem esse, quamvis non eisdem verbis a laudatis Patribus memoratam: & rursus alii, rejecta Gregorii sententia, *sedile* duntaxat agnoscunt eminens *ut cornu*, quod certe non habet formam tabulæ, sed potius ligni palo infixi, cui, ut ait S. Justinus, ἐποχοῦνται οἱ σαυρούμενοι, *insidentes* ve-

vehuntur Crucifixi. In tanta dissensione sapientum exactam Dominicæ Crucis formam cogimur ignorare.

Ex quo ligno constabat?

℞. In diversis diversa lego. (9) In re dubia me inter eos poni malo, qui cum Justo Lipsio, & Angelo Rocca ex una tantum ligni specie, & quidem quercu compactam fuisse opinantur. (10) Primum quia viri fide digni affirmant, sanctissimi ligni frusta, quæ pluribus in locis hodie coluntur, (11) quercus speciem referre: deinde quia

P cre-

(9) Auctor Glossæ in Clementinam I. de sum. Trin. & Fide Catholica: *Fertur etiam Crux quatuor genera lignorum habuisse, scilicet cedrum in stipite, palmam in palo per longum, cupressum in ligno ex transverso, olivam in tabula super Crucem loco quarti brachii; & datur versus:*
Ligna Crucis sunt palma, cedrus, cupressus, oliva.

Auctor Collectaneorum, quæ Bedæ perperam adjudicantur, pag. 495. tom. 3. *Crux Domini de quatuor lignis facta est, quæ vocantur Cupressus, Cedrus, Pinus, & Buxus. Sed Buxus non fuit in Cruce, nisi in tabella de ligno illo supra frontem Christi fuit, in qua conscripserunt Judæi titulum*: Hic est Rex Judæorum. Joannes Cantacuzenus in *Assert. contra Mahumetanos* apud Vincentium Ludovicum Gotti in Veritate Religionis Christianæ tom. 4. part. 2. cap. 27. §. 1. num. 2. pag. 127. ponit Cupressum in summo, Pinum in transverso, Cedrum in imo.

Lipsius lib. 3. de Cruce cap. 13. hæc *curiose magis dicta arbitratur, quam vere*; & Gretserus lib. 1. de Cruce cap. 6. concludit, *incertum esse, ex quo ligno Crux Domini confecta fuerit.*

(10) Lipsius lib. 3. de Cruce cap. 13. pag. 672. tom. 3. Rocca de particula Sanctissimæ Crucis cap. 2. pag. 257. tom. 1.

(11) S. Cyrillus Hierosolymitanus catech. 10. §. 19. *San-*

crebra & frequens in Judæa olim fuerit, atque etiam nunc sit arbor illa, & verisimile videatur, Cruces ex obvio & prompto aliquo ligno & robusto ad sustinenda corpora fabricatas. Hinc Proba Falconia doctissima, & spectatissima femina, Hieronymo, Augustino, Chrysostomo æqualis, & illorum epistolis ad eam missis notissima, in Centone de Fidei nostræ mysteriis ex Virgilii carminibus contexto cap. 34.

Bibl. Patr. tom. 5. pag. 1226.

Ingentem quercum decisis undique ramis
Constituunt.

Quæ erat ejus magnitudo?

℞. Vix equidem ausim affirmare, quod quidam auctores sunt, eam quindenos pedes altam fuisse, octonos latam: tum quia nullam apud antiquos Patres hujus rei mentionem invenio: tum quia, ut docet Baronius in annot. ad Martyrologium VII. Idus Aprilis, *altiores cruces* parabantur duntaxat *eminentioris status* ac fortunæ viris, qualem profecto nec Judæi, nec Romani Christum

Sanctum Crucis lignum, quod ad hodiernum usque diem apud nos conspicitur, ac per eos, qui fide impellente ex eo frusta decerpunt, orbem fere totum hinc jam opplevit. Idem supra dixit catech. 4. §. 10. & repetit infra catech. 13. §. 4.

S. Paulinus epist. 31. alias 11. *Crux in materia insensata vim vivam tenens ita ex illo tempore innumeris pæne quotidie hominum votis lignum suum commodat, ut detrimenta non sentiat, & quasi intacta permaneat, quotidie dividua sumentibus, & semper tota venerantibus.* Vide Baronium ad an. 326. §. 50. & Natalem Alexandrum Hist. Eccl. sæculo IV. cap. 6. art. 12. pag. 219. tom. 4. ubi confutat Rivetum improbantem ea, quæ S. Cyrillus narrat.

stum Dominum habebant, sed *fabri filium*, *& fabrum*: tum etiam quia nec Christus verberibus, & multa sanguinis effusione debilitatus ac pæne confectus, nec Simon Cyrenæus fessus de via Crucem hujusmodi ferre potuisset, præsertim si fuit ex quercu, arbore valde gravi & ponderosa. Itaque crediderim non excessisse magnitudinem Crucis ordinariam, atque ex earum genere fuisse, quæ vulgaribus hominibus parari consueverant. (12)

Matth. XIII. 55. Marc. VI. 3.

Quid de inventione Crucis narrant veteres Patres?

℞. S. Cyrillus in epist. ad Constantium Imperatorem §. 3. ita narrat: *Ac tempore quidem Deo amicissimi ac felicis recordationis Constantini Patris tui salutare Crucis lignum in Hierosolymis est repertum, divina gratia viro pietatem recte quærenti hoc largiente, ut absconditos sanctos locos inveniret.* Fusius rem exponit S. Ambrosius in oratione de obitu Theodosii §. 43. & 45. *Venit ergo Helena, cœpit revisere loca sancta, infudit ei Spiritus, ut lignum Crucis requireret. Accessit ad Golgotha, & ait: Ecce locus pugnæ; ubi est victoria? Quæro vexillum salutis, & non invenio.... Aperit itaque humum, decutit pulverem, tria patibula confusa reperit, quæ ruina contexerat, inimicus absconderat. Sed non potuit obliterari Christi triumphus. Incerto hæret: hæret ut mulier, sed certam indaginem Sanctus Spiri-*

Bar. ad an. 326. §. 42. 43. 44.

Pag. 1209. tom. 2.

(12) Erant aliquando Cruces adeo humiles, ut Crucifixi quadrupedum ferarum morsibus peti possent. Legitur id de Blandina martyre apud Eusebium lib. 5. cap. 1. Vide Lipsium de Cruce lib. 3. cap. 11. & Gretserum pariter de Cruce lib. 1. cap. 7.

ritus inspirat, eo quod duo latrones cum Domino crucifixi fuerint. Quærit ergo medium lignum. Sed poterat fieri, ut patibula inter se ruina confunderet, casus inverteret. Redit ad Euangelii lectionem, invenit, quia in medio patibulo prælatus titulus erat: Jesus Nazarenus Rex Judæorum. *Hinc collecta est series veritatis, titulo Crux patuit salutaris. Hoc est, quod petentibus Judæis Pilatus respondit:* Quod scripsi, scripsi, *id est non ea scripsi, quæ vobis placerent, sed quæ ætas futura cognosceret, non vobis scripsi, sed posteritati, propemodum dicens: Habeat Helena, quæ legat, unde Crucem Domini recognoscat.* Etiam S. Chrysostomus ex titulo recognitam Crucem Salvatoris docet hom. 84. in Joannem. Rufinus autem lib. 1. Hist. Eccl. cap. 8. & Theodoretus lib. 1. cap. 18. cognitam putant ex miraculo repente sanatæ mulieris, quæ erat morti proxima; Paulinus epist. 31. & Sulpitius Severus lib. 2. Hist. Sacr. cap. 34. ex miraculo mortui contactu ejus ad vitam revocati: Sozomenus vero lib. 2. cap. 1. & Nicephorus lib. 8. cap. 29. ex utroque. (13)

Pag. 432.

Quo

(13) Partem sanctissimæ Crucis, ac Titulum Romam detulit Helena, ac reposuit in Ecclesia inde appellata *Sanctæ Crucis in Hierusalem*. Titulus latuit mille circiter annos *in altiore pariete testudinis dictæ Ecclesiæ*, ut ait Alexander VI. in Constitutione anno 1496. edita, in eo inclusus vel ab ipsa Helena, vel a Valentiniano III. qui anno 425. Imperium occepit. Inventus autem est sub Innocentio VIII. anno 1492. in capsula plumbea cum inscriptione hac: *Hic est Titulus veræ Crucis*. Erat autem hujusmodi tabella lignea longitudinis unius palmi cum dimidio, in quam incisa erant verba hæc rubro colore notata: *Jesus Nazarenus Rex Judæor* corroso *um*. Vide Constitutionem 4. Alexandri VI. supra memoratam tom. 1. Bul-

Quo anno inventa est?

℟. Anno Christi 326. proximo post Concilium Nicænum Œcumenicum I. Imperii Constantini Magni 21. Silvestri Pontificis 13. Id satis apparet ex Chronico Eusebii, & ex Sozomeno, qui lib. 2. cap. 1. refert, eodem ferme tempore, quo memoratum Concilium dimissum est, Crucem ab Helena inventam fuisse. (14) Bar. ad an. 326. §. 42.

1. Bullarii, Baronium ad an. 326. §. 49. Spondanum ad an. 1492. §. 7. & Honoratum Nicquetum in Historia Tituli Crucis lib. 1. cap. 23. 24. 25, & 26.

(14) Tertullianus De Corona militis cap. 3. *Ad omnem progressum atque promotum, ad omnem aditum & exitum, ad vestitum & calceatum, ad lavacra, ad mensas, ad lumina, ad cubilia, ad sedilia, quacumque nos conversatio exercet, frontem signaculo terimus.*

S. Cyrillus Hierosolymitanus Catech. 4. §. 14. *Ne Christi Crucem erubescamus, sed etiam si alter abscondat, tu palam in fronte obsigna, ut Dæmones regium signum intuentes procul fugiant tremebundi. Fac vero hoc signum, dum manducas & bibis, sedes, recubas, exsurgis, loqueris, ambulas, verbo dicam, in omni negotio.* Vide Petavium tom. 5. Theologic. Dogmat. lib. 15. cap. 10. & Annotat. ad S. Epiphanium pag. 57. Durantum de ritibus Eccl. Cath. lib. 1. cap. 6. & lib. 2. cap. 45.

Micrologus de Ecclesiasticis Observationibus cap. 55. pag. 488. tom. 18. Bibl. Patrum: *Eusebius Papa a B. Petro trigesimus secundus constituit, ut omnes Christiani Inventionem S. Crucis V. Nonas Maji solemniter celebrarent.*

Joannes Fronto in annotat. ad Kalendarium Romanum pag. 170. *Hic tertia Maji nulla mentio Inventionis S. Crucis. Antiquam hanc celebritatem credit Pamelius ob illa, quæ ait Micrologus: sed qui animum adverterit ad ea, quæ dicit Micrologus, videbit, ad fabulam eum alludere. Hujus etiam nulla mentio apud Græcos. Itaque non nisi post annum a Christo 720. cœpit celebrari.*

Reperti ne eodem tempore etiam Clavi?

℞. Etiam. Ambrosius enim postquam narravit Crucem ab Helena repertam, ita statim ait loco citato §. 47. *Quæsivit etiam Clavos, quibus crucifixus est Dominus, & invenit*. Quod item apud Gregorium Turonensem lib. 1. de Gloria Martyrum cap. 6. scriptum legimus: *Speciosi omnique metallo nobiliores Dominicæ Crucis clavi, qui beata membra tenuerunt, ab Helena Regina post ipsius sanctæ Crucis inventionem reperti sunt.*

Pag.1211.

Bibl. Patr. tom. 11. Pag. 832.

Quot fuerunt?

℞. Constat inter omnes, nec pauciores, quam tres, nec plures fuisse, quam quatuor. Sed quaternarius numerus doctissimis sapientissimisque magis placuit, utpote receptior apud antiquos. Gregorius enim Turonensis, quem proxime nominavi, hæc habet: *Clavorum Dominicorum gratia, quod quatuor fuerint, hæc est ratio, duo sunt affixi in palmis, & duo in plantis*. Hoc idem sentit Innocentius III. Pontifex Maximus serm. 1. de uno martyre. Ejus testimonio utitur Lucas Tudensis lib. 2. adversus Albigenses cap. 11. *Quatuor*, inquit, *clavos in Domini corpore fuisse fixos magnus ille Dei Vicarius, Ecclesiæ Doctor, & hæresum persecutor Innocentius III.*

Bar. ad an. 34. §. 118.

Bibl. Patr. tom. 25. pag. 224.

Bollandus die 3. Maji pag. 365. *Merito Joannes Fronto censuit, tale Festum* (Inventionem Sanctæ Crucis) *post annum 720. celebrari cœpisse, id est inter universalis Ecclesiæ Festa communia numerari.*

III. teſtatur dicens: Fuerunt in Paſſione Domini quatuor Clavi, quibus manus affixæ ſunt & pedes affixi. *Et poſt pauca*: Duos, *inquit*, pedes & duas manus quatuor clavis debet configere Chriſtianus. *Quid hac auctoritate clarius? Quid his verbis verius, quæ a throno Dei, hoc eſt a Romana Eccleſia per os ſacrum cunctorum Patris Innocentii exierunt?* Eſt etiam in Revelationibus S. Brigittæ, Chriſtum Dominum quatuor clavis crucifixum fuiſſe, lib. 1. cap. 10. lib. 2. cap. 6. & lib. 7. cap. 15. (15)

Quis fuit horum Clavorum uſus?

℟. Helena, ut ſupra laudatus Ambroſius auctor eſt, *de uno clavo frenos fieri præcepit, de altero diadema intexuit: unum ad decorem, alterum ad devotionem vertit. Miſit filio Conſtantino diadema. Miſit & frenum. Utroque uſus eſt Conſtantinus. In vertice corona, in manibus habena*. Rufinus vero lib. I. cap. 8. non Helenam, ſed Conſtantinum

(15) Baronius ad an. 34. §. 118. *De Chriſto Domino noſtro antiquiores imagines quatuor ipſum affixum clavis repræſentant, nempe ſeorſum ſingulis pedibus ſingulis confixis clavis. Sed aliam ſententiam de tribus clavis recentior probavit uſus*. Franciſcus Quareſmius de Vulneribus Chriſti tom. 2. lib. 1. cap. 9. ſect. 5. probat eos, qui clavos quatuor fuiſſe, ſect. vero 6. eorum argumenta infirmat, qui tres fuiſſe contendunt.

Gretſerus lib. 1. de Cruce cap. 20. *Nec quidquam pietati officit, tribus ne an quatuor clavis Chriſtus crucifixus venerantium oculis ſubjiciatur, dummodo pax & concordia animorum inconcuſſa permaneat, utpote in controverſia nec a Sacris Litteris, neque a Conciliis, neque a Doctoribus Eccleſiæ definita. Nam quod Innocentius III. quatuor clavos deprædicat; id ut Concionator e pulpito, non ut Judex ſupremus ex Apoſtolica Cathedra decernendo facit*.

Clavos in frenum & coronam vertendos curasse prodit, quæ verborum discrepantia rei & facti veritatem non turbat. Sunt hæc Rufini verba: *Clavos quoque, quibus corpus Dominicum fuerat affixum, portat ad filium, ex quibus ille frenos composuit, quibus uteretur ad bellum, & ex aliis galeam nihilominus belli usibus aptam fertur armasse*. Perinde ac Rufinus, etiam Ambrosius *Frenos* primo loco scripserat, at postea scripsit *Frenum*, & *Habenam*. *Frenum* pariter habet Cyrillus Alexandrinus ad cap. 14. Zachariæ, & Gregorius Turonensis lib. 1. de Gloria Martyrum cap. 6. qui tamen in eo non probatur, quod ait, ex duobus clavis frenum confectum fuisse. Itaque Ambrosio & Cyrillo magis credens, quam Gregorio Turonensi, qui sexto Christi sæculo vixit, illud affirmo, ex clavo uno frenum fabricatum, ex altero coronam, quæ galeæ speciem superne referebat, galeam propterea a Rufino appellatam. *Tertius*, ut refert memoratus Gregorius Turonensis, *projectus est in fretum* ad sedandos motus maris Adriani. Quamquam, quod recte animadvertit Gretserus lib. 1. de Cruce cap. 93. *forte non tam demersus est in mare, quam immersus. Vix enim credibile fit, Helenam tanto thesauro, & solatio tam se, quam alios penitus privare voluisse*. Quod significasse videtur Gregorius ipse scribens paullo ante: *Provida Regina condolens excidia miserorum, unum ex quatuor clavis deponi jubet in pelagus*. *Quartum*, ut narrat idem paucis interjectis, *asserunt esse defixum in capite statuæ Constantini* Constantinopoli. (16) Sed

(16) Est hic integer Gregorii Turonensis locus lib. 1. de

Sed qui id asserunt recentiores Græci mendaces esse inveniuntur. Nam Socrates, qui omnium primus de statua hac scripsit lib. 1. cap. 17. meminit quidem de particula Dominicæ Crucis inclusa in ea: at de Clavo capiti ejus inserto nihil prorsus dicit, quamvis mox loquatur de Clavis ab Helena repertis & ad Constantinum filium missis. Cedrenus quoque in Compendio historiarum pag.

234.

de Gloria Martyrum cap. 6. *Speciosi autem omnique metallo nobiliores Dominicæ Crucis clavi, qui beata membra tenuerunt, ab Helena Regina post ipsius sacræ Crucis inventionem reperti sunt: & de duobus quidem frenum Imperatoris munivit, quo facilius, si adversæ gentes restitissent Principi, hac virtute fugarentur. De quibus non est ignotum, Zachariam vaticinasse Prophetam.* Erit, *inquit*, quod in os equi ponitur, sanctum Domini. *Eo enim tempore Adriaticum mare magnis fluctibus movebatur, in quo tam frequentia erant naufragia & demersio hominum, ut Vorago navigantium diceretur. Tunc provida Regina condolens excidia miserorum, unum ex quatuor clavis deponi jubet in pelagus, confisa de Domini misericordia, quod sævas fluctuum commotiones facile posset opprimere. Quo facto redditur mare quietum, tranquillaque deinceps navigantibus flabra præstantur. Unde usque hodie nautæ sanctificatum mare venerantur, & cum ingressi fuerint, jejuniis, orationibus, & psalterio vacant. Clavorum ergo Dominicorum gratia, quod quatuor fuerint, hæc est ratio: duo sunt affixi in palmis & duo in plantis: & quæritur, cur plantæ affixæ sint, quæ in Cruce sancta dependere potius visæ sunt quam stare. Sed in stipite erecto foramen factum, manifestum est. Pes quoque parvæ tabulæ in hoc foramen insertus est: super hanc vero tabulam tamquam stantis hominis sacræ affixæ sunt plantæ. Quæritur etiam, quid de his clavis fuerit factum. Duo sunt, quos supra diximus aptatos in freno; tertius projectus in fretum: quartum asserunt esse defixum in capite statuæ Constantini, quæ civitate, ut ajunt, tota excelsior esse suspicitur, scilicet ut tota, cui eminet munitione salutis, quodam modo galea coronata esset.*

234. statuam illam describens, nullam facit Clavi mentionem. Similiter Nicephorus lib. 7. cap. 49. ubi singillatim recenset *Reliquias* sub ejus basi repositas, Clavum nullum memorat, eodemque modo silet lib. 8. cap. 29. ubi partem Crucis eidem statuæ insertam, & Clavos quosdam ab Helena ad Constantinum missos, narrat. Quamobrem aliis *pluribus & antiquioribus*, ut ait Gretserus, *magis credendum est, qui clavum vel in diademate, vel in galea ipsius Constantini positum affirmant. Etsi fortassis corona seu galea coronata statuæ imposita ad illius, quam gestare solebat Imperator, similitudinem fuerit effecta.*

Quamdiu clavi & frenum Constantinopoli fuerunt?

℟. Usque ad annum Christi 550. asservatos esse Constantinopoli, certum affirmo. Nam Vigilius summus Pontifex, cum esset in ea Urbe, pollicitus est Justiniano Imperatori, se damnaturum Tria Capitula jurans *per virtutem sanctorum Clavorum, & per virtutem sancti Freni*. (17) *Datum est hoc juramentum quinto decimo die mensis Augusti, Indictione XIII. Imperii Domini Justiniani XXIV. novies post Consulatum Basilii*, quæ Chronologicæ no-

(17) Refertur hoc jusjurandum a Stephano Baluzio in addendis ad Concilium V. Oecumenicum tom. 1. novæ Collectionis pag. 1544. Tria autem illa Capitula in eo jurejurando fuisse dicuntur hæc: *Theodorum Mopsuestenum cum scriptis suis; & Epistolam, quæ dicitur Ibæ; & Conscripta Theodoreti contra orthodoxam fidem, & contra XII. Capitula sancti Cyrilli dicta*. De tribus Capitulis diximus in annotat. 3. & 11. ad vitam Vigilii Pontificis LXI. in Vitis Pontificum Romanorum descriptis a nobis.

notæ respondent anno Christi 550. ut a viro doctissimo Antonio Pagio animadversum est. Post annum hunc a Græcis ad Latinos translati sunt, fortasse per Gregorium illum Magnum, quem Constantinopoli Apocrisarii munere functum apud Constantinum Tiberium Augustum, *magnis donatum muneribus*, *nempe sacrosanctis Reliquiis*, Romam rediisse, docet Baronius ad an. 586. §. 25. Ad an. 550. §. 11.

Quot nunc apud Latinos coluntur?

℟. Quinque & viginti numerat vir eruditissimus Justus Fontaninus in dissertatione de Corona Ferrea Langobardorum anno 1717. Romæ edita, cap. 13.

I. *Romæ in Basilica S. Crucis in Hierusalem.*
II. *Modoetiæ in Basilica Præcursoris.*
III. *Mediolani in Æde Metropolitana.*
IV. *Turni ad lacum Larium.*
V. *VI. VII. Venetiis in Basilicis Patriarchali, Ducali, & Clarissarum.*
VIII. *Torcelli in Æde Antoniana.*
IX. *Spoleti in templo sancti Salvatoris.*
X. *Anconæ in Cathedrali Basilica.*
XI. *Senis in nosocomio sanctæ Mariæ de Scala.*
XII. *Apud Collenses in Tuscia.*
XIII. *Neapoli in cœnobio Sanctæ Patritiæ.*
XIV. *Catinæ in Sicilia.*
XV. *Apud Hispanos in Æde Laurentiana Escorialensi.*
XVI. *Carpentoracti.*
XVII. *XVIII. Lutetiæ in ædibus Sancti Dionysii, & Carmelitarum.*

XIX.

XIX. Treviris.
XX. Tulli Leucorum.
XXI. Aquisgrani.
XXII. Coloniæ Agrippinæ.
XXIII. Viennæ Augustæ.
XXIV. Apud Andecenses monachos in Bavaria.
XXV. Norimbergæ.

Qua ratione adeo auctus clavorum numerus?

℞. Alii alio modo auctum existimant, at simul docent singulis clavis jure a Fidelibus honorem tribui. Lucas Tudensis, qui anno 1236. claruit, lib. 2. adversus Albigenses cap. 11. *Omnibus*, inquit, *pie deferimus, licet tantum quatuor clavi fixi fuerint in corpore Redemtoris. Potuerunt enim per partes dividi, vel Crucis compages in transverso ligno, & Titulo fuerunt clavis ferreis colligatæ: qui omnes consecrati sunt ipso Dei Filio in Cruce pendente, & merito a Fidelibus cunctis devotissime adorantur. Non enim decipitur justus in Catholica Fide fundatus, nec amitteret mercedem suam, si loco vivifici Ligni, vel Clavorum Christi, a ministris Ecclesiæ aliquid aliud sibi oblatum devotione Fidei, ut lignum, vel ferrum, fuerit amplexatus.* Non longe abest ab hac sententia Baronius ad annum 326. §. 54. *Forte accidit, ut ex aliquo clavorum Christi modica singulis accesserit ferri portio, vel potius deperditis antiquioribus rem testantibus monumentis, clavi illi, quibus compacta sunt ligna sanctissimæ Crucis, crediti ipsi fuerint, quibus Christi membra cruci fuerunt infixa: nisi forte alicubi accidit, ut clavus aliquis inter sacras reliquias asservatus, quo mystica*

Bibl. Patr. tom. 25. pag. 225.

mem-

membra Christi, nempe martyr quispiam crucifixus est, idem unus ex ipsis Christi clavis fuerit existimatus. Quidquid sit, fides (quod ait Ambrosius) purgat facinus: cum nemo Fidelium ferrum colat, sed Christi potius passionem veneretur & adoret in ferro. Baronium, quod attinet ad postremam partem, sequitur Gerardus Joannes Vossius in Harmonia Euangelica lib. 2. cap. 7. §. 35. *Quia Christus in membris suis sæpe sit crucifixus. Nempe ea loquendi forma, qua Christus ipse Saulo dicebat*: Cur me persequeris? Act. IX. 4. Cornelius Curtius de Clavis Dominicis cap. 6. suspicatur, ex Urbe Syriæ Beryto per varias orbis plagas clavos eos divisos esse, quibus Christi imago ab Judæis veteri odio & furore percitis crucifixa est, ut legere licet Act. 4. Concilii Nicæni II. Oecumenici VII. (18)

De Lancea quid habes dicere?

℞. Lancea eodem tempore & loco, quo Crux & Clavi, a S. Helena inventa est, si credere libet

(18) Apud Labbeum tom. 7. Conc. pag. 744. & apud S. Athanasium tom. 2. pag. 345. §. 4.

Huc referri potest, quod de Reliquiis Sanctorum ait Suarez in 3. part. D. Thomæ tom. 1. disputat. 55. sect. 2. *Supposita dicta approbatione* (Pontificis vel Episcopi) *absolute adorari possunt absque explicita conditione: tum quia in rebus humanis non est major certitudo requirenda, & periculum formalis erroris, ut ita dicam, nullum est, cum in ratione formali adorandi non possit esse error, in qua ratione virtute continetur conditio errorem excludens: tum etiam quia si interdum materialiter erretur, nulla erit culpa, cum bona fide & prudenti modo procedatur. Et pie credendum est, non permissurum Deum hujusmodi errorem in hoc publico cultu.* Vide Justum Fontaninum in dissertat. de Corona Ferrea cap. 13. §. 5.

bet Andreæ Cretensi Episcopo, qui septimo Christi sæculo vixit. Scribit enim, illam simul cum aliis instrumentis passionis Christi defossam esse. (19) Beda, seu alius cap. 2. de locis sanctis hæc habet: *Lancea militis inserta habetur in Cruce lignea in porticu Martyrii*, id est in Ecclesia sancti Sepulcri, *cujus hastile in duas intercisum partes a tota veneratur civitate*. Anno 1092. reperta est Antiochiæ in Templo Principis Apostolorum, S. Andrea Apostolo illam manifestante Sacerdoti cuidam Massiliensi. Antiochia Hierosolymam, atque inde Constantinopolim, quo tempore Godefridus Bullionius hanc Urbem cepit, translata est. Imperator Balduinus II. ærarii inopia compulsus ejus cuspidem, & spongiam, qua potus Christo in Cruce sitienti oblatus, simul cum filio Venetis oppigneravit pro magna pecuniæ vi. Utramque S. Ludovicus IX. Francorum Rex Imperatoris concessu redemtam in Regio sacello Lutetiæ condidit. (20) Quod reliquum erat Lanceæ ferrum, ser-

Pag. 363. tom. 3.

(19) Orat. in Venerabilem Crucis exaltationem, quæ est apud Gretserum de Cruce tom. 2. pag. 74. & 75. *Postquam a morte in Cruce vitæ & mortis Dominus tribus post diebus revixit, invidiæ stimulis agitati Judæi, & timore perculsi, ne quid ex venerabilibus & sacris passionis illius instrumentis, Judæis quidem in vindictam, Christianis autem in tutelam reservaretur, depositum thesaurum in ima terra defoderunt, crucem intelligo, & omnia, quæ ad crucem pertinent, clavos, lanceam, & titulum a Pilato scriptum, crucique affixum.*

(20) Jacobus Philippus Bergomensis in supplem. Chronici lib. 13. ad an. 1246. *Balduinus cum ægre se ab hostibus tueretur, ærarii inopia compulsus Venetis proprium filium ob æs mutuo acceptum pignore dedit, partemque Lanceæ, Spongiamque Christi eadem sub conditione tradidit. Quas post-*

ſervatum Conſtantinopoli in Eccleſia S. Joannis. Hoc Mahumetes II. Urbe anno 1453. capta, una cum theſauro Imperatoris, Reliquiis Sanctorum, & ornamentis Eccleſiarum cuſtodiri juſſit, & Bajazethes ejus filius ac ſucceſſor anno 1492. per Legatum muneri miſit Innocentio VIII. a quo in Æde Vaticana repoſitum eſt. (21)

poſtea Ludovicus Francorum Rex, cum ipſe Balduinus redimere non poſſet, ab ipſis Venetis, Balduino permittente, redemit, & in Franciam perduxit. Porro illam Lanceæ partem fuiſſe cuſpidem, docet Stephanus Infiſſura apud Raynaldum ad annum 1492. §. 16. teſtimonio Legati ipſius Bajazethis: *Et cuſpis ejus eſt apud Regem Franciæ, prout ipſe magnus Turca nunciavit Papæ per prædictum ejus Oratorem.* Vide Quareſmium de vulneribus Chriſti tom. 2. lib. 1. cap. 11. ſect. 9. & 10.

Spongia *hodie ſummo honore aſſervatur Romæ in Baſilica Lateranenſi.* Baronius ad an. 34. §. 126. Auctor libelli de locis ſanctis cap. 2. apud Bedam tom. 3. pag. 364. ait, illam ſua ætate fuiſſe Hieroſolymis in Calice Domini reconditam.

(21) Vide Baronium ad an. 1098. §. 16. Spondanum ad an. 929. §. 2. & ad an. 1492. §. 8. Raynaldum ad annum eumdem §. 15. Gretſerum lib. 1. de Cruce cap. 96. & Lambertinum De Serv. Dei Beatif. & Beat. Canoniz. lib. 4. part. 2. cap. XIV. num. 13. 15. XXII. 2. XXIV. 7. 55. XXX. 6. 14.

CAP.

CAP. XVI.

De Christi resurrectione, & ascensu ejus in Cælum.

Quando Christus resurrexit.

Matth. XXVIII. 2. 6. Bar. ad an. 34. §. 169.

℟. TErtio a morte die, qui fuit Dominicus, vigesimus septimus Martii, summo mane; quo tempore Christi anima, quæ ad inferos descenderat, corpori iterum conjuncta est: atque ita is, qui triduum mortuus fuerat, egressus e sepulcro clauso & obsignato, custodibus, quos attonitos obstupefecerat pavor, nihil videntibus, ad vitam, ex qua moriens discesserat, rediit, & surrexit. (1)

Quomodo dicis tertio die resurrexisse?

Bar. ad an. 34. §. 177.

℟. *Scripturarum usitatissimo loquendi modo, quo a parte totum intelligitur*, ut lib. 3. de consensu Euangelist. cap. 24. §. 6. scribit Augustinus, cujus verba explanans S. Thomas 3. part. quæst. 51. art.

(1) S. Augustinus in Psal. 54. §. 18. *Vespere Dominus in Cruce, mane in Resurrectione, meridie in Ascensione*. Et epist. 55. cap. 13. §. 23. *Dies Dominicus non Judæis, sed Christianis resurrectione Domini declaratus est, & ex illo habere cœpit festivitatem suam*. Et tract. 120. in Joan. §. 6. *Una Sabbati, quem jam diem Dominicum propter Domini resurrectionem mos Christianus appellat*.

Quamvis anima Christi a corpore discesserit, numquam tamen divinitas vel ab anima, vel a corpore separata est.

art. 4. ad 1. *Ita scilicet*, inquit, *quod unam noctem, & unam diem accipiamus pro uno die naturali* (qui a nocte media ad mediam extenditur), *Et sic primus dies computatur ab extrema parte sui, qua Christus in sexta feria est mortuus & sepultus. Secundus autem dies est integer cum viginti quatuor horis nocturnis & diurnis: nox autem* (seu noctis pars) *sequens pertinet ad tertium diem*. Quamobrem præclare S. Leo serm. *69*. cap. 2. *Ne turbatos discipulorum animos longa mœstitudo cruciaret, denunciatam tridui moram tam mira celeritate breviavit, ut dum ad integrum diem pars primi novissima, & pars tertii prima concurrit, & aliquantulum temporis spatio decideret, & nihil dierum numero deperiret*. (2) De Resurrectione 1.

Q *Quid*

(2) S. Augustinus de doctrina Christiana lib. 3. cap. 35. §. 50. *Hoc modo locutionis, quo significatur a parte totum, etiam illa de resurrectione Christi solvitur quæstio. Pars enim novissima diei, quo passus est, nisi pro toto die accipiatur, id est adjuncta etiam nocte præterita; & nox, in cujus parte ultima resurrexit, nisi totus dies accipiatur, adjuncto scilicet die illucescente Dominico, non possunt esse tres dies & tres noctes, quibus se in corde terræ prædixit futurum*. Matth. XII. 40.

Eadem habet lib. 1. Quæstionum Euangelicarum quæst. 7. Et lib. 4. de Trinitate cap. 6. §. 10. *Ipsum autem triduum non totum & plenum fuisse, Scriptura testis est: sed primus dies a parte extrema totus annumeratus est, dies vero tertius a parte prima & ipse totus, medius autem inter eos, id est secundus dies absolute totus viginti quatuor horis suis, duodecim nocturnis & duodecim diurnis. Crucifixus est enim primo Judæorum vocibus hora tertia, cum esset dies sexta Sabbati. Deinde in ipsa cruce suspensus est hora sexta, & spiritum tradidit hora nona. Sepultus est autem, cum jam sero factum esset, sicut sese habent verba Euangelii, quod intelligitur in fine diei. Unde libet ergo incipias, etiamsi alia ratio reddi potest, quomodo non sit contra Euangelium Joannis, ut hora tertia ligno suspensus* in-

Quid traditum est a Patribus de hora resurrectionis?

℞. Tres fuerunt de hora resurrectionis Christi sententiæ Patrum antiquorum. Una eorum, qui negarent, eam hominibus notam esse; in qua sententia fuit etiam S. Hieronymus epist. 150. ad Hedibiam quæst. 6. *Angelum autem*, inquit, *non putemus idcirco venisse, ut aperiret sepulcrum Domino resurgenti, & revolveret lapidem, sed postquam Dominus resurrexit hora, qua ipse voluit, & quæ nulli mortalium cognita est.* (3) Altera eorum, qui-

Pag. 804.

intelligatur, totum diem primum non comprehendis. Ergo a parte extrema totus computabitur, sicut tertius a parte prima. Nox enim usque ad diluculum, quo Domini resurrectio declarata est, ad tertium diem pertinet.... Ab hora mortis usque ad diluculum resurrectionis horæ sunt quadraginta, ut etiam ipsa hora nona connumeretur. Cui numero congruit etiam vita ejus super terram post resurrectionem in quadraginta diebus.... A vespere autem sepulturæ usque ad diluculum resurrectionis triginta sex horæ sunt... Nox tota cum die toto, & nocte tota.

Manet in eadem ratione S. Hieronymus in cap. 2. Jonæ pag. 137. & in cap. 12. D. Matthæi pag. 23.

S. Isidorus Pelusiota lib. 1. epist. 114. & lib. 2. epist. 212. pag. 35. & 220. varie copioseque disputat *De tribus diebus sepulturæ Domini*.

(3) S. Chrysostomus in Matth. hom. 90. pag. 745. *Post resurrectionem venit Angelus. Qua igitur de caussa venit Angelus, & abstulit lapidem? Propter mulieres: ipsæ enim eum viderant in sepulcro. Ut igitur eum resurrexisse credant, vident sepulcrum corpore vacuum. Ideo lapidem abstulit, ideo etiam terræ motus factus est, ut surgerent & a somno excitarentur. Venerunt enim, ut corpus ungerent, ac noctu ista fiebant, & verisimile erat quasdam etiam obdormivisse.*

Inter mulieres, quæ *venerunt, ut corpus ungerent*, fuisse

quibus videretur, Christus resurrexisse hora proxima post noctem mediam, seu hora noctis septima; in qua sententia Gregorius Nyssenus, Cyrillus Alexandrinus, Victor Antiochenus, Euthymius fuerunt. Tertia eorum, qui censerent, resurrexisse diluculo, quod docent Cyprianus, Hilarius, Ambrosius, Augustinus, Augustini discipulus Prosper Aquitanicus, Leo Magnus, D. Thomas. Horum sententia receptior est. Neque enim alio modo ita commode dicta videri possunt verba illa D. Marci: *Surgens autem mane prima Sabbati apparuit primo Mariæ Magdalenæ.* (4) Cap. XVI. 9.

se *Mariam Deiparam credere consentaneum esse*, ait S. Gregorius Nyssenus Orat. 2. de resurrectione Domini, & cum eo consentit Sedulius lib. 5. ver. 23. pag. 1671.

Hoc luminis ortu
Virgo Parens, aliæque simul cum munere matres
Messis aromaticæ notum venere gementes
Ad tumulum, vacuumque vident jam corpore factum.

Id tamen sibi haud facile persuaderi posse, dicit Maldonatus in Matth. cap. XXVIII. 1. quod *videt, neminem Euangelistarum de ea mentionem fecisse.*

Suarez tom. 2. in 3. part. D. Thomæ quæst. 53. disputat. 46. sect. 2. putat, S. Hieronymum, aliosque Patres ei consentientes *exponi posse de hora & puncto indivisibili resurrectionis Christi: hoc enim modo ignotum esse nobis tempus resurrectionis. Nam licet dicamus, Christum resurrexisse post inchoatam lucem diei Dominici, ignoramus tamen quantum temporis illius diei fuisset transactum.*

(4) Locus hic diligentissime tractatus est a Francisco Suarez tom. 2. in 3. part. D. Thomæ disputat. 46. sect. 2. & 3. Vide Augustinum Calmet in Matthæum cap. XXVIII. 2. & supra positam annotat. 2. pag. 241.

Qui revixerunt cum Christo, iis ne iterum moriendum fuit?

℞. *Duplex est opinio*, ait D. Thomas in 3. Part. quæst. 53. art. 3. ad 2. *Quidam enim asserunt, quod redierunt ad vitam tamquam non iterum morituri, quoniam magis illis esset tormentum, si iterum morerentur, quam si non resurgerent. Et secundum hoc intelligendum erit, sicut Hieronymus dicit super Matthæum, quod* non ante surrexerunt, quam resurgeret Dominus. *Unde & Euangelista dicit, quod* exeuntes de monumentis post resurrectionem ejus, venerunt in sanctam civitatem, & apparuerunt multis. *Sed Augustinus in epistola ad Euodium 164. cap. 3. §. 9. hanc opinionem commemorans dicit*: Scio quibusdam videri, morte Domini Christi jam talem resurrectionem præstitam justis, qualis nobis in fine promittitur. Qui si non iterum repositis corporibus dormierunt, videndum est, quomodo intelligitur Christus *primogenitus a mortuis*, si eum in illa resurrectione tot præcesserunt. Quod si respondetur, hoc esse dictum per anticipationem, ut monumenta illo terræ motu aperta intelligantur, cum Christus in Cruce penderet, resurrexisse autem justorum corpora non tunc, sed cum ille prior resurrexisset; illud adhuc restat, quod moveat, quomodo Petrus non de David, sed de Christo asseruit fuisse prædictum, carnem ejus non vidisse corruptionem, per hoc, quod apud eos erat monumentum David, & sic illos non convincebat, si corpus David ibi jam non erat: quia etsi ante in recenti sua mor-

Matth. XXVII. 53.

Ad Coloss. I. 18.

Act. II. 27. 29.

morte resurrexisset, nec caro ejus vidisset corruptionem, posset *nihilominus* illud monumentum manere: durum autem videtur, ut David non fuerit in illa resurrectione justorum, si eis jam æterna donata est, cujus Christus ex semine commendatur. Periclitabitur etiam illud, quod ad Hebræos de justis antiquis dicitur: *Ne sine nobis consummarentur*, si jam in illa resurrectionis incorruptione constituti sunt, quæ nobis perficiendis in fine promittitur. *Sic ergo Augustinus sentire videtur, quod resurrexerint iterum morituri. Ad quod etiam videtur pertinere, quod Hieronymus dicit super Matthæum, quod* sicut Lazarus resurrexit, sic & multa corpora Sanctorum resurrexerunt, ut Dominum ostenderent resurgentem: *quamvis hoc in sermone de Assumtione sub dubio relinquat.... rationes tamen Augustini multo efficaciores videntur*. (5) Cum Augustino consentiunt etiam Græci Patres, Chrysostomus hom. 40. in 1. ad Cor. & hom. 28. in epist. ad Hebræos, ac Theodoretus in eamdem epistolam cap. XI. 40. Quibus adde illud B. Virginis ad S. Brigittam: *Scias, quod nullum corpus humanum in cælo est, nisi corpus gloriosum Filii mei, & corpus meum*. (6)

Cap. XI. 40.

Pag. 690. & 1933.

Revel. l. 6. c. 94. l. 7. c. 26.

Q 3 Qui-

(5) Sermonem de Assumtione non esse D. Hieronymi, consentiunt hac ætate viri doctissimi.

(6) Ita docet ac sentit etiam Augustinus Calmet in Dissertatione de Resurrectione sanctorum Patrum præposita Euangelio D. Matthæi, quo itidem loco inquirit quinam illi fuerint, quando resurrexerint, qua forma & quo corporis habitu se conspiciendos præbuerint.

E contrario Pineda in Job cap. 19. ver. 25. num. 21. potius sequitur Patres illos, ac Interpretes, qui *censent eos, qui cum Christo surrexerunt, ad immortalem vitam fuisse*

Quinam primum resurrectionem Christi audiverunt?

℞. Feminæ omnium primæ, ut ait S. Augustinus Serm. 232. cap. 2. §. 2. *resurrexisse Dominum ab Angelis audiverunt:* (7) *feminæ viris nuntiarunt. Nam hoc est quod egit Dominus Jesus Christus, ut prius illum sexus femineus resurrexisse nuntiaret. Quia per sexum femineum cecidit homo, per sexum femineum reparatus est homo, quia Virgo Christum pepererat, femina resurrexisse nuntiabat.* Idem tract. 3. in Epist. Joannis §. 2. *Viris resurrectio ejus per feminas nuntiata est, ut contraria arte serpens vinceretur. Quia enim ille mortem primo homini per feminam nuntiavit, & viris vita per feminam nuntiata est.* Hilarius quoque in Matt. cap. 33. §. 9. similiter ait: *Ut quia a sexu isto cœpta mors esset, ipsi primum resurrectionis gloria & visus & fructus & nuntius redderetur.* Item Euthymius: *Mulieribus pro Apostolis usus est ad Apostolos, honorans*

se translatos. Hi a Tertulliano in libro de anima cap. 55. dicuntur *Appendices Dominicæ resurrectionis.*

(7) S. Hieronymus in Matthæum cap. 28. pag. 66. *Angelorum ministeria ab initio nativitatis ejus Deum probabant. Ad Mariam Gabriel venit: cum Joseph Angelus loquitur: idem pastoribus nuntiat: Angelorum postea auditur chorus dicentium:* Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. *Tentatur in solitudine, & post victoriam statim serviunt Angeli.* Tristatur in horto, etiam hoc addi poterat, præsto est Angelus consolator. *Nunc quoque Angelus venit custos sepulcri Dominici, & in vestitu candido signat gloriam triumphantis. Nec non ascendente ad Cælos Domino duo Angeli in Oliveti monte cernuntur pollicentes Apostolis secundum Salvatoris adventum.*

rans genus, quod ex ſerpentis ſeditione infame factum fuerat. (8)

Quibus viris reſurrectionem Domini feminæ nuntiarunt?

℞. Iis, quibus eam nuntiare ab Angelo juſſæ fuerant, Chriſti videlicet Diſcipulis, & nominatim Petro. Quoniam, ut animadvertit S. Gregorius hom. 21. in Euangelia, §. 4. *ſi hunc Angelus nominatim non exprimeret, qui Magiſtrum negaverat, venire inter Diſcipulos non auderet. Vocatur ergo ex nomine, ne deſperet ex negatione.* Theophylactus comment. in Marcum cap. 16. aliam ſubjicit cauſſam, quod primus erat Diſcipulorum. *Petrum*, inquit, *ab aliis Diſcipulis ut præcipuum ſegregat, ac ob excellentiam nominat illum præ aliis.* Eodem ſcilicet modo, quo Lucas in Actis Cap. I. 14. ex mulieribus, quæ erant *perſeverantes unanimiter in oratione*, unam tantum Mariam Matrem Jeſu proprio nomine appellat.

Matth. XXVIII. 7. Marc. XXI. 7.

Pag. 289.

Cui primum Chriſtus poſt reſurrectionem apparuit?

℞. Rupertus Abbas ſentit, apparuiſſe primum B. Mariæ Virgini matri ſuæ. Sic enim lib. 7. de divinis officiis cap. 25. ſcribit: *Redivivus Filius illi ante omnes fortaſſe mortales, materno Virginem non defraudans honore, victoriam ſuam annuntiavit; & dulcia carnis ſuæ vulnera, quam illa carnem de carne ſua carnem conceptam peperit, deoſculanda præbuit.*

Pag. 110.

(8) Enarratione in Euangelium S. Matthæi cap. 68. pag. 593. tom. 19. Bibliothecæ veterum Patrum.

buit. Quid ergo? repugnare videbitur Euangelio referenti, quod surgens *Jesus* primo Mariæ Magdalenæ apparuit? *Absit. (9) Sed omnibus (beatam virginem matrem excipimus) testibus præordinatis, quos solos nominare ad Euangelistas pertinuit, vel quos Christi resurrectionem annuntiare decuit. Numquid illam nuntiare decebat, ut verba ejus tamquam* deliramenta *viderentur ante Apostolos? Si enim extranearum verba feminarum visa sunt eis tamquam deliramenta, quomodo non magis matrem amore filii delirare crederent? Verissime ergo matri filius resurgens apparuit: sed illa ut ab initio cœperat, ita & nunc* conservabat omnia verba hæc conferens in corde suo. *Quod si idcirco verum non videtur, quia nullus Euangelistarum scriptis hoc attestatur, consequens est, quod numquam post resurrectionem suam visus sit matri, quia quando, vel ubi apparuerit illi, nullus eorum edixit. (10) Sed absit hoc ab illo, qui in lege*

Marc. XVI. 9.

Luc. XXIV. 11.

(9) Primo ante omnes Mariæ Magdalenæ Christum apparuisse, negare videtur etiam D. Hieronymus. Ait enim epist. 16. pag. 122. *primam ante Apostolos* (non ante Mariam Virginem) *Christum videre meruisse resurgentem.*

(10) Eadmerus, seu Edmerus S. Anselmi Cantuariensis Archiepiscopi auditor & discipulus in libro de excellentia Virginis Mariæ cap. 6. *Si aliquis quærit, cur Euangelistæ non referant ipsum piissimum Dominum a morte resurgentem huic suæ dulcissimæ matri, ut ejus dolores mitigaret, primo ac præcipue apparuisse; dicimus, quod a quodam sapiente de hoc ipso sciscitantes audivimus. Ait ergo: Tanta esse scitur auctoritas narrationis Euangelicæ, ut nihil in ea dependens, nihil inane, nihil superfluum reperiatur: itaque si matri Domini, si Dominæ mundi ipse filius ejus ab infero resurgens scriberetur, sicut alii cuilibet, apparuisse, eamque de sua resurrectione docuisse; quis non tale scriptum superfluum duceret? reginam videlicet Cæli & terræ, omnisque creaturæ coæquaret illi vel illi, quibus ap-*

lege sua patrem & matrem honorare præcepit. Absit, inquam, ut matrem propter se doloris gladio transverberatam tam dura negligentia talis filius inhonoraverit. Neque vero scripsit hoc Rupertus, *nullo Patrum prælucente suffragio*, ut falso pronunciat Hyacinthus Serry exercitat. 60. §. 7. Præluxit S. Ambrosius lib. de Virginitate extremo cap. 3. *Vidit ergo Maria resurrectionem Domini, & prima vidit, & credidit. Vidit & Maria Magdalena, quamvis adhuc ista nutaret.* (11) Præluxit Poeta Sedulius, cu-

Exod. XX. 12. Matth. XV. 4.

Pag. 217.

apparuit, viro aut mulieri. Spiritus ejus in illa plene perfecteque quiescebat, qui sibi & esse illius, & facta ejus omnia luce clarius revelabat: & Euangelistæ scriberent tunc vel tunc illi talem ac talem semet exhibuisse. Exst. cum Operibus memorati S. Anselmi editis studio Gabrielis Gerberon.

(11) Viri doctrinæ fama præstantes Monachi Congregationis S. Mauri in hunc locum S. Ambrosii ita scribunt: *Adverte, Ambrosium aut labi memoria, quando contra expressum Marci cap. 16. vers. 9. testimonium Christum Magdalenæ secundo tantum loco apparuisse affirmat: aut piæ illorum opinioni subscribendum esse, qui, ut Estius ait, Dei genitricem hic in Maria volunt significatam.*

Auctor gravissimus atque doctissimus Franciscus Suarez tom. 2. in 3. part. D. Thomæ disputat. 49. sect. 1. *Nihilominus absque ulla dubitatione credendum est, Christum post resurrectionem primum omnium Matri suæ apparuisse. Quæ sententia ex ipsis terminis adeo est per se credibilis, ut fere sine controversia omnium Fidelium, & Doctorum animis insederit: atque ita docent omnes scriptores Catholici, qui hanc quæstionem attigerunt. Unde videtur hic fuisse perpetuus Ecclesiæ sensus, quia nullum reperimus initium, quando hoc cœperit in Ecclesia doceri. Et quamvis antiqui Patres id frequenter non asserant, non ideo est, quia contrarium sentirent (numquam enim hoc negarunt) sed quia solum enarrabant, quæ ab Euangelistis scripta sunt. Neque vero omnino desunt nobis antiquitatis vestigia & testimonia. Nam D. Ambrosius lib. 3. de Virginibus* (jux-

cujus hi versus sunt in lib. 5. Operis Paschalis ver. 362.

Quæ cum clarifico semper sit nomine mater,
Semper Virgo manet. Hujus se visibus astans
Luce palam Dominus prius obtulit, ut bona mater
Grandia divulgans miracula, quæ fuit olim
Advenientis iter, hac sit redeuntis & index.

Pag. 394. tom. 6. In eadem sententia est S. Bonaventura cap. 87. Meditat. vitæ Christi. Prorsus ut jure Baronius ad an. 34. §. 183. *Traditio per manus majorum ac per subsequentia sæcula ad posteros dilapsa testatur, eumdem Dominum nostrum apparuisse primum omnium san-*

(juxta antiquam editionem) *aliquantum a principio expresse id affirmat his verbis :* Vidit ergo Maria resurrectionem Domini, & prima vidit & credidit. Vidit & Maria Magdalena, quamvis adhuc ista nutaret. Hinc fit, ut ea saltem defensio mihi deesse non possit, quæ est ipsi Theologo Serry familiaris: ita accepi S. Ambrosium, ut acceperunt alii. Utitur enim defensione istiusmodi in Animadversionibus Anticriticis cap. I. pag. 12. 13. 15. 20. cap. II. pag. 23. cap. VI. pag. 50. cap. XI. pag. 82. 83. 84. 85. cap. XII. pag. 93. cap. XIII. pag. 95. cap. XIV. pag. 100. & in Mantissa, Animadversione 6. pag. 21.

Idem Serry cit. exercitat. 60. §. 7. numerat Cornelium Jansenium Episcopum Gandavensem inter eos, qui de prima Christi resurgentis apparitione Mariæ matri suæ facta *non ambigunt modo, verum etiam constantissime diffitentur*, aitque id illum asserere cap. 45. Concordantiarum.

Cap. 45. Concordantiarum nihil habetur hujusmodi, cap. autem 145. ita loquitur Jansenius : *Quamquam Dominus primo dicatur apparuisse Magdalenæ, pietas tamen non parum suadet, ut credamus, Dominum prius apparuisse dilectissimæ suæ Matri, licet eam prætermiserint Euangelistæ, quod ad confirmandam Filii resurrectionem inefficax esset Matris testimonium.*

ſanctiſſimæ genitrici Mariæ, *quod nemo pius*, *puto*, *negabit*. (12)

Quot

(12) Queſnellus in obſervatione ad Judicium Chrodoberti Turonenſis Epiſcopi de muliere adultera: *Scio Janſenium utrumque in hæc verba*: Apparuit primo Mariæ Magdalenæ; *ſcribere*, *hæc non obſtare*, *quia Dominus antea apparuerit beatiſſimæ Matri ſuæ*. Pietas non parum ſuadet, ut credamus Dominum prius apparuiſſe dilectiſſimæ ſuæ Matri. *Maldonatus in Cap.* 28. *Matth.* Merito, *inquit*, a Catholicis creditur, quamvis ſcriptum non ſit, Chriſtum primum omnium Matri ſuæ apparuiſſe. *Et infra*, Primum quidem Matri ſuæ apparuiſſe, non quod Euangeliſtæ factum dicant, ſed quod fieri decuerit, credendum eſt: nec eorum mihi placet diligentia, qui in hac opinione in animis omnium fere Catholicorum jam inhærente refutanda multum operæ conſumunt. *Quin* B. Matri ante omnes apparuerit, nemo dubitat, *inquit Toletus in Joan. cap.* 10.

Eſtius in Marcum cap. 26. pag. 484. *Non ignoro eſſe piam multorum perſuaſionem*, *Chriſtum poſt reſurrectionem primo omnium apparuiſſe dilectiſſimæ Matri ſuæ*. *Quæ opinio non prorſus eſt improbanda*. *Ita enim ſentire videtur Ambroſius lib.* 3. *de Virginibus*. *Hanc opinionem ſi recipimus*, *dicendum erit*, *Dominum primo apparuiſſe Mariæ Magdalenæ inter eos*, *qui reſurrectionis teſtes erant futuri*... *Quale eſt*, *ex quibuſdam rationibus congruentiæ velle probare*, *Chriſtum a morte redivivum primo ſuæ Matri apparuiſſe*; *cum Scriptura tam clare dicat*, *eum primo apparuiſſe Mariæ Magdalenæ*, *nec umquam alibi diverſum inſinuet*? *Quod ſi ſecundum hujuſmodi ratiunculas procedendum ſit*, *oportebit*, *ut Chriſtus etiam Matrem ſuam adhibuerit cœnæ noviſſimæ*, *eamque primo loco honoris cauſſa collocaverit*, *& ei primum corpus & ſanguinem ſuum diſtribuerit*, *ut bene argumentatur Heſſelius*. *Adde*, *quod Chriſtus voluerit iis primum apparere*, *qui conſolatione*, *aut confortatione fidei indigebant*, *ut Mariæ Magdalenæ*, *quæ valde diligebat*, *Petro*, *qui peccaverat*; *Diſcipulis aliis*, *qui dubitabant & ſcandalizati fuerant*. *At Mater Domini firma in fide & fortis in patientia his non egebat*. Num Eſtii ratio-

Quot numerantur ab Euangelistis Christi apparitiones?

℟. *Invenimus*, ait S. Augustinus lib. 3. de consensu Euangelistarum cap. 25. §. 83. *apud quatuor Euangelistas decies Dominum visum esse ab hominibus post resurrectionem. Semel ad monumentum mulieribus. Iterum eisdem regredientibus a monumento in itinere. Tertio Petro. Quarto duobus euntibus in castellum. Quinto pluribus in Hierusalem, ubi non erat Thomas. Sexto ubi eum vidit Thomas. Septimo ad mare Tiberiadis. Octavo in monte Galilææ secundum Matthæum. Nono, quod dicit Marcus*, novissi-
Cap. XVI. 14. me recumbentibus, *quia jam non erant in terra cum illo convivaturi. Decimo in ipso die, non jam in terra, sed elevatum in nube, cum in Cælum ascenderet, quod Marcus, & Lucas commemorant.* (13)

Ex-

tiones hæ potiores habendæ sint rationibus Ruperti Abbatis, aliorum judicium facio.

Fevardentius Annotat. in S. Irenæum lib. 5. cap. 31. pag. 492. *Non inficiatur Irenæus, eumdem* (Christum redivivum) *sanctissimæ Matri suæ Virgini Mariæ prius & privatim manifestum se fecisse, cum id ex veterum traditione sequentium sæculorum Patribus persuasissimum fuerit, & ante nos Hylaretus noster in Concionibus Paschalibus observavit. De hoc enim scripsit Ambrosius*: Vidit Maria (*Virgo*) *resurrectionem Domini, & prima vidit, & credidit.*

Casaubonus Exercitat. 16. §. 118. pag. 600. *B. Virgini Christum a resurrectione apparuisse omnium primæ, asserit Baronius ex veteri, ut ait, traditione. Neque ego sane velim contra tendere. Scio Sedulium Poetam id olim dixisse, postea alios.*

(13) *Rodulphus* De Vita Christi part. 2. cap. 81. *quatuor-*

Explica latius memoratas ab Augustino apparitiones.

℟. Christum Dominum ipso resurrectionis die quinquies apparuisse, docent S. Augustinus loco, quem modo indicavi, & S. Thomas 3. part. quæst. 55. art. 3. ad 3. Primum dedit se in conspectum Mariæ Magdalenæ ad sepulcrum ejus ploranti sub olitoris specie, ideoque habitus cultor horti, in quo erat sepulcrum, sed mox agnitus tamquam magister. Postea occurrit eidem Magdalenæ, aliisque mulieribus revertentibus a sepulcro Hierosolymam, quæ, cum singula Apostolis narrassent, vana narrare visæ sunt. Quod divino consilio factum existimo, ut Petro subinde nuntianti, sibi Christum apparuisse, tamquam summo Ecclesiæ universæ inter homines Antistiti ab Apostolis primum crederetur, & primus Apostolorum primus testis esset resurrectionis. (14) Eodem die vesperascente cælo, idem Christus Dominus *in alia effigie*, viatoris nimirum, se itineris socium adjunxit duobus Discipulis proficiscentibus Hierosolyma Emmauntem, estque ab iis cognitus in fra-

Marc. XXI. 9. Joan. XX. 15.

Matth. XXVIII. 9. Luc. XXIV. 10. 34. 35.

Marc. XVI. 12.

tuordecim fuisse dicit has Apparitiones, quarum decem tantum Euangelistas meminisse, putat. At Maldonatus in Cap. 28. Matthæi, *tredecim in Sacris Litteris Apparitiones se invenisse dicit*. Lambertinus De Serv. Dei Beatif. & Beat. Canoniz. lib. 3. cap. 50. §. 6.

(14) Euthymius in Marcum cap. 48. tom. 19. Bibl. Patrum pag. 614. *Sane his non est habita fides. Petro vero tamquam summo ac principi ceterorum creditum est: & ita duo, qui apud Lucam ab Emmaus reversi sunt, invenerunt Apostolos dicentes:* Surrexit Dominus vere, & visus est a Simone.

In Luc. XXIV. 30. Cap. XXIV. 13.

fractione panis, quem fuisse Eucharistiam, veteres Patres referente Calmeto docuerunt. (15) S. Lucas discipulorum alterum vocat Cleopham, qui ab

(15) Id *certum & exploratum non esse*, contendit Natalis Alexander epist. 34. Appendicis ad Tom. I. Theologiæ Dogmaticæ & Moralis.

Auctor Quæst. & Respons. ad Orthodoxos apud Justinum quæst. 116. pag. 490. *Si resurgens Dominus ex monumento linteos in sepulcro reliquit; quomodo illum post resurrectionem aut nudum apparuisse, aut aliunde vestimenta sumsisse, Scriptura non enarravit? Quod si nec aliunde amiculum sumsit, nec nudus his, qui eum tunc viderunt, apparuit; quomodo verum est vestimenta illum in sepulcro reliquisse?*

Resp. *Salvatoris quidem vestimenta milites, postquam illum crucifixere, partiti sunt, quæ autem cum eo in sepulcrum illata sunt, ad usum viventis idonea non erant. Quæ vero post resurrectionem Dominus vestimenta gestavit, ea vel creavit, vel aliunde sumsit, quemadmodum & pullum sumsit, cui insideret. Utrumque enim poterat, & creare, & aliunde sumere. Cum autem multa sint de Domino dicta, quorum historiam divina Scriptura non continet; necessario & Christi vestimenta cum in hoc numero ponenda sint; æquum non est ex tot rebus, quæ narratæ non fuerunt, de hac una caussam quærere, cur narrata non fuerit: neque ex eo quod narrata non fuerit, dubitatio conflanda de Domini vestimentis, sed ex ejus potentia fides Domini vestimentorum repetenda.*

D. Thomas 3. part. quæst. 55. art. 3. ad 2. *Incognitum est quibus in locis intermedio* (quadraginta dierum) *tempore corporaliter esset, cum hoc Scriptura non tradat, & in omni loco sit dominatio ejus*. Et art. 4. *Christus quibusdam ad credendum dispositis post resurrectionem apparuit in sua effigie. Illis autem in alia effigie apparuit, qui jam videbantur circa fidem tepescere. Unde dicebant:* Nos autem sperabamus, quia ipse esset redemturus Israel. *Unde Gregorius dicit in hom. 23. super Euang. quod* talem se exhibuit eis in corpore, qualis apud illos erat in mente: quia enim adhuc in eorum cordibus peregrinus erat a fide, ire se longius finxit, *scilicet ac si esset peregrinus*.

ab aliis S. Josephi frater, & Christi patruus, ab aliis vir Mariæ sororis Mariæ Virginis, & Christi avunculus fuisse creditur: (16) alterum, cujus nomen Lucas non expressit, Origenes lib. 2. contra Celsum §. *62*. appellat Simonem, S. Epiphanius hær. 23. §. *6*. Nathanaelem, S. Ambrosius in Lucam lib. 10. §. 173. Ammaonem, & Nicephorus lib. 1. cap. 34. Lucam ipsum fuisse, prodit contra Lucæ ipsius testimonium, qui Euangelii initio profitetur, se non esse ex numero Discipulorum, qui Christum viderunt. Jam vero *noctis exordio*, ut ait S. Augustinus lib. 3. de cons. Euang. cap. 25. §. 82. janua clausis ingressus est ad Discipulos, absente Thoma, in unum locum congregatos, eisque data prius pace concessit potestatem remittendi peccata, & Sacramentum Pœnitentiæ instituit, ut Lucas cap. XXIV. *36*. & Joannes cap. XX. 21. narrant. Octavo autem ab resurrectione die III. Nonas Apriles, ut idem Joannes refert, eosdem Discipulos foribus pariter occlusis adivit, ac Thomæ, qui tunc præsens aderat, vulnera tractanda offerens nostram fidem roboravit. (17) Se-

Pag.1541.

Cap. XX. 26.

(16) Apud Augustinum Calmet in Lucam cap. XXIV. 13. pag. 176. Cleophæ autem domum a Paula in Ecclesiam fuisse mutatam discimus ex S. Hieronymo epist. 27. cap. 3. *Repetitoque itinere Nicopolim, quæ prius Emmaus vocabatur, apud quam in fractione panis cognitus Dominus, Cleophæ domum in Ecclesiam dedicavit*. Quam dedicationem non Paulæ, sed Christo Eucharistiam celebranti tribuit Maldonatus in Lucam cap. XXIV. 45. quem sequitur Calmet in eundem Lucam ver. 29.

Latina Ecclesia Cleophæ memoriam colit die 25. Septembris, Græca die 13. Octobris.

(17) Chrysostomus in Joan. hom. 86. pag. 445. *Ut resurrectio crederetur, talem se exhibuit, & ut ipsum, qui cru-*

Septimo ostendit se ad mare Tiberiadis quatuor Apostolis Petro, Thomæ, Jacobo, & Joanni, item Nathanaeli, quem eumdem esse, ac Bartholomæum, falso rentur aliqui, (18) itemque duobus Discipulis, quos nominatim Joannes non memoravit. Cap. XXI. 1. Tum Petro ter interrogato, an diligeret se, Agnos & Oves pascendas verbis amplissimis commendavit, *quarum curam*, ut ait S. Chrysostomus Pag. 14. tom. 4. lib. 2. de Sacerdotio cap. 1. *tum Petro, tum Petri successoribus committebat*. Post hæc eumdem Matth. XXVIII. 16. in monte Galilææ, qui Ithabyrius seu Thabor dicitur, Discipuli undecim viderunt, quo pariter tempore *visum esse plus quam quingentis fratribus simul*, Epist. 1. cap. XV. 6. ut scribit Paulus ad Corinthios, censent interpretes, atque hanc omnium celeberrimam Domini manifestationem esse confirmant. Nonam describit Marcus cap. XVI. 14. verbis illis: *Novissime*, id est ipso quadragesimo die, ut explicat Augustinus loco citato §. 83. *recumbentibus illis unde-*

crucifixus fuerat, esse, & neminem alium pro eo resurrexisse, intelligas, propterea cum signis Crucis resurrexit, & manducavit: quod resurrectionis signum Apostoli plurimi fecerunt dicentes: Qui cum eo manducavimus & bibimus.

S. Augustinus de Civit. Dei lib. 13. cap. 22. *Fides Christiana de ipso Salvatore non dubitat, quod etiam post resurrectionem jam quidem in spiritali carne, sed tamen vera cibum ac potum cum Discipulis sumsit. Non enim potestas, sed egestas edendi ac bibendi talibus corporibus aufertur.*

S. Leo serm. 61. de Ascensione 1. cap. 3. *Ad sananda infidelium cordium vulnera clavorum & lanceæ erant servata vestigia: ut non dubia fide, sed constantissima scientia teneretur, eam naturam in Dei Patris consessuram throno, quæ jacuerat in sepulcro.*

(18) Lege Historiam nostram Apostolicam in S. Bartholomæo pag. 205.

decim apparuit; Et convescens, ut addit Lucas in Actis Apostolorum, *præcepit eis, ab Hierosolymis* Cap. I. 4. *ne discederent, sed expectarent promissionem Patris* Spiritum Sanctum, cujus virtute atque ubertate Idibus Maji ita confirmati sunt atque repleti, *ut* Act. *non solum illum haberent in se ipsis, sed & per im-* VIII. *positionem manuum suarum communicationem ejus cre-* 17. 18. *dentibus impertirent*, quemadmodum loquitur S. Cyrillus Hierosolymitanus catech. 14. §. 25. (19) Peracto convivio deduxit eos in Bethaniam, ac Luc. montem Olivarum, sexcentos viginti quinque pas- XXIV. sus ab Urbe dissitum, (20) unde cum prius eis 50. Act. I. 9. *elevatis manibus benedixisset*, videlicet fausta & felicia omnia precatus esset, eisdem videntibus in Cælum sublatus est III. Nonas Majas die Jovis *hora diei nona*, ut est in Chronico Paschali, Pag. 180.

R me-

(19) S. Chrysostomo in Acta hom. 1. pag. 451. vox Græca *συναλιζόμενος* non est *congregans in unum locum*, ut aliquibus placet, sed *convescens*, ut habetur in Vulgata. Inquit enim: καὶ οὐδὲ τούτῳ ἠρκέσθη, ἀλλὰ καὶ τράπεζαν προσετίθει· ὅπερ οὖν καὶ προϊὼν λέγει, καὶ συναλιζόμενος αὐτοῖς: *Ac neque hoc contentus fuit, sed & mensam apposuit: quod igitur & progressus dicit*: & convescens cum illis. Vide Suarez in 3. part. D. Thomæ tom. 2. disputat. 51. sect. 2.

D. Thomas 1. part. quæst. 51. art. 3. ad 5. *Quamvis in corpus Christi post resurrectionem cibus non converteretur, sed resolveretur in præjacentem materiam: tamen Christus habebat corpus talis naturæ, in quod posset cibus converti. Unde fuit vera comestio.*

(20) Josephus lib. 20. Antiquit. Judaic. cap. 8. §. 6. ait, *montem Olivarum e regione Urbis situm quinque abesse stadia*: stadia autem quinque conficiunt passus 625. cum singula passus 125. complectantur.

meridie, ut tradit ex Augustino discipulus ejus S. Prosper Aquitanicus. (21)

Præ-

(21) S. Chrysostomo in Acta hom. 3. pag. 467. *videntur hæc in Sabbato gesta fuisse:* at hujusmodi opinio repugnat traditioni Ecclesiæ, quæ Christo in Cælum ascendenti honorem habet die quadragesimo ab ejus resurrectione.

Christum Dominum benedixisse Apostolis suis adhibito Crucis signo, opinantur aliqui. Eo inclinare videtur sententia Hieronymi in Esaiam cap. 66. pag. 226. & 227. *Et ponet in eis signum, quod in Ezechiele principio sub Tau litteræ Hebraicæ interpretatione monstratur. Hoc nobis ad Patrem ascendens Dominus dereliquit, sive in nostris frontibus posuit, ut libere diceremus:* Signatum est super nos lumen vultus tui, Domine.

Verba S. Prosperi sunt hæc sent. 204. alias 203. pag. 572. *Vigor fidei Christianæ tribus temporibus initiatur, vespere, mane, & meridie. Vespere enim Dominus in cruce, mane in resurrectione, meridie in ascensione.*

S. Augustinus in Psal. 90. serm. 2. §. 8. *Sublatus est Christus in manibus Angelorum, quando assumtus est in Cælum, non quia si non portarent Angeli, ruiturus erat; sed quia obsequebantur Regi.* Idem de Civit. Dei lib. 18. cap. ultimo 54. *Post quadraginta dies ascendit in Cælum: post decem dies, id est quinquagesimo post suam resurrectionem, misit Spiritum Sanctum... per Idus Majas.* Ex his vides, Christum III. Nonas, seu die 5. Maji in Cælum ascendisse. Ab hoc enim die ad Idus Majas dies decem numerantur.

S. Thomas 3. part. quæst. 57. art. 1. ad 4. *Dicit quædam Glossa, quod quia per quadraginta horas mortuus fuerat, quadraginta diebus se vivere confirmavit.*

Qui Christum ascendentem in Cælum spectaverant, *adorantes*, ut ait Lucas cap. XXIV. 52. *regressi sunt in Hierusalem cum gaudio magno*, Græce, ut est apud Maldonatum in hunc locum, ϗ αὐτοὶ προσκυνήσαντες αὐτόν. & ipsi cum adorassent eum. *Non legimus, nisi hoc loco Christum a discipulis suis adoratum. Nam etsi Deum esse credebant, tamen quia solum in eo videbant hominem, tamquam cum homine versabantur. Nunc demum adorant, cum*

Præter has sunt ne aliæ Christi apparitiones?

℞. Est illa certe, quam inter alias D. Paulus epist. 1. ad Corinthios cap. XV. 7. memorat verbis his: *Deinde visus est Jacobo. Non tunc autem primum accipere debemus visum esse Jacobo, sed aliqua alia propria manifestatione singulariter,* ut interpretatur S. Augustinus lib. 3. de consens. Euangel. cap. 25. §. 85. Sane cum Paulus Jacobum nominatim perinde ac Cepham seu Petrum exprimat, satis significat, sicut Petro, ita Jacobo singulariter Christum apparuisse. Quando autem apparuerit, haud ita certo constat. Quidam dicunt apparuisse ipso die resurrectionis summo mane, propterea quod, ut Hieronymus de Script. Ecclesiasticis ex Euangelio secundum Hebræos refert, Jacobus jurasset, *se non comesturum panem ab illa hora, qua biberat Calicem Domini, donec videret eum resurgentem a mortuis.* Sed hac ratione rejecta, D. Thomas lect. 1. in memoratum Pauli locum ait, *dicendum, quod ideo singulariter Christus apparuit Jacobo, quia specialem devotionem Jacobus ad Christum habuit.* Et ex verbis Augustini modo recitatis liquet, apparitionem hanc factam esse post eas, de quibus Paulus antea fecerat mentionem. (22)

Bar. ad an. 34. §. 211.

In Jacobo pag. 266.

Pag. 86. tom. 16.

R 2 Qua

... *cum in Cælum ferri vident, coacti re ipsa confiteri Deum, quem ante sola fide confitebantur. Extorquet ab illis nunc adorationem rei evidentia.*

(22) Fuit hic Jacobus Alphæi cognomento *Parvus* seu *Minor*, frater Domini, Episcopus Hierosolymorum. Vide nostram Historiam Apostolicam pag. 238. & 243.

Qua potissimum de re cum discipulis egit in istis apparitionibus?

℞. *De Regno Dei*, ut ait Lucas in Actis Apostolorum cap. I. 3. non Cælesti solum, æternaque beatitate, qua illi donandi erant post exantlatos in evulganda ejus doctrina labores: sed etiam de Ecclesia, quam fundare jam cœperat, rebusque ad ipsam pertinentibus. Etenim quemadmodum scribit S. Cyprianus extremo libro de Idolorum vanitate: *Apparuit discipulis suis talis, qualis & fuerat, & agnoscendum se videntibus præbuit, simul vinctus & substantiæ corporalis conspicuus, ad dies quadraginta remoratus est, ut de eo ad præcepta utilia instrui possent, & discerent, quæ docerent.*

Christus ascendens in Cælum reliquit ne pedum suorum vestigia?

℞. Id testatur in primis auctor libelli de locis Hebraicis in Actis Apostolorum apud S. Hieronymum, quem libellum Scaliger & Erasmus valde probant. *Mons Oliveti*, inquit, *ad Orientem Hierosolymæ, torrente Cedron interfluente, ubi ultima vestigia Domini humo impressa hodieque monstrantur. Cumque terra eadem quotidie a credentibus hauriatur: nihilominus tamen eadem sancta vestigia pristinum statum continuo recipiunt. Denique cum Ecclesia, in cujus medio sunt, rotundo schemate & pulcherrimo opere conderetur, summum tantum cacumen, ut perhibent, propter Dominici corporis meatum nullo modo contegi & concamerari potuit: sed tran-*

Pag. 377. tom. 8.

transitus ejus a terra ad cælum usque patet apertum. Similia in sua sacra historia lib. 2. cap. 33. sic tradit Sulpitius: *Illud mirum, quod locus ille, in quo postremum institerant divina vestigia, cum in Cælum Dominus nube sublatus est, continuari pavimento cum reliqua stratorum parte non potuit. Siquidem quæcumque applicabantur, insolens humana suscipere terra respueret, excussis in ora apponentium sæpe marmoribus. Quin etiam calcati Deo pulveris adeo perenne documentum est, ut vestigia impressa cernantur. Et cum quotidie confluentium fides certatim Domino calcata diripiat, damnum tamen arena non sentit, & eadem adhuc sui speciem velut impressis signata vestigiis terra custodit.* S. Paulinus quoque Nolanus Episcopus epist. 31. ad Severum §. 4. eadem scribit. Augustinus vero in Joan. tract. 47. §. 4. *Ibi sunt*, inquit, *vestigia ejus, modo adorantur, ubi novissime stetit, unde ascendit in Cælum.* Quod Augustinus sæculo quarto, & quinto, id postea dixit auctor libelli de locis Sanctis cap. 7. Pag. 366. seu Beda is fuerit, seu quispiam alius. Quare tom. 3. Casaubono exercitat. 16. §. 154. *Miraculum de* Pag. 678. *sanctis Domini vestigiis pristinum statum continuo recipientibus, quidquid homines molirentur, propter consensum tot scriptorum, & in his magni Hieronymi, qui fuit oculatus testis, fide videtur dignissimum.* Illa igitur ad verbum impleta est Zachariæ vati- Cap. cinatio: *Et stabunt pedes ejus in die illa super* XIV. 4. *montem Olivarum, qui est contra Hierusalem ad Orientem.* (23)

(23) Eusebius de vita Constantini lib. 3. cap. 41. scribit, locum ascensionis Christi fuisse in montis vertice: & cap. 43. subjungit ibi fuisse speluncam, in quam abductos a

Quinam spectarunt Christum ascendentem in Cælum?

Cap. XVI. 14. 19. ℞. Undecim Apostoli, ut Marcus narrat, qui præter hos nullum memorat. Si quis alios addere velit, maxime vero ejusdem Christi matrem Mariam Virginem, non ausim repugnare. Illud admoneo, nullam hujus rei mentionem aut in Sacris Litteris, aut in sanctis Patribus, quod sciam, inveniri. Nec illud prætereundum censeo, alienos esse a veritate, qui in commentariis ad cap. I. Act. Apost. scribunt, Christi ascendentis spectatores ac testes fuisse numero centum viginti notatos his verbis: *Erat autem turba hominum quasi centum viginti*. Hoc enim loco sermo est de iis, qui

a Christo discipulos arcanis mysteriis initiatos esse, λόγος ἀληθὴς ἔχει, *traditio vera habet*.

Synopsis Criticorum in Act. cap. 1. pag. 1395. A monte Oliveti) *Inde ergo Christus in Cælum ascendit: idque primo quia hic inchoavit passionem suam in horto sudans, a Juda proditus, captus: hic sæpe oravit & pernoctavit, Luc.* 21. *&* 22. *Secundo ut in conspectu impiæ Hierosolymæ gloriose ascenderet. Erat enim hic mons tantæ altitudinis, ut inde pæne omnes Urbis plateæ conspicerentur. At Christus dicitur* eduxisse eos in Bethaniam, & inde elatus in Cælum, Luc. 24. v. 50. *Resp. Hæc non discrepant. Nam Bethania erat pars montis, in ejus descensu sita.*

Narrant, qui loca sancta perlustrarunt, vestigia Christi versa esse in Occidentem, ideoque Christum in Cælum ascensurum ad Occidentem spectasse.

Simile quid *Deus Optimus Maximus indulsit Justinæ Virgini Patavinæ Protomartyri nostræ, cujus genibus & digitis marmora alioqui durissima cessere; velut Veneti ostendunt, & nos alias ostendebamus in vetere columna, quæ temere, ne dicam impie, in alios usus concessit*. Laurentius Pignorius in Symbolis Epistolicis Epist. 10. ad Cæsarem Nighesolam.

qui convenerant ad electionem Matthiæ in locum Judæ proditoris. (24)

Quando cœptum est celebrari festum Ascensionis?

℟. Initio sæculi quinti ab universa Ecclesia celebrabatur, teste Augustino, & quidem die quadragesimo ab resurrectione Christi, ut a nobis celebratur, quod docet S. Leo serm. 71. cap. 1. & Augustinus ipse serm. 267. cap. 3. §. 3. ubi festum hoc vocat *Quadragesimam*, id est festum diei quadragesimæ. (25) Libro quinto Constitutionum

(24) S. Augustinus epist. 205. ad Consentium cap. 1. §. 2. *Quæris*, utrum nunc corpus Domini ossa & sanguinem habeat, aut reliqua carnis lineamenta. *Quid si adderes*, utrum etiam vestimenta, *non ne augeretur quæstio?.... Nam si vestis Israelitarum per tot annos in eremo sine tritura esse potuit, si morticina pellis calciamentorum tamdiu sine labe duravit, potest ubique Deus quorumlibet corporum per quantum voluerit tempus incorruptam protendere qualitatem. Ego proinde Domini corpus ita in Cælo esse credo, ut erat in terra, quando ascendit in Cælum. Dixerat autem discipulis, ut in Euangelio legimus* (Luc. XXIV. 39.) *de sua resurrectione dubitantibus, & illud, quod videbant, non corpus, sed spiritum esse putantibus:* Videte manus meas & pedes: palpate & videte, quia spiritus ossa & carnem non habet, sicut me videtis habere. *Sicut eorum, cum esset in terra, contrectatus est manibus; sic eorum est, cum iret in Cælum, deductus aspectibus. Ibi vox Angelica sonuit:* Sic veniet, quemadmodum eum vidistis euntem in Cælum. (Act. I. 11.) *Fides adsit, & nulla quæstio remanebit.*

(25) Idem S. Augustinus epist. 54. cap. 1. §. 1. *Illa autem, quæ non scripta, sed tradita custodimus, quæ quidem toto terrarum Orbe servantur, dantur intelligi vel ab ipsis Apostolis, vel plenariis Conciliis, quorum est in Ecclesia saluberrima auctoritas, commendata atque statuta retineri, sic-* ut

Apostolicarum cap. 19. statuitur celebrandum die Jovis feria hebdomadæ quinta. (26) Sæculo, quo Beda seu alius auctor libelli de locis sanctis vivebat, celebrabatur magno lucernarum apparatu, quæ tota nocte ardebant in Ecclesia Ascensionis, *ut non illustrari tantum, sed & ardere mons & supposita loca viderentur.* (27)

Cap. 7. pag. 366. tom. 3.

Sunt ne alia gesta Christi præter ea, quæ narrant Euangelistæ?

℟. *Sunt & alia multa, quæ fecit Jesus*, inquit S. Joannes, *quæ si scribantur per singula, nec ipsum* ar-

Cap. XXI. 25.

ut quod Domini Passio, & Resurrectio, & Ascensio in Cælum, & Adventus Spiritus Sancti anniversaria solemnitate celebrantur, & si quid aliud tale occurrit, quod observatur ab universa, quacumque se diffundit, Ecclesia.

S. Bernardo serm. 2. in Festo Ascensionis §. 1. pag. 918. dicitur *Consummatio & adimpletio reliquarum solemnitatum, & felix clausula itinerarii Filii Dei.*

Festa Nativitatis, Epiphaniæ, & Transfigurationis Domini instituta fuisse sub exitum sæculi IV. scribit Spanhemius part. 2. Theologic. Oper. pag. 925.

(26) Durandus in Rationali Divinorum Officiorum lib. 4. cap. 6. §. 21. *Primitiva Ecclesia observabat quintam feriam, & fiebat in ea processio in memoriam Dominicæ Ascensionis, sed multiplicatis Sanctorum festivitatibus, sublata est solemnitas quintæ feriæ, & ejus processio per Agapitum Papam in Dominicam translata est, ut a populo tunc ad Ecclesiam conveniente simul & solemniter valeat celebrari, ut propter hoc dies Jovis dicatur vulgariter cognata diei Dominicæ, quia videlicet antiquitus par solemnitas fuit utrique.*

(27) Ecclesiam hanc in monte Oliveti Helena condidit: matris suæ magnificentiam aureis argenteisque ornamentis & aulæis auxit Magnus Constantinus, referente Eusebio lib. 3. de vita ejusdem Constantini cap. 43. Vide Baronium ad an. 326. §. 39.

arbitror mundum capere posse eos, qui scribendi sunt, libros. Quæ verba secundum Hieronymum in Matth. cap. 21. significant, Christi gesta, si singula scripta essent, superatura legentium fidem, & secundum Augustinum in Joan. tract. 124. §. 8. *legentium capacitatem*, qui tamen e vestigio subjungit, S. Joannem locutum per superlationem seu hyperbolem, quæ figura etiam *in nonnullis aliis divinis litteris invenitur*. (28)

(28) S. Philastrius Brixiæ Episcopus hær. 106. pag. 78. *Dominus, quæ in uno anno gessit & docuit, hæc sola præcepit conscribi. Nam quæ ante facta sunt ab eo ac dicta primis triginta annis*, scripta non sunt *secundum beatum Joannem, qui dicit mundum non capere posse, si universe scriberentur, quæ fecerat*. S. Gaudentius proximus Philastrii successor tract. 3. pag. 249. *Post illud baptisma, quod pro nobis in Jordane susceperat, usque ad Passionis suæ diem unius anni tempus impletur; & ea tantum scripta sunt in Euangeliis, quæ in illo anno vel docuit, vel fecit, nec ipsa tamen omnia. Sic enim dicit Euangelista Joannes:* Multa quidem & alia signa fecit Jesus in conspectu discipulorum suorum (*eorum quippe, quos post baptismum scribitur elegisse*) quæ non sunt scripta in hoc libro. *De his autem, quæ ante illum gessit annum sic idem Joannes in postremis sermonibus libri testatur*: Sunt autem & multa alia, quæ fecit Jesus; quæ si scribantur per singula, nec ipsum arbitror Mundum capere eos libros, qui scriberentur. Vide Baronium ad an. 34. §. 144. Scaligerum de emendatione Temporum lib. 6. pag. 551. Grotium in Lucam cap. IV. 19. tom. 6. Critic. Sacr. pag. 355. & annotat. in cit. locum S. Philastrii.

CAP.

CAP XVII.

De forma & ſtatura Corporis Chriſti.

Scire ne licet qua forma Chriſtus & ſtatura fuerit?

℞. SI Nicephoro Calliſto credere libet, *Egregio is vividoque vultu fuit. Corporis ſtatura ad palmos prorſus ſeptem.* (1) *Cæſariem habuit ſubflavam ac non admodum denſam, leniter quodammodo ad criſpos declinantem: ſupercilia nigra, non perinde inflexa. Ex oculis fulvis, & ſubflaveſcentibus mirifica prominebat gratia. Acres ii erant, & naſus longior. Barbæ capillus flavus, nec admodum demiſſus. Capitis porro capillos tulit prolixiores. Novacula enim in caput ejus non aſcendit, neque manus aliqua hominis, præterquam Matris in tenera duntaxat ætate ejus. Collum fuit ſenſim declive, ita ut non arduo & extento nimium corporis ſtatu eſſet. Porro tritici referens colorem non rotundam aut acutam habuit faciem: ſed qualis Matris ejus erat, paullum deorſum verſus vergentem ac modice rubicundam: gravitatem atque prudentiam cum lenitate conjunctam, placabilitatemque iracundiæ expertem præ ſe ferentem. Perſimilis denique per*

Lib. I. Cap. 40.

(1) Franciſcus Vavaſſor de forma Chriſti cap. 3. §. 5. exiſtimat, Nicephorum *numerum mutaſſe, proque pedibus ſex, quos Epiphanius,* cujus veſtigia ſequitur, *diſſerte litterarum notis, non numerorum conſignatos habet, ſeptem ſubſtituiſſe.*

per omnia fuit divinæ & immaculatæ ſuæ Genitrici. (2)

A quibus hæc Nicephorus accepit?

℟. *A Veteribus accepiſſe* ſe ſtatim initio profitetur, legentium fidem ſibi concilians. Non credit tamen ei Theologus Serry exercitat. 47. §. 1. quod *nullos ex nomine appellaverit; nec appellare vere potuerit, cum nulli umquam tam accurati tamque diligentes Chriſti delineatores tota retro antiquitate inventi ſint*. At id qui affirmare certo velit, neceſſe eſt, ut totam antiquitatem cognitam habeat, nullumque ea de re monumentum aut latere, aut periiſſe probe ſciat. (3) Ego itaque verbis Nicephori nihil detraho fidei, præſertim cum Euſebius lib. 7. Hiſt. Eccl. cap. 18. ſcriptum reliquerit, ſe Chriſti pictas imagines ad ſuam uſque ætatem religioſe ſervatas vidiſſe, quas ad poſteros deinceps potuiſſe pervenire, nemo inficiabitur. (4) Quia tamen neminem antiquiorem Nice-

(2) Non minus accurate deſcribitur forma Chriſti in epiſtola Lentuli neſcio cujus apud Joannem Albertum Fabricium in Codice Apocrypho Novi Teſtamenti tom. 1. pag. 302.

(3) S. Auguſtinus lib. 2. de baptiſmo contra Donatiſtas cap. 4. §. 5. *Neque enim omnia, quæ illo tempore inter Epiſcopos geſta ſunt, memoriæ litteriſque mandari potuerunt, aut omnia, quæ mandata ſunt, novimus*. Lege Mabillonium in libro de ſtudiis Monaſticis part. 2. cap. 13. de Critica & regulis in ipſa ſervandis, & annotat. 18. ad cap. 19.

(4) Etiam S. Auguſtinus lib. 1. de conſenſu Euangeliſtarum cap. 10. §. 16. ſcribit, pictas Chriſti imagines pluribus locis viſas. S. Irenæus lib. 1. adverſus Hæreſes cap.

cephoro alium auctorem habeo, neque affirmata res mea opinione sit, nec pro vana prætermissa.

Quid præterea contra Nicephorum esse dicitur?

℟. Idem Theologus Serry in eadem exercitatione 47. §. 2. & 7. scribit, primum esse illud, quod ignoretur, ubinam *exstent hodie visæ ab Eusebio pictæ* (Christi) *imagines, numve ad vivum expressæ fuerint*. Quasi vero quod hodie ignoratur, Nicephori ætate notum esse non potuerit. Secundum illud, quod *videri possint periisse ea ipsa Eusebii ætate, ad quam servatæ fuerant*: quoniam Eusebius Constantiæ Licinii uxori petenti, ut mitteret ad se imaginem Christi, rescripsit, id quod petebat, fieri non posse. Sed manifestum est, ut capite sequenti ostendam, ita respondisse Augustæ feminæ, quia profitebatur sectam Arianorum seu Theopaschitarum, qui imagines Christi non admittebant: alioquin Christi imaginem ad eam mittere poterat, cum lib. 7. Hist. Eccl. cap. 18. scribat, se Christi pictas imagines ad suam usque ætatem servatas in tabulis vidisse. (5) Tertium

cap. 24. de Gnosticis loquens: *Etiam imagines quasdam quidem depictas, quasdam autem & de reliqua materia fabricatas habent, dicentes formam Christi factam a Pilato illo in tempore, quo fuit Jesus cum hominibus.*

S. Epiphanius Hær. 27. quæ est Carpocratianorum §. 6. *Habent porro depictas coloribus imagines quidam etiam aureas aut argenteas, vel ex alia materia factas, quas esse Jesu effigies affirmant, easdemque a Pontio Pilato ad Christi similitudinem effictas, quo tempore inter homines degebat.*

(5) Locum integrum Eusebii habes infra pag. 274. & Fragmenta epistolæ ejus ad Constantiam Augustam annotat. 6. ad cap. XIX.

tium illud, quod ait S. Augustinus lib. 8. de Trinitate extremo cap. 4. §. 7. *Ipsius Dominicæ facies carnis innumerabilium cogitationum diversitate variatur, & fingitur, quæ tamen una erat, quæcumque erat.* At quis non videt, Augustinum ibi loqui de variis illis Christi simulacris, quæ sibi quisque animo fingit, cum Christum cogitat, ejusque gesta & dicta legit, vel audit: Nicephorum vero talem nobis exhibere formam Christi, qualem *a veteribus acceperat?*

Consentiunt ne Sancti Patres Nicephoro?

℟. Et sunt, qui consentiunt, & sunt, qui contradicunt. Qui consentiunt, illud Psalmi XLIV. 3. *Speciosus forma præ filiis hominum*, non ut alii, ad pulcritudinem divinitatis vel animæ duntaxat, sed etiam ad speciem corporis referunt. In his Chrysostomus, & Hieronymus. Chrysostomi hæc sunt ex hom. 28. in Matthæum: *Ut in faciendis signis erat mirabilis; sic visu gratiosissimus traditur fuisse; Id ipse Propheta significans multo ante clamaverat:* Speciosus pulcritudine super filios hominum. (*6*) Hieronymi autem hæc in eumdem Mat- Pag. 276.

(*6*) Idem Chrysostomus eodem loco: *Quod autem dicit Esaias:* Non habebat speciem neque pulcritudinem, *aut quoniam ad Deitatis suæ ineffabilem gloriam, aut quoniam passionis cruentam deformitatem, & lividos tumores respexit, id ita dixit: vel etiam quia tenui eum & victu & vestitu usurum significare voluit.*

Hieronymus quoque ac Thomas locis citatis docent, Esaiam Davidi non esse contrarium; sed verba Esaiæ, ut ait Thomas, *exprimere contemtum Christi in passione, in qua deformata fuit sui corporis forma præ multitudine afflictionum.*

Pag. 13. Matthæum cap. 9. *Certe fulgor ipse, & majestas divinitatis occultæ, quæ etiam in humana facie relucebat, ex primo ad se videntes trahere poterat a-*
Pag. 769. *spectu*. Et Epist. 140. *Nisi habuisset & in vultu quiddam oculisque sidereum, numquam eum statim secuti fuissent Apostoli, nec qui ad comprehendendum eum venerant, corruissent*. (7) Probabilior visa est

(7) Origenes contra Celsum lib. 6. §. 7. pag. 689. tom. 1. *Constat ex Scripturis, Jesu corpus fuisse aspectu deforme, sed non etiam abjecto vultu, ut Celsus exposuit: nec exigua statura illud fuisse, clare indicatur. Hæc sunt Esaiæ verba cap.* LIII. 1. 2. 3. *quibus prædicit illum venturum huc esse non decora specie, nec excellenti pulcritudine*: Domine, quis credidit auditui nostro? Et brachium Domini cui revelatum est? annunciamus in conspectu ejus, ut parvulus, ut radix in terra sitiente. Non est species ei, neque gloria, & vidimus eum, & non habebat decorem, neque pulcritudinem: sed species ejus indecora, & deficiens præ filiis hominum.

Carolus Delarue locum Origenis illustrat hoc modo: *Thadæus unus ex septuaginta discipulis apud Eusebium lib.* 1. *Hist. Eccl. cap.* 13. *Abgaro regi promisit se postridie locuturum esse* De exiguitate, vilitate, & abjectione exterioris ejus humanitatis. *In eumdem modum Clemens Alexandrinus lib.* 3. *Pædagogi cap.* 1. Dominum vero ipsum facie deformi natum, per Esaiam Spiritus testatur: *Et vidimus eum, & non habuit speciem, neque decorem, sed species ejus inhonorabilis, deficiens citra filios hominum*. Et quis melior aut præstantior est Domino? At non ea pulcritudine carnis, quæ oculis corporis videtur, quæ solet oculis & imaginatione concipi. Sed veram & animæ, & corporis pulcritudinem Propheta innuit, animæ quidem beneficentiam, carnis vero immortalitatem. *Idem strom.* VI. Non sine caussa Dominus habere voluit vilem corporis formam, ne quis videlicet formositatem laudans, & pulcritudinem admirans absisteret a sermonibus Domini, & in rebus mortalibus & transituris adhærens, abscinderetur ab iis quæ sunt mentis & intellectus. *Tertullianus libro de Patientia:* Nasci se Deus in utero pati-

titur matris, & expectat; & natus adolescere sustinet; & adultus non gestit agnosci, sed contumeliosus insuper sibi est. *Idem lib. de Carne Christi*: Adeo nec humanæ honestatis corpus fuit, nedum cælestis claritatis: tacentibus apud nos quoque Prophetis de ignobili aspectu ejus, ipsæ passiones, ipsæque contumeliæ loquuntur: passiones quidem humanam carnem; contumeliæ vero inhonestam. An ausus esset aliquis ungue summo perstringere corpus novum? sputaminibus contaminare faciem nisi merentem? *Adde contra Judæos cap.* 14. *Cyprianus item lib.* 2. *adversus Judæos pariter ex Esaia colligit, Christum, quamdiu vixit, figuram non habuisse nec speciem, figuram ejus fuisse sine honore, & deficientem præter ceteros homines. Idem habere videntur Basilius in psalm.* 44. *Isidorus Pelusiota epist.* 130. *lib.* 3. *& Theodoret. in psalm.* 44. *Eadem tradit Cyrillus Alexandrinus libro primo Glaphyrorum in Exod. ad illa verba psalm.* 45. Speciosus forma præ filiis hominum. Ut intelligamus ea quæ carnis sunt, collata cum gloria Deitatis, prorsus nullius esse momenti aut pretii. Filius enim in specie apparuit admodum deformi. *Augustinus in psalm.* 43. Ut homo, *inquit*, non habebat speciem, neque decorem, sed speciosus forma, ex eo quod est præ filiis hominum. *Idem ad psalm.* 118. Et ipse sponsus non carne, sed virtute formosus. *Idem ad psalm.* 127. Ergo persequentibus fœdus apparuit. Et nisi eum fœdum putarent, non insilirent, non flagellis cæderent, non sputis inhonestarent. Sed quia fœdus illis apparebat, fecerunt illi ista. Non enim habebant oculos, unde Christus pulcher videretur. *Sic igitur illi veteres de forma Christi senserunt, arbitrati id non in Christi contumeliam, sed in masculæ potius ac divinæ religionis argumentum cedere. Verum dici non potest, quantum recentiores ab iis discesserint, qui secum invicem in eo certasse videntur, ut ad Christi formositatem aliquid adderent, rati id suæ esse in ipsum observantiæ, aut etiam religionis. Atque ut pictores prætermittam, quibus audere quidlibet semper licuit, Græci sane ac Latini nihil, quod ad eam rem pertineret, omiserunt, figuræ nimirum majestatem, dignitatem frontis, conjunctionem superciliorum, oculorum vim & aciem, capillitii crispi ac promissi venustatem, nasi aquilini justum modum, eximiam oris conformationem, barbæ bifidæ decus, cervicis mediocrem flexum,* di-

est D. Thomæ sententia, eoque fere ab omnibus accepta. *Pulcritudo consistit in proportione membrorum & colorum. Et ideo alia est pulcritudo unius, alia alterius: & sic hanc pulcritudinem Christus, secundum quod competebat ad statum & reverentiam suæ conditionis, habuit. Non est ergo intelligendum, quod Christus habuerit capillos flavos, vel fuerit rubeus: quia hoc non decuisset eum: sed illam pulcritudinem corporalem habuit summe, quæ pertinebat ad statum & reverentiam & gratiositatem in aspectu; ita quod quoddam divinum radiabat in vultu ejus, quod omnes eum reverebantur, ut Augustinus dicit*. Idemque in illud Esaiæ cap. 53. Et non erat aspectus: *Magnificus*, ait, *secundum quod dicitur, quod species Priami digna est imperio*. (8)

In Psal. 44. pag. 56. tom. 13.

Pag. 43. tom. 13.

CAP.

digitorum longitudinem, pedum gratiam, triticeum cutis colorem, & cetera id genus minutissime persecuti antiquis ignorata Patribus. His certe lineamentis depinxerunt Christum Joannes Damascenus, Theophanes, Nicephorus, Antoninus in Itinerario terræ sanctæ. Fatendum his recentioribus veteres aliquot quadamtenus præivisse. Origenes tractatu 35. in Matth. testatur, ex Christi vultu splendorem quemdam insolitum, quo homines ad se traheret, identidem erupisse, pro eorum qui ipsum aspicerent dignitate & merito. Id autem ad omnem ejus vitam extenderunt Hieronymus, ac Chrysostomus. Hieronymus enim ad Principiam scribens ait, Christum, nisi in vultu & oculis quiddam sidereum habuisset, numquam uno verbo Apostolos fuisse tracturum. Chrysostomus vero ad Matth. 8. ℣. 18. *hom.* 27. *asseverat, Christum, non modo cum miracula ederet, sed etiam ipso aspectu gratum fuisse*. Vide Natalem Alexandrum in Hist. Eccl. sæc. II. dissertat. 8. pag. 395. tom. 3.

(8) Suarez in 3. part. D. Thomæ tom. 1. disputat. 31. sect. 2. docet, *assumsisse Christum perfectam corporis pulcritudinem, quam in corpore humano ac virili esse oportebat: quod sine caussa ac temere negare ausus est Michael* Me-

CAP. XVIII.

De ſtatua Chriſto poſita in Urbe Paneade ab Hæmorrhoiſſa.

Cur Hæmorrhoiſſa ſtatuam Chriſto poſuit?

℟. UT exſtaret aliquod accepti ab ſe beneficii monumentum. Cum enim, ut Euangeliſtæ Matthæus, Marcus, & Lucas narrant, fluxu ſanguinis annos duodecim laborans, magnos ſumtus erogaſſet in medicos, & quotidie magis ingraveſceret morbi vis, audito tranſitu Chriſti Jeſu, conjecit ſe in turbam, & a tergo accedens ad eum tanta fide veſtium fimbrias tetigit, ut non ſolum a profluvio ſanguinis, ſed etiam a plaga ſanaretur. Itaque in Phœnices Urbe Paneade, in qua orta erat, & domicilium habebat, ſtatuas æneas duas, Chriſto unam, ſibi alteram erexit, quæ rem poſteris indicarent: atque ita ſimul miraculi a Chriſto patrati, ſimul beneficii a Chriſto accepti memoriam honore quanto poterat maximo conſecravit. (1)

Matth. IX. 20. Marc. V. 25. Luc. VIII. 43.

S Qui-

Medina, *de recta in Deum fide* cap. 7. Vide Franciſci Vavaſſoris librum de forma Chriſti, & Auguſtini Calmet Diſſertationem de forma ejuſdem præpoſitam commentariis in Eſaiam pag. 594. tom. 5.

(1) Auctor Sermonis 46. de Salomone cap. 4. §. 14. in Appendice S. Ambroſii pag. 454. tom. 2. arbitratur, mulierem Hæmorrhoiſſam fuiſſe Martham Lazari & Mariæ ſororem. At Baronius ad an. 31. §. 74. id negat, *cum non liceret ullo pacto Judæis ſimulacrum cujuſvis quavis*

occa-

Quinam de hac statua ab Hæmorrhoissa Christo posita testantur?

℞. Eusebius in primis. Verba ipsa, quibus rei totius historiam exponit, præstat, ut opinor, adscribere. Sunt autem in lib. 7. Hist. Eccl. cap. 18. juxta editionem Valesii hoc modo: *Sed quandoquidem hujus Urbis* (Paneadis, seu Cæsareæ Philippi) *mentionem fecimus, non incongruum fuerit rem quamdam memoria in primis dignam posteris tradere. Etenim mulierem illam sanguinis profluvio laborantem, quam ex sacris Euangeliis discimus a Servatore nostro curatam fuisse, ex hac Civitate originem traxisse ferunt, domumque ejus ibidem conspici, & collati in eam a Servatore nostro beneficii illustria exstare monumenta. Quippe juxta januam domus illius ænea mulieris effigies stare dicitur, columnæ lapideæ imposita, genibus flexis, protensisque manibus instar supplicantis. Ex adverso autem effigies viri ex eodem metallo conflata stantis ac diploide decenter induti, manumque mulieri porrigentis. Ad cujus pedes in ipsa basi ignota quædam nasci dicitur planta, quæ ad fimbriam usque æneæ diploi-*

dis

occasione formare. Quare Josephus lib. 8. Antiquit. cap. 7. §. 5. contendit, Salomonem *in legis præceptis observandis lapsum esse, quando boum æneorum simulacra fecit mari subtus attollendo, & leonum effigies suum circa solium (neque enim istas facere licitum erat) fabricari curavit*. De hoc mari mentio est lib. 3. Reg. cap. VII. 23.

Macarius, cognomine *Magnus*, quarti, ut creditur, sæculi scriptor, mulierem Hæmorrhoissam facit Edessæ Principem, ac vult, nomen ejus tunc notum ac celebre fuisse etiam in Mesopotamia, referente Tillemontio in vita Imperatoris Constantini art. 93. pag. 309. tom. 4.

dis assurgens depellendis omnis generis morbis præsentissimum remedium est. Hanc statuam Jesu Christi speciem referre, ajebant. Mansit porro ad nostra usque tempora, nosque adeo urbem illam ingressi ipsam conspeximus. Nec vero mirandum est, Gentiles a Servatore nostro beneficiis affectos hæc præstitisse, cum & Apostolorum Petri ac Pauli, Christique ipsius pictas imagines ad nostram usque memoriam servatas in tabulis viderimus. Quippe prisci illi absque ullo discrimine cunctos de se benemeritos, Gentili quadam consuetudine, tamquam servatores colere hujusmodi honoribus consueverunt. Hæc Eusebius. Sanctus vero Asterius Amasenus apud Photium in Bibliotheca cod. 271. affirmatissime scripsit, Christum ænea statua ab Hæmorrhoissa in Urbe Paneade ornatum, *& statuam per multos annos durasse ad redargutionem eorum, qui Euangelistis mendacium adscribere audebant*, non tamen stetisse ad sua usque tempora, hoc est usque ad annum Christi 400. quo hæc scribebat. De eadem statua meminere Rufinus lib. 7. cap. 14. Philostorgius lib. 7. cap. 3. Sozomenus lib. 5. cap. 21. Theophanes in Chronographia: Glycas in annalibus part. IV. & postea Nicephorus Callistus lib. 6. cap. 15. Antipater quoque Bostrensis in Arabia Episcopus, qui medio circiter sæculo quinto floruit, & scripsit Ἀντιῤῥησιν, seu *Refutationem Apologiæ Eusebii Cæsariensis pro Origene*, ejusdem rei testis est clarus: cujus testimonium recitavit Gregorius Diaconus act. 4. Concilii Nicæni II. Oecumenici VII. (2) Sanctus etiam Gregorius hu-

Pag. 1507. Pag. 33. Pag. 195.

(2) Apud Lab. tom. 7. Conc. pag. 207. & apud Hardui-

jus nominis II. in epistola ad Germanum Episcopum Constantinopolitanum, & Sanctus ipse Germanus in epistola ad Thomam Episcopum Claudiopoleos, positum ab illa femina monumentum, ut esset indicium grati animi erga Christum, laudant, atque commendant. (3) Demum Epiphanius Diaconus (prætereo auctorem vitæ Sancti Martyris Procopii, itemque auctorem vitæ S. Artemii apud Surium die 8. Julii, & 20. Octobris) coram Patribus memorati Concilii Nicæni II. act. 6. asseveranter pronuntiavit, historiam statuæ ab Hæmorrhoissa Christo positæ *ex diversis historiis testimonium habere, & multis scriptoribus confirmari posse*. (4)

Sta-

duinum tom. 4. pag. 170. *Hæc salutari fimbria comprehensa dicebat mulier, quæ fluxum sanguinis patiebatur... perceptoque dono statuam erexit Christo. Et quidem divitias in medicos expenderat, sed divitiarum residua obtulit Christo.*

(3) Apud Labbeum tom. 7. Conc. pag. 286. & 315. apud Harduinum tom. 4. pag. 234. & 259.

(4) Apud Lab. tom. 7. Conc. pag. 451. & apud Harduinum tom. 4. pag. 371. *Præterea cum multis, quæ nobis sine scripto tradita sunt, etiam imaginum factio in Ecclesia ab Apostolorum prædicatione dilatata est. Indicat autem hoc & historia de Hæmorrhoissa, quæ ex diversis historiis testimonium habet, & secundum quod sanctum Evangelium refert, sanitatem adepta est; quia hæc statuam erexit Domini, & se tangentem fimbriam statuæ posuit. Inter illam autem & Christi imaginem herba quædam oriebatur, appropinquans pedi statuæ, omnis languoris remedium.*

Rursus apud eumdem Labbeum pag. 838. & apud Harduinum 371. *Quod autem cum multis aliis, quæ in Ecclesia observantur sine Scriptura, nobis imaginum veneratio tradita sit ab Apostolorum temporibus, late per historias traditum est, de imagine maxime Hæmorrhoissæ, quam multis scriptoribus confirmare possumus.*

Statua hæc quamdiu ſtetit?

℟. Nullo modo probari poteſt, quod tradit Aſterius Epiſcopus Amaſenus apud Photium in Bibliotheca cod. 271. ſtatuam hanc ſublatam a Maximino impio idolorum cultore, qui ante Conſtantinum Romanorum Imperator fuit. Nam Euſebius, qui poſt mortem Maximini ſcripſit, aperte docet, ſe Paneadem profectum illam conſpexiſſe, & Sozomenus, Theophanes, & Glycas ſuperius citati, impium facinus Juliano Apoſtatæ tribuunt. (5) Illud tamen veriſſime dictum ab Aſterio, hoc æneum Chriſti trophæum ſua ætate non exſtitiſſe, ab Ethnicis jam confractum. Pag. 1507.

(5) Sozomenus lib. 5. cap. 21. *Ex iis porro, quæ regnante Juliano acciderunt, illud minime prætereundum eſt, quod & potentiæ Chriſti, & divinæ adverſus Imperatorem iræ argumentum eſt maximum. Nam cum Imperator didiciſſet, Cæſareæ Philippi (urbs eſt Phœnices, quam Paneadem nominant) inſignem eſſe ſtatuam Chriſti, quam mulier ſanguinis profluvio, quo jamdudum laborabat, liberata ibi dedicavit, ea ſubverſa imaginem ſuam ejus loco poſuit. Statim vero ignis ſumma vi e Cœlo delapſus pectus ſtatuæ & vicinas pectori partes diſcidit, caputque una cum collo dejecit, & pronum humi infixit quatenus pectoris pars diſrupta erat. Atque ex eo tempore ſtatua ad hanc uſque diem ejuſmodi ſpecie perſeverat, fuligine fulminis obſita. Chriſti vero ſtatuam tunc quidam Pagani trahentes per Urbem confregerunt. Poſtea vero Chriſtiani collectam in Eccleſia repoſuerunt, ubi etiamnum ſervatur.* Neque diſſimili modo narrat Caſſiodorus lib. 6. Hiſt. Tripartitæ cap. 41. & Nicephorus lib. 6. cap. 15. ut conſtet ex his, ſtatuam illam ſtetiſſe uſque ad annum Chriſti 362. quo Julianus Apoſtata in Chriſtianos ſævire cœpit.

Sunt ne, qui hujus ſtatuæ hiſtoriam fabuloſam dicant?

℞. Sunt enimvero heterodoxi neſcio qui, ſacrarum imaginum hoſtes. Ajunt enim, mulieri, quam Chriſtus a profluvio ſanguinis liberaverat, non potuiſſe ſuppetere ſumtus in ſtatuas æneas: namque ex D. Marco Euangeliſta *fuerat multa perpeſſa a compluribus medicis, & erogaverat omnia ſua*: & ex D. Luca *in medicos erogaverat omnem ſubſtantiam ſuam*. Deinde dicunt, ſcriptores ante Euſebium in Apologeticis, quibus Chriſtianorum cauſſam tuentur, nuſquam harum ſtatuarum meminiſſe: miraculum perpetratum a planta ad baſim ſtatuæ Chriſti enaſcente dubium eſſe, tum quod Euſebius id narrans utatur verbo *dicitur*, tum quod planta virtutis plane divinæ tempore Euſebii multo notior fuiſſet: Euſebium dixiſſe quidem ſtatuam a ſe viſam eſſe, ſed non affirmaſſe Chriſto poſitam, quandoquidem rogatus a Conſtantia Licinii Imperatoris uxore, ut mitteret ad ſe imaginem Chriſti, præciſe reſpondit, id fieri nullo modo poſſe: vix credibile eſſe, ænea illa ſimulacra annos tercentos Paneade integra & inviolata manſiſſe, ſævientibus perſecutionibus: demum auctorem librorum Carolinorum lib. 4. cap. 15. de hac hiſtoria dubitare.

Cap. VI. 26.

Cap. VIII. 43.

Argumenta hæc quomodo confutantur?

℞. Ita videlicet. Nam quod Euangeliſtæ Marcus & Lucas dicunt, Hæmorrhoiſſam erogaſſe in me-

Cap. III. 26. Cap. VIII. 43.

medicos *omnia sua*, *omnem substantiam suam*; id non ad verbum, sed ad sententiam intelligendum est, ut nimirum significare voluerint, eam sumtus maximos fecisse valetudinis caussa. Ita enim verba illa accipienda esse, Antipater Bostrorum Episcopus docet: *Perceptoque dono*, ait, *statuam erexit Christo: Et quidem divitias in medicos expenderat*, *sed divitiarum residua obtulit Christo*. (6) Præterea in pristinam valetudinem restituta potuit res suas componere, & eas opes acquirere, quæ ad statuarum impensas satis essent: rursus si non ipsa potuit, potuit aliquis Paneadensis Civis id præstare ad miraculi memoriam retinendam. Scriptores, qui Eusebium ætate præcesserunt, vel non viderant, quod ipse Eusebius oculis suis conspexit, vel judicarunt, id esse haud magni momenti ad Ethnicos convincendos. Quam enim rationem habuissent statuæ Christo positæ, qui Christi nomen summo odio prosequebantur? Eusebius non solum referens miraculum plantæ utitur verbo *dicitur*, sed etiam referens historiam statuarum Hæmorrhoissæ, & Christi, quas suismet oculis viderat. Quare verbo illo *dicitur* non significavit, miraculum plantæ dubium esse; nisi dicere velis, ipsum dubitasse etiam de statuis, quas intuitus fuerat. Quemadmodum autem fieri facile potuit, ut quamplurimi admirabilem ac plane divinam hujus plantæ virtutem cognoverint; ita difficile est reddere rationem, cur de ea siluerint, sicut etiam difficile est caussam afferre, cur siluerint de statua, quæ multo notior erat, quam planta.

(6) Apud Labbeum tom. 7. Conc. pag. 207. & apud Harduinum tom. 4. pag. 170.

Porro quod ſcribit idem Euſebius: *banc ſtatuam Jeſu Chriſti ſpeciem referre ajebant:* id non indicat, illum dubitaſſe de ſtatua Chriſto poſita, ſed tantum dubitaſſe, num ſtatua illa Chriſti ſpeciem referret. Qui enim Chriſtum numquam de facie noverat, non potuit niſi aliorum teſtimonio aſſerere, effigiem Chriſti ac lineamenta per ſtatuam illam æneam deſignari. Quoniam autem ſequebatur ſectam eorum Arianorum, qui dicebant, carnem Chriſti converſam eſſe in divinitatem, ob eamque cauſſam nulla imagine exprimi poſſe: ideo reſpondit Conſtantiæ Auguſtæ, non poſſe fieri, quod petebat. (7) Perſecutores Chriſtianorum non ſuſtulerunt Chriſti ſtatuam, quia fortaſſe eam Chriſti eſſe non noverant: & Deus, qui ſervari voluit tam illuſtre monumentum, efficere potuit, atque adeo effecit, ne umquam de eo evertendo cogitarent. Auctor Librorum Carolinorum quadringentis annis poſt Euſebium vixit. Itaque magis credendum Euſebio, qui Paneadenſium teſtimonio permotus memoriæ prodidit, eam fuiſſe ſtatuam Chriſti a muliere Hæmorrhoiſſa collocatam. (8)

(7) Hoc idem argumentum pluribus refutabimus capite ſequenti, ubi eos refellemus, qui non manu factam imaginem Chriſti Edeſſenam oppugnant.

(8) Vide Natalem Alexandrum ſæc. VIII. diſſertat. 6. §. 2. Ludovicum Vincentium Gotti in Vera Eccleſia tom. 2. part. 2. art. 16. de veneratione ſacrarum imaginum §. 3. num. 10. & §. 15. n. 88. Pamelium in Apologeticum Tertulliani annotat. 184. & annotat. 5. ad Hadrianum I. in Vitis Pontificum, quas nos ipſi deſcripſimus, pag. 236.

CAP.

C A P. XIX.

De imaginibus Christi non manu factis.

Quot feruntur imagines Christi non manu factæ?

℞. TRes. Prima illa est, quam Christus misit ad Abgarum Regem Edessenorum sui videndi cupidum: secunda habetur Sudarium Berenices, seu Veronicæ: tertia est sanctissima Sindon illa, quæ nudo corpori Christi demortui circumposita, & fasciis ligata jacentis in sepulcro imaginem exhibet. (1) Bar. ad an. 34. §. 138.

Tres istæ imagines agnoscuntur ne ab omnibus?

℞. Minime vero. Nam quod attinet ad primam, Bar. ad an. 31. §. 61.

(1) Gretserus in Syntagmate de imaginibus non manu factis cap. 1. pag. 179. tom. 15. recenset Camuliensem, agitque de ea cap. 12. 13. 14. & 15. Cosmas Diaconus act. 5. Concilii Nicæni II. Oecum. VII. apud Labbeum tom. 7. Conc. pag. 378. & 806. apud Harduinum tom. 4. Conc. pag. 314. & 674. *Invenimus*, inquit, *& codicem hunc in Scevophylacio venerabilium Oratoriorum Patriarchii, continentem diversorum Martyrum agones: cum his autem & de imagine non manu facta Camuliensium. Porro reciderunt folia, in quibus erant de imaginibus scripta.*

Eamdem imaginem Constantinopolim translatam esse anno Justini II. nono, Christi 574. scribit Cedrenus in Compendio Historiarum pag. 308. *Allata quoque tunc est imago nulla manu effecta Camulianis pago Cappadociæ*. Vide Baronium ad annum 574. §. 1.

mam, rejicitur illa a nonnullis tamquam commentitia: sed perperam. Etenim de illa quamplurimi testes sunt. Primum ejus imaginis a Christo ad Abgarum missæ mentio invenitur in Actis Samonæ & Guriæ martyrum Edessenorum, quæ non ita multo post eorum mortem anno Christi 306. conscripta sunt, & habentur apud Surium ad diem XVII. Kal. Decembres, ipsiusque Baillieti judicio ex Codice probato depromta videntur. Deinde ex Procopio sæculi VI. scriptore meminit Euagrius lib. 4. Hist. Eccl. cap. 27. vocatque θεότευκτον, *a Deo confectam*. Præterea mentionem ejus facit Nicephorus Callistus lib. 2. extremo cap. 7. qui licet sit Evagrio junior, antiquius tamen testimonium afferre videtur, quam Procopius sit, scilicet *tabularia & archiva Civitatis Edessæ*. Ineunte sæculo VII. de eadem imagine narrat Theophylactus Simocatta lib. 2. Historiarum cap. 3. & sub initium sæculi VIII. S. Joannes Damascenus, & Gregorius II. quo pariter sæculo ad exitum vergente Hadrianus I. (2) & Sy-

Pag. 401.

(2) S. Joannes Damascenus lib. 4. de Fide Orthodoxa cap. 16. *Fertur autem etiam ejusmodi historia quædam: puta, cum Abgarus Edessenorum Rex pictorem misisset, qui Domini exprimeret effigiem, neque id pictor ob splendorem ex ejus vultu emicantem assequi posset; Dominum ipsum admoto divinæ vivificæque faciei suæ pallio imaginem suam in eo depinxisse, quam ad Abgarum misit, ut hoc pacto desiderio ejus faceret satis.*

Gregorius II. in epistola ad Leonem Isauricum apud Labbeum tom. 7. Conc. pag. 14. & Harduinum tom. 4. pag. 6. *Cum Hierosolymis ageret Christus, Abgarus, qui tum temporis dominabatur, & Rex erat Urbis Edessenorum, cum Christi miracula inaudisset, epistolam scripsit ad Christum,*

Synodus Nicæna II. Oecum. VII. quæ act. 5. ejusdem imaginis testimonium protulit ad convincendos hæreticos Iconoclastas. (3) Sæculo autem insequente IX. Haymo Episcopus Halberstadiensis lib. 2. de Christianarum rerum memoria cap. 5. post memoratam epistolam Christi ad Abgarum, & Abgari ad Christum, imaginem quoque suam a Christo ad Abgarum missam, subjungit. His adde Græcos scriptores nec paucos, nec ignobiles, Georgium Cedrenum, Michaelem Glycam, Photium, Zonaram, Joannem Curopalatam, Constantinum Porphyrogenitum, aliosque a Jacobo Gretsero laudatos in Syntagmate de Imaginibus non manu factis cap. 5. & ab Augustino Calcagnino in Observationibus Historicis de imagine Edes-

stum, qui manu sua responsum, & sacram gloriosamque faciem suam ad eum misit.

Hadrianus I. in epistola ad Carolum Magnum pro Synodo Nicæna II. apud Labbeum tom. 7. Conc. pag. 923. & Harduinum tom. 4. pag. 782. *Quod si faciem meam corporaliter cernere cupis: en tibi vultus mei speciem transformatam in linteo dirigo, per quam & desiderii tui fervorem refrigeres, & quod de me audisti, impossibile nequaquam fieri existimes.*

Quod si non constat inter omnes *de ortu hujus imaginis*, ait Constantinus Porphyrogenitus de translatione ejusdem imaginis, *attamen in eo, quod est præcipuum in hac historia, omnes consentiunt, & confitentur ex facie Dominica admirabiliter in linteo fuisse formam expressam: in nonnulla autem rei circumstantia, seu in tempore differunt; quod quidem nihil lædit veritatem, seu prius factum sit, seu posterius.* Exstat Constantini Porphyrogeniti narratio de non manu facta Christi Dei nostri imagine missa ad Abgarum, & ex Edessa Constantinopolim translata apud Surium die 16. Augusti.

(3) Apud Labbeum tom. 7. Conc. pag. 379. & apud Harduinum tom. 4. pag. 315.

Edessena observat. 2. Potest autem verum non esse, quod tam magno testium numero confirmatur?

Cur igitur eam imaginem aliqui rejiciunt?

℞. Primum quia Eusebius lib. 1. Hist. Eccl. cap. 13. ubi refert epistolam Abgari ad Christum & Christi ad Abgarum, de ea non meminit: deinde quia primus omnium Euagrius meminit. At quod spectat ad primum, unius vel alterius scriptoris silentium non est anteponendum testimoniis scriptorum, qui rem expresse memorant & exponunt: deinde idcirco Eusebius nihil dixit de imagine Christi Edessena, *quia Arianus erat, & quidem ex illis, qui dicebant, quod postea ab Eutyche pertinacius & perniciosius assertum est, carnem Christi in Divinitatem mutatam esse, ac proinde nulla imagine describi, aut circumscribi posse*. (4) Id quod animadversum est ab Epiphanio Diacono act. 6. Concilii Nicæni II. (5) ac patet ex ipsius

(4) Gretserus de imaginibus non manu factis cap. 9. pag. 190. tom. 15. Lege Photii epistolam 144. ad Constantinum Patritium.

(5) Apud Labbeum tom. 7. Conc. pag. 498. & apud Harduinum tom. 4. pag. 410. *Ex his ergo scriptis ejus* (Eusebii) *ostenditur Arii, & comparium ejus dogmata prædicare ... constat, eos Theopaschitas esse: & qui hujus hæreseos participes sunt, imagines non admittunt, quemadmodum nec impius Severus, & Petrus Cnaphæus, & Philoxenus; & omnis, quæ circa eos est polycephalos, & sine capite hydra. Hujus ergo factionis etiam Eusebius existens, sicuti demonstratum est tam ex epistolis, quam ex historicis ejus conscriptis, imaginem Christi tamquam Theopassianus abjicit, & hac pro caussa Constantiæ uxori Licinii scribit, non ali-*

ipsius Eusebii epistola ad Constantiam Licinii Imperatoris uxorem. Petenti enim, ut mitteret ad se Christi Salvatoris imaginem, respondet, non posse fieri quod petebat: Quia cum duplici natura constet Christus Dominus, divina scilicet & humana, neutrius imago exprimi potest: non divina, quam nemo intelligentia consequitur, nedum exprimit penicillo: non humana, cujus mortalitas a gloria divinitatis absorpta est. *(6)* At Eusebius lib. 7. cap. 18. meminit statuæ Christo positæ ab Hæmorrhoissa in Urbe Paneade. Ve-

rum:

aliquando apud se inveniendam imaginem. Quoniam & in ea epistola dicit, quia mutata est incarnata ejus forma in divinitatis ejus naturam.

(6) Verba ipsa Eusebii ex memorata epistola ad Constantiam Augustam refert Gregorius Episcopus, qui Concilio Nicæno II. interfuit, apud Labbeum tom. 7. Conc. pag. 494. & apud Harduinum tom. 4. pag. 406. *Quia vero*, inquit, *de quadam imagine quasi Christi scripsisti, hanc volens tibi a nobis mitti; quam dicis & qualem hanc, quam perhibes Christi imaginem? Utrum veram & incommutabilem, & natura characteres ejus referentem? an istam, quam propter nos suscepit, servi formæ schemate circumamictus? Sed de forma quidem Dei nec ipse arbitror te quærere, semel ab ipso edoctam, quoniam neque Patrem quis novit, nisi Filius, neque ipsum Filium novit quis aliquando digne, nisi solus Pater qui eum genuit. Et post aliqua. Sed utique servi formæ imaginem quæris, & corpusculi, quo amictus est propter nos. Sed & id gloria divinitatis temperatum didicimus, & absorptum esse mortale a vita. Et post pauca. Quis ergo hujusmodi dignitatis & gloriæ vibrantes & præfulgentes splendores exarare potuisset mortuis & inanimatis coloribus & scripturis umbraticis? quandoquidem nec aspicere in eum in monte egregii sustinuere discipuli, qui etiam cecidere in faciem, importabile quod sibi visum fuerat confitentes.* Integram Eusebii epistolam ex Codice Regio exhibet Joannes Boivin in Annotationibus ad Nicephorum Gregoram lib. 19. pag. 65. & 66. editionis Venetæ.

rum: ſed ita meminit, ut animum ſuum imaginibus Chriſti adverſum ſatis patefaciat: namque ſubjicit, id feciſſe Gentilem feminam *Gentili quadam conſuetudine*. (7) Quod attinet ad ſecundum, jam dictum eſt ſupra, ejus mentionem inveniri in Actis ſanctorum Guriæ & Samonæ, qui initio ſæculi IV. multo ante Euagrium vixerunt, mortemque pro Chriſto ſubiere: quamquam idem Euagrius Procopium citat: meminit igitur ante Euagrium etiam Procopius. Quod ſi Procopii locus non habetur in digreſſione libri 4. de bello Gotthico cap. 14. ubi miracula nonnulla obſidionis Edeſſenæ commemorantur, dici debet, eum alibi ea de re ſcripſiſſe. Non enim Euagrius ſuæ aſſertionis auctorem citaſſet Procopium ſcriptorem ſuæ ferme ætatis, niſi legiſſet in ſcriptis ejus id, quod aſſerebat. Inſuper Caſaubonus ipſe, quem ducem ſequuntur imaginis Chriſti Edeſſenæ oppugnato-
Pag. 258. res, Exercitat. 13. §. 31. fatetur, Procopii librum ſecundum rerum Perſarum mutilum eſſe, & *finem* Edeſſenæ *obſidionis hodie deſiderari*. Quidni igitur mutilus ſit etiam liber quartus Gotthicorum, & mentio illius imaginis deſideretur? Nam quod addunt, Gregorium II. Joannem Damaſcenum, & Concilium Nicænum II. meminiſſe tantum imaginis Chriſti Edeſſenæ, nullam autem rationem rei probandæ cauſſa attuliſſe, id nullo negotio excluditur. Non enim neceſſum eſt in hiſtoria probare ſingula facta rationibus Dialecticorum more concluſis, præſertim ſi nota ſint Traditione Majorum, cujuſmodi erat Chriſti imago Edeſſena.

(7) Integrum Euſebii locum habes ſuperiore capite XVIII. pag. 263.

na. Vides hinc adverſariorum argumenta infirma eſſe ad probabilis hujus hiſtoriæ fidem penitus convellendam. (8)

Ce-

(8) Veteres criminationes, quibus in Edeſſenam Imaginem uſus eſt Hyacinthus Serry exercitatione 46. §. 9. ſecutus Caſaubonum exercitat. 13. §. 31. luculenter confutavit Auguſtinus Calcagninus de imagine Edeſſena obſervatione 2. & 3. atque ante hunc Jacobus Gretſerus in Syntagmate de Imaginibus non manu factis cap. 9. pag. 189. Quod Syntagma exſtat etiam cum Codino de Officiis magnæ Eccleſiæ pag. 249. editionis Venetæ.

Quod autem memoratus Theologus Serry in Animadverſionibus Anticriticis cap. 10. pag. 76. queritur, me illi *calumniam impingere*, *dum* illum *Caſauboni in criminanda Edeſſena Chriſti Servatoris imagine ſuccedaneum*, *&* *pediſſequum dictito*, id obligat fidem meam, ut alterum cum altero conferendo, æquiſſimo legentium judicio miram utriuſque concordiam fideliſſime exponam. Dicit igitur Caſaubonus exercitat. 13. §. 31. pag. 257. *Hiſtoriam de imagine a Chriſto expreſſa*, *& ad Abgarum miſſa*, *falſam eſſe & commentitiam*. Dicit Serry exercitat. 46. §. 9. pag. 315. confictam eſſe a Græcis fabularum avidiſſimis media ætate. *Alterum* (Chriſtum videlicet expreſſam linteo imaginem ſuam ad Abgarum illius cupidiſſimum tranſmiſiſſe) *nulla veterum auctoritate nititur*; *ſed a Græcis fabularum avidiſſimis media ætate confictum eſt*, *ab Euagrio ſcilicet lib. 4. Hiſtor. cap. 26. & Joanne Damaſceno lib. 4. de Fide cap. 17. quibus ſecutis inde temporibus adſtipulatus eſt Nicephorus Calliſtus*, *qui & fabellam novis pigmentis obduxit*, *lib. 2. Hiſtor. cap. 7.*

Pergit Caſaubonus: *Primus omnium*, *qui fecit illius mentionem*, *eſt*, *opinor*, *Euagrius*, *ſcriptor a fabuloſis narrationibus*, *ut res arguit*, *non nimis alienus*: & paullo poſt: *Meminit ejuſdem & Joannes Damaſcenus de Fide Orthodoxa lib. 4. cap. 17.* Serry non opinatur, ſed aſſerit, *a Græcis fabularum avidiſſimis media ætate confictam eſſe*, *ab Euagrio ſcilicet lib. 4. Hiſtor. cap. 26. & Joanne Damaſceno lib. 4. de Fide cap. 17.*

Caſaubonum, ut commentitiam putet, *movet ſilentium Euſebii*, *qui poſt epiſtolam a Chriſto miſſam ad Abgarum*,

nul-

Cedo nunc hujus imaginis historiam.

℞. Cum Abgarus Christi imaginem suscepisset eo honore, quo prosequi par erat munus ejus, quem ut Deum colebat, auro ornatam supra Urbis suæ Edessæ portam exponi jussit, ut ingredientibus simul & egredientibus spectaculo esset, & venerationi, sub eaque figi auream laminam his incisam litteris: *Christe Deus, qui in te sperat, a spe non excidit.* (9) Ex inscriptione hac or-

nullum inter illos commercium intercessisse ostendit. Serry quoque *næniis ac fabellis* ab Euagrio, S. Joanne Damasceno, ac Nicephoro memoratis *Eusebii Cæsariensis silentium opponit.*

Casaubonus, *Concilium Nicænum secundum*, inquit, *si inter tot faceta argumenta, & putidas fabellas, quæ in Actis ejus leguntur, imaginem refert, nihil hoc ad rem: nullum enim argumentum inibi affertur, quo rei veritas probetur.* Serry: *Haud me fugit, transmissæ hujus a Christo Domino ad Abgarum prodigialis imaginis mentionem fieri actione quinta Septimæ Synodi Oecumenicæ*, Nicænæ secundæ. *Sed nec illud ignotum, falsa & apocrypha documenta non pauca Septimæ Synodi actis fuisse inserta pro tuenda sacrarum imaginum caussa, quæ spongia Eruditorum omnium judicio egeant.*

Quæ cum ita sint, sequitur primo, omnia Hyacintho Serry *hac in caussa cum Casaubono fuisse communia:* sequitur deinde, eumdem Serry non fecisse *Imaginis hujus historiam dubiam duntaxat*, sed commentitiam ac fabulosam: sequitur tandem, me ad neutrius judicium accedere, cum affirmantem opinionem de Edessena Christi Domini imagine probabilem voco, & adversariorum argumenta minus firma ad ejus fidem penitus convellendam esse ostendo.

(9) Tradit hæc Constantinus Porphyrogenitus in narratione de non manu facta Christi imagine Edessena apud Surium die 16. Augusti.

orta fides Edessenorum, numquam futurum, ut Urbs sua ab hostibus caperetur: de qua fide meminere Comes Darius, & S. Ephræm, qui quidem existimavit, postrema verba epistolæ Christi ad Abgarum significare, patrocinium Urbis Edessæ in perpetuum a Christo susceptum. (10) Sed Euagrius lib. 4. Hist. Eccl. cap. 27. recte monet, *ea, quæ a Fidelibus jactabantur, Edessam numquam in potestatem hostium venturam esse, non legi in ea Epistola, quam Christus Deus noster ad Abgarum misit, ut studiosi colligere possunt ex historia Eusebii Pamphili, qui Epistolam illam iisdem plane verbis Operi suo inseruit.* (11) Traditio hæc quamvis falsa ad sextum usque sæculum viguit, & ad ipsius Chosroes I. Persarum Regis aures pervenit, qui re intellecta Edessam obsidere constituit, ut ostenderet, vanam esse opinionem illam, Edessenos invictos fore. Sed pravum consilium in ipsius caput recidit. Nam cum Edessam præsidio imaginis Christi validam & munitam frustra tentasset, & exercitus partem amisisset, domum cum ignominia reverti coactus est. Edessæ fuit imago

Euagrius loc. cit.

T hæc

(10) Comes Darius epist. 230. alias 263. inter epistolas D. Augustini §. 5. *Affuit Deus Regi, sanatus est, & amplificato petitionis munere per epistolam non modo salutem ut supplici, sed etiam securitatem ut Regi transmisit.*

S. Ephræm in Testamento pag. 292. tom. 3. *Cujus* (Abgari) *fidem admiratus Dominus mittens eo per nuntios, perpetuo civitati illi benedixit firmans ipsius fundamenta: benedictio illa inhabitans in ea permanebit, donec Sanctus e Cælo apparebit Jesus Christus filius Dei, & Deus ex Deo.* Lege Augustinum Calcagninum observatione 8. de imagine Edessena.

(11) Historiæ Ecclesiasticæ lib. 1. cap. 13. Vide nostram Historiam Apostolicam in Vita S. Thomæ pag. 218.

hæc usque ad medium sæculum X. & annum Christi 944. quo anno ab Edessenis Imperatori Constantino VIII. tradita Constantinopolim translata est, (12) & *in Phari Templo*, ut ait Constantinus Porphyrogenitus, *reposita ad gloriam Fidelium, & custodiam Imperatorum, & ad tutelam totius Civitatis & status Christianorum*. Translationis dies, qui fuit sextus decimus Augusti, quotannis deinde a Græcis rite celebratus. (13) Tandem singulari Dei providentia factum est, ut Romam Christianæ religionis sedem ac domicilium perferretur, *ubi hactenus colitur in titulo S. Silvestri*, ut ait Baronius, qui tamen nec tempus translationis notat, nec occasionem. Augustinus Justinianus lib. 4. Annal. Reip. Genuens. ad annum 1384. refert, delatam in Italiam ab Leonardo de Montaldo Genuensium Duce, ei dono datam ab Imperatore Constantinopoleos.

Apud Surium die 16. Augusti & apud Bar. ad an. 994. §. 14.

§. 15.

Se-

(12) Curopalata apud Baronium ad an. 944. §. 5. *Cum vero Romanorum copiis Edessa obsideretur, Edesseni malis obsidionis graviter oppressi Legatos ad Imperatorem miserunt, petentes, ut exercitus ab obsidione recederet; seque polliciti sunt pretium daturos sanctam Christi effigiem. Soluta igitur obsidione, tradita est imago, & ad regiam Urbem perducta, eam excipiente Imperatore cum splendido atque decenti satellitio per Regii cubiculi præfectum Theophanem*.

(13) In eorum Menologio ad memoratum diem 16. Augusti ita legitur: *Commemoratio formæ non manu factæ Domini & Dei Salvatoris nostri Jesu Christi ex Urbe Edessa egressæ, in hanc a Deo servatam & regiam Urbem deportatæ*: In Menæo autem ita: *Reportatio ex Edessa non manu factæ imaginis Domini nostri Jesu Christi, sive sancti Mantilis*. Apud Gretserum in Syntagmate de imaginibus non manu factis cap. 11. pag. 196. tom. 15.

Secundam imaginem qua occasione Christus Veronicæ sudario impressit?

℞. *Habet Christiana traditio*, (14) quamdam feminam Veronicam nomine præbuisse Christo eunti ad Crucem sudarium, seu lineum capitis sui velamen, quo sudorem & sanguinem e vultu manantem abstergeret, abstergentemque Christum in eo vultus sui imaginem expressisse. (15) Paullo aliter narrant scriptores duo sæculi duodecimi apud Mabillonium tom. 1. Musei Italici. Referunt e- Pag. 88. nim tamquam acceptum a majoribus, imaginem illam expressam a Christo nocte, quæ mortem ejus præcessit, in horto Gethsemani, *quando sudor ejus factus est sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram*.

De hac imagine est ne memoria oppido antiqua?

℞. Omnium antiquissima est, quod quidem invenerim, S. Methodii Tyriorum Episcopi, qui exitu sæculi III. floruit. De ea enim memorat apud Marianum Scotum lib. 2. Chronicorum, ad

T 2 an.

(14) Bollandus die 4. Februarii pag. 449. §. 1. num. 1.
(15) *Hæc de Sudario a Christo sanctæ Veronicæ tradito apud Christianos Orthodoxos indubitata sunt, & a Jacobo Gretsero nostro tractatu de Imaginibus non manu factis, aliisque contra rabiem hæreticorum hujus temporis propugnata*. Bollandus 4. Februarii pag. 450. §. 1. num. 4.
Mabillonio, Tillemontio, Papebrochio, & Natali Alexandro *Veronicæ* nomen ortum videtur ex vocabulis duobus *Vera Icon*, hoc est *vera imago*. Vide Lambertinum De Serv. Dei Beatif. & Beat. Canoniz. lib. 4. part. 2. cap. 31. num. 14.

Pag. 550. an. Christi 39. Petrus quoque Monachus Cassinensis, qui anno 1140. cessit e vita, in libro MS. de Pag. 88. locis sanctis apud Mabillonium tom. 1. Musei Italici de eadem imagine mentionem facit. Aliorum Scriptorum & Pontificum testimonia, quæ sunt apud Gretserum in syntagmate de imaginibus non manu factis cap. 17. & apud Augustinum Calcagninum de imagine Edessena observat. 27. recitare nihil attinet: quandoquidem ipsa *effigies Christi, quam Veronicæ in Sudario dedisse, traditio est, etiamnum Romæ exstat, tanta in veneratione, ut de illa dubitare posthac, non modo miracula non permittant, sed nec aspectus ipse.* (16)

Sunt ne qui rejiciant imaginem hanc?

℞. Rejicit Hyacinthus Serry exercitat. 53. §. 4. Negat enim ullam in iis mulieribus, quæ Christum comitarentur, *Veronicam* nomine exstitisse, totamque ejus facti historiam his verbis infirmat. *Silentium facti hujus altissimum est, non modo in Euangelio, verum etiam apud omnes Ecclesiæ Patres, veteresque Historiæ Ecclesiasticæ Tractatores, imo & apud omnes mediæ ætatis Scriptores. Primus omnium*

eam

(16) Jacobus Pamelius in Apologeticum Tertulliani cap. 12. num. 184. pag. 93.
Bzovius ad an. 1216. §. 17. *In veneratione apud fideles semper fuisse, constans fama est* Methodio, Sigeberto, Mariano Scoto, Constantino Porphyrogenito in oratione apud Lippomanum tom. 6. Jacobo Philippo Bergomate, Polydoro Virgilio, Mutio Justinopolitano, Petro Galesio, Daniele Mallonio, Viguerio, Christiano Adricomio, Matthæo Spembergem, *& præsertim in Ecclesia Ambrosiana in Officio divino in lectionibus, ut fertur, a S. Ambrosio scriptis.*

eam nobis Historiam prodidit Marianus Scotus in Chronico, Auctor lubricæ fidei, eruditionis exiguæ, recentis ætatis: quippe qui cadente duntaxat undecimo sæculo scripsit. Laudat ille quidem Methodium quemdam, ex quo suam illam Historiam hauserit: at quis ille, cujusve ætatis fuerit, ignoratur. Certe non fuisse illum Magnum Methodium Tyriorum Episcopum, res illa probat vel maxime, quod nihil hujusmodi in ejus scriptis legere sit: fabulasque ex suo illo Methodio venditet Scotus, quas notæ Sanctitatis, & eruditionis Episcopo nemo tribuerit. (17)

(17) Idem subjicit: *Tota retro antiquitate* Veronicæ *nomen ignotum est. Unde & illi ipsi, qui primi Historiam hanc retulere sæculo duodecimo, piam illam, religiosamque mulierem, alii quidem* Venicem, *alii* Veronicem, *nonnulli* Berenicem *appellant: unde postmodum per depravationem* Veronica *dicta est. Depravationem illam nominis aliunde natam existimant viri eruditi; quibus assentior maxime: quod nimirum, ut primum pingi cœpit pia mulier Christi faciem sudario impressam manibus gestans*, Veronica *dicta sit facies ipsa sudario impressa*: Veronica *enim idem Græce sonat, ac* vera imago: *ignari autem, quorum infinitus est numerus*, Veronicam *nomen esse existimarunt non imaginis sudario impressæ, sed mulieris gestantis imaginem. Hinc orta* Sancta Veronica, *quæ numquam in Cælo, imo & numquam sub Cælo fuit, quamvis in nonnullis Martyrologiis locum invenerit.*

Hæc aperte ostendunt id, quod ego jam dixi ab eo negari, non *in incerto duntaxat relinqui*, ut contendit in Animadversionibus Anticriticis cap. II. pag. 81. in piis illis, religiosisque mulieribus, quæ Christum ad supplicii locum comitabantur, ullam fuisse *Veronicam* nomine, ideoque Historiam illam totam rejici, qua dicitur Christus proficiscens ad mortem, impressam sudario *Veronicæ* vultus sui imaginem eidem *Veronicæ* tradidisse.

Allatæ rationes quomodo confutantur?

℞. Primam jam confutavit Gretserus lib. 1. de Cruce cap. 97. disputans contra Calvinum his verbis: *Quanta Calvini cæcitas & stupiditas est hunc in modum argumentari*: Euangelistæ de Veronica & imagine Christi in linteo delineata nihil memoriæ prodiderunt: igitur quod de hac re traditur, & creditur jam ab antiquis temporibus, falsum est & commentitium. *Quanta, inquam, cæcitas est, hujusmodi argumento adversarios velle premere, cum Euangelista Joannes elata voce clamet, multa alia* Cap. XXI. 25. *superesse, quæ fecerit Jesus, quæque si litteris mandarentur, non tantum quatuor Euangelistarum voluminibus, sed ne longe pluribus quidem includi, & comprehendi possent!* Eamdem rationem refellit etiam Pag. 201. tom. 15. in Syntagmate de Imaginibus non manu factis cap. 16. adversus Calvini asseclam Hospinianum hoc modo: *Respondeo, sanctum Lucam generatim ita loqui cap.* 23. Sequebatur autem eum multa turba populi, & mulierum, quæ plangebant, & lamentabantur eum. *An ex hac turba mulierum flentium & lamentantium ulla nominatim designatur? Nulla prorsus: ita ut nihil prorsus caussæ sit, cur Veronica ab hac innominata turba excludatur. Sanctus Matthæus cap.* 27. *ita scribit*: Erant autem ibi mulieres multæ a longe, quæ secutæ erant Jesum a Galilæa, ministrantes ei, inter quas erat Maria Magdalene, & Maria Jacobi, & Joseph mater, & mater filiorum Zebedæi. *Aliquot hic nominatim exprimuntur, & tamen multæ fuerunt: cur inter has*

mul-

multas non potest esse Veronica? (18) Idem Gretserus in eodem Syntagmate cap. 9. confutavit etiam secundam, allatam a Casaubono viro pariter Heterodoxo, rejiciente paullo ante memoratam imagi-

(18) Duplex est *negativi* argumenti genus: alterum *pure negativum*, alterum, quod *positivi* aliquid habet admixtum. Argumentum *pure negativum* est, si E. G. dicatur: *Nemo ante Martinum Polonum sæculi XIII. scriptorem meminit Joannæ Papissæ, quæ sæculo IX. vixerit: ergo hæc fabula emersit ævo Martini Poloni*. Argumentum vero *negativum cum positivo mixtum* est, si dicatur: *Nemo ante Martinum Polonum meminit Joannæ Papissæ, omnesque auctores æquales, suppares, & posteriores usque ad Martinum Polonum statim post Leonem IV. statuunt Benedictum III. non vero Joannam: ergo hoc monstrum antiquius non est Martino Polono*. Atque ex hoc quidem posteriore argumentandi genere concludi aliquid potest, ex illo priore non potest. Siquidem *ne in praxi argumenti mere negativi fallamur, necessum est, nedum singulos evolvisse scriptores, ex quorum silentio tale argumentum eruitur, sed insuper nullatenus ambigere, num aliqui nobis desint, qui fuerint ipsis contemporanei. Contingere namque potest, quod Auctor, cujus scripta ad nos usque minime devenerint, rei alicujus mentionem fecerit, quæ tamen a ceteris fuerit prætermissa. Præterea manifesta quadam ratione certi simus oportet, quod nihil de iis, quæ evenerunt in materia, de qua agitur, Scriptorum illius ævi, qui nobis supersunt, solertiam præterierit*. At quis est, quantumvis eruditus, cui hæc omnia cognita sint? Ita docent Joannes Mabillonius de studiis Monasticis part. 2. cap. 13. Justus Fontaninus de Corona Ferrea Langobardorum cap. 8. & Honoratus a S. Maria tom. 1. Animadversionum in regulas, & usum Critices dissertat. 3. art. 2. Itaque ex argumento Hyacinthi Serry parum, atque adeo nihil efficitur, cum sit *pure negativum*. Ideo enim rejicit Veronicæ imaginis historiam, quod *silentium facti hujus altissimum est, non modo in Euangelio, verum etiam apud omnes Ecclesiæ Patres, veteresque Historiæ Ecclesiasticæ Tractatores, imo & apud omnes mediæ ætatis Scriptores*. Lege Disputationem nostram 14. pag. 169. 173. & Disputationem 18. pag. 215. ex iis, quas scripsimus ad Vitas Pontificum Romanorum.

ginem Christi Edessenam, quod sancti Patres nihil de ea loquerentur: *Futilis objectio*, inquit, *quasi vero plurium auctorum monumenta non perierint*. Tertia ratio propria est ipsius Hyacinthi Serry: Negat enim, Methodium, quem laudat Scotus, esse illum Magnum Methodium Tyri Episcopum: *quod nihil hujusmodi in ipsius scriptis legere sit*. (19) Sed hæc quoque facili negotio labefactatur. Nam & auctores præstantissimi (20) ajunt con-

Pag. 191.

(19) Miror, eumdem Serry in Animadversionibus Anticriticis cap. 11. pag. 84. tantopere obstupescere, quod *hanc rejiciendæ Scoticæ narrationis rationem*, *ejus propriam esse* dixerim. Cujus enim illam esse putarem, cum ille nominatim appellet neminem, unde accepit? Utinam nominasset Scriptores omnes, quicumque aliquam symbolam contulerunt, eorumque sententiam posuisset fide integra. Jam nulla esset caussa, cur ego illi tribuerem aliquando, quod suum non est, nulla, cur ille toties de me quereretur, aliis intactis & inultis se unum refelli.

(20) *Methodius Olympi & Pataræ maritimarum Lyciæ urbium, ac postea Tyri Episcopus in Chalcide Græciæ martyrio coronatus..... in aliquo opusculo historiam imaginis Christi a Veronica velo exceptæ, ac Romam delatæ exposuit*. Henschenius apud Bollandum 4. Februarii pag. 450. num. 6. Baronius ad an. 34. §. 138. Gretserus de Imaginibus non manu factis cap. 16. Cornelius a Lapide in Matth. cap. XXVII. 32. Simon Majolus in Historia totius Orbis, omniumque temporum pro defensione sanctarum imaginum cent. 1. Quaresmius in Elucidatione Historica, Theologica, & Morali Terræ Sanctæ lib. 4. cap. 14. & Honoratus a S. Maria tom. 2. Animadversionum in regulas & usum Critices lib. 4. differt. 8. art. 1. qui quidem opinionem suam roborat conjectura hac. Inter scriptores Ecclesiasticos, referente Gulielmo Cave in Historia Litteraria, Methodii tres reperiuntur. Unus Monachus Constantinopolitanus, qui medio circiter sæculo tertio decimo floruit, ex quo nihil excerpere potuit Marianus Scotus sæculi undecimi Historicus. Alius Patriarcha Con-

conſtanter, quod Serry negat; & ex eo, quod in Methodii ſcriptis nihil de imagine Veronicæ legatur, concludi quidquam non poteſt, quandoquidem nunc ſuperſunt tantum fragmenta aliqua, ut docet Gulielmus Cave in Hiſtoria Litteraria, & Pag. 96. Caſimirus Oudinus in Commentario de Scriptoribus Eccleſiaſticis. (21) Nec illud omnino concedendum, *primum omnium eam nobis hiſtoriam prodidiſſe Marianum Scotum in Chronico*, quandoquidem meminit de ea Conſtantinus Porphyrogenitus, qui integro amplius ſæculo vixit ante Marianum Scotum. (22) Multo autem minus illud concedendum eſt, eumdem Marianum Scotum eſſe auctorem *lubricæ fidei*, *eruditionis exiguæ*. Etenim a Tri-

Pag. 301. tom. 1.

Conſtantinopolitanus, qui medio ferme ſæculo nono obiit, ex quo hauſiſſe Marianum Scotum ea, quæ memorat de Veronica, credendum non eſt. Nulla enim hujus rei mentio invenitur in ejus operibus, quæ ſuperſunt omnia. Tertius eſt S. Methodius Tyriorum Epiſcopus, cujus fragmenta aliqua nobis ſervarunt ſcriptores, qui poſtea floruerunt. Potuit igitur etiam Marianus Scotus, quemadmodum alii alia, ex ejuſdem Methodii ſcriptis teſtimonium ſumere de Veronica.

(21) Honoratus a S. Maria tom. 2. Animadverſionum in regulas & uſum Critices lib. 4. diſſertat. 8. art. 1. pag. 588. & 589. *Tillemontius conatur infirmare hoc* (Methodii) *teſtimonium aſſerens*, hoc eſſe injurioſum huic Sancto martyri, ei attribuere fabulas, quas Marianus Scotus ex S. Methodio memorat. Ad id cognoſcendum ſatis eſſe, *addit*, locum ipſum legere. *Quamquam ego hanc narrationem non defendo, id tamen animadverto, Tillemontium rationem facilem inveniſſe, qua ſe ab auctoritate, qua implicabatur, expediret, ac neceſſitatem afferendæ probationis effugeret.*

(22) Apud Honoratum a Sancta Maria tom. 2. Animadverſionum in regulas & uſum Critices lib. 4. diſſertat. 8. art. 1. pag. 590.

Trithemio dicitur *vir in divinis Scripturis eruditus, & sæcularium scripturarum non ignarus, historiographus & computista insignis*: a Sigeberto commendatur, *quod scripserit Chronicam a nativitate Christi usque ad annum nati Christi millesimum octogesimum secundum mira subtilitate ostendens errorem priorum Chronographorum ita ponentium nativitatem Christi, ut annus passionis ejus non concordet veritati Euangelicæ*: & a Vossio ipso fide dignus habetur, & in eo valde utilis, *quod, cum suo ævo meliores habuerit codices, quam hodie supersint, non pauca ex eo in Eusebio, Cassiodoro, atque item Beda possunt emendari*. (23)

Quando Romam translata est?

℞. Tempore Tiberii Imperatoris imago Veronicæ sudario impressa Romam translata est. Nam S. Methodius, quem supra nominavi, apud Marianum Scotum ad an. Ch. 39. narrat, Tiberium, auditis miraculis, quæ a Christo in Judæa perpetrabantur, legatos ad eum misisse orantes, ut Romam veniens molestissimum morbi genus, quo Imperator afflictabatur, depelleret. Hierosolymam cum pervenissent, eos didicisse, Christum a Pilato jam morti addictum, sed ad vitam, ex qua moriens decesserat, rediisse, ejusque imaginem servari a matrona quadam, cui *Veronicæ* nomen. Hanc ab iis conventam, & Romam ad Imperatorem

(23) Sigebertus de Scriptoribus Ecclesiasticis cap. 159. Trithemius pariter de Scriptoribus Ecclesiasticis cap. 340. Exstat uterque in Bibliotheca Ecclesiastica Joannis Alberti Fabricii. Vossius de Historicis Latinis lib. 2. cap. 47.

rem adductam, qui, Christo per illam imaginem virtutem & præsentiam suam declarante, a lepra sanatus est. Petrus etiam Monachus Cassinensis in libro MS. de locis sanctis apud Mabillonium tom. 1. Musei Italici ita scribit: *Sudarium vero, cum quo Christus faciem suam exstersit, quod ab aliis* Veronica *dicitur, tempore Tiberii Cæsaris Romam delatum est*. Præterea hujus imaginis sub Tiberio Romam translatæ historia continetur etiam in libello MS. qui referente Baronio ad an. 34. §. 138. *asservatur in Vaticana Bibliotheca*. Imago autem hæc *Veronica* dicta, nunc in Æde S. Petri religiose custoditur. Pag. 88.

Quid demum narras de sacra Sindone?

℟. Mos erat apud Hebræos, mortuos sindone involutos & fasciis ligatos sepelire. Id patet ex historia Lazari, quam refert S. Joannes cap. XI. 44. *Prodiit, qui fuerat mortuus, ligatus pedes & manus institis, & facies illius sudario erat ligata*. Isto prorsus modo Christum sepelierunt Josephus ab Arimathæa, & Nicodemus. De Josepho ita narrat Matthæus cap. XXVII. 59. *Et accepto corpore, involvit illud in sindone munda*: de utroque Joannes cap. XIX. 40. *Acceperunt corpus Jesu, & ligaverunt illud linteis cum aromatibus, sicut mos est Judæis sepelire*. Hinc Petrus post Christi resurrectionem ingressus sepulcrum, ut ait idem Joannes cap. XX. 6. 7. *vidit linteamina posita* (nimirum sindonem, & fascias) *& sudarium, quod fuerat super caput ejus*. Itaque Sindon, lineum involucrum corporis Christi, imaginem ejusdem corporis exhibet

bet partim sanguine, partim liquore aromatum & unguentorum, quibus pollinctum fuerat, expressam. Lini, ex quo constat, materies satis crassa apparet. Longa fertur pedes duodecim, & tres lata. Ejus media pars ita substrata fuit Christi corpori superimposito, ut reliqua a capite ad pedes rejecta totum corpus contegeret. Hierosolymis diu custodita, inde Camberiacum in Sabaudia delata est, & in sacello magnificentissime extructo posita, atque inde demum translata Augustam Taurinorum, (24) ubi nunc magna Fidelium pietate colitur. Sindonem hanc ipsissimam esse, in qua Christus Dominus involutus fuit, testantur Pontifices summi Paulus II. Sixtus IV. Julius II. & Clemens VII. Et quidem Sixtus IV. anno 1480. decrevit, sacelli honore decorandam, & *in quodam tractatu*, *quem composuit de ipso sanguine*, *affirmat*, in ea *ipsius Jesu Christi verum sanguinem & imaginem conspici*, ut est in diplomate Julii II. apud Raynaldum ad an. 1506. §. 44. Ipse autem Julius II. decessoris sui sententiam confirmans statuit, quemadmodum Crucem, *in qua Christus pependit*, ita *ipsam Sindonem*, *in qua ipse Dominus noster Jesus Christus in monumento positus involutus fuit . . . in qua reliquiæ humanitatis Christi*, *quam divinitas sibi copulaverat*, *videlicet ipsius veri san-*

(24) Translatio facta est anno 1578. jussu Ducis Emmanuelis Philiberti. Is enim cognito, S. Carolum Borromæum Archiepiscopum Mediolanensem decrevisse pedibus conferre se Camberiacum ad honorem habendum sacræ Sindoni, mandavit illam transferri Taurinum, ut laborem itineris minueret sancto viro. Formam itineris accurate descripsit Joannes Petrus Jussanus S. Caroli familiaris in ejus vita lib. 5. cap. 5.

ſanguinis, ut præfertur, manifeſte conſpiciuntur, venerari & adorari debere. Quod præſtitit etiam Clemens VII. ut legitur apud memoratum Raynaldum ad an. 1533. §. *62*. mandans Ludovico S. Cæſarei Presbytero Cardinali Apoſtolicæ Sedis Legato de latere, ut diligenter curaret, ſacram Sindonem ab incendio ſervatam *loco congruenti & honeſto recondi, & cum debita veneratione teneri & cuſtodiri*. Horum tamen Pontificum auctoritatem nihil verentur hæretici, & qui ſequuntur hæreticos. (25)

(25) Joannes Jacobus Chiffletius de linteis ſepulcralibus Chriſti cap. 25. pag. 147. ſecutus Pingenium exiſtimat, *in Sindone Allobrogica*, ſeu Taurinenſi, *non fuiſſe involutum Chriſti corpus in ſepulcro, ſed tantum ante pollincturam, ex quo e Cruce refixum eſt*.

CAP.

CAP. XX.

De ſcriptis & dictis Chriſti.

Numquid ſcripſit Chriſtus?

℞. S. Auguſtinus lib. 1. de conſenſu Euangeliſtarum cap. 7. §. 11. *Sed illud prius diſcutiendum eſt*, inquit, *quod ſolet nonnullos movere, cur ipſe Dominus nihil ſcripſerit, ut aliis de illo ſcribentibus neceſſe ſit credere*. Cap. 9. & 10. alia in hanc rem ſubjungit, quæ D. Thomas 3. part. quæſt. 42. art. 4. ita coarctat: *Aliquos Gentiles exiſtimaſſe, Chriſtum quoſdam libros ſcripſiſſe continentes quædam magica, quibus miracula faciebat, quæ diſciplina Chriſtiana condemnat. Et illi tamen, qui Chriſti libros tales ſe legiſſe affirmant, nulla talia faciunt, qualia illum libris talibus feciſſe mirantur. Divino enim judicio ſic errant, ut eoſdem libros ad Petrum & Paulum dicant tamquam epiſtolari titulo prænotatos, eo quod in pluribus locis ſimul eos cum Chriſto pictos viderunt. Nec mirum, ſi a pingentibus fingentes decepti ſunt: toto enim tempore, quo Chriſtus in carne mortali cum ſuis diſcipulis vixit, nondum erat* Paulus *diſcipulus ejus*.

Quid igitur ſentis de epiſtola, quæ fertur a Chriſto ad Abgarum miſſa?

Bar. ad an. 31. §. 60. & ad an. 43. §. 18.

℞. Eam re vera a Chriſto Domino ſcriptam eſſe, nec ab Auguſtino verbis recitatis tamquam ſup-

suppositıtiam excludi. Etenim Augustinus non negat, Christum scripsisse aliquid familiariter, & per litteras interrogatum respondisse; sed affirmat illud unum, nihil scripsisse, quo gesta & doctrinam suam posteris traderet atque explicaret. Nititur interpretatio hæc testimonio D. Hieronymi, qui in cap. 44. Ezechielis affirmat quidem, *Salvatorem nullum volumen doctrinæ suæ proprium dereliquisse, quod in plerisque Apocryphorum deliramenta confingunt*; nullo autem modo inficiatur, epistolas, si quando opus esset, ab eo scriptas fuisse. (1) Pag. 478.

Euangelistæ memorant ne de aliqua scriptione Christi?

℟. Unus Joannes narrans historiam mulieris adulteræ memorat, Christum bis scripsisse in terra. *Jesus autem inclinans se deorsum digito scribebat in terra*. Et paucis interjectis: *Iterum se inclinans scribebat in terra*. (2) Quid autem scripserit, non licet pro certo affirmare. S. Hieronymus lib. 2. contra Pelagianos cap. 6. existimat, scripsisse *eorum, qui accusabant, & omnium peccata* Cap. VIII. 6. 8. Pag. 580.

(1) Vide Historiam nostram Apostolicam in S. Thoma pag. 218. ubi probatum est, veram esse Epistolam a Christo ad Abgarum scriptam, & responsum argumentis adversariorum. Vide insuper Joannis Alberti Fabricii Codicem Apocryphum Novi Testamenti pag. 303. ubi agit *De scriptis, quæ ad Jesum Christum Salvatorem nostrum tamquam auctorem relata sunt*.

(2) Synopsis Criticorum in locum citatum Joannis pag. 1249. Scribebat in terra) *In pulvere in pavimento Templi characteres non permanentes formans, sed superficie tenus delineans*.

ta mortalium, secundum quod scriptum est in Propheta: Relinquentes autem te in terra scribentur. S. Ambrosius epist. 25. §. 4. *Quid*, ait, *scribebat, nisi illud propheticum*: Terra terra scribe hos viros abdicatos? Et epist. 26. §. 13. censet, scripsisse verba hæc: *Festucam, quæ in oculo est fratris tui, vides; trabem autem, quæ in oculo tuo est, non vides*. Sed alii alia opinantur. (3)

Jer. XVII. 13. Pag. 893. Pag. 896.

Est ne aliquod Christi dictum, quod reperiatur in aliis Canonicis libris, quam in Euangeliis?

℞. Est hoc unum, quod Paulus apud Lucam in Actis Apostolorum Cap. XX. 35. recitat: *Beatius est magis dare, quam accipere. Melius enim est habere, quam egere*, ut addit S. Augustinus lib. 2. contra Maximinum cap. 14. §. 7. Ceterum idem Paulus epist. 1. ad Corinthios cap. XI. 24. 25.

(3) Sixtus Senensis lib. 2. Bibliothecæ Sanctæ pag. 125. *Beda putat, eum semel atque iterum scripsisse eamdem illam sententiam, quam tunc ore protulerat, nempe*, Qui sine peccato est, primus in eam lapidem mittat, *ac si diceret*, Puniatur, sed non a prævaricatoribus Legis. *Haymo existimat, eum notas quasdam in solo delineasse, quibus quisque accusantium suis oculis propria conspiciebat scelera, & menti objecta cernebat. Euthymius, qui solus de Græcis mulieris adulteræ historiam explanavit, nihil arbitratur scriptum a Christo, sed duntaxat ab eo simulatum scriptionis gestum & actionem, quod frequenter facere solent, qui respondere nolunt importuna indignaque rogantibus. Cognita enim illorum machinatione, fingebat, se in terra scribere, nec his attendere, quæ dicebantur, ut, dum ipse in eos non respiceret, erubescerent levius redarguti, utque ita in scribendo occupato, liceret eis sensim abscedere, antequam manifestius condemnarentur. Nam sua summa benignitate etiam ipsis parcebat.*

25. nonnulla Christi verba ad institutionem Eucharistiæ pertinentia refert, quæ apud Euangelistas non reperiuntur.

Sunt ne etiam apud sanctos Patres dicta aliqua Christi haud Euangelica?

℞. Sunt hæc: apud S. Clementem Romanum epist. 2. ad Corinthios cap. 4. *Si fueritis mecum congregati in sinu meo, & non feceritis mandata mea, abjiciam vos, & dicam vobis: discedite a me, nescio vos, unde sitis, operarii iniquitatis*: Item cap. 12. *Interrogatus a quodam ipse Dominus, quando venturum esset regnum ejus, dixit*: Cum duo erunt unum, & quod foris ut quod intus, & masculum cum femina neque mas neque femina: (4) apud S. Irenæum lib. I. adversus hære-

V ses

(4) Idem S. Clemens statim addit: *Duo autem sunt unum: quando alter ad alterum loquemur veritatem, & in duobus corporibus absque simulatione fuerit una anima*. Et quod foris ut quod intus *hoc ait: animam vocat* quod intus, *& corpus* quod foris. *Quo modo igitur corpus tuum conspicuum est: ita & anima tua manifesta sit in bonis operibus*. Et masculum cum femina neque mas neque femina, *hoc*... Reliqua desiderantur. Supplentur autem ex tertio Stromate Clementis Alexandrini a Gottifredo Vendelino apud Labbeum tom. 1. Conc. pag. 187. in hunc modum: *hoc dicit: Animum* (θυμὸν) *ejusque impetum vocat* masculum: *concupiscentiam* (ἐπιθυμίαν) *intelligit* feminam. *Cum igitur quis neque animo, neque concupiscentiæ obsequitur* (*quæ quidem utraque & consuetudine & prava educatione invalescente obnubilant atque obscurant rationem*) *sed potius depulsa caligine hinc oborta, pudore suffusus per pœnitentiam spiritum & animam unierit in obedientia rationis*: Tunc, *ut ait Paulus*, non inest nobis mas, nec femina.

ſes cap. 17. *Sæpius concupivi audire unum ex ſermonibus iſtis, & non habui, qui diceret mihi:* a-
Pag. 143. pud S. Juſtinum in Dialogo cum Tryphone Judæo §. 47. *In quibus vos deprehendero, in his & judicabo*: apud S. Clementem Alexandrinum lib. 1. Strom. pag. 346. *Petite magna, & parva vobis adjicientur.* (5) apud Origenem commentariis in Matthæum pag. 308. *Propter infirmos infirmus fui, & propter eſurientes eſurii, & propter ſitientes ſitii*: apud S. Hieronymum extrema epiſtola ad Minervium & Alexandrum: *Eſtote probati nummularii.* Præterea iidem, atque alii veteres Patres alia Chriſti dicta referunt, ex Apocryphis Euangeliis ſecundum Hebræos, & ſecundum Ægyptios deſumta, quæ in unum collegit Joannes Erneſtus Grabius tom. 1. Spicilegii pag. 25. & Joannes Albertus Fabricius in Codice Apocrypho Novi Teſtamenti part. 1. pag. 321.

(5) Recitatis verbis hæc addit Origenes in libro de Oratione §. 2. *& petite cæleſtia, & terrena vobis adjicientur.* Quibus ſimilia habes apud Matthæum cap. VI. 33.

CAP.

C A P. XXI.

De Scriptoribus profanis, qui de Christo meminerunt.

Quinam sunt præcipui ex profanis Scriptoribus, apud quos Christi mentio est?

℟. SUnt hi, Suetonius Tranquillus, Cornelius Tacitus, Ælius Lampridius. Suetonius in Claudio cap. 25. *Judæos impulsore Chresto assidue tumultuantes Roma expulit.* (1) Tacitus in Annalibus lib. 15. cap. 44. *Ergo abolendo rumori Nero subdidit reos, & quæsitissimis pœnis affecit, quos per flagitia invisos vulgus Christianos appellat. Auctor nominis ejus Christus, Tiberio imperitante, per* Bar. ad an. 31. §. 1.

V 2 Pro-

(1) Ethinici ignari rerum nostrarum Christum *Chrestum*, & Christianos *Chrestianos* vocabant. Tertullianus Apologetici cap. 3. *Sed & cum perperam Chrestianus pronuntiatur a vobis (nam nec nominis certa est notitia penes vos) de suavitate vel benignitate compositum est.* Lactantius lib. 4. Divinarum institutionum cap. 7. *Sed exponenda hujus nominis ratio est propter ignorantium errorem, qui eum immutata littera Chrestum solent dicere.* Nimirum nomen Salvatoris deducebant a voce Græca χρηστὸς, *utilis*, *bonus*, *benignus*, non a χριστὸς, *unctus*, quod nomen honoris & officii nomini Jesu additum est. Quare S. Justinus Apologia 1. §. 4. pag. 45. χριστιανοὶ (al. χρηστιανοὶ) γὰρ εἶναι κατηγορούμεθα. τὸ δὲ χρηστὸν μισεῖσθαι οὐ δίκαιον: *Christiani enim esse accusamur: utile autem odisse, non justum.* Vide annotat. Monachi S. Mauri in hunc locum, Baronium ad an. 43. §. 13. Calmetum in Act. Apost. cap. XVIII. 2. pag. 969. tom. 7. & Historiam nostram Apostolicam pag. 94.

Procuratorem Pontium Pilatum supplicio affectus erat. Lampridius in Alexandro Severo cap. 29. *Usus vivendi eidem hic fuit. Primum ut, si facultas esset, id est non cum uxore cubuisset, matutinis horis in larario suo (in quo & Divos principes, sed optimos electos, & animas sanctiores, in queis & Apollonium, & quantum scriptor suorum temporum dicit, Christum, Abraham, & Orpheum, & hujusmodi Deos habebat, ac majorum effigies) rem divinam faciebat*. Et cap. 43. *Christo templum facere voluit, eumque inter Deos recipere*. (2) *Quod & Hadrianus cogitasse fertur, qui templa in omnibus civitatibus sine simulacris jusserat fieri: quæ hodie idcirco, quia non habent numina, dicuntur* Hadriani, *quæ ille ad hoc* (ut ea Christo dedicaret) *parasse dicebatur: sed prohibitus est ab iis, qui consulentes sacra repererant, omnes Christianos futuros, si id optato evenisset, & templa reliqua deserenda*.

Nonne ante hos de Cristo scripsit Pilatus?

Bar. ad an. 34. §. 229.

℟. Ita est. Constat, Tiberium Cæsarem de rebus a Christo gestis per litteras admonitum a Pilato. *Quoniam*, ut ait Eusebius lib. 2. cap. 2. *vetus hæc erat consuetudo provinciarum rectoribus, ut quidquid novi apud ipsos contigisset, Imperatori nuntia-*

(2) Philippus Camerarius centuria I. Horarum subcisivarum, sive meditationum historicarum cap. 98. *Ferunt hoc dicto Christi Servatoris nostri*: Omnia quæcumque volueritis, ut faciant vobis homines, hoc itidem facite eis, *Marcum Aurelium Severum Alexandrum Juliæ Mameæ Augustæ vel Christianæ, vel Christianorum patronæ filium ita delectatum fuisse, ut id in Palatio, & publicis operibus perscribi jusserit*. Vide Lampridium loc. cit. cap. 51.

tiarent, ne quid ipsum lateret: (3) *Pilatus de Resurrectione Salvatoris nostri Jesu Christi, cujus per universam Palæstinam celebris erat fama, ad Tiberium Principem retulit: multa quoque alia ejusdem miracula se auditu accepisse significans, & qualiter ad vitam denuo revocatus, a plerisque jam Deus haberetur. Ac Tiberium quidem rem ad Senatum retulisse perhibent, sed Senatum ejusmodi relationem aspernatum esse: specie quidem eo quod Senatus auctoritas ad id non expectata videbatur, cum tamen vetus lex esset apud Romanos, ne quis absque decreto Senatus pro Deo haberetur: re autem ipsa eo quod salutaris divina doctrinæ prædicatio auctoritate, & auxilio hominum minime indigeret. Cum igitur Senatus relationem de Servatore nostro ita, ut dictum est, repudiasset, Tiberius tamen in pristina sententia perseverans, nihil adversus doctrinam Christi durius molitus esse dicitur. Hæc Tertullianus vir legum Romanarum peritissimus, & inter Latinos scriptores celeberrimus, in Apologia ab ipso quidem Latine conscripta, postea vero in Græcum sermonem translata, prodit his verbis:* quæ subjicere juvat, ut Latine habentur cap. 5. Apolog. *Vetus erat decretum, ne quis Deus ab Imperatore consecraretur, nisi a Senatu probatus. Scit M. Æmilius de Deo suo Alburno. Facit & hoc ad caussam nostram, quod apud vos de humano arbitratu divinitas pensitatur. Nisi homini Deus placuerit, Deus non erit, homo jam Deo propitius esse debebit. Tiberius er-*

(3) Juxta morem hunc Plinius junior epist. 97. libri 10. res in Bithynia gestas refert ad Trajanum, eumque consultat, quid agat de Christianis, quorum numerus mirifice in dies augebatur.

go, cujus tempore nomen Christianum in sæculum intravit, annuntiata sibi ex Syria Palæstinæ, quæ illic veritatem istius divinitatis revelaverant, detulit ad Senatum cum prærogativa suffragii sui. Senatus, quia non in se probaverat, respuit. (4) *Cæsar in sententia mansit, comminatus periculum accusatoribus Christianorum.* Idem cap. 21. ubi de Christi Passione, Resurrectione, Ascensione, deque discipulis ab eo doctis, quæ docerent, sermonem habuit, ita subjungit: *Ea omnia super Christo Pilatus, & ipse jam pro sua conscientia Christianus, Cæsari tunc Tiberio nuntiavit: sed & Cæsares credidissent super Christo, si aut Cæsares non essent sæ-*

(4) Hic rationem reddit Tertullianus, quare Senatus recusaverit habere Christum in numero Deorum. Nimirum quia Tiberius divinitatem sibi oblatam rejecerat.

Aliam rationem affert S. Augustinus lib. 1. de consensu Euangelistarum cap. 17. & 18. §. 25. & 26. *Cur eum colendum non receperint, sicut aliarum gentium Deos, quas Romanum subegit Imperium, præsertim cum eorum sententia sit, omnes Deos colendos esse sapienti? Cur ergo a numero ceterorum iste rejectus est?....Nihil ergo restat, ut dicant, cur hujus Dei sacra recipere noluerint, nisi quia solum se coli voluerit, illos autem Deos gentium, quos isti jam colebant, coli prohibuerit... Socratis enim sententia est, unumquemque Deum sic coli oportere, quomodo se ipse colendum præceperit. Proinde ista summa necessitas facta est non colendi Deum Hebræorum, quia si alio modo eum colere vellent, quam se colendum ipse dixisset, non utique illum colerent, sed quod ipsi finxissent: si autem illo modo vellent, quo ipse diceret, alios sibi colendos non esse cernebant, quos ille coli prohibebat. Ac per hoc respuerunt unius veri Dei cultum, ne multos falsos ostenderent.*

S. Chrysostomus hom. 26. in Epist. 2. ad Corinthios pag. 928. *Hoc porro vel invitis ipsis ita divinitus procurabatur, ut ne humanis suffragiis atque sententiis Christi divinitas promulgaretur, atque unus e multis illis ipse esse censeretur, qui ab ipsis creati ac designati fuerant.*

sæculo necessarii, aut si & Christiani potuissent esse Cæsares. Hinc patet, Tertulliano perspectum atque exploratum fuisse, relationem a Pilato ad Tiberium missam. Non modo autem ex Pilati epistola Tiberius didicit, quid Christus in Judæa gesserit, quidve passus fuerit; sed etiam ex Actis publicis sub Pilato conscriptis, ad quæ Romanos vocat S. Justinus Apologia I. §. 35. *Atque hæc ita gesta esse, ex Actis sub Pontio Pilato confectis discere potestis*. Tum non paucis interjectis §. 48. *Quæ quidem ab eo facta esse, ex confectis sub Pontio Pilato Actis discere potestis*. Neque S. Chrysostomus alienus est ab hac opinione. Nam hom. 26. in Epist. 2. ad Corinthios hæc habet: *Romanorum Senatus hanc potestatem habebat, ut Deos crearet atque conscriberet. Quippe cum res omnes a Christo gestæ nuntiatæ sunt, Romam misit is, qui Judæorum nationi præerat, sciscitans ex ipsis, num eum quoque Deum creare placeret. Id vero illi facere recusarunt, quod iniquo atque infenso animo ferrent, ante decretum suum atque sententiam, Crucifixi potentiam effulgentem universum Orbem ad sui cultum & venerationem attraxisse*. Id quod placuit etiam Orosio lib. 7. Historiarum cap. 4. Gregorio Turonensi lib. I. Historiæ Francorum cap. 24. Cedreno in Compendio Historiarum, & Nicephoro Callisto lib. 2. Hist. Eccl. cap. 8. (5)

Pag. 65. Pag. 72. Pag. 928. Pag. 149. & 152.

Exstat ne Pilati ad Tiberium epistola?

℟. Vera ac legitima non exstat. Nam tum

(5) Lege Lambertinum de Serv. Dei Beatif. & Beat. Canoniz. lib. 1. cap. 1.

Bibl. Patr. tom. 5. pag.1211. ea, quam ex Hegesippi Anacephalæosi de excidio Urbis Hierosolymitanæ recitat Baronius ad an. 34. §. 228. tum ea, *cujus exemplum in vetustis Bibliothecæ Vaticanæ monumentis repertum* protulit Pag. 164. Sixtus Senensis lib. 2. Bibliothecæ Sanctæ, tum ea, cujus exemplum *a notatore quodam in antiqua penes se pagina cum aliis memoratu dignis hinc inde excerptis scriptum invenit circa annum* 1480. atque Pag. 112. & 113. edidit Florentinius in Martyrologio Hieronymiano, tum denique ea, quam ex Codice 2493. Colbertino emisit Joannes Albertus Fabricius Part. 3. Codicis Apocryphi Novi Testamenti pag. 457. scriptis supposititiis annumerantur: quandoquidem in singulis virorum doctissimorum judicio aperta sunt falsitatis indicia.

Sunt ne etiam Pilati Acta supposita, aut corrupta?

℟. Corruperunt Acta sub Pilato conscripta, vel horum imitatione alia conscripserunt tam Hæretici, quam Ethnici. Nam Quartadecimanos futilia quædam Pilati Acta ostentasse, docet S. Epiphanius hær. 50. §. 1. Eusebius vero lib. 9. Hist. Eccl. cap. 4. auctor est, Ethnicos imperante Diocletiano Acta Pilati nomine confinxisse, quæ postea Maximinus, utpote referta contumeliis & conviciis in Christum, edi jussit, ac præcepit, ut Ludimagistri ea pueris traderent, & memoriter ab illis addiscenda curarent. Atque hinc patet, ab his longe diversa esse Acta Pilati, quorum fidem non semel implorat S. Justinus, ac proinde longe vehementerque falli Tanaquillum Fabrum

brum Ministrum Salmuriensem, qui lib. 2. epist. 12. scripsit, Justinum & Tertullianum ea, quæ dicunt, ex Actis Apocryphis desumsisse. (6)

Recita nunc Josephi testimonium de Christo.

℞. Josephi verba, quibus Christi Jesu virtus, prodigia, mors, reditus ad vitam, Prophetarum de eo vaticinia, & constans erga illum pietas Christianorum ac fides prædicatur, hæc sunt: *Γίνεται δὲ κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον Ἰησοῦς, σοφὸς ἀνὴρ, εἴγε ἄνδρα αὐτὸν λέγειν χρή. ἦν γὰρ παραδόξων ἔργων ποιητὴς, διδάσκαλος ἀνθρώπων, τῶν τ' ἀληθῆ σὺν ἡδονῇ δεχομένων. καὶ πολλοὺς μὲν Ἰουδαίους, πολλοὺς δὲ καὶ Ἑλληνικοὺς ἐπηγάγετο· ὁ χριστὸς οὗτος ἦν. καὶ αὐτὸν ἐνδείξει τῶν πρώτων ἀνδρῶν παρ' ἡμῖν σταυρῷ ἐπιτετιμηκότος Πιλάτου, οὐκ ἐπαύσαντο οἵγε πρῶτον ἀγαπήσαντες. ἐφάνη γὰρ αὐτοῖς τρίτην ἔχων ἡμέραν πάλιν ζῶν, τῶν θείων προφητῶν ταῦτα καὶ ἄλλα μυρία θαυμάσια περὶ αὐτοῦ εἰρηκότων· εἴς τε νῦν χριστιανῶν ἀπὸ τοῦδε ὠνομασμένων οὐκ ἐπέλιπε τὸ φῦλον.* Expressa ad verbum ita se habent. *Fuit autem hoc tempore Jesus sapiens vir; si quidem virum eum dicere par est. Erat enim inexpectatorum operum effector, ma-* Antiquit. Lib. 18. cap. 4. Bar. ad an. 34. §. 226.

gi-

(6) Acta Pilati admittit Gulielmus Cave in Historia Litteraria sæculi I. pag. 25. Casaubonus exercitat. 16. §. 154. pag. 676. *Audiendi*, inquit, *meo judicio non sunt, qui huic historiæ fidem abrogant*. Joannes Pearsonius lect. 4. in Act. Apost. §. 14. refellit Tanaquillum Fabrum, atque ostendit, rationes, quibus ille nititur, aut falsas esse, aut frivolas & nullius momenti. Ex quo refellas etiam Dupinum, qui tom. 1. Bibliothecæ auctorum Ecclesiasticorum pag. 24. & in Dissertatione præliminari ad Biblia lib. 2. cap. 7. §. 3. pag. 119. ejusdem Tanaquilli conjecturas sequitur. De Actis Pilati dissertatio est Augustini Calmet in Acta Apostolorum. pag. 823. tom. 7.

gister hominum & eorum, qui veritatem cum jucunditate exciperent. Et cum multos Judæos, tum multos etiam Græcos ad se duxit. Ille Christus hic erat. Et ipsum accusatione primorum virorum apud nos ad crucem cum damnasset Pilatus, non deposuerunt ii, qui primum eum amaverant, suum erga illum amorem. Apparuit enim ipsis tertium habens diem rursus vivens, cum divini Prophetæ hæc & alia millia admirabilia de ipso dixissent; & usque adhuc Christianorum ab hoc nominatorum non defecit genus. (7)

Quodnam est de hoc Josephi testimonio judicium sapientissimorum?

℞. Semper tamquam γνήσιον atque indubium receperunt Scriptores Ecclesiastici usque ad sæculum XVI. Blondellus omnium primus insertum fuisse existimavit. Hunc secutus est Tanaquillus Faber, Ludovicus Capellus, Osiander, Montacutius, Giphanius, & alii ejusdem sectæ. Contra vero testimonium hoc a Josepho re vera dictum, scriptumque propugnant, & adversarios refellunt doctissimus

(7) S. Hieronymus in Catalogo Scriptorum Ecclesiasticorum in Josepho interpretatus est hoc modo pag. 276. *Eodem tempore fuit Jesus vir sapiens, si tamen virum eum oportet dicere. Erat enim mirabilium patrator operum, & doctor eorum, qui libenter vera suscipiunt. Plurimos quoque tam de Judæis, quam de Gentibus sui habuit sectatores, & credebatur esse Christus. Cumque invidia nostrorum Principum cruci eum Pilatus addixisset, nihilominus qui eum primum dilexerant, perseveraverunt. Apparuit enim eis tertia die vivens: multa & hæc & alia mirabilia carminibus Prophetarum de eo vaticinantibus. Et usque hodie Christianorum gens ab hoc sortita vocabulum non defecit.*

mus Huetius Propositione 3. Demonstrationis Euangelicæ §. 11. Valesius in annotat. ad Histor. Eccl. Eusebii lib. 1. cap. 11. Natalis Alexander in sextam mundi ætatem dissertat. 10. Lambecius tom. 8. Bibliothecæ Cæsareæ pag. 4. Pagius ad an. 32. §. 15. Baronius ad an. 34. §. 226. Bellarminus de Scriptoribus Ecclesiasticis in Josepho, Tillemontius annotat. 40. in ruinam Judæorum tom. 1. Hist. Imp. Remigius Ceillier in Historia Generali Auctorum Sacrorum lib. 3. cap. 7. art. 4. Lambertinus de Serv. Dei Beatif. & Beat. Canoniz. lib. 1. cap. 1. num. 9. & de Festis Christi part. 1. §. 357. Honoratus Tournely in Prælectionibus de Incarnatione Verbi divini quæst. 3. art. 1. aliique complures, quibus addendi ex Heterodoxis Carolus Daubuz, qui id præstitit libris duobus anno 1706. Londini editis, Gulielmus Cave in Historia Litteraria sæc. 1. pag. 22. Usserius in Annalibus Novi Testamenti pag. 607. multique alii, quos longum esset nominare.

Pag. 644.

Pag. 565. tom. 1.

Pag. 156.

Pag. 101.

Utra sententia amplectenda?

℞. Ea, quæ testimonium illud Christo impartitum esse a Josepho decernit. Etenim retinent illud Codices Operum Josephi sive calamo exarati, sive typis editi. Recipit Eusebius tum lib. 3. Demonstrationis Euangelicæ cap. 5. tum lib. 1. Historiæ Ecclesiasticæ cap. 11. In Latinum transtulit probavitque S. Hieronymus in Catalogo Scriptorum Ecclesiasticorum in Josepho. Retulit in epistolam 225. libri 4. S. Isidorus Pelusiota, & in Chronicon suum Freculphus lib. 2. cap. 5.

Bibl. Patr. tom. 14. pag. 1152.

In

In Historiis suis comprobarunt Sozomenus lib. 1.
Pag. 156. cap. 1. Cedrenus in Compendio Historiarum, Nicephorus Callistus lib. 1. cap. 39. Suidas in Lexico, verbo Ι'ώσηπ☉, *Josephus*: *& inde*, ut Augu-
Contra Faustum l. 33. c. 6. stini verbis utar, *in alios atque alios continuata notitia latiusque formata ad posteros etiam usque ad nostra tempora* pervenit, quod satis est ad proban-
* Genuitatem. dum cujuslibet scriptionis * γνησιότητα. (8) Neque enim ego huc attulerim locum illum S. Joan-
Pag. 487. & 488. nis Chrysostomi ex Homilia 5. in Act. Apostolorum, ubi manifeste patet ex toto contextu, non de hoc peculiari Josephi testimonio, sed de universa historia excidii Hierosolymitani S. Doctorem verba facere.

Num quid restat relatu dignum ex scriptoribus profanis?

℞. Illud unum restat, quod in Dialogo de de-
Bar. ad an. 34. §. 129. fectu Oraculorum apud Plutarchum Cleombrotus narrat his verbis ex Hadriani Turnebi interpretatione: *De Dæmonum porro obitu narrationem quamdam de homine nec stulto nec vano accepi. Nam Æmiliani rhetoris, ex quo nonnulli etiam vestrum hoc audierunt, Epitherses pater fuit, municeps meus, Grammaticæ professor. Is narrabat, cum ali-*

(8) Pro hoc testimonio, & contra hoc testimonium Josephi de Christo permulta collecta sunt tom. 2. pag. 193. Operum ejusdem Josephi, quæ edita sunt studio Havercampi anno 1726. Vide etiam Joannem Albertum Fabricium lib. 4. Bibliothecæ Græcæ cap. 6. §. 5. pag. 237. & in Syllabo Scriptorum, qui veritatem Religionis Christianæ asseruerunt, pag. 136. & 138. ubi exhibet *Catalogum Scriptorum veterum, ac recentiorum, qui locum Josephi de Christo tamquam genuinum laudarunt*.

aliquando Italiam cogitans navigium conſcendiſſet, quod non ſolum mercium magnam vim, ſed vectorum etiam magnam turbam ferret, ſub veſperam ad Echinadas inſulas penitus flatum ſiluiſſe, navique in ſalo fluitante, & tandem ad Paxas delata, plurimis tum vigilantibus, multis etiam poſt cœnam compotantibus, e Paxis repente vocem auditam eſſe cujuſdam Thamum inclamantis, ita ut admirarentur. Erat autem Thamus Ægyptius gubernator multis, qui in navi erant, nomine ignotus. Bis igitur inclamatum ſiluiſſe, tertium vocanti paruiſſe: illum majore vocis contentione imperaſſe, ut cum ad Palodes pervectus eſſet, Pana magnum mortuum eſſe, *nuntiaret. Hoc audito Epitherſes conſternatos omnes ſtupore dicebat, cumque deliberarent, quod imperatum erat, faciendum eſſet nec ne, hac de re ſic Thamum cenſuiſſe, ſi flatus ſpiraret, ſilentio prætervehendum eſſe, ſin a ventis eſſet eo in loco quies & tranquillitas, quod audierat, eſſe prædicandum. Igitur ad Palodes perlatis cum aura nulla eſſet, nec unda, proſpectantem e puppi Thamum in terram exclamaſſe, ut audierat,* Pana magnum eſſe mortuum: *continuoque cum vix dum finiiſſet, ſecutum eſſe ingentem non unius, ſed multorum gemitum admiratione mixtum: & quod multi adfuiſſent, narrabat, rei famam celerrime diſſipatam eſſe Romæ, Thamumque a Tiberio Cæſare accerſitum: Tiberium vero uſque adeo huic rei fidem adjunxiſſe, ut quis ille* Pan *eſſet, interrogaret & quæreret. Doctos autem homines, quos circum ſe frequentes habebat, cenſuiſſe,* Pana *eum eſſe, qui ex Mercurio & Penelope natus eſſet. Atque hæc quidem Philippus, quorumdam etiam qui aderant, memoria atteſtante, qui*

de

de Æmiliano ſene ſe audiviſſe, dixerunt. Hoc lo-
§. 130. co nonnulli, quemadmodum docet Baronius, *Magni Panos* nomine Chriſtum intelligunt, ac volunt, *ejus mortem ut ſuam ipſorum cladem luxiſſe Dæmones, quippe qui adbuc ipſo vivente ſæpius fuiſſent lamentati, ſe ab ipſo torqueri*. Horum adſtipulator Huetius Propoſitione 9. Demonſtrationis Euangelicæ cap. 136. §. 4. *Id*, ait, *convenit in tempus mortis Chriſti Jeſu, qui verus Pan eſt, rerum omnium parens, ac naturæ totius auctor, quam Panos ſymbolo Mythologi ſignatam voluerunt*. Quem Huetii ſenſum præter Gretſerum lib. 1. de Cruce cap. 33. Natalem Alexandrum in Hiſt. Eccl. ſæc. 1. art. 5. §. 6. alioſque non paucos, amplexus eſt etiam vir Heterodoxus Ricardus Montacutius, qui tom. 1. Originum Eccleſiaſt. part. 2. pag. 422. *Non negaverim*, inquit, *hic intelligi poſſe per Magnum Pana Dominum Crucifixum, & lamenta Dæmonum exaudita, ideo quod deſtructum Diaboli imperium in illius morte*. E contrario Tillemon-
Pag. 47. tius in vita Chriſti art. 21. exiſtimavit, Magnum Pana ſub Tiberio mortuum habendum eſſe pro Dæmoniorum Principe, cujus regnum & imperium per mortem Chriſti deletum eſt. Namque ſecutus Euſebium, qui lib. 5. Præparationis Euangelicæ cap. 17. recitat memoratum Plutarchi locum, ſcribit, multo glorioſius eſſe Chriſto, credere, ab ipſo compulſum Dæmonem illatam ſibi cladem fateri, & palam omnibus facere. Rurſus alii, inter quos Honoratus a S. Maria tom. 3. Animadverſionum in Regulas & uſum Critices diſſertat. 7. art. 1. §. 2. de hujus hiſtoriæ veritate ſuſpicantur, eamque ad fabulas accedere contendunt.

dunt. Baronius quoque sustinet se ab omni assensu. Ait enim: *Sane quidem si rei gestæ fidem adhibendam esse putamus, nequaquam de illo Pane, quem Gentiles colebant, ea possunt intelligi. Nam si Panem, ut illi dicebant, hominem fuisse dixerimus, longe ante hæc sæcula ipsum obiisse humanum diem, certum est: si vero aliquem Dæmonum fuisse affirmaverimus; intellectuales ipsas creaturas morti non subjacere exploratissimum est.* (9) *Sed horum, quæ in Euangelio non habentur, fides sit penes auctores*, ut ait Suarez in 3. part. D. Thomæ, tom. 2. disput. 39. extrema sect. 2. hac ipsa de re loquens.

(9) *Ceterum illud nemini mirum esse oportebit, quod scriptores sæcularium litterarum nihil ex his, quæ Sacris voluminibus scripta sunt, attigerunt, Dei Spiritu prævalente, ut intaminata ab ore corrupto & falsis vera miscente intra sua tantum mysteria contineretur historia, quæ separata a mundi negotiis, & sacris tantum vocibus proferenda, permisceri cum aliis velut æquali sorte non debuit. Etenim erat indignissimum, ut alia agentibus, aut alia quærentibus, hæc quoque cum reliquis miscerentur.* Sulpitius Severus Hist. sacræ lib. 2. cap. 14.

DE

DE MARIA VIRGINE CHRISTI MATRE.

CAP. I.

De genere Mariæ Virginis.

Quid de eo docent Euangelistæ?

Cap. I. 1. Cap. I. §. 32. 36. Baronius in app. §. 31.

℞. MAtthæus & Lucas genus Mariæ Virginis repetunt ab Rege Davide. Dicunt enim Christum filium Davidis, certe quidem ex matre, ex qua sine ulla viri opera natus est. (1) Præterea idem Lucas eam fuisse tradit Sacerdotali Aaronis familiæ affinitate conjunctam. Vocat enim Cognatam Elisabeth matris Joannis Baptistæ: Elisabeth vero erat *de filiabus Aaron*. S. Joannes facit sororem Mariæ Cleophæ: etenim hanc ipsam appellat *so-*

Cap. XIX. 25.

ro-

(1) S. Hieronymus in Matth. cap. 1. pag. 1. scribit, *ex una tribu fuisse Joseph, & Mariam: unde ex lege eam accipere cogebatur ut propinquam: & quod simul censentur in Bethleem, ut de una videlicet stirpe generati.*

S. Bernardus hom. 2. super *Missus est* §. 16. pag. 749. *Non tantum Joseph, sed & Maria descendisse credenda est de domo David. Alioquin non fuisset desponsata viro de domo David, si non esset & ipsa de domo David.*

rorem matris Jesu, quam vocem S. Hieronymus, Theodoretus, Beda, & Martyrologium Romanum proprie acceperunt. (2)

Unde fuit cognata, & affinis Elisabeth?

℟. Vel inde, quod aliquis ex majoribus Elisabeth uxorem duxerit ex Tribu Juda & familia David; vel inde, quod aliquis ex majoribus Mariæ uxorem duxerit ex Tribu Levi, & genere Sacerdotum. (3) Nam constat, ipsam Mariam non

Bar. in app. §. 31. 32.

X

(2) Hieronymus in Matth. cap. 12. pag. 23. *Nos autem, sicut in libro, quem contra Helvidium scripsimus, continetur, fratres Domini non filios Joseph, sed consobrinos Salvatoris, Mariæ liberos intelligimus materteræ Domini, quæ esse dicitur mater Jacobi minoris, & Joseph, & Judæ.* Hoc ipsum scribit adversus Helvidium cap. 7. pag. 314. & epist. 150. quæst. 4. pag. 802. ut appareat, hanc fuisse firmam & constantem ejus sententiam. Baronius in Apparatu ad Annales §. 67. ait, *Mariam Cleophæ (ut habet Joannes) sororem fuisse sanctissimæ Virginis, non germanam ex Anna genitam, sed consobrinam ex sorore, vel fratre patris vel matris genitam.*

Theodoretus in epist. ad Gal. cap. 1. pag. 268. ita loquitur de Jacobo fratre Domini: *Nec fuit Jacobi filius, ut quidam existimarunt, ex priore matrimonio natus, sed Cleophæ filius erat Domini consobrinus. Matrem enim habuit matris Domini sororem.*

Beda in Marcum cap. 3. pag. 113. *Maria uxor Alphæi soror fuit matris Domini, quam Mariam Cleophæ Joannes Euangelista cognominat.* Eadem prorsus supra dixerat in Matth. cap. 10.

Martyrologium Romanum V. Idus Aprilis: *In Judæa sanctæ Mariæ Cleophæ, sororis sanctissimæ Dei genitricis Mariæ.*

(3) S. Thomas 3. part. quæst. 31. art. 2. ad 2. *Potuit fieri, ut pater Elisabeth aliquam uxorem habuerit de stirpe David, ratione cujus B. Virgo Maria, quæ fuit de stirpe Da-*

non fuisse ex Tribu Levi, ac stirpe Sacerdotali. Quippe Christus, teste D. Paulo in epistola ad
Cap. I. 3. Romanos, fuit *ex semine David secundum carnem*: Christus autem sumsit carnem ex Maria divino Spiritu repleta: fuit igitur Maria perinde atque Christus ex semine David, non Sacerdotum. *Ma-*
Cap. VII. 14. *nifestum est enim*, ut idem Apostolus scribit ad Hebræos, *quod ex Juda ortus sit Dominus noster, in qua Tribu nihil de Sacerdotibus Moyses locutus est*. Hinc Ecclesia Mariam prædicat *ex semine Abrahæ, ortam de Tribu Juda, clara ex stirpe David*.

Quid dicis de parentibus ejus?

Bar. in Appar. §. 38. ℞. Ego quidem satis habeo dicere, S. Joachimum ab Ecclesia coli tamquam ejus patrem, & Annam tamquam matrem. Recte enim S. Petrus Damiani, inter scriptores sæculi XI. doctissimus,
Pag. 114. serm. 46. in Nativitate B. Virginis Mariæ: *Nonnul-*

David, esset Elisabeth cognata: Vel potius e converso, quod pater B. Mariæ de stirpe David existens uxorem habuerit de stirpe Aaron: Vel sicut Augustinus dicit 23. contra Faustum: Si Joachim Pater Mariæ de stirpe Aaron fuit, (*ut Faustus hæreticus per quasdam Scripturas apocryphas asserebat*) credendum est, quod mater Joachim fuerit de stirpe David, vel etiam uxor ejus; *ita ut per aliquem modum Mariam dicamus fuisse de stirpe David.*

Synopsis Criticorum in Luc. cap. 1. pag. 870. *Qui cognata* (Elisabeth) *cum esset ex tribu Levi, Maria ex tribu Juda? Resp.* 1. *Cognata dici poterat sensu generali, ut Paulus vocat omnes Israelitas* cognatos *suos Rom. IX.* 1. 2. *Elisabetha potuit esse ex tribu Levi genere paterno, & ex tribu Judæ & familia Davidis genere materno, atque ita* cognata *Mariæ*. Vide Toletum in Lucam cap. 1. annotat. 108.

nulli dum plus ſapere, quam oportet ſapere, geſtiunt, quis pater, vel quæ mater beatæ Mariæ fuerit, ſtudio ſuperfluæ curioſitatis inquirunt. Sed aliquis lector nimis inutiliter quærit, quod Euangeliſta narrare ſuperfluum duxit. Si enim huic notitiæ utilitatem ineſſe cognoſceret, nequaquam nobilis Hiſtoricus rem neceſſariam ſilentio præteriret. Sciendum vero eſt, hunc eſſe morem ſcriptoribus ſacri eloquii, ut ſicut ſtudent ſemper ſilere, quod obeſt; ſic etiam referre deſpiciant, quod ſcire non prodeſt.

De iiſdem parentibus quid ſentit D. Auguſtinus?

℞. Aliter ſentit, ſi me quidem conſulis, ac eum ſentire exiſtimat Hyacinthus Serry. Eum enim ab Eccleſiæ ſententia fuiſſe abhorrentem, ponit exercitat. 18. §. 4. ubi ait, ab Auguſtino carpi Fauſtum Manichæum, *tamquam fabularum* (non rei dubiæ & incertæ) *venditorem, quod ſacerdotem quempiam nomine* Joachimum *Mariæ patrem aſſeruiſſet;* (4) ſed perperam. Non enim S. Doctor reprehendit Fauſtum, quod Mariæ patrem appellaret nomine Joachim, ſed quod diceret, Joachim hunc fuiſſe Sacerdotem ex Tribu Levi, ac proinde Mariam non fuiſſe ex Tribu Juda, & quod inde conſequebatur, neque ortam ex ſtirpe David. Hoc unum, nihil ſolicitus de nomine, negat S. Doctor, hoc dicit non haberi in litteris Canonicis, ideoque nulla ſe ad hoc credendum

Lib. 23. cont. Fauſtum cap. 9.

(4) Vide inferius poſitam annotationem 6.

necessitate constringi. (5) Sunt hæc verba ejus. *Nos credimus, etiam Mariam fuisse in cognatione David, quia Scripturis eis credimus, quæ utrumque dicunt, & Christum* ex semine David secundum carnem, *& ejus matrem Mariam non cum viro concumbendo, sed virginem. Quisquis itaque dicit, Mariam ad consanguinitatem David non pertinuisse, manifestum est, quod istarum Scripturarum tam excellenti auctoritati obluctetur: ipse ergo convincat, non eam pertinuisse ad semen David, & hoc ostendat non ex quibuscumque litteris, sed Ecclesiasticis, Canonicis, Catholicis. Aliæ quippe apud nos non habent ad has res ullum pondus auctoritatis: ipsæ sunt enim, quas recipit ac tenet Ecclesia toto orbe diffusa, quæ per illas est etiam prophetata, & quemadmodum promissa, sic reddita. Ac per hoc illud, quod de generatione Mariæ Faustus posuit, quod patrem habuerit ex Tribu Levi Sacerdotem quemdam nomine Joachim; quia canonicum non est, non me constringit. Sed etiam si hoc crederem, ipsum potius dicerem aliquo modo ad David sanguinem pertinuisse, & aliquo modo ex Tribu Juda in Tribum Levi fuisse adoptatum vel ipsum, vel ejus aliquem progenitorem, vel certe de Tribu Levi ita natum, ut de stirpe David consanguinitatem aliquam duceret.*

Non-

(5) Hanc esse veram D. Augustini sententiam, colligitur etiam ex D. Thoma 3. part. quæst. 31. art. 2. ad 2. cujus verba posita sunt superius annotat. 3. item ex Francisco Suarez in cit. 3. part. D. Thomæ tom. 2. disputat. 2. sect. 1. itemque ex Baronio in annotat. ad Martyrologium Romanum die 20. Martii, & in Apparatu ad Annal. §. 46. & ex Tillemontio annotat. 1. in S. Virginem pag. 457.

Nonne S. Hieronymus existimavit, patrem Deiparæ fuisse Cleopham?

℞. Id quidem existimasse D. Hieronymum in libro adversus Helvidium cap. 7. tradit laudatus Theologus Hyacinthus Serry; (6) tamen si verba maximi Doctoris expendimus, apparet, eum nihil hujusmodi definivisse. Neque enim eo loco asseverat, Mariam Cleophæ, quam facit Mariæ Virginis sororem, ita dictam a patre, ut Theologus ille opinatur, sed rem in suspenso relinquit. Ecce ejus verba. *Restat conclusio, ut Maria ista, quæ Jacobi minoris scribitur mater, fuerit uxor Alphæi, & soror Mariæ matris Domini, quam Mariam Cleophæ Joannes Euangelista cognominat sive a patre, sive a gentilitate familiæ, aut quacumque* Pag. 314.

X 3 que

(6) Exercitat. 18. §. 4. *Dubia in primis, incertaque sunt, quæ vulgo feruntur nomina Genitorum Deiparæ Virginis*, Joachimus, & Anna. *Hieronymus siquidem Deiparæ patrem nomine* Cleopham *existimavit lib. contra Helvidium cap. 7. Ubi cum* Mariam Cleophæ *Deiparæ Virginis sororem stricto sensu dixisset, (dixit autem & alibi sæpe) illam vicissim Mariam Cleophæ dictam ait* non a Marito, cui nomen erat Alphæo, sed a Patre. *Utriusque itaque pater, Hieronymo quidem judice, Cleophas erat, non Joachimus. Quod idem assirmat Maldonatus ad v. 46. Capitis 12. Matthæi. Recte ne hoc in capite senserint, non expendo: illud tamen inde haud dubie colligo, nullam fuisse tunc certam in Ecclesia Traditionem, quæ Deiparæ patrem faceret Joachimum. Quid etiam quod Augustinus lib. 23. contra Faustum cap. 9. Virum Manichæum tamquam fabularum venditorem carpit, quod Sacerdotem quempiam nomine* Joachimum *Mariæ patrem asseruisset?* Est ne hoc facere D. Hieronymum, & Augustinum animi dubium, & opinantem, ut se fecisse respondet idem Serry in Animadversionibus Anticriticis cap. 12. & 13.

que alia de caussa ei nomen imponens. Sustinet igitur Hieronymus assensionem suam, ideoque affirmari nullo modo potest, Virginis Deiparæ Patrem, *Hieronymo judice*, *Cleopham fuisse*, *non Joachimum*. (7)

Quam-

(7) Memoratus Serry citata Exercitat. 18. §. 4. *Quin etiam in ea propriorum illorum nominum ignoratione mysticæ significationis nomina imponere illis Ecclesia potuit*, *&* *alterum quidem* Joachimum, *alteram* Annam *nominare: Anna enim* gratiam *sonat*, *Joachimus* præparationem Domini: *qui tituli Sanctissimis genitoribus apprime congruunt. Sicque re ipsa factum docet S. Fulbertus Carnotensis Episcopus in sermone super natalem Virginis diem*, *quem ex Manuscripto S. Victoris Franciscus Combefisius vulgavit tom.* 8. *Bibliothecæ Concionatoriæ pag.* 119. *ubi* Joachimi, *&* Annæ *nomina non vera ac propria parentum Virginis esse docet*, *sed accepta solum* ex quadam Hebraicæ etymologiæ congruentia.

Corrupta est Fulberti sententia, ut traheretur in Seryanam. S. Fulbertus sermone citato, qui est etiam in Bibliotheca Patrum Lugdunensi tom. 18. pag. 40. *Hujus namque Pater & Mater carnales fuisse feruntur* Joachim, *&* Anna, *quæ bene sibi de nominis interpretatione competunt*; Joachim *quippe* præparatio Domini *dicitur*, Anna *vero* gratia Dei *interpretatur*. *In horum duorum nominum interpretatione quid innuitur*, *nisi gratia*, *quam simul adepti sunt?* Serry exscripsit, sed minus fideliter, ex Bollando, qui die 20. Martii pag. 77. §. 1. & 2. *Utriusque*, ait, *Ecclesiæ Patrum* Joachimum *&* Annam *celebrantium concors credulitas facit*, *ut de nominibus non admodum anxie dubitemus*, *vera ne sint*, *an solum accepta ex quadam etymologiæ Hebraicæ congruentia*, *qua* Joachim præparatio Domini, Anna gratia interpretatur, *ut est apud Fulbertum Carnotensem Episcopum in sermone super Natalem Virginis*, *quem erutum ex MS. S. Victoris Franciscus Combefis. vulgavit Bibliothecæ Concionatoriæ tom.* 8. *pag.* 119. *Etenim ut dubiæ prorsus fidei sint omnia*, *quæ de utroque vel Græci Patres ex spurio quodam* de ortu Virginis *libello*, *Jacobo τῷ θεαδέλφῳ perperam adscripto*, *attigerunt*, *vel*

Se-

Quamdiu in vivis fuerunt Joachimus, & Anna?

℟. *Joachimus octogenarius decessit: Anna annos nata undeoctoginta vitam finiit;* si Cedreno credere velis, cui, utpote recenti, de re tam antiqua sine teste affirmanti, assensum haud libenter Baronius præbet. Tillemontio videtur, illud credi oportere, sanctos Joachimum, & Annam excessisse post Christum natum, idque ea de caussa, quod utriusque memoria solemni precum Officio colitur ab Ecclesia, quæ, ut docet S. Bernardus epist. 98. §. 4. non consuevit, sanctis ullis ante ortum Christi vita defunctis, si Machabæos excipias, hujusmodi honorem tribuere. (8)

Seleucus impostor sub ipsius Euangelistæ Matthæi nomine est ementitus, nullam veri habentia speciem: quantulum tamen hoc est, si ipsa saltem parentum sanctissimæ Dei Genitricis nomina Ecclesiæ Traditio conservasse putetur, nec omnia dicantur auctores isti finxisse? Sub his certe nominibus eos celebrant sanctorum Patrum encomia, & Ecclesiæ festivis prosequuntur honoribus.

Quod vero Serry ipse ait, *mysticæ significationis nomina imponere illis Ecclesiam potuisse*, respondemus illi per ipsa ejus verba in fine ejusdem Exercitationis 18. *Ecquæ Dialecticæ leges habent, ut quæ fieri potuisse, nihilque repugnare probata sunt, facta illico colligantur?*

(8) Cedrenus in Historiarum Compendio pag. 147. Baronius in Apparatu ad Annales §. 58. & Tillemontius annotat. 3. in S. Virginem pag. 459.

Augustinus Calmet in Dictionario Historico, verbo *Joachim* II. sub finem: *S. Joachimi, ac S. Annæ cultus pervetustus in Oriente est, & in Occidente recentior. S. Petri Damiani* (hom. 46.) *ac S. Bernardi* (epist. 174. §. 6.) *ætate minime adhuc pervulgatus erat. Julius Papa II. S. Joachimi Festum die* 20. *Martii circa annum* 1510. *instituisse creditur. Martyrologium anno* 1491. *impressum, die*

9. Decembris ejus Festum recenset. Pius V. illud e Breviario Romano delevit: at Gregorius XV. anno 1620. *die* 20. *Martii iterum inseruit. Bollandus* (die 20. Martii pag. 77.) *Tillemontius* (extrema annotat. 3. in S. Virginem pag. 461. tom. 1.) *inspici possunt*. Nunc ex decreto Clementis XII. honor S. Joachimo habetur die Dominico infra Octavam Assumtionis B. Virginis.

Idem Calmet verbo *Anna V. Festum S. Annæ apud Latinos ad diem 26. Julii consignatur. Ejus Conceptionem recolunt Græci die 9. Decembris: Desponsationem cum S. Joachim die 9. Septembris.*

S. Annæ *venerandum caput asservari Duræ, quod est oppidum Juliacense*, testatur ex Molano Baronius in annotat. ad Martyrologium Romanum VII. Kal. Augusti, qui insuper addit, *anulum ejus Romæ in ejus Ecclesia custodiri.*

CAP.

C A P. II.

De Conceptione, & Nativitate Mariæ Virginis.

Quo modo concepta est?

℟. MOdo prorsus naturali atque communi. Ita scribit S. Epiphanius Hær. 79. §. 5. refellens hæreticos Collyridianos, qui dictitabant, Dei genitricem Mariam humanæ naturæ omnino expertem, & divinæ tantum participem. Hanc enim *precibus*, inquit, *omnique animi studio ac contentione parens uterque promeruit: ita tamen, ut non aliam, quam ceteri mortales, nascendi conditionem habuerit; sed, ut illi, e virili satu, ac matris utero prodierit. Quamvis autem ex Mariæ historia, ac Traditione illud habeatur, Joachimo ejus Patri divinitus hoc in deserto nunciatum fuisse*: Uxor tua concepit: *non ita tamen accipiendum est, quasi hoc citra nuptialem consociationem, & virilem satum acciderit*. Similia narrat *ex historia quadam incerti auctoris* S. Gregorius Nyssenus Orat. in diem natalem Christi, qui licet ætate junior Epiphanio, eodem tamen, quo ille, sæculo IV. claruit. (1) Bar. in app. §. 43. 44.

Quo

(1) Tum id, quod ex Mariæ historia, ac traditione refert Epiphanius, tum id, quod ex incerto auctore Nyssenus, haud ita facile admittendum censent Critici severiores.

Super B. Mariæ Virginis Conceptione *plures prodierunt* *Ro-*

Quo anno, & menſe concepta & nata eſt?

Bar. in apparatu §. 47. 48. ℞. Si verum eſt, quod vulgo fertur, ipſam decimo quarto, aut decimo quinto ætatis anno Chriſtum Dominum Spiritus Sancti virtute concepiſſe, (2) facile erit cuivis invenire annum Orbis conditi, quo concepta & nata eſt. Quippe cum Chriſtus natus ſit anno Orbis conditi 4000. ut ſupra dictum eſt, ſequitur, ipſam conceptam & natam fuiſſe anno 3985. aut 3986. Quod attinet ad menſem, Eccleſiaſtica Traditio tenet, octavo Septembris die natam, atque ideo octavo Decembris Pag. 155. die conceptam fuiſſe. Chronicum Paſchale, cujus auctor ſæculo ſeptimo vixit, hæc habet: *Menſis Septembris VIII. feria II. Indictione XV. nata eſt* Do-

Romanorum Pontificum Conſtitutiones, Sixti videlicet IV. S. Pii V. Pauli V. Gregorii XV. Alexandri VII. & Clementis XI. quæ in unum collectæ legi poſſunt in Notis *ad Gulielmum Eſtium* tom. 2. editionis Neapolitanæ anni 1720. pag. 8. *& ex quibus utique clare deſumitur unanimis eorum propenſio erga ſententiam, quæ B. Virginem Mariam a peccato originali ſervatam in ſua Conceptione adſtruit atque confirmat*. Lambertinus De Serv. Dei Beatif. & Beat. Canoniz. lib. 1. cap. 42. n. 14.

Eſtius loc. cit. *Quæ quæſtio primum exorta & cœpta videtur circa tempora D. Bernardi, ut apparet ex Epiſtola ejus* 174. *quæ eſt* (ſcripta circa annum 1140.) *ad Canonicos Lugdunenſes*.

(2) *Ivo venerabilis Carnotenſium Epiſcopus in Chronicis ſuis ſcripſit, duodecimo anno ætatis ſuæ Virginem ab Archangelo Gabriele ſalutatam, & a Spiritu Sancto obumbratam*. Sunt verba hæc in epiſtola Nicolai monachi S. Albini ad Petrum Abbatem S. Remigii, quæ epiſtola eſt in Bibliotheca Patrum tom. 23. pag. 903. & in Operibus Sirmondi tom. 3. pag. 839. Chronica Ivonis non exſtant.

Domina noſtra Dei genitrix ex Joachim & Anna. (3)

Eſt ne ſanctificata in utero Matris?

℟. *Reſpondeo dicendum*, ait D. Thomas 3. part. quæſt. 27. art. 1. *quod de ſanctificatione Beatæ Mariæ, quod ſcilicet fuerit ſanctificata in utero, nihil in Scriptura Canonica traditur, quæ etiam nec de ejus nativitate mentionem facit. Sicut tamen* Auguſtinus in ſermone de Aſſumtione ipſius Virginis (4) *rationabiliter argumentatur, quod cum corpore ſit aſſumta in Cælum (quod tamen Scriptura non tradit) ita etiam rationabiliter argumentari poſſumus, quod fuerit ſanctificata in utero. Rationabiliter enim creditur, quod illa, quæ genuit* Unigenitum a Patre, plenum gratiæ & veritatis, *præ omnibus aliis majora privilegia gratiæ acceperit. Unde, ut legitur Luc.* 1. Angelus ei dixit: Ave gratia plena. *Invenimus autem quibuſdam aliis hoc privilegium eſſe conceſſum, ut in utero ſanctificarentur, ſicut Hieremiæ, cui dictum eſt, Hier.* 1. Antequam exires de vulva, ſanctificavi te: *& ſicut Joanni Baptiſtæ, de quo dictum eſt,*

(3) Anno 1677. a ſummo Pontifice Innocentio XI. damnatus eſt error Neapolitani cujuſdam, cui nomen *Imperiali*, qui aſſerere non dubitaverat, Annam integra virginitate Mariam peperiſſe.

Pererius Proleg. in Euang. Joan. diſputat. 3. *Anna, ſicut in antiquis & probatis hiſtoriis traditum eſt, ſenili jam in ætate, annos nempe nata ſexaginta, Deiparam Virginem peperit.*

(4) Sermo, ſeu liber de Aſſumtione Mariæ non eſt D. Auguſtini. Itaque a Monachis Congregationis S. Mauri refertur in Appendice tom. 6. pag. 250. Alias erat ſermo 34. de Sanctis.

est, *Luc.* 1. Spiritu Sancto replebitur adhuc ex utero matris suæ. *Unde rationabiliter creditur, quod Beata Virgo sanctificata fuerit, antequam ex utero nasceretur.* (5)

Quo in loco nata est?

℟. Ex eo, quod Lucas narrat, *ivisse omnes, ut profiterentur singuli in suam Civitatem*, recte deducit Chrysostomus, Mariam natam fuisse Bethleemi, his verbis ex homilia 31. in Servatoris nostri Jesu Christi diem natalem. *Itaque cum Joseph & Maria Cives Bethleemitæ, relicta patria, in Nazareth vitam suam instituissent, & illic commorarentur, ut videlicet sæpe multis hominibus usuvenire solet, qui e Civitatibus, unde ortum duxerant, emigrantes, in aliis, in quibus ab initio nati non fuerant, commorentur, oporteretque Christum in Bethleem nasci, exiit edictum, quod, Deo ita statuente, etiam invitos in Urbem illam compulit. Lex enim, quæ jubebat unumquemque in patria sua nomen profiteri, adegit eos a Nazareth pedem efferre, & in Bethleem redire ad nomen illic suum edendum.* Et infra: *Hinc nobis evidenter constat, etiam Virginem ipsam ex genere Davidico fuisse. Nam si ex Bethleem ortum duxit, manifestum est, quod etiam ex domo, & fami-*

Cap. II. 3. Bar. in apparatu §. 48. Pag. 420. 421. tom. 5.

(5) S. Bernardus epist. 174. §. 5. pag. 170. *Fuit procul dubio & mater Domini ante sancta, quam nata: nec fallitur Sancta Ecclesia sanctum reputans ipsum Nativitatis ejus diem, & omni anno cum exultatione universæ terræ votiva celebritate suscipiens.*

Nicephorus lib. 1. Hist. Eccl. cap. 7. *Inventa est Beata Virgo Maria dignum, Deumque decens Verbi domicilium, etiam ante Nativitatem Deo consecrata.*

milia David fuerit. Quod vero S. Joannes Damascenus lib. 4. de Fide Orthodoxa cap. 14. & hom. 1. in Nativitatem B. Mariæ Virginis §. *6*. natam eam dicit Hierosolymis *in Domo probaticæ Joachim*, cum id nullo videatur testimonio confirmare, minus me movet, standumque puto auctoritati Chrysostomi, quæ innititur Euangelio. (*6*) Pag. 275. tom. 1. & 845. tom. 2.

Quando cœpit ab Ecclesia celebrari memoria Conceptionis ejus?

℟. Sub finem sæculi undecimi *in Anglia primum celebrari cœptam*, opinatur Baronius in annotat. ad Martyrologium Romanum VI. Idus Decembres. Illud habendum pro certo, D. Bernardi ætate circa annum Domini 1140. coli cœpisse apud Gallos in Ecclesia Lugdunensi: quod probe constat ex testimonio ejusdem Bernardi, cujus hæc verba sunt in Epistola 174. ad Canonicos Lugdunenses §. 1. *Unde miramur satis, quid visum fuerit hoc tempore quibusdam vestrum voluisse mutare colorem optimum, novam inducendo celebritatem, quam ritus Ecclesiæ nescit, non probat ratio, non commendat antiqua traditio*. (7) Apud Orientales anno circiter 1150. memoriam ejus celebrari mandavit Imperator Manuel Comnenus edita constitutione, qua, judice Thomassino lib. 2. de dierum Festorum celebratione cap. 20. §. 7. non exstat antiquius in Eccle-

sia

(*6*) S. Antoninus in Summa part. 4. tit. 15. cap. 14. *Die qua nata est* (B. Virgo) *impositum ei nomen Maria a Parentibus secundum Angelicam revelationem*.

(7) Legendus Mabillonius in annotationibus ad hanc epistolam pag. LXI.

ſia Græca hujus rei monumentum. Acceſſit demum Romanæ Eccleſiæ conſenſus, atque decretum Sixti IV. Pii V. & noviſſime Clementis XI. qui anno 1708. diem Conceptionis ejus feſtum eſſe juſſit, ac religioſum. (8) Latini VI. Græci V. Idus Decembres illud celebrant, ut apparet ex memorata conſtitutione Manuelis Imperatoris, quam recitat Theodorus Balſamon Commentario in Nomocanonem Photii tit. 7. cap. 1. pag. 85. (9)

Quan-

(8) Conſtitut. 140. quæ extat in Bullario tom. 10. part. 1. pag. 206. Edit. Rom. an. 1735.

S. Bonaventura, qui obiit anno 1274. in lib. 3. Sentent. Diſt. 3. quæſt. 1. pag. 30. tom. 5. *Nullius Conceptionis Solemnitatem celebrat Eccleſia, niſi ſolius Filii Dei in Annuntiatione B. Mariæ Virginis. Sunt tamen aliqui, qui ex ſpeciali devotione celebrant Conceptionem B. Virginis, quos nec omnino laudare, nec ſimpliciter reprehendere audeo. Non omnino approbare audeo, pro eo quod Sancti Patres, qui alias ſolemnitates Virginis, Spiritu Sancto docente, ſtatuerunt, qui etiam magni amatores & veneratores B. Virginis fuerunt, Conceptionem Virginis ſolemnizare non docuerunt... Non etiam audeo omnino reprehendere, quia, ut quidam dicunt, hæc Solemnitas celebrari non cœpit humana inventione, ſed divina revelatione: quod ſi verum eſt, ſine dubio bonum eſt ſolemnizare in ejus Conceptione: ſed quia hoc authenticum non eſt, non compellimur credere; quia etiam contra Fidem rectam non eſt, non compellimur negare.*

(9) Eſtius in lib. 3. Sent. Diſt. 3. §. 2. pag. 8. tom. 2. *Quæſtio, utrum B. Virgo fuerit communi lege concepta in peccato originali, an vero ſingulari privilegio ab illo peccato in ſua conceptione præſervata, primum exorta & cœpta videtur circa tempora Bernardi, ut apparet ex epiſtola ejus* 174. *quæ eſt* (ſcripta circa annum 1140.) *ad Canonicos Lugdunenſes*. Vide annotat. 3. ad Alexandrum VII. in Vitis Pontificum Romanorum, quas anno 1739. edidimus, pag. 559.

Quando memoria Nativitatis ejus?

℟. Multo ante Conceptionem celebrari cœpit Nativitas ejus. (10) Baronius enim in annotat. ad Martyrologium Romanum VI. Idus Septembres animadvertit, celebratam fuiſſe, regnante Sergio I. qui anno 687. iniit Pontificatum, atque conſtituit, teſte Anaſtaſio Bibliothecario in ejus vita, *ut in diebus Annuntiationis Domini, Nativitatis, Dormitionis ſanctæ Dei Genitricis, ſemperque Virginis Mariæ, ac Sancti Simeonis, quod hypapantem Græci appellant, Litania exeat a S. Hadriano, & ad S. Mariam populus occurrat.* Tradit idem Baronius, de eodem Feſto in libro de perpetua Virginitate S. Mariæ meminiſſe S. Ildefonſum Archiepiſcopum Toletanum, qui floruit eodem ſæculo ſeptimo anno circiter 657. (11) Sæculo autem inſequente octa-

(10) D. Auguſtinus ſerm. 287. in Natali S. Joannis Baptiſtæ cap. 1. §. 1. *Natales dies carnis nulli Prophetarum, nulli Patriarcharum, nemini Apoſtolorum celebravit Eccleſia: ſolos duos Natales celebrat, hujus, & Chriſti.* Ætate igitur D. Auguſtini, hoc eſt ſæculo quarto, dies natalis B. Virginis nondum celebrabatur.

(11) Verba S. Ildefonſi in libro citato pag. 566. tom. 12. Bibl. Patrum ſunt hæc: *Nullius Nativitas celebratur in mundo, niſi Chriſti, & ejus* (matris Mariæ) *atque B. Joannis... Quod ſi præclara ſacratiſſimæ Virginis Nativitas univerſaliter tam ſancta, & tam glorioſa jure colitur & veneratur* &c.

Caſimirus Oudinus de Scriptoribus Eccleſiaſticis tom. 1. pag. 1654. non probat ſententiam Gulielmi Cave, qui in Hiſtoria Litteraria pag. 386. ſecutus Dacherium adjudicat Paſchaſio Radberto memoratum librum S. Ildefonſi. *Nam*, inquit, *ſi adhibenda fides Juliano Toletano* (qui anno 680. ſucceſſit S. Ildefonſo anno 667. vita functo)

octavo additam fuisse aliis Christi, Joannis Baptistæ, Apostolorum, & ipsius B. Virginis solemnitatibus a S. Bonifacio Episcopo Moguntino, docet Mabillonius in libro de Liturgia Gallicana. Beda, qui sub finem ejusdem sæculi vixit, eam ponit in Martyrologio VI. Idus Septembres. (12) Manuel Comnenus Imperator circa medium sæculum XII. diebus *omnino feriatis*, hoc est festis annumerat, ut est apud memoratum Balsamonem Commentario in Nomocanonem Photii tit. 7. cap. 1. Quo pariter tempore ab omnibus celebrari solitam, scribit S. Bernardus epist. 174. §. 3. *Ortum Virginis didici in Ecclesia, & ab Ecclesia, indubitanter habere festivum atque sanctum, firmissime cum Ecclesia sentiens in utero eam accepisse, ut sancta prodiret.* Tam Latini, quam Græci illum recolunt die octavo Septembris, qui dies memoratur etiam in D. Gregorii Sacramentario. (13)

Pag. 104. 105.

Pag. 84.

CAP.

cto) *in Appendice, quam adjecit libro S. Ildefonsi* de viris illustribus, *hic liber annumeratur ab ipso inter Opera S. Ildefonsi.*

(12) Inde assentiendum non est eruditissimo Thomassino, qui lib. 2. de dierum festorum celebratione cap. 20. §. 3. scribit, *vetustissimum eorum, qui hanc Celebritatem commemoraverint, fuisse S. Fulbertum Carnotensem Antistitem, anno Christi* 1000.

(13) Innocentius IV. in Concilio Lugdunensi I. Oecum. XIII. anno 1245. decrevit, ut Nativitas B. M. Virginis *octo dierum spatio celebraretur*. Labbeus tom. Conc. XI. part. 1. pag. 636.

Gregorius autem XI. ut *haberet vigiliam cum jejunio, pro qua etiam Officium proprium Missæ ordinavit, cum tamen per prius nec esset die illa jejunium, nec Missa de Vigilia hujusmodi cantaretur*, quemadmodum scribit Bosquetus in Vita ejusdem Gregorii apud Baluzium tom. 1. Vit. Paparum Avenionensium pag. 440.

Idem

C A P. III.

De Mariæ Virginis Præſentatione in Templo, ejuſque Deſponſatione cum S. Joſeph.

Quid de Præſentatione Virginis in Templo narratur?

℟. AUctor incertus a S. Gregorio Nyſſeno Oratione in diem natalem Chriſti laudatus narrat, illam, cum ubere matris amplius non indigeret, ad Templum deductam, Deo conſecratam, & a Sacerdotibus *ad Samuelis ſimilitudinem in ſanctis ædibus educatam*. Idem ferme legitur in Tragœdia, cui titulus: *Chriſtus patiens*, S. Gregorio Nazianzeno ſuppoſita, in qua inſuper dicitur Virgo ab Angelo enutrita. (1) Nicephorus lib. Pag. 276. tom. 2.

Y 2.

Idem ac Boſquetus, docet Radulphus de Rivo, ſeu Tungrenſis, in libro de obſervantia Canonum, propoſitione 19. *Hodie tamen*, ut obſervatum Pagio Juniori in Vita ejuſdem Gregorii XI. §. 32. pag. 230. tom. 4. *illius Feſti Vigilia caret jejunio, & Officio proprio, forſan quia Gregorius XI. illud non præceperat, ſed tantum ſuaſerat, ut Urbanum VI. de Vigilia Viſitationis feciſſe, ſcribit Bonifacius IX.* Conſtitut. I. §. 4. his verbis: *Suaſit etiam idem prædeceſſor* (noſter Urbanus VI.) *ut ipſius Feſti* (Viſitationis) *Vigilia, ut Vigilia Nativitatis, & Aſſumtionis prædictæ Virginis Feſtivitatum, etiam in obſervatione jejunii devotius obſervaretur.*

(1) Bellarminus de Scriptoribus Eccleſiaſticis ad an. 370. pag. 89. tom. 7. *Tragœdia* Chriſtus patiens, *non videtur*

2. cap. 3. ex Euodii epiſtola, quæ inſcribitur *Lumen*, addit hæc: *Trimula cum eſſet, in Templum eſt præſentata, ibi in Sanctis Sanctorum traduxit annos undecim*. At Baronius tum in apparatu ad Annales §. 47. tum in Annalibus ad an. 71. §. 13. profitetur, nondum ſibi compertum eſſe, illam Euodii epiſtolam *alicui antiquorum innotuiſſe*. (2) Baronii ſententiam ex eo confirmat Hyacinthus Amat de Graveſon, quod *nec Sixtus V. ſummus Pontifex, qui expunctam a deceſſore ſuo Pio V. Præſentationis Mariæ feſtivitatem reſtituit, diei Collectam, ubi Virginem triennem in Templo fuiſſe oblatam legebatur, emendaſſet; ſi hæc hiſtoria vindicem & patronum habuiſſet S. Euodium*: deinde quod credibile non eſt, *Mariam fuiſſe per undecim annos inſtar columbæ ab Angelis nutritam & educatam in Templo, in Sancto Sanctorum, quo nemini mortalium patuit umquam aditus, præterquam ſummo Pontifici, & quidem ſemel in anno, ut expreſſe notant Apoſtolus cap. 9. epiſt. ad Hebræos, & Joſephus lib. 2.* con-

tur habere gravitatem ſolitam Nazianzeno, præſertim cum deſcribitur ejulatus Matris Chriſti, quæ prudentiſſima, & conſtantiſſima erat. Itaque creditur opus Hæreſiarchæ Apollinaris, aut Poetæ incogniti potius, quam S. Gregorii Nazianzeni.

(2) Ex his patet, Baronium non petere momentum ab Euodii epiſtola, ipſumque de hujus epiſtolæ fide dubitaſſe, ideoque falli Hyacinthum Serry, qui Exercitat. 25. §. 5. ita ſcribit: *Quod ex Euodii D. Petri in Sede Antiochena ſucceſſoris Epiſtola momentum petit Cardinalis Baronius, ut Virginem decimoquarto ætatis anno Joſepho nuptam, ac tum decimo quinto Chriſtum enixam evincat, cachinnis, ac ſibilis excipitur ab univerſis Criticæ ſcientiæ peritis, qui Epiſtolam illam ſpuriam, & apocrypham habent, næniis ac fabulis a capite ad calcem infartam.*

contra Appionem, *&* *lib.* 8. *Antiquit.* *cap.* 2. (3) Utcumque sit de his, illud unum facile credimus, quod habet Ecclesiæ Traditio, Mariam Virginem in Templo præsentatam: affirmantes præterea, quocumque in loco educata fuerit, perpetuam certe virginitatem Deo vovisse. (4)

Qua fiducia affirmasti, eam vovisse perpetuam virginitatem?

℞. Ea fiducia, qua Sancti Patres, testes locupletissimi, hoc idem affirmant. Namque Origenes in Matth. cap. 13. *Arbitror*, inquit, *rationi consentaneum esse*, *virilis quidem puritatis in castitate primitias fuisse Jesum*, *muliebris vero Mariam*. *Non enim plausibile est*, *alii præter hanc Virginitatis primitias adscribere*. Eadem cum Origene dicit S. Hie- Bar. in apparatu §. 56. Pag. 13. tom. 2.

(3) In Tractatu de mysteriis & annis Cristi edito Romæ anno 1711. dissertat. 1. §. 1.

Loca Sacræ Scripturæ, quibus Baronius in apparatu ad Annales §. 53. vero similem facere vult mansionem Dei Genitricis in Templo, non probantur ab Natali Alexandro Hist. Eccl. sæc. 1. cap. 1. art. 3.

(4) Exodi cap. XXXVIII. 8. mentio est *mulierum*, *quæ excubabant in ostio Tabernaculi*. Lib. 4. Regum cap. XI. 1. 2. 3. & lib. 2. Paralip. cap. XXII. 11. 12. legitur Josaba, seu Josabeth filia regis Joram, uxor Jojadæ Pontificis una cum Joas filio fratris sui, ejusque nutrice sex annis clam in domo Domini commorata: & apud Lucam cap. II. 36. 37. *Anna prophetissa*, *filia Phanuel*, *vidua non discedebat de Templo*, *jejuniis*, *&* *obsecrationibus serviens nocte ac die*. Et S. Ambrosius de Virginibus l. 1. c. 3. §. 12. *Templo Hierosolymis fuisse legimus virgines deputatas*. Ex his non impossibile videtur Tillemontio annotat. 6. in S. Virginem pag. 463. eamdem Virginem in Templo educatam fuisse. Sed lege Casaubonum Exercitat. 1. ad Apparatum Annalium Baronii §. 23.

Hieronymus scribens ad Eustochium epist. 22. extremo cap. 7. *Mihi virginitas in Maria dedicatur, & Christo*. Idemque extrema epist. 50. ad Pammachium: *Christus Virgo, Virgo Maria, utriusque sexus virginitatem dedicavere*, seu, ut alii legunt, *utrique sexui virginitatis dedicavere principia*. Similis est utrique S. Ambrosius de institutione Virginis cap. 5. §. 35. *Egregia*, inquit, *Maria, quæ signum sacræ virginitatis extulit, & intemeratæ integritatis pium Christo vexillum erexit*. Præclarum eadem de re S. Augustini testimonium legimus in libro de Sancta Virginitate cap. 4. §. 4. *Ipsa quoque virginitas ejus* (Mariæ) *ideo gratior & acceptior, quia non eam conceptus Christus viro violaturo, quam conservaret ipse, præripuit: sed priusquam conciperetur, jam Deo dicatam, de qua nasceretur, elegit. Hoc indicant verba, quæ sibi fœtum annuntianti Angelo Maria reddidit*: Quomodo, *inquit*, fiet istud, quoniam virum non cognosco? *Quod profecto non diceret, nisi Deo Virginem se ante vovisset. Sed quia hoc Israelitarum mores adhuc recusabant, desponsata est viro justo, non violenter ablaturo, quod illa jam voverat... Virginitatem Deo dicavit, cum adhuc, quid esset conceptura, nesciret, ut in terreno mortalique corpore cælestis vitæ imitatio voto fieret, non præcepto, amore eligendi, non necessitate serviendi*. Hæc S. Augustinus. Eodem prorsus modo responsum illud Mariæ ad Angelum explicat Beda in Lucam cap. 1. *Propositum suæ mentis reverenter exposuit, vitam videlicet virginalem se ducere decrevisse. Quæ quia prima feminarum tantæ se virtuti mancipare curavit, jure singulari præ ceteris feminis beatitate meruit excellere*. Eodem modo

Pag. 144. Pag. 395. Luc. I. 34. Pag. 225. tom. 5.

do

do S. Bernardus super *Missus est* hom. 4. §. 3. *Non dubitat de facto, sed modum requirit & ordinem. Nec enim quærit, an* fiet istud, *sed* quomodo? *Quasi dicat: Cum sciat Dominus meus testis conscientiæ meæ, votum esse ancillæ suæ non cognoscere virum, qua lege, quo ordine placebit ei, ut* fiat istud? *Si oportuerit me frangere votum, ut pariam talem filium, & gaudeo de filio, & doleo de proposito. Fiat tamen voluntas ejus.* (5)

Factum ne censes votum hoc ante, an post Desponsationem cum S. Joseph?

℞. Ante. Hujus sententiæ auctorem habeo D. Augustinum loco supra recitato ex ejus libro de Sancta Virginitate cap. 4. §. 4. *Desponsata est viro justo non violenter ablaturo, sed potius contra violentos custodituro, quod illa jam voverat.* Quod etiam Rupertus Abbas Tuitiensis consentit, lib. 3. in Cantica, ubi ita Mariam alloquitur: *Dicunt, & vere dicunt, quia votum egregium Deo prima vovisti, votum virginitatis: attamen sponsi nomen admisisti, desponsari viro non renuisti.* Dissentit D. Thomas 3. part. quæst. 28. art. 4. *Quia* tem-

Bar. in app. §. 56. 58.

Pag. 30.

Y 3

(5) S. Epiphanius hær. 78. §. 24. *Sanctorum Virginitatis filiorum, cujus B. Virgo princeps est.* S. Augustinus in Joan. tract. 10. §. 2. *Num Maria iterum peperit? absit. Inde cœpit dignitas Virginum.* Et serm. 51. cap. 16. §. 26. *Cœpit dignitas virginitatis à Matre Domini.* Vide Franciscum Suarez in 3. part. D. Thomæ tom. 2. disputat. 6. sect. 3. ubi probat, B. Virginem in vovenda & servanda virginitate omnium primam fuisse, quod facit etiam Capisuccus Controversia 16. §. 3. ac Petavius lib. 14. de Incarnatione cap. 4. pag. 403. tom. 5. Theologicorum Dogmatum.

tempore Legis oportebat generationi insistere tam mulieres, quam viros, quia secundum carnis originem cultus Dei propagabatur, antequam ex illo populo Christus nasceretur; Mater Dei non creditur, antequam desponsaretur Joseph, absolute virginitatem vovisse: sed licet eam in desiderio habuerit, super hoc tamen voluntatem suam divino commisit arbitrio. Postmodum vero accepto sponso, secundum quod mores illius temporis exigebant, simul cum eo votum virginitatis emisit. D. Thomam *complures sunt secuti*, ait Baronius in apparatu ad Annales Ecclesiasticos §. *60*. qui tamen §. *56*. & 58. Augustinum, aliosque magis probat.

Quo anno ætatis ejus?

℞. Non invenio. Hyacinthus Serry exercitat. 20. §. 5. Cedrenum refellit, quod in Compendio Historiarum scripserit, illam *anno ætatis undecimo vovisse, viventibus adhuc, & consentientibus parentibus*. At nihil hujusmodi reperias in Cedreni Compendio Historiarum, ubi genus, formam, & vitam B. Mariæ Virginis exponit. Hæc enim tan-
Pag. 147. tum habet de ejus parentibus, ejusque ætate usque ad annum undecimum. *Joachimus octogenarius decessit: Anna annos nata undeoctoginta vitam finiit. Ab iis in Templum deducta Dei Genitrix anno ætatis suæ tertio, undecim annos nata parentes amisit*.

Quæ caussa fuit, cur etiam tali voto obligata Josepho nuberet?

℞. Mariam, etiamsi virginitatis voto teneretur,

tur, Josepho viro justo nubere non recusasse, docent Sacræ Litteræ, sed hujus rei mysterium non docent, nec ullo modo indicant, utrum Maria suum cum Josepho consilium prius communicaverit, atque effecerit, ut Josephus in id consentiret; an vero ipsa ultro se offerens Deo, seque ejus providentiæ committens matrimonium deinde contraxerit, quod aliter facere Israelitarum mores adhuc non permitterent. S. Augustinus de Sancta Virginitate cap. 4. §. 4. videtur alterum potius credidisse. Namque existimavit, Josephum modo ordinario & communi nuptias cum Maria celebrasse. (6) Ceterum multas caussas afferunt Sancti Patres, cur Dominus decreverit, ut Maria Virgo matrimonio conjungeretur. Eas colligit D. Thomas 3. part. quæst. 29. art. 1. in hunc modum: *Conveniens fuit, Christum de desponsata virgine nasci, tum propter ipsum, tum propter matrem, tum etiam propter nos. Propter ipsum quidem*

Luc. I. 27.

Y 4

(6) Lib. 5. contra Julianum Pelagianum cap. 12. §. 48. *Quamquam & tu ipse etiam* ex desponsationis fide eam nomen conjugii accepisse *fatearis. Quæ fides utique inviolata permansit. Neque enim cum eam vidisset jam virginem sacram divina fœcunditate donatam, ipse aliam quæsivit uxorem: cum utique nec istam* (Mariam) *quæsisset, si necessariam conjugem non haberet: sed vinculum fidei conjugalis non ideo judicavit esse solvendum, quia spes commiscendæ carnis ablata est.*

Aliter sentit D. Thomas in 4. Sent. dist. 30. quæst. 2. art. 1. ad 2. pag. 162. tom. 7. *Beata Virgo, antequam contraheret cum Joseph, fuit certificata divinitus, quod Joseph in simili proposito erat, & ideo non se commisit periculo nubens: nec tamen propter hoc aliquid veritati deperiit, quia illud propositum non fuit conditionaliter in consensu appositum: talis enim conditio cum sit contra matrimonii bonum, scilicet prolem procreandam, matrimonium tolleret.*

dem Christum quadruplici ratione. Primo quidem ne ab infidelibus tamquam illegitime natus abjiceretur. Unde Ambrosius dicit super Lucam 1. Quid Judæis, quid Herodi posset adscribi, si natum viderentur ex adulterio persecuti? *Secundo ut consueto modo ejus genealogia per virum describeretur. Unde dicit Ambrosius super Lucam* 3. Qui in sæculum venit, sæculi debuit more describi; viri autem persona quæritur, qui in senatu & reliquis curiis civitatum generis afferit dignitatem. Consuetudo etiam nos instruit Scripturarum, quæ semper viri originem quærit. *Tertio ad tutelam pueri nati, ne diabolus contra eum vehementius nocumenta procuraret: Et ideo Ignatius dicit*, ipsam fuisse desponsatam, ut partus ejus diabolo celaretur. *Quarto ut a Josepho nutriretur: unde & pater ejus dictus est quasi nutritius.* (7)

Fuit etiam conveniens ex parte Virginis. Primo quidem, quia per hoc redditur immunis a pæna, ne scilicet lapidaretur a Judæis tamquam adultera, *ut Hieronymus dicit. Secundo ut per hoc ab infamia liberaretur: unde dicit Ambrosius super Lucam, quod desponsata est*, ne temeratæ virginitatis adureretur infamia, cui gravis alvus corruptelæ videretur insigne præferre. *Tertio ut ei a Joseph ministerium exhiberetur, ut Hieronymus dicit.*

Ex parte etiam nostra hoc fuit conveniens. Primo quidem, quia testimonio Joseph comprobatum est, Christum ex virgine natum: unde Ambrosius dicit super Lucam: Locupletior testis pudoris maritus adhibetur, qui posset & dolere injuriam, & vindi-

(7) Vide in Vita S. Joseph interrogationem: *Qua de caussa dictus est Pater ejus?*

dicare opprobrium, si non agnosceret sacramentum. *Secundo quia ipsa verba Virginis matris magis credibilia redduntur, suam virginitatem asserentis: unde Ambrosius dicit super Lucam*: Fides Mariæ verbis magis adsciscitur, & mendacii caussa removetur. Videtur enim culpam obumbrare voluisse innupta mendacio prægnans: caussam autem mentiendi desponsata non habuit, cum conjugii præmium & gratia nuptiarum partus sit feminarum. *Quæ quidem duo pertinent ad firmitatem fidei nostræ. Tertio ut tolleretur excusatio virginibus, quæ propter suam incautelam non vitant infamiam: unde Ambrosius dicit*: Non decuit Virginibus sinistra opinione viventibus velamen excusationis relinqui, quod infamata Mater quoque Domini videretur. (8) *Quarto quia per hoc significatur universa Ecclesia, quæ cum Virgo sit, desponsata tamen est uni viro Christo, ut Augustinus dicit lib. de Sancta Virginitate* cap. 12. §. 11. *Potest etiam & quinta ratio esse, quod Mater Domini fuit despon-*

(8) S. Ambrosii verba sunt ex libro 2. in Lucam §. 1. & 2. pag. 1281. & ex libro 3. §. 3. pag. 1314. Verba S. Hieronymi sunt ex commentariis in Matthæum cap. 1. pag. 1. Locus autem S. Ignatii, si modo est is, quem S. Hieronymus designabat, habetur in Epistola ad Ephesios §. 19. apud Cotelerium vol. 2. pag. 51. ubi dicit tria latuisse Diabolum, Virginitatem Mariæ, Nativitatem, & Mortem Christi: *Principem hujus mundi latuit Mariæ Virginitas, & Partus ipsius, similiter & Mors Domini.*

Maldonatus in Matth. cap. I. 18. pag. 36. fatetur, se non intelligere, *quomodo Diabolus Mariæ Virginitatem, si modo animadvertit, potuerit ignorare, cum integrum & incorruptum corpus, quamvis nuptæ, videre posset.* Vide D. Bernardum hom. 2. super *Missus est* §. 13. pag. 747. & Mabillonium annotat. 273. in eumdem D. Bernardum pag. CIX.

ſponſata, & Virgo, quia in perſona ipſius & Virginitas, & Matrimonium honoratur, contra hæreticos alteri horum detrahentes.

Fuit ne verum matrimonium Mariam inter, & Joſephum?

℞. Non eſt dubitandum. Nam Sacræ Litteræ ſæpe ac ſæpius vocant Joſephum *virum* Mariæ, & Mariam conjugem, uxoremque Joſephi. Matthæi cap. I. ver. 16. *Jacob autem genuit Joſeph virum Mariæ*, & ver. 19. *Joſeph autem vir ejus, cum eſſet juſtus*, & ver. 20. *Joſeph fili David, noli timere accipere Mariam conjugem tuam*, & ver. 24. *Exurgens autem Joſeph accepit conjugem ſuam*. Lucæ cap. II. 4. & 5. *Aſcendit & Joſeph, ut profiteretur cum Maria deſponſata ſibi uxore prægnante*. (9) Auctoritati conſentit ratio. Illud enim eſt verum matrimonium, quod habet bona matrimonii: habuit autem matrimonium Mariæ cum Joſepho: Namque, ut ait S. Auguſtinus lib. 1. de nuptiis & concupiſcentia cap. 11. §. 13. *omne nuptiarum bonum impletum eſt in illis parentibus Chriſti, proles, fides, ſacramentum: prolem cognoſcimus ipſum Dominum Jeſum: fidem, quia nullum adulterium:*

(9) Ambroſius in Luc. cap. 1. pag. 1283. §. 5. *Nec te moveat, quod frequenter Scriptura conjugem dicit. Non enim virginitatis ereptio, ſed conjugii teſtificatio, nuptiarum celebratio declaratur.*

S. Auguſtinus lib. 23. contra Fauſtum cap. 8. *Neque* Joſeph, *quia concubitu non permixtus, ideo non maritus, cum ipſe Matthæus narret, ab Angelo Mariam conjugem appellatam, qui narrat, quod non ipſius concubitu, ſed de Spiritu Sancto conceperat.*

rium: Sacramentum, quia nullum divortium. (10) Verum igitur fuit matrimonium.

Describe hujus Sponsæ Virginis vitam, & mores.

℞. Describit S. Ambrosius libro secundo de Virginibus cap. 2. §. 6. *Sit vobis*, inquit, *tamquam in imagine descripta virginitas vita Mariæ, de qua velut speculo refulgeat species castitatis, & forma virtutis... Virgo erat non solum corpore, sed etiam mente, quæ nullo doli ambitu sincerum adulteraret affectum: corde humilis, verbis gravis, animi prudens, loquendi parcior,* (11) *legendi studiosior;* Pag. 164. tom. 2.

non

(10) Idem S. Augustinus lib. 5. contra Julianum Pelagianum cap. 12. §. 46. & 47. *Contra sententiam meam conaris ostendere, quia* (in Mariæ, & Josephi conjugio) *concubitus defuit, nullo modo fuisse conjugium. At per hoc secundum te, cum destiterint concumbere conjuges, jam non erunt conjuges, & divortium erit illa cessatio. Quod ne contingat, agant, sicut possunt, decrepiti, quod juvenes agebant; & ab hoc opere, quo etiam continens nimium delectaris, nec in effœtis corporibus parcant.* Et paullo post: Quasi maritus, *inquis*, Joseph in opinione omnium erat. *Secundum hanc opinionem, non secundum veritatem locutam fuisse Scripturam vis intelligi, ut virginem illam ejus conjugem diceret. Hoc putemus Euangelistam facere potuisse, cum vel sua, vel cujuslibet alterius hominis verba narraret, ut secundum opinionem hominum loqueretur: numquid & Angelus loquens unus ad unum, contra conscientiam & suam, & ipsius, cui loquebatur, secundum opinionem potius, quam secundum veritatem fuerat locuturus, qui ei dixit:* Noli timere accipere Mariam conjugem tuam? Vide eumdem Augustinum serm. 51. alias de diversis 63. §. 16. 21. 26. 30. D. Thomam 3. part. quæst. 29. art. 2. & Lambertinum De Serv. Dei Beatif. & Beat. Canoniz. lib. 3. cap. 24. §. 4. num. 57.

(11) In Euangelio septies tantum locuta legitur. Bis

cum

non in incerto divitiarum, sed in prece pauperum spem reponens. Intenta operi, verecunda sermone, arbitrum mentis solita non hominem, sed Deum quærere, nullum lædere, bene velle omnibus, assurgere majoribus natu, æqualibus non invidere, fugere jactantiam, rationem sequi, amare virtutem. Quando ista vel vultu læsit parentes? quando dissensit a propinquis? quando fastidivit humilem? quando derisit debilem? quando vitavit inopem? eos solos solita cœtus virorum invisere, quos misericordia non erubesceret, neque præteriret verecundia. Nihil torvum in oculis, nihil in verbis procax, nihil in actu inverecundum: non gestus fractior, non incessus solutior, non vox petulantior, ut ipsa corporis species simulacrum fuerit mentis, figura probitatis. Quid exequar ciborum parsimoniam, officiorum redundantiam; alterum ultra naturam superfuisse, alterum pæne ipsi naturæ defuisse? Illic nulla intermissa tempora, hic congeminatos jejunio dies? Et si quando reficiendi successisset voluntas, cibus plerumque obvius, qui mortem arceret, non delicias ministraret. Dormire non prius cupiditas, quam necessitas fuit:

&

cum Angelo apud Lucam cap. I. 34. 38. primum: *Quomodo fiet istud?* deinde: *Ecce ancilla Domini*. Bis cum Elisabeth cognata sua apud eumdem Lucam cap. I. 40. 46. primum cum illam salutavit, deinde cum ait: *Magnificat anima mea Dominum*. Bis cum Filio suo apud Lucam cap. II. 3. 5. Semel in Templo: *Fili, quid fecisti nobis sic?* iterum in nuptiis Canæ Galilææ: *Vinum non habent*. Tandem ibidem cum ministris: *Quodcumque dixerit vobis, facite*.

Quamquam D. Bernardus sermone in illud Apocal. *Signum magnum*, Dominica infra octavam Assumt. B. V. Mariæ §. 10. pag. 1016. *In omni textu quatuor Evangeliorum (si bene meminimus) non nisi quater Maria loquens auditur*.

& tamen cum quiesceret corpus, vigilaret animus, qui frequenter in somnis aut lecta repetit, aut somno interrupta continuat, aut disposita gerit, aut gerenda prænuntiat. Prodire domo nescia, nisi cum ad Ecclesiam conveniret, & hoc ipsum cum parentibus, aut propinquis. Sic Maria intendebat omnibus, quasi a pluribus moneretur, sic implebat omnia virtutis officia, ut non tam disceret, quam doceret. Talem hanc Euangelista monstravit, talem Angelus reperit, talem Spiritus Sanctus elegit.

Quam pridem ab Ecclesia Præsentationi, ac Desponsationi B. Virginis honor haberi cæptus est?

℟. Apparet ex constitutione Manuelis Comneni, qui anno 1143. imperium occepit, Festum Præsentationis B. Mariæ Virginis esse oppido antiquum apud Græcos. (12) Apud Latinos nihil de eo invenitur usque ad annum 1372. quo celebrari cœptum est Avenione, ut observatum Danieli Papebrochio in Conatu Chronico historico ad Catalogum Pontificum Romanorum, (13) qui exstat in Propyleo ad Acta Sanctorum Maji. Refe-

(12) Ea constitutio est in Commentariis Theodori Balsamonis Patriarchæ Antiocheni ad Nomocanonem Photii Patriarchæ Constantinopolitani tit. 7. cap. 1. pag. 84.

(13) In Gregorio XI. §. 3. pag. 422. editionis Venetæ: *Egregia Pontificis hujus* (Gregorii XI.) *erga Deiparam Virginem devotio probavit sese, quando ad instantiam Philippi de Mazeriis Cancellarii Cypri post maturam totius negotii discussionem recepit Festum & Officium Præsentationis, quod coram se fecit celebrari* Avenione in Ecclesia Fratrum Minorum die Dominica 21. Novembris anno a Nativitate Christi 1372.

ferente autem Launojo, ac Thomassino exstat epistola Caroli V. Regis Francorum anno 1374. præcipientis, ut in Gallia coleretur, quemadmodum Romæ coli cœperat. (14) Anno 1585. nondum erat in Breviario Romano. (15) Festum vero Desponsationis, quod ut institueretur, multum laboravit Joannes Gersonius, celeberrimus Academiæ Parisiensis Cancellarius, ducentis abhinc annis coli cœpisse, reperio apud Bollandistas memoratos. Qui addunt, non eodem die, nec eodem mense, nec ab omnibus fidelibus celebratum. A Venetis jam ab anno 1693. X. Kal. Februarias colitur.

Tom. 3. Martii pag. 14.

(14) Launojus lib. 1. Historiæ Regii Navarræ Gymnasii Parisiensis, cap. 10. pag. 326. Operum tom. 4. part. 1. Thomassinus lib. 2. de dierum festorum celebratione cap. 20. §. 7.

(15) Baronius in Martyrologium Romanum ad diem XI. Kal. Decembres: *Scimus, antiquitus Præsentationis solemnitatem eam esse appellatam, qua Dei Genitrix Sancto Simeoni infantem Jesum in Templo obtulit, ut antiqua Ritualia, & alia vetusta Ecclesiarum monumenta significant, & ipsa insuper oratio Missæ ejus diei plane indicat.*

CAP.

C A P. IV.

De Annuntiatione, & Visitatione B. Mariæ Virginis.

Quando Angelicum nuntium accepit, nupta ne erat, an sponsa tantum?

℟. VErba Matthæi, & Lucæ sunt ejusmodi, ut ex iis intelligi facile possit, Mariam Virginem Josepho sponsam tantum fuisse, cum ad eam Angelus missus est. Matthæus cap. I. 18. *Cum esset desponsata Mater ejus Maria Joseph, inventa est in utero habens de Spiritu Sancto.* Lucas cap. I. 26. 27. *Missus est Angelus Gabriel a Deo in Civitatem Galilææ, cui nomen Nazareth, ad Virginem desponsatam viro, cui nomen erat Joseph.* Et quidem rem ita habere, crediderunt multi ex antiquis Patribus. Origenes in diversos hom. 2. S. Hieronymus, & S. Hilarius in Matthæum cap. I. §. 3. & S. Chrysostomus in eumdem Matthæum hom. 4. S. Epiphanius hær. 78. §. 8. S. Bernardus hom. 2. super *Missus est* §. 12. Nihilominus alii contradicunt. Et vero Lucas cap. II. 5. Mariam *desponsatam* vocat proxime ante Christi nativitatem, quo tempore dubitari non potest, quin Josepho nupta fuerit. Itaque existimant, idcirco Euangelistas usos esse vocabulo *desponsata*, ut ostenderent, eam per matrimonium virginem esse non desiisse. (1)

Pag. 1. Pag. 30. Pag. 747.

Annun-

(1) Vide Cornelium a Lapide in Matth. cap. I. 18 & Gulielmum Estium in lib. 4. Sent. dist. 30. §. 8.

Annuntiatio facta est in paterna domo, an in domo Josephi?

℞. Hocquoque discrepat. Baronius, qui in Apparatu ad Annales §. 55. Mariam sponsam, non nuptam eo tempore fuisse arbitratur, in paterna domo ab Angelo salutatam scribit. At S. Chrysostomus in domo Josephi id factum affirmat, explanans illa verba Matthæi, *antequam convenirent*, in hunc modum: *Non dixit, priusquam in sponsi adduceretur domum, intus enim jam erat. Hunc quippe morem plerumque tenebat antiquitas, ut sponsæ in sponsorum domibus haberentur, quod nunc quoque fieri interdum videmus*. Eodem modo Euthymius in Matth. cap. 1. *Non dixit autem, Priusquam ipsa veniret ad domum illius. Jam enim in ea erat. Multis siquidem moris erat, ut apud se haberent sponsas propter securitatem*. Eodem Auctor Operis Imperfecti hom. 1. in Matth. *Non dixit, priusquam acciperet, sed* prius quam convenirent inventa est in utero habens: *quia jam accepta erat in domo*. (2) Quod de Judæis tradit etiam S. Bernardus hom. 2. super *Missus est* §. 12. dicens: *Mos Judæorum erat, ut a die desponsationis suæ usque ad tem-*

In Matth. hom. 4. pag. 30.

Bibl. Patr. tom. 19. pag. 490.

Pag. 771.

Pag. 747.

(2) Grotius in Matth. cap. I. 18. tom. 6. Crit. Sacrorum pag. 43. *Non videtur perpetuum fuisse, ut a sponsalium die sponsa in sponsi domum transiret: quamquam Chrysostomus id affirmat, credo, quia Antiochiæ sua ætate id fieri videbat*. Fallitur hæc scribens Grotius. Id enim ὡς ἐπὶ πολλὰ, *plerumque*, non semper & perpetuo factum, asserit Chrysostomus. Vide Franciscum Suarez tom. 2. in 3. part. D. Thomæ disputat. 7. sect. 2. & Augustinum Calmet in locum citatum S. Matthæi.

tempus nuptiarum sponsis sponsæ traderentur custodiendæ, quatenus earum ipsi eo sibi pudicitiam curiosius servarent, quo sibi ipsi fideliores existerent. Sanctus vero Thomas 3. part. quæst. 29. art. 2. ad 3. non modo ita sentit, sed etiam rationem subjicit, cur ita sentiat. *Beata Virgo sic fuit desponsata Joseph, quod etiam esset domi habita. Nam sicut in ea, quæ in domo viri concipit, intelligitur conceptio maritalis: sic in ea, quæ extra domum concepit, est suspecta conceptio. Et ita non esset sufficienter provisum famæ Beatæ Virginis per hoc, quod fuit desponsata, nisi etiam fuisset domi habita. Unde quod dicitur:* Et nollet eam traducere, *melius intelligitur, id est* nollet eam diffamare in publicum, *quam quod intelligatur de traductione in domum.*

Quale fuit colloquium Angeli cum Maria?

℟. Gabriel Angelus ingressus ad Virginem, solam reperit, & fortassis orantem in eodem cubiculo, ubi eam revisere consueverat: Salutavit appellans gratia plenam, quali salutatione nemo antea dignus habitus fuerat. (3) Hanc ob rem, &

Luc. I. 28. Bar. in Apparatu §. 76.

Z

(3) Mabillonius Præfat. in Acta fæculi V. Benedictini §. 109. scribit, Salutationis Angelicæ partem primam ex verbis Angeli & Elisabethæ apud Lucam cap. I. 24. 42. relatis composuisse Gregorium Magnum, qui eam adhibuit in *Offertorio* Dominicæ quartæ Adventus. In communi tamen vulgarique usu non fuisse ante sæculum XI. *In omnibus enim statutis, quæ cuique quid sciendum aut discendum sit, explicant, solam Orationem Dominicam, & Symbolum Apostolorum proponi.* Inter primos Petrum Damiani, qui anno 1057. floruit, opusculo 33. cap. 3. narra-

& quod existimabat, se virum videre, quem postea Angelum esse intellexit, turbata est, & sacro quodam horrore perfusa. (4) Ubi didicit ab An-

ge-

rare de quodam Clerico, qui eam quotidie recitabat. Post annum 1246. omnes Christifideles tamquam ex lege eam usurpare cœpisse, eamque hora *ignitegii* sub concubium ter recitari mandasse Joannem XXII. qui anno 1318. Pontifex factus est. Exinde statutum, ut recitaretur etiam mane, ac meridie. Et quidem de Salutatione Angelica mane recitanda mentionem fieri cap. 127. Concilii Vaurensis anno 1368. celebrati.

Angelicæ Salutationis partem alteram, cujus initium est, *Sancta Maria*, tamquam appendicem sæculo XV. nondum adjectam fuisse: *quia non reperitur in libellis precum tam editis, quam MSS. ante annum* 1500. *& ante Breviarium jussu Pii V. reformatum in solo Breviario Cardinalis Sanctæ Crucis occurrebat:* constare autem ex libello quodam sub annum 1475. edito, Urbanum IV. post illa verba: *Fructus ventris tui*, posuisse hæc: *Jesus Christus. Amen*. Hæc ex Mabillonio, qui fuse rem totam explicat, & §. 125. agit etiam de vera Rosarii origine atque auctore, quem fuisse S. Dominicum, non S. Benedictum, non Venerabilem Bedam, non Petrum Eremitam, non Venerabilem Fratrem Alanum de Rupe, probat Lambertinus De Serv. Dei Beatif. & Beat. Canoniz. lib. 4. part. 2. cap. 10. num. 11. & de festis B. Mariæ Virginis part. 2. §. 157. & Vincentius Cardinalis Petra Comment. in Constit. XVIII. Sixti 1. tom. 5. pag. 305. Lege Vitam Sixti IV. Pontificis CCXIV. pag. 493. inter Vitas Pontificum Romanorum descriptas a nobis.

Baronius ad an. 431. §. 179. & Bona Divinæ Psalmodiæ cap. 16. §. 2. tradunt, creditum esse, partem hanc Angelicæ Salutationi adjectam in magna Synodo Ephesina anno 431. celebrata, quando ingenti totius Ecclesiæ gaudio Maria Virgo θεοτόκος *Dei Mater* declarata est, & Nestorius, qui id negabat, damnatus. Bona tamen putat (id quod Mabillonius) seris admodum Ecclesiæ temporibus usurpatam.

(4) S. Ambrosius in Luc. cap. 1. lib. 2. §. 8. pag. 1284. *Sola in penetralibus, quam nemo virorum videret, solus An-*

gelo futurum, ut conciperet, & pareret magnam sobolem, filium Altissimi, Regem, cujus principatui nulla umquam ætas finem imponeret; rogavit quanam id ratione fieri posset, non quod de Angeli fide dubitaret, sed ut modum intelligeret, quo Deus id facere decrevisset, atque divinæ se voluntati submitteret. (5) Tum Angelus, ut est apud Chrysostomum: *Ne quæras, inquit, naturæ modum, & ordinem, quando supra naturam sunt, quæ fiunt.* Spiritus Sanctus superveniet in

Z 2 te.

Angelus reperiret: sola sine comite, sola sine teste, ne quo degenere depravaretur affatu, ab Angelo salutatur.... Maria etiam salutationem Angelicam verebatur. Erat cogitans cum verecundia, quia pavebat cum prudentia, quia Benedictionis novam formulam mirabatur, quæ nusquam lecta est, nusquam ante comperta. Soli Mariæ hæc salutatio servabatur. Idem lib. 2. de Virginibus cap. 2. §. 11. *Gabriel eam, ubi revisere solebat, invenit, & Angelum Maria, quasi viri specie mota, trepidavit, quasi non incognitum audito nomine recognovit.*

S. Bernardus hom. 3. super *Missus est* §. 1. pag. 750. *Quo ingressus ad eam? Puto in secretarium pudici cubiculi, ubi illa fortassis clauso super se ostio orabat Patrem in abscondito. Solent Angeli astare orantibus, & delectari in his, quos vident levare puras manus in oratione.*

S. Chrysostomus in Matth. hom. 4. pag. 33. *Erat illa Virgo per cuncta mirabilis, cujus virtutem Euangelista Lucas declarans refert, quod cum ab Angelo verba satis honorificæ salutationis audisset, non semetipsam continuo, ut fit, in gaudium relaxavit, nec nimis credula nova dicta suscepit: sed honesta ac decenti trepidatione permota, cujusmodi esset salutatio illa, quæsivit.*

(5) S. Augustinus de Civitate Dei lib. 16. cap. 24. §. 2. *Non est Virginis Mariæ diffidentia, quod ait:* Quomodò fiet istud, quoniam virum non cognosco? *Quod enim futurum esset, certa erat: modum, quo fieret, inquirebat.*

S. Bernardus hom. 4. super *Missus est* §. 3. pag. 757. dicit, paratam fuisse *frangere votum*, si opus esset, ut Dei obtemperaret voluntati.

te. *Tu tantum crede veritatem, serva virginitatem, accipe integritatem. Quoniam integra est fides tua, intacta erit & integritas tua.* Cum Virgo Angeli dictis credens, se *Ancillam Domini esse*, professa fuisset, *fide concepit*, ut ait S. Augustinus: (6)

atque auget meritum, vitamque priorem
Prompta fides,

quemadmodum cecinit S. Paulinus poem. 6. de S. Joanne Baptista ver. 134. (7)

Indica tempus hujus colloquii, atque ideo Incarnationis Domini.

Pag. 4. ℞. Indicavi cap. 1. de vita Christi, ubi eum dixi a Virgine conceptum die quinto & vicesimo Martii secundum Ecclesiæ Traditionem, de qua testatur S. Augustinus tum in libro de diversis quæstionibus octoginta tribus quæst. 56. tum in libro 4. de Trinitate cap. 5. Qua autem hora diei id factum fuerit, pro certo affirmare non licet. Itaque Ecclesia horam divinæ Incarnationis ignorans, Salutationem Angelicam quavis diei parte recitari voluit, mane summo, meridie, & vespere: hoc etiam, ut opinor, secuta, ne ex Fi-

(6) S. Chrysostomus hom. 49. in Genesim pag. 553. tom. 2. S. Augustinus serm. 291. §. 5. & serm. 69. cap. 3. §. 4.

(7) Fuit sæculo XVI. vertente Theologus, qui mulierculæ nescio cujus affirmatione deceptus existimaret, Mariam Virginem non in utero, sed in corde, aut certe in parte cordi proxima concepisse: id quod refragatur apertissimis testimoniis Euangelistarum Matthæi cap. I. 18. 23. Lucæ cap. I. 31. & cap. II. 21. Vide Lambertinum lib. 2. De Serv. Dei Beatif. & Beat. Canoniz. cap. 32. n. 8. & Cajetanum in 3. part. D. Thomæ quæst. 31. art. 5.

Fidelium mentibus umquam excideret memoria beneficii tanti, quod est fons gratiarum omnium, & principium omnium mysteriorum. Si viri magni recte conjiciunt, eadem hora Virgo concepit, qua peperit, juxta oraculum illud Sapientiæ: *Cum quietum silentium contineret omnia, & nox in suo cursu medium iter haberet: Omnipotens sermo tuus, Domine, exiliens de Cælo a regalibus sedibus, durus debellator in mediam exterminii terram prosilivit*: ita ut novem ipsos menses Christus in utero matris habitaverit. (8) Cap. XVIII. 14. 15.

Vidit ne Maria Angelum humana specie & corporea?

℞. Ait D. Thomas 3. part. quæst. 30. art. 3. Primum quia S. Augustinus serm. 14. de Natali Domini ita Virginem loquentem inducit: *Venit ad me Gabriel Archangelus facie rutilans, veste coruscans, incessu mirabilis.* (9) Deinde quia *hoc conveniens fuit, quantum ad id, quod annuntiabatur: venerat enim Angelus annuntiare incarnationem invisibilis Dei, per quam visibilis fieret: Unde etiam conveniens fuit, ut ad hujus rei declarationem in-*

(8) Auctor sermonis in Annuntiationem Deiparæ apud S. Athanasium tom. 2. pag. 401. §. 15. *Initio diei, quasi primitias encomii tibi Archangelus contexuit clamando:* Ave gratia plena, Dominus tecum. *Appellat diei* initium, *quantum existimo, post mediam noctem, quando solent horæ matutinæ decantari. Dies enim Ecclesiasticus a media nocte in mediam noctem computatur.* Toletus in Lucam cap. 1. annotat. 63. pag. 55.

(9) Sermonem hunc Monachi e Congregatione S. Mauri faciunt 195. Appendicis, quæ complectitur sermones Augustini nomine ab aliis editos.

invisibilis creatura formam assumeret, in qua visibiliter appareret: tum quia fuit congruum dignitati matris Dei, quæ non solum in mente, sed in corporeo ventre erat Dei filium receptura, & ideo non solum mens ejus, sed etiam sensus corporei erant visione Angelica refovendi. Postremo quia *congruit certitudini ejus, quod annuntiabatur: ea enim, quæ sunt oculis subjecta, certius apprehendimus, quam ea, quæ imaginamur. Unde Chrysostomus dicit super Matth.* (Hom. 4.) *quod Angelus* non in somnis, imo visibiliter Virgini astitit: nam, quia magnam valde revelationem accipiebat ab Angelo, egebat ante tantæ rei eventum visione solemni. (10)

An-

(10) S. Hieronymus epist. 7. ad Lætam de institutione filiæ pag. 52. *Imitetur Mariam, quam Gabriel solam in cubiculo suo reperit; & ideo forsitan timore perterrita est, quia virum, quem non solebat, aspexit*.

Et epist. 22. ad Eustochium de custodia Virginitatis cap. 16. pag. 150. *Propone tibi Mariam, quæ tantæ exstitit puritatis, ut mater Domini esse mereretur. Ad quam cum Angelus Gabriel in viri specie descendisset dicens:* Ave gratia plena, Dominus tecum, *consternata, & perterrita respondere non potuit: numquam enim a viro fuerat salutata*.

Quidam tamen, ait S. Thomas 3. part. quæst. 30. art. 3. ad 3. *dicunt quod, cum Beata Virgo assueta esset visionibus Angelorum, non turbata fuit in visione Angeli, sed in admiratione eorum, quæ ei ab Angelo dicebantur, quia de se tam magnifica non cogitabat. Unde & Euangelista non dicit, quod turbata fuerit in visione Angeli, sed* in sermone ejus.

Quam rem expendens S. Petrus Chrysologus serm. 140. *Quid est*, inquit, *quod personam videt, & de sermone turbatur? Quia venerat Angelus blandus in specie, fortis in bello, mitis in habitu, in sermone terribilis, humana præferens, divina repromittens. Unde & Virginem, quam leviter visus solicitaverat, nimium turbavit auditus, &*

quam

Angelus hic cujus ordinis fuit?

℟. *Novem Angelorum ordines esse, testante sacro eloquio scimus, Angelos, Archangelos, Virtutes, Potestates, Principatus, Dominationes, Thronos, Cherubim, atque Seraphim... Ad Mariam Virginem non quilibet Angelus, sed Gabriel Archangelus mittitur. Ad hoc quippe ministerium summum Angelum venire dignum fuerat, qui summum omnium nuntiabat.* (11) S. Thomas 3. part. quæst. 30. art. 2. ad 4. *Quidam dicunt, Gabrielem fuisse de supremo ordine Angelorum: propter quod Gregorius dicit,* summum Angelum venire dignum fuerat, qui summum omnium nuntiabat. *Sed ex hoc non habetur, quod fuerit summus inter omnes ordines, sed respectu Angelorum: fuit enim de ordine Archangelorum. Unde & Ecclesia eum Archangelum nominat: & Gregorius dicit in homilia* de centum ovibus, *quod Archangeli dicuntur, qui summa annuntiant. Satis est ergo credibile, quod sit summus in ordine Archangelorum. Et sicut Gregorius dicit,* hoc nomen officio congruit. Gabriel enim Dei fortitudo nominatur. Per Dei ergo fortitudinem nun-

Hom. 34. in Euang.

quam missi præsentia parum moverat, concussit toto pondere mittentis auctoritas.

Cornelius a Lapide in Luc. cap. I. 30. *B. Virgo revelavit nonnullis, Angelum Gabrielem non statim discessisse, sed secum mansisse per novem horas, obstupefactum Verbi in Virgine incarnatione, ac Verbum incarnatum adorasse, illique omne obsequium obtulisse, & re ipsa exhibuisse.*

(11) S. Gregorius Magnus hom. 34. in Euangelia §. 7. & 8. quæ homilia est eadem cum illa, quæ a D. Thoma dicitur *de centum ovibus*. Lege eumdem D. Thomam part. 1. quæst. 108. art. 5. & 6.

nuntiandus erat, qui virtutum Dominus, & potens in prælio ad debellandas poteſtates aereas veniebat.

Digreſſo Angelo quid Maria egiſſe dicitur?

℞. Maria *humilior facta, ubi ſe cognovit electam, ſtatim ad cognatam ſuam* (Eliſabetham) *in montana proceſſit, non utique ut exemplo* (ejus ſextum jam menſem gerentis uterum, quod Angelus propoſuerat) *crederet, quæ jam crediderat oraculo*: Beata *enim, inquit*, quæ credidiſti: (12) ſed ut cognatæ gaudium ſuum ob conceptum ab illa filium teſtaretur, ſuamque prægnanti ac ſeni navaret operam & ſtudium. *Mariam, quæ ante ſola in intimis penetralibus verſabatur, non a publico Virginitatis pudor, non ab ſtudio aſperitas montium, non ab officio prolixitas itineris retardavit.* (13) Nam quemadmodum obſervat Joannes Stephanus Menochius in libro 1. de vita Chriſti cap. 7. §. 3. centum circiter millia paſſuum confecit, ut Hebronem Urbem in montibus poſitam, (14) in qua degebat Eli-

Luc. I. 36. 45.

(12) S. Ambroſius lib. 2. de Virginibus cap. 2. §. 12. pag. 165. Idem in Lucam cap. 1. lib. 2. §. 19. pag. 1288. *Non quaſi incredula de oraculo, nec quaſi incerta de nuntio, nec quaſi dubitans de exemplo: ſed quaſi læta pro voto, religioſa pro officio, feſtina pro gaudio, in montana perrexit.*

(13) Idem Ambroſius in Lucam cap. 1. lib. 2. §. 20. pag. 1288.

(14) Ita ſentit Baronius in Apparatu ad Annales §. 77. & 79. cujus ſententiam amplectuntur viri magni, ut docet Auguſtinus Calmet in Luc. cap. I. 39. Alii enim crediderunt, Zachariæ domum Hieroſolymis, alii Macherunte trans Jordanem, alii prope Emmauntem fuiſſe. Chro-

Elisabeth, Nazaretho discedens (& Hierosolymam pertransiens, Deum ibi in Templo adoratura) perveniret.

Quem habuit tam longi itineris socium?

℞. Habuisse Josephum, utpote sponsum, & maritum, rentur aliqui, sed falso. Si enim Maria, Josepho comite, ad Elisabetham venisset, novisset utique Josephus, eam matrem filii Dei jam electam fuisse, ex verbis illis Elisabethæ præ gaudio exclamantis, ubi primum Mariam salutantem audivit: *Unde hoc mihi, ut veniat mater Domini* Luc. I.
mei ad me? At non novit Josephus, nisi cum Ma- 43. 46.
riam Hebrone Nazarethum *in domum suam* reducem intumescente utero prægnantem comperit, & dimittere volenti apparuit Angelus, ac mysterium exposuit, ut patet ex Euangelio Matthæi: non Cap. I.
habuit igitur Maria itineris socium Josephum. 19.
Quem autem habuerit, non constat. Nam solam ivisse, convenit mysterio, quod tunc Deus volebat esse in occulto; ivisse comite aliqua prudenti gravique femina, convenit Virginis pudori atque honestati.

Quam-

Chronicon Paschale, seu Alexandrinum pag. 160. *Surgens autem Maria diebus illis profecta est ex Nazareth, per triduum peracto Hierosolymis Paschate, septemque Azymorum diebus adimpletis, cum festinatione petiit per montana Civitatem Juda, quæ distabat milliaribus XII. & ingressa est domum Zachariæ, & salutavit Elisabeth.*

Quamdiu mansit apud Elisabetham?

Cap. I. 36. ℟. *Quasi mensibus tribus*, inquit Lucas. (15) Hinc dubitatur utrum manserit usque ad partum Elisabethæ, & ortum Joannis. Multa in ajentem partem probabiliter argumentantur novi interpretes Maldonatus, Toletus, Cornelius a Lapide, Augustinus Calmet, aliique insistentes Bedæ vestigiis, qui ita scribit in Luc. cap. I. *Tamdiu mansit Maria, donec Elisabeth, partus tempore completo, Præcursoris Domini sui, propter quam maxime venerat, nativitatem videret*. Patres Beda antiquiores nihil in alterutram partem clare & affirmanter dicunt. Nihilominus id credere libet, quod specie probabile est, mansisse usque ad ortum Joannis, donec aliquid se offerat, quod sit probabilitati illi contrarium. (16)

Pag. 218. tom. 5.

Quid

(15) S. Ambrosius in Luc. cap. 1. lib. 2. §. 29. pag. 1291. *Non sola familiaritas est caussa, quod diu mansit, sed etiam tanti vatis* (Joannis Baptistæ) *profectus. Nam si primo ingressa tantus processus exstitit, ut ad salutationem Mariæ exultaret infans in utero, repleretur Spiritu Sancto mater infantis; quantum putamus usu tanti temporis sanctæ Mariæ addidisse præsentiam? Ungebatur itaque, & quasi bonus athleta exercebatur in utero matris Propheta. Amplissimo enim virtus ejus certamini parabatur.*

Nec immerito, ait idem Ambrosius de institutione Virginis extremo cap. 7. §. 50. pag. 262. *mansit integer corpore, quem tribus mensibus oleo quodam suæ præsentiæ, & integritatis unguento Domini mater exercuit. Eademque postea Joanni Euangelistæ est tradita conjugium nescienti. Unde non miror, præ ceteris locutum mysteria divina, cui præsto erat aula cælestium sacramentorum.*

(16) S. Petrus Damiani serm. 23. & 1. in Nativitate S. Joan. Baptistæ pag. 57. *Et fortassis usque in diem nativita-*

Quid habes dicere de Festo Annuntiationis?

℟. Illud esse in Ecclesia antiquissimum: quandoquidem, ut observant Baronius, & Florentinius, alter in annot. ad Martyrologium Romanum, alter ad Hieronymianum die 25. Martii, de Annuntiationis mysterio exstant orationes S. Gregorii Thaumaturgi, qui medio sæculo Christi tertio vixit. (17) Illud porro ab utraque Ecclesia, Græca videlicet, & Latina, VIII. Kal. Apriles celebrari; quod argumento est, Ecclesiæ universæ ex perantiqua traditione persuasum fuisse, eodem die Christum Dominum in purissimo Virginis Mariæ utero conceptum esse. (18) Conci-

tatis ejus gloriosa Virgo cum cognata sua morata est, donec puerum natum sinu beatissimo confoveret, & uno pariete remoto propinquiorem redderet præsentiæ Creatoris.

(17) Bollandistæ die 25. Martii §. 1. num. 1. pag. 534. *Festum hoc solemne in tanta antiquitate eminet, ut liceat pie meditari originem ejus debere adscribi gratissimo affectui Deiparæ Virginis, quæ singulari veneratione, ac devotissimo cultu quotannis recolere solita fuerit divinum beneficium hoc die sibi, & toti generi humano præstitum, quod Verbum Dei in suo Virginali utero caro factum est, & ipsa Annuntiationi Angelicæ assensum præbens Mater Dei est constituta. Hanc piissimæ gratitudinis consuetudinem in sanctissima Deipara intuiti Apostoli, debitam agnoverunt obligationem, & venerabili imitatione observarunt, & ubique terrarum observari debere sanxerunt. Certe secundum regulam a Sancto Augustino* de baptismo contra Donatistas lib. 2. cap. 24. *propositam:* Quod universa tenet Ecclesia, nec Conciliis institutum, sed semper retentum est, non nisi auctoritate Apostolica traditum, recte creditur. Post hæc ipsi quoque antiquitatem Festi hujus probant ex homilia, & sermonibus Gregorii Thaumaturgi.

(18) Solemne ac celebre fuisse apud Græcos Festum Annun-

cilium Toletanum X. anno 656. decrevisse cap. 1. ut Festum Annuntiationis celebraretur XV. Kal. Januarias octo ante Christi nativitatem diebus, quod VIII. Kal. Apriles, quo die peractum est mysterium, digne celebrari non possit, modo ob dies Quadragesimæ solemnes, modo ob Festa Paschalia. (19) Eamdem ob caussam nunc quoque ab Ecclesia Toletana die 18. Decembris coli, vocarique *Expectationem partus*, *& Festum Dominæ nostræ de la O*, (20) teste Garsia Loaisa in

Apud Lab. tom. 6. Concil. pag. 471.

Annuntiationis, indicat Canon 52. Concilii Quinisexti, seu Trullani, apud Labbeum tom. 6. Conc. pag. 1165. & apud Harduinum tom. 3. pag. 1682. Vetat enim, ne celebretur in eo Missa Præsanctificatorum. *In omnibus sanctæ Quadragesimæ jejunii diebus, præterquam Sabbato, & Dominica, & Sancto Annuntiationis die, fiat sacrum Præsanctificatorum ministerium.*

Hunc morem, ut post recitata verba subjicit Bona lib. 1. Rer. Liturgic. cap. 15. §. 5. *adhuc servat Orientalis Ecclesia; Occidentalis autem eo numquam utitur, aut usa est, nisi feria sexta majoris hebdomadæ.*

Missa Præsanctificatorum æquivoce dicitur Missa, cum careat consecratione corporis & sanguinis Jesu Christi. Vide annotat. 12. ad S. Innocentium I. Pontificem XLII. inter vitas Pontificum Romanorum a nobis descriptas.

Chronicon Paschale, seu Alexandrinum pag. 159. *Hoc ergo die XXV. secundum Romanos Martii mensis, Catholica & Apostolica Dei Ecclesia ex sanctorum Doctorum traditione Sanctæ Dominæ nostræ gloriosæ Dei genitricis, & semper Virginis Mariæ Annuntiationem celebrat.*

(19) Apud Labbeum tom. 6. Conc. pag. 460. & apud Harduinum tom. 3. pag. 977.

(20) Quia a pervigilio ejusdem Festi in divino Officio recitari incipiunt octo majores Antiphonæ, quarum initium est a littera O. Ita Pompejus Sarnelli tom. 3. epistolarum Ecclesiasticarum epistola 24. Vocatur autem *Expectatio partus* B. Virginis, *quia ejusmodi Antiphonæ* re-

in annotat. ad cap. cit. Concilii Toletani. Etiam ab Ecclesia Mediolanensi translatum fuisse in Dominicam sextam Adventus, qui in eadem Ecclesia inchoatur a vesperis Sabbati proxime sequentis Festum D. Martini. Ex quo fit, ut Dominica sexta Adventus sit Dominica dies, quæ Natalem diem Christi præcedit.

Quid de solemnitate Visitationis?

℟. Eam institutam esse a summo Pontifice Urbano VI. anno Christi 1386. sexto Idus Jul. Decretum vero, quod ipse morte præreptus more atque ordine promulgare non potuit, ab ejus successore Bonifacio IX. exitu ejusdem anni promulgatum. (21) Ejus instituendæ caussam fuisse, ut fideles peterent atque impetrarent opem Dei Genitricis ad tollendum schisma, quod Ecclesiam turba-

revocant in memoriam suspiria, gemitus, & desideria antiquorum Patrum, qui olim Christi Domini adventum expectabant: Azorius Institutionum Moralium part. 2. lib. 1. cap. 23.

(21) Jacobus Gretserus de Festis lib. 2. cap. 3. pag. 93. tom. 5. part. 2. *Fallitur Lutheranus Dresserus in suo libello de Festis, cum Visitationis Festum institutum tradit in Concilio Basileensi anno* 1441. *secutus nimirum errorem Hermanni Witikindi, qui tamen id a Concilio Basileensi factum scribit anno* 1432. *sed errat: quia aliud est denuo promulgare & præcipere, aliud primitus instituere. Prius illud fecit Synodus Basileensis, posterius Urbanus VI. & Bonifacius IX.* Vide Raynaldum ad annum 1389. §. 3.

Credendum nihilominus, decretum Concilii Basileensis, quo Fideles ad cultum Mariæ Virginis excitantur, & mysterium Visitationis illustratur, multum inservisse solemnitati propagandæ. Habetur sessione 43. apud Labbeum tom. 12. Conc. pag. 648. & apud Harduinum tom. 8. pag. 1292.

babat. (22) Idcirco autem diem secundum Julii solemnitati præstitutum esse, *quia tunc, vel paullo ante Visitatio finem habuit, & Beata Virgo domum suam rediit*, ut ait Joannes Azorius Institutionum Moralium part. 2. lib. 1. cap. 23.

(22) Schisma omnium teterrimum atque longissimum. Duravit enim annos amplius quinquaginta, Pontificibus veris Romæ commorantibus, falsis Avenione, unde paullo ante Gregorius XI. Pontificiam sedem Romam restituerat. Vide annotationem 2. ad Urbanum VI. Pontificem CCII. in Vitis Pontificum Romanorum, quas nos ipsi descripsimus.

CAP.

CAP. V.

De Partu, & Purificatione Mariæ Virginis.

Narra aliquid de partu Virginis.

℟. QUemadmodum Christum conceperat; ita etiam peperit sine ulla prorsus Virginitatis diminutione. (1) *Nam Propheta*, ut animadvertit S. Thomas 3. part. quæst. 28. art. 2. *non solum dicit:* Ecce Virgo concipiet, *sed etiam addit*, & pariet filium. (2) Quem sine gravami-

Bar. ad an. Ch. 1. §. 6. & 39.

Esaias cap. VII. 14.

(1) Baronius ad an. Ch. 1. §. 6. *Cum naturæ Dominus gignitur, naturæ legibus non tenetur: quæ conceperat sine viro, parit sine dolore, & quæ virgo semper fuerat ante partum, æque permansit in partu, perinde eadem perseveravit post partum: unde ipsa in Ecclesia Dei a perpetua virginitate consecuta est cognomentum. Nam quantumvis Dei mater esset, quo excellentior nullus est titulus, tamen numquam nominari a majoribus consuevit sine superaddito cognomine* Virginis. *In quam sententiam hæc Epiphanius Hær.* 78. Quis umquam, aut quo sæculo ausus est proferre nomen S. Mariæ, & interrogatus non statim intulit Virginis vocem?

(2) S. Augustinus serm. 188. cap. 3. §. 4. *Celebramus cum gaudio diem, quo peperit Maria Salvatorem, conjugata conjugii creatorem, virgo virginum principem, & data marito, & mater non de marito, virgo ante conjugium, virgo in conjugio, virgo prægnans, virgo lactans.*

Et epist. 137. extremo cap. 2. §. 8. *Ipsa virtus per inviolatæ Matris virginea viscera membra infantis eduxit, quæ postea per clausa ostia membra juvenis introduxit. Hic si ratio quæritur, non erit mirabile; si exemplum poscitur,* non

mine tulerat, eumdem sine dolore, atque adeo magna cum voluptate in lucem emisit, non quidem ex latere, ut somniarunt aliqui, sed ex Virginali utero, *humani partus lege*, ut ait S. Hilarius De Trinitate l. 2. §. 25. (3) *Nulla ibi obstetrix, nulla muliercularum sedulitas intercessit, ipsa pannis involvit infantem, ipsa & mater & obstetrix fuit*, inquit S. Hieronymus adversus Hel-

Pag. 312. vidium cap. 4. (4) Ex quo refelluntur ii, quos etiam Baronius in annot. ad Martyrologium Romanum VIII. Kal. Januarias refellit dicentes, S. Ana-

non erit singulare. Demus Deum aliquid posse, quod nos fateamur investigare non posse. In talibus rebus tota ratio facti est potentia facientis.

(3) S. Bernardus Serm. 4. in Vigilia Nativitatis Domini §. 3. pag. 772. *Conceptus fuit sine pudore, partus sine dolore*. Et serm. in Dominica infra Octavam Assumt. B. V. Mariæ §. 9. pag. 1015. *Ascendit Bethleem imminente jam partu portans pretiosissimum illud depositum, portans onus leve, portans, a quo portabatur. Sic & in partu quam lucidum est, quod nova exultatione novam edidit prolem sola inter mulieres a communi maledicto, & dolore parturientium aliena*. Et §. 10. pag. 1016. *Sola sine corruptione concepit, sine gravamine tulit, sine dolore filium parturivit*. Hanc sententiam sequitur etiam D. Thomas 3. part. quæst. 35. art. 6.

S. Joannes Damascenus lib. 4. de fide orthodoxa cap. 14. *Conceptio quidem per auditum facta est: ortus vero per eam partem, per quam exire fœtus consuescit: quamlibet aliqui fabulentur, illum per genitricis Dei latus editum esse. Neque enim hoc ei impossibile erat, ut per portam transiret, sigillis ejus nulla parte labefactatis. Maneat ergo post partum virgo, quæ semper virgo mansit*.

S. Epiphanius hær. 77. §. 25. *Qui, ut dixi, carne, anima, & mente per naturales parturientium meatus re vera prodiit*. Et in Expositione fidei Catholicæ §. 15. *In Virginis utero re vera genitus, ac per genitales meatus in lucem editus sine ulla turpitudine, fœditate, vel labe*.

(4) Vide D. Thomam 3. part. quæst. 27. art. 6. ad 3.

Anastasiam *interfuisse sanctissimo Virginis puerperio, eo quod scilicet eadem die de ea commemoratio in Ecclesia fiat.* (5)

Expone dum Virginis Purificationem.

℟. Etsi B. Virginis partus (concepto sine viri opera Christo Domino, & in lucem edito sine maternæ Virginitatis detrimento) non purissimus esse non potuit; illa tamen, tamquam una e multis, voluit per dies quadraginta Legis præcepto obtemperare, tum *ut humilitati filii conformaretur*, tum *ut calumniæ occasionem Judæis tolleret*, quemadmodum loquitur D. Thomas 3. part. quæst. 37. art. 4. (6) Post illos dies, cum venisset in Templum, filium suum obtulit, & sacrificium more pauperum *par turturum, aut duos pullos columbarum*, (7) non *propter necessitatem*, sed *magis propter consuetudinem Legis*. (8) Magna

Bar. ad an. 1. §. 38. Luc. II. 22. 24. 33. 35. Levit. XII. 6. 8.

A a cum

(5) S. Antoninus 3. part. tit. 8. cap. 4. §. 11. *Neque laudandi sunt, qui apocrypha pingunt, ut obstetrices in partu Virginis.*

(6) S. Bernardus in Purificatione B. Mariæ serm. 3. §. 2. *Vere, o beata Virgo, vere non habes caussam, nec tibi opus est purificatione. Sed numquid filio tuo opus erat circumcisione? Esto inter mulieres tamquam una earum: nam & filius tuus sic est in numero puerorum. Circumcidi voluit, & non multo magis velit offerri?*

(7) *In hoc ostenditur verum esse illud quod scriptum est, quia Christus Jesus* cum dives esset, pro nobis pauper factus est. *Ideo ergo & matrem, de qua nasceretur, elegit pauperem, & patriam pauperem, de qua dicitur:* Et tu Bethleem minima es in millibus Juda. Origenes in Levit. Hom. 8. Oper. tom. 2. pag. 230.

(8) S. Augustinus Quæstionum in Heptateuchum lib. 3. quæst. 40. in Leviticum §. 4.

cum admiratione audiit, quæ de filio suo ab Simeone, & Anna prædicta sunt: ac didicit, futurum, ut tantum animo dolorem caperet, quantus esse solet dolor ejus, qui gladio transverberetur. Quod ei contigit cum filium suum despectum ab omnibus, flagellis cæsum, spinis perfossum, crucifixumque conspexit. (9)

Edissere, quæ pertinent ad Festum Purificationis.

℟. Festum Purificationis B. Virginis dicitur etiam Festum Præsentationis Domini in Templo, Festum item Simeonis, & Annæ; Græci ὑπαντὴν, seu ὑπαπαντὴν, *occursum* vocant *ab* occursu, seu *obviatione tunc facta a sene Simeone, & Anna vidua*, ut ait Ducangius in Glossario. (10) De ejus

(9) S. Augustinus epist. 149. cap. 3. §. 33. *Tribulationem igitur gladii nomine significatam esse, credibile est, quo materna anima vulnerata est doloris affectu.*

S. Bernardus serm. in Dominica infra Octavam Assumtionis B. V. Mariæ §. 14. pag. 1018. *Vere tuam, o beata mater, animam gladius pertransivit. Alioquin non nisi eam pertransiens, carnem filii tui penetraret. Et quidem postquam emisit spiritum tuus ille Jesus (omnium quidem, sed specialiter tuus) ipsius plane non attigit animam crudelis lancea, quæ ipsius (nec mortuo parcens, cui nocere non posset) aperuit latus, sed tuam utique animam pertransivit. Ipsius nimirum anima jam ibi non erat, sed tua plane inde nequibat avelli. Tuam ergo pertransivit animam vis doloris, ut plus quam martyrem non immerito prædicemus, in qua nimirum corporeæ sensum passionis excesserit compassionis affectus.*

(10) Verbo *Hypapanti* pag. 1275. tom. 3.

Joannes Gersonius de directione cordis Considerat. 21. pag. 473. tom. 3. *Patet hoc de Festo Purificationis, quod ideo*

ejus origine traduntur diversa. Si Cedreno credere velis, imperante Justino seniore anno 527. institutum est. Sub Justiniano Justini successore Constantinopoli celebrari cœptum, scribunt Anastasius Bibliothecarius in Historia Ecclesiastica, Nicephorus Callistus in Historia pariter Ecclesiastica lib. 17. cap. 28. & Sigebertus in Chronographia ad an. 542. (11) Propius vero est, quod ait Ba- In Compendio pag. 289. Pag. 33. •

Aa 2

ideo Candelaria vulgo dicitur, quia portantur candelæ ardentes illa die in honorem purissimæ, & lucidissimæ Virginis Mariæ, quæ prius portari apud Gentiles consueverunt in venerationem cujusdam Deæ, & in lustratione Urbis Romanæ.

Bollandus ad diem 2. Februarii §. 1. num. 1. pag. 268. *Prima Christi Redemtoris nostri mysteria in variis Palæstinæ, sive Terræ Sanctæ locis peracta sunt: Annunciatio Angelica ad sanctissimam Virginem Mariam, & Verbi Divini Incarnatio, in oppido Galilææ Nazaretho; solemnitas ejusdem Virginis cognatam Elisabetham visitantis, in Montanis Judææ; at sanctissima Christi in terris Nativitas, atque octavo die facta Circumcisio, nec non in Magorum sive Regum adventu illustris Christi Epiphania sive Apparitio in Bethleemo. Supererat urbs regia Hierosolyma, aliquando passione Christi, morte, ac resurrectione nobilitanda. In hac hujus solemnitatis mysteria* 11. *Februarii, quadragesima ab Christo nato die, & primitus e decreto Divino facta sunt, & deinde ab initio Ecclesiæ tam in ea urbe, quam in vicinis regionibus Orientalibus, sacra memoria quotannis celebrata. Nomen festo huic diei impositum ἀπὸ τῆς ὑπαντῆς*, sive ὑπαντῆς, aut ὑπαντήτεως, *ab* Occursu *sive* Obviatione *tunc facta a sene Simeone & Anna vidua, & deinde, ut infra patebit, quotannis ab Ecclesia sacro ritu innovata.*

(11) Hos & alios scriptores secutus Josephus Binghamus lib. 20. Originum Ecclesiasticarum cap. 8. §. 5. scribit, *hoc Festum ante ætatem* Justini, *vel* Justiniani *in Ecclesia non fuisse institutum*, subjicitque ad extremum ex Leone Allatio, *Græcos in illis Festis id habere, quæ vocant festa Dominica, hoc est in honorem Domini nostri Jesu Christi instituta.*

Baronius in Martyrologium Romanum die 2. Februarii, *Gelaſium Romanum Pontificem, qui annis triginta ante Juſtiniani tempora Romanæ Eccleſiæ præſuit, hujus diei celebrandæ in Occidentali Eccleſia aperuiſſe viam; dum Lupercalia menſe Februario agi ſolita (ut ſcribit Varro lib. 5. de ling. Lat.) Romæ ad ea tempora permanentia legibus Eccleſiaſticis abrogavit. Exſtat ejuſdem Pontificis de ea re eruditiſſimus commentarius adverſus Andromachum Senatorem, ac ceteros Romanorum ſtudioſos Lupercalium.* (12) *Jure itaque opinamur, abrogatis Lupercalibus, Romæ (ſicut in multis accidit) ejuſmodi fuiſſe ſolemnitatem introductam; quam paullo poſt, Juſtiniani temporibus (ut vidimus) Orientalis Eccleſia recepit.* Alii ſecuti Rabanum Maurum de Eccleſiæ Ceremoniis lib. 2. cap. 33. S. Ildefonſum Archiepiſcopum Toletanum ſerm. in Purificatione S. Mariæ, & S. Eligium Antiſtitem Noviomenſem hom. 2. in die Purificationis, exiſtimant, Feſtum hoc beatæ Virginis ſubſtitutum in locum Luſtrationis Urbis, quæ fiebat eodem menſe. (13)

Ut

(12) Lupercalia erant ſolemnia quædam ſacra, quæ die XV. Februarii Romæ fiebant in honorem Panis paſtorum Dei. Luſtratio erat ſacrum a luſtrando, hoc eſt circumeundo dictum, quod victimæ in eo ſacrificio, videlicet ſus, ovis, taurus, expiationis cauſſa circumducerentur. Vide Roſinum lib. 4. Antiquit. Rom. cap. 6. & cap. 17. & Ducangium in Gloſſario verbo *Candelaria*.

Januarius a Jano appellatus eſt: Februarius a Februis ſacris Lupercorum. S. Auguſtinus lib. 18. contra Fauſtum cap. 5.

Memoratus commentarius eſt in Annalibus Baronii ad an. 496. §. 30. & in Summa Conciliorum Labbei tom. 4. pag. 1234.

(13) S. Ildefonſus tom. 12. Maximæ Bibliothecæ veterum Patrum pag. 589. & S. Eligius pag. 303.

Ut Baronio magis credam, facit Honoratus a S. Maria, qui tom. 2. Animadversionum in Regulas & usum Critices lib. 3. dissert. 5. §. 3. probat, sanctos illos Episcopos deceptos fuisse. Non solum enim lustrationi Urbis, quam ipsi mense Februario fieri solitam dicunt, nullus in Kalendario Romanorum præstitutus dies invenitur, sed etiam constat, abrogata fuisse Lupercalia ab Gelasio, Lustrationem non item. (14) Jam vero *Litaniam*, seu *Processionem*, uti vocamus, a Sergio I. Pontifice institutam fuisse, scribit Anastasius Bibliothecarius in ejus vita his verbis: *Constituit, ut diebus Annuntiationis Domini, Nativitatis, & Dormitionis sanctæ Dei genitricis, semperque Virginis Mariæ, ac Sancti Simeonis, quod* Hypapantem *Græci appellant, Litania exeat a Sancto Hadriano, & ad sanctam Mariam populus occurrat.* Id quoque scriptum reperio in Ordine Romano, qui inclusus est tomo XIII. Bibliothecæ Patrum. *In gestis Pontificalibus legitur, quod Sergius Papa præceperit Litanias fieri in die Præsentationis Domi-*

Pag. 154.

Pag. 667.

(14) Idem Honoratus §. sequente 4. refellit Henschenium, ac proinde etiam alios, qui a primis Christianæ Ecclesiæ sæculis, ipsisque Apostolis hujus Festi originem repetunt.

Henschenius apud Bollandum die 2. Februarii in Commentario Historico de Hypapante Domini, & Purificatione B. Mariæ ob *antiquam hujus diei celebritatem in Palæstina, & Phœnicia, apud Syros, Cyprios, Asiaticos, in Ecclesia Græcorum Constantinopolitana, & Ægyptiorum Coptica*, itemque *apud Latinos*, *potius S. Augustini regulam lib.* 4. de Baptismo contra Donatistas *cap.* 24. *hic proponit, qua id*, quod universa tenet Ecclesia, nec Conciliis institutum, sed semper retentum est, non nisi auctoritate Apostolica traditum rectissime creditur.

mini in Templo. Eumdem præcepiſſe etiam uſum cereorum ſeu candelarum, affirmant aliqui. Sed ex Sophronii Epiſcopi Hieroſolymitani oratione de Hypapante, quæ legitur apud Bollandum IV. Pag. 274. Nonas Februarii, perſpicuum eſt, morem illum obtinuiſſe ſæculo VII. antequam Sergius Pontifex eſſet. Quod item cognoſcitur ex S. Ildefonſo, & S. Eligio, quorum alter anno *667*. alter *665*. circiter viceſimo ante Pontificatum Sergii deceſſit. Hi namque in ſermonibus, quos modo memoravi, (ſi tamen eorum ſunt) de hoc cereorum myſterio diſputarunt. (15)

(15) Baronius in annotat. ad Martyrologium Romanum die 2. Februarii: *Porro ante Chriſti adventum cereorum in ſingulos diſtributio a Gentilibus fieri conſuevit in Saturnalibus, quæ agebantur menſe Decembris, ut tradit Macrobius lib.* 1. *Saturnalium. Putamus, ſicut & de multis aliis contigit, uſum illum ſuperſtitionis Gentilium ſacris ritibus expiatum, ac ſacroſanctum redditum in Dei Eccleſiam eſſe laudabiliter introductum.*

CAP.

CAP. VI.

De Maria Virgine a purificatione usque ad mortem.

Quid narrant Euangelistæ de Maria Virgine ab ejus purificatione usque ad baptismum Christi?

℞. HÆc duntaxat: eam, ut ab imminenti puerorum cæde, quam Herodes indixerat, filium suum Jesum subtraheret, cum ipso & Josepho sponso secessisse in Ægyptum; reversam in terram Israel habitasse in Urbe Nazareth; inde Hierosolymam cum Josepho quotannis conferre se consuevisse ad Pascha celebrandum, (1) puerum Jesum annos jam duodecim natum secum duxisse: amissum, ac triduo post inventum in Templo cum doctoribus disputantem, allocutam esse verbis his: *Fili, quid fecisti nobis sic? Ecce pater tuus, & ego dolentes quærebamus te.* (2)

Matth. II. 14. 20. 23.

Luc. II. 41. 42. 46. 48.

(1) S. Ambrosius lib. 2. de Virginibus cap. 2. §. 14. *Annis quoque omnibus ibat in Hierusalem solemni die Paschæ, & ibat cum Joseph. Nec ad Templum igitur Maria sine pudoris sui custode processit.*

(2) S. Augustinus serm. 51. cap. 11. §. 18. *Non est prætermittenda maxime propter disciplinam feminarum tam sancta modestia Virginis Mariæ. Christum pepererat, Angelus ad eam venerat, & dixerat ei:* Ecce concipies in utero, & paries filium, & vocabis nomen ejus Jesum. Hic erit magnus, & Filius Altissimi vocabitur. *Meruerat parere Filium Altissimi, & erat humillima: nec se marito nec in ordine nominis præferebat, ut diceret: Ego, & Pater*

Tradunt ne, cui illa operi vacaret?

℞. Josephum quidem *fabrum* fuisse, dicit S.
Cap. XIII. 55. Matthæus: at cui operi Maria vacaret, nullus significavit Euangelistarum. Haud tamen ambigam, quin Maria, quemadmodum Joseph, honesto aliquo artificio & sibi, & filio necessaria ad victum comparare studuerit. Nam, ut ait S. Basilius cap.
Pag. 549. tom. 2. 4. Constitutionum Monasticarum §. 6. *cum homines illi essent justi quidem & pii, sed pauperes, & rebus ad vivendum necessariis non admodum instructi; cujus rei testis est præsepe, quod venerando partui inservivit; erant, ut verisimile est, laboribus corporis assiduis dediti, sic ut hac ratione res necessarias sibi ipsis compararent*. (3) Itaque arbitror, Mariam idcirco *Quæstuariam* dictam a Tertulliano in libro de Spectaculis cap. 30. & a D.
Pag. 4. Hieronymo extrema epist. 1. ad Heliodorum, quod quæstum manu sua atque arte faceret. (4) *Quam vero specialiter artem coleret, non perinde consenti-*

re

ter tuus, sed Pater tuus, *inquit*, & ego. *Non ostendit sui uteri dignitatem, sed attendit ordinem conjugalem.*

Nota, apud Euangelistas Mariam cum Christo aliquoties colloquentem induci, Joseph numquam.

Nota illud etiam, quod est apud D. Thomam 3. part. quæst. 28. art. 3. ad 6. eam *in Euangelio non consuevisse nominari nisi cum cognomine hujus dignitatis, quod sit* mater Jesu.

Nota demum, (quod ab aliis quoque observatum est) eam numquam a Christo Domino vocari nomine *Mariæ*.

(3) Origenes lib. 1. contra Celsum §. 38. pag. 346. scribit, illum Christianis probro vertisse, quod Christus *sit ortus ex matre paupercula, nendoque victum quæritante*.

(4) Tertulliani verba sunt ex persona inimicorum

Chri-

re Ecclesiæ Patres, scribit Theologus Serry Exercitat. 47. §. 7. asseverans Mariam Virginem *Lanariam* dici ab Anselmo, *Indusiariam* ab Epiphanio, *Textricem*, *ex lana scilicet*, *lino*, *serico*, *&* *bysso*, ab Hieronymo, & Venerabili Beda. At nullo modo indicat, quo loco id scriptores illi affirmaverint. Det igitur hanc veniam, ut liceat assensum sustinere, donec eorum testimonia proferantur. (5)

Num-

Christi: *Hic est ille, dicam, fabri, aut quæstuariæ filius, Sabbati destructor, Samarites, Dæmonium habens*. Quem locum ante oculos [illegible] Hieronymus, cum ait: *Hic est ille operarii, & quæstuariæ filius: hic, qui matris gestatus sinu, hominem Deus fugit in Ægyptum: hic vestitus coccino, hic sentibus coronatus, hic Magus Dæmonium habens, & Samarites*.

(5) Hyacinthi Serry verba ipsa sunt hæc ex citata exercitat. 47. §. 7. *Quam specialiter artem coleret, non perinde consentiunt Ecclesiæ Patres*. Lanariam *enim scribit Anselmus*, indusiariam *Epiphanius*: textricem, *ex lana scilicet*, *lino*, *serico*, *& bysso*, *Hieronymus*, *& Venerabilis Beda*.....

In Mantissa vero ad Animadversiones Anticriticas, Animadversione VI. pag. 20. ita respondet sciscitationi meæ: *Ast dabit & ipse* (scriptor historiæ Familiæ Sacræ) *veniam, si cum non vacet modo omnia laudatorum Patrum Anselmi, Epiphanii, Hieronymi, Bedæ monumenta revolvere, ut desiderata singulorum testimonia conquiram: eum ipsi Auctorem indigitem, ex cujus fide totum id scripsi, imo etiam syllabatim exscripsi. Est ille non acutulus quidam sophista, sed Theologus præstantissimus* Vincentius Contensonius *in* Theologia mentis, & cordis. *lib.* 10. de Deo cum hominibus conversante, *dissertat. 6. cap.* 1. *speculatione I.* Et interjectis Contensonii verbis: *Idcirco vero ad conquirenda singulatim laudatorum Patrum testimonia animum non adjeci olim, nec adjicere juvat modo: quia ubi semel probatum manet, quod mihi tunc probandum assumseram, Virginem Deiparam, non secus ac*

Jo-

Numquid habent de baptiſmo ejus?

℟. Nihil omnino. Eam ob rem non conſtat, a quo baptiſmum ſuſceperit. Rentur aliqui, baptizatam fuiſſe a Chriſto, ſecuti Euthymium, cujus hæc ſunt ex commentario in Euangelium Joannis cap. 3. *Scribunt quidam Apoſtolorum temporibus proximi, quod Chriſtus Petrum, ac Virginem Matrem baptizavit: Petrus vero reliquos Apoſtolos*. Hæc ille, quæ an vera ſint, neſcio. Nam leviorem auctorem Euthymium id facit, quod mentionem ejus rei in vetuſtioribus monumentis nullam invenio. (6)

Bibl. Patr. tom. 19. pag. 671.

Fuit

Joſeph, honeſtam artem ad vitæ quæſtum exercuiſſe, *ſupervacaneum omnino eſt, quænam illa fuerit, lanariane, an induſiaria, num forte textrix, in Patrum ſcriptis inquirere.*

Fecit Theologus ſat liberaliter, cum mihi roganti *Auctorem indigitavit, ex cujus fide id totum*, de quo quærebam, *ſyllabatim exſcripſit*: facit vero liberaliſſime, cum præterea ſubjungit, ſe *nec modo, nec olim* (hoc eſt cum ederet Exercitationes Hiſtoricas, Criticas, Polemicas, quibus Chriſtianæ religionis Myſteria omnia ad certam hiſtoriæ fidem exiguntur, explicantur, defenduntur) *ad conquirenda Patrum teſtimonia animum adjeciſſe*. Quo fit, ut cum ille non fontes, ſed rivulos ſe olim adiiſſe confiteatur, ſemper timendum ſit, ne, dum Anſelmum, Epiphanium, Hieronymum, Bedam, aut alios Patres occentat, nobis erectis in vanam ſpem aut Contenſonium, aut alium Theologum Contenſonio ſimilem, *ſyllabatim exſcriptum* loco Patrum obtrudat.

(6) Lambertinus De Serv. Dei Beatif. & Beat. Canoniz. l. 4. part. 2. c. 21. n. 14. *Conſtat, tria Sacramenta non fuiſſe Virgini collata, id eſt, Sacrum Ordinem, cujus non erat capax propter femineum ſexum; Pœnitentiam, cujus materiam non habuit; Matrimonium, quod ab eadem contractum non eſt, poſtquam in Sacramentum novæ Legis eſt in-*

Fuit ne Christi prædicantis perpetua comes?

℞. S. Joannes Chrysostomus arbitratur, Christum voluisse, ut illa in Urbe Capharnaum maneret. Namque hom. 22. in Joan. explanans verba hæc: *Descendit Capharnaum ipse, & mater ejus, & fratres*, loquitur in hunc modum. *Quanam gratia cum matre abiit Capharnaum? Neque enim illic ullum fecit miraculum, neque incolæ recte de ipso sentiebant, ut ipse Christus ostendit*: Et tu Capharnaum usque ad Cælum elata, usque ad infernum defereris. *Quoniam, ut mihi videtur, cum paullo post esset Hierosolymam ascensurus, ante Capharnaum petiit, ne quocumque fratres secum & matrem traheret. Parum igitur illic matris gratia commoratus, iterum miracula aggreditur*. Contra vero a S. Epiphanio hær. 78. §. 9. dicitur *cum Salvatore ipso versata assidue*, & §. 13. *fuisse perpetua Christi comes, nec ab ejus consortio divulsa*. Et sane cum mulieres aliæ e Galilæa Christum sequerentur, (7) quæ umquam dignior honore tanto,

Pag. 117.

Joan. II. 12.

Luc. X. 15.

Matth. XXVII. 55.

institutum: de Baptismo vero, Confirmatione, & Eucharistia concors est Theologorum sententia, quod ea Sacramenta fuerint a Virgine Maria recepta: & sola inter eos remanet controversia, an Extremam Unctionem receperit, cujus resolutio pendet ab ea quæstione, an, ut homo sit capax Extremæ Unctionis, necessarium sit, quod actualiter peccaverit: si enim hoc necessarium non est, Maria Virgo fuit ejus capax: & ideo verisimile est, quod Sacramentum etiam illud susceperit tum propter ejusdem fructum, tum propter Fidei, ac Fidelium ædificationem, & humilitatis exemplum. Legi potest Suarez in 3. part. tom. 2. quæst. 37. art. 4. disput. 18. sect. 3.

(7) Vide caput de prædicatione Christi pag. 123.

Luc. VIII. 3. & XXIII. 55. to, quæ illi benevolentior, atque ideo ad ministrandum promptior ipsa matre ejus? Hoc tamen non legitur in Scripturis sanctis.

Quid in Euangelio memoratur de B. Virgine tempore prædicationis Christi?

Joan. II. 1. 12. ℟. Memorantur hæc: ipsam una cum Christo interfuisse nuptiis in Cana Galilææ celebratis, cumque vino deficiente, ei dixisset: *Vinum non habent*, hoc ab eo tulisse responsum: *Quid mihi & tibi mulier? nondum venit hora mea*. (8) Postea

(8) S. Thomas 3. part. quæst. 27. art. 4. *Et Joan. 2. super illud:* Vinum non habent, *dicit idem Chrysostomus* (*hom.* 20.) *quod* volebat jam eum gratiam hominum conciliare, & se ipsam clariorem facere per filium, & fortassis quid humanum patiebatur, quemadmodum & fratres ejus dicentes: Manifesta te ipsum mundo. *Et post pauca subdit*: Nondum enim, quam oportebat, de eo opinionem habebat. *Ad hoc dicendum, quod in verbis illis Chrysostomus excessit. Possunt tamen exponi, ut intelligatur in ea Dominum cohibuisse non inordinatum inanis gloriæ motum quantum ad ipsam, sed id quod ab aliis posset æstimari.*

Et vero Chrysostomus ita concludit cit. hom. 20. in Joan. pag. 101. *Non sunt igitur hæc liberius ad matrem loquentis, sed divinæ dispensationis verba, ut admoneret pro dignitate miracula facienda*. Vide Pererium in Euangelium Joannis cap. 2. disputat. 7.

S. Augustinus de Fide & Symbolo cap. 4. §. 9. *Detestandi etiam illi sunt, qui Dominum nostrum Jesum Christum matrem Mariam in terris habuisse, negant. Nec nos ad negandum Christi matrem cogit, quod ab eo dictum est:* Quid mihi, & tibi mulier? nondum venit hora mea. *Sed admonet potius, ut intelligamus secundum Deum non eum habuisse matrem, cujus majestatis personam parabat ostendere, aquam in vinum convertendo. Quod autem crucifixus*

ea cum eodem filio suo, fratribus, & discipulis ejus profectam esse Capharnaum, ibique mansisse paucos dies. Eamdem cum iisdem fratribus venisse ad Christum in domo nescio qua concionantem, & cum illi non possent ipsum adire præ turba, misisse qui nuntiarent, se foris esse cupientes loqui cum eo. (9) Marc. III. 31.

Quid

fixus est, secundum hominem crucifixus est: & illa erat hora, quæ nondum venerat, quando dictum est: Mihi & tibi quid est? nondum venit hora, *id est, qua te cognoscam. Tunc enim de ligno crucifixus cognovit hominem matrem, & dilectissimo discipulo humanissime commendavit.*

S. Cyrillus Alexandrinus in Joan. Euangel. lib. 2. cap. 22. pag. 444. *Vino autem deficiente, mater ejus, quæ universa illi possibilia esse non ignorabat, hortatur, ut solita sua bonitate atque misericordia uteretur:* Vinum *enim, ait,* non habent.

(9) S. Augustinus in Joan. tract. 10. §. 2. *Unde fratres Domino? Num enim Maria iterum peperit? Absit. Inde cœpit dignitas virginum. Illa femina mater esse potuit, mulier esse non potuit. Dicta est autem mulier secundum femineum sexum, non secundum corruptionem integritatis, & hoc ex lingua ipsius Scripturæ. Nam & Eva statim facta de latere viri sui, nondum contacta a viro suo, nostis, quia mulier appellata est:* Et formavit eam in mulierem. *Unde ergo fratres? Cognati Mariæ fratres Domini, de quolibet gradu cognati. Unde probamus? Ex ipsa Scriptura. Frater Abrahæ dictus est Loth, qui filius erat fratris ipsius. Lege, & invenies, quia Abraham patruus erat Loth, & dicti sunt fratres. Unde, nisi quia cognati? Item Jacob Laban Syrum habebat avunculum: frater enim erat Laban matris Jacob, id est Rebeccæ uxoris Isaac. Lege Scripturam, & invenies, quia fratres dicuntur avunculus & sororis filius. Qua regula cognita, invenies, omnes consanguineos Mariæ fratres esse Christi.* Vide Natalem Alexandrum dissertat. 48. in Historiam Ecclesiasticam sæc. IV. pag. 623. tom. 4.

Quid tempore mortis?

Joan. XIX. 25. 26. 27. Bar. ad an. 34. §. 119.

℞. Eam a Christo moriente Joanni Apostolo commendatam fuisse, (10) eamque non secus, ac Mariam Cleophæ, & Mariam Magdalenam, stetisse juxta crucem Jesu: atque ideo non defecisse, nec cecidisse semianimem, ut nonnulli existimarunt, qui confutantur etiam auctoritate S. Ambrosii, apud quem hæc scripta sunt: *Sed nec Maria minor, quam matrem Christi decebat, fugientibus Apostolis ante crucem stabat, & piis spectabat oculis filii vulnera, quia spectabat non pignoris mortem, sed mundi salutem*. Idem alio loco, *Stabat*, inquit, *ante crucem mater, & fugientibus viris stabat intrepida. Stabat non degeneri mater spectaculo, quæ non metuebat peremtorem. Pendebat in cruce filius, mater se persecutoribus offerebat, non ignara mysterii, quem genuisset, resurrecturum*. Idemque alibi: *Stantem illam lego, flentem non lego*. (11) Et eodem modo S. Antoninus in Summa part. 4. tit. 15. cap. 41. §. 1. *Stabat verecunda, modesta, lacrymis plena, doloribus immersa; Et tamen ita divinæ voluntati conformis, ut dicere audeam, quod si nullus fuisset re-*

per-

(10) S. Augustinus tract. 119. in Joannis Euangelium §. 3. *Sic debemus accipere quod dictum est* Joan. cap. XIX. 27. Ex illa hora suscepit eam discipulus in sua, *ut ad ejus curam quidquid ei esset necessarium, pertineret. Suscepit ergo eam in sua, non prædia, quæ nulla propria possidebat, sed officia, quæ propria dispensatione exequenda curabat.*

(11) In Lucam cap. 23. lib. 10. §. 32. pag. 1532. de Institutione Virginis cap. 7. §. 49. pag. 261. & in Consolatione de Obitu Valentiniani §. 39. pag. 1185.

pertus, qui filium crucifigeret, ad hoc ut sequeretur salus hominum, & adimpleretur voluntas Dei secundum rationem, si oportuisset, ipsa posuisset in crucem. Neque enim credendum est minoris fuisse perfectionis & obedientiæ ad Deum, quam Abraham, qui proprium filium obtulit in sacrificium propriis manibus occidendum & comburendum. Stabat ergo fixa in Dei voluntate. (12)

Quid post Ascensionem Christi?

℟. Prorsus nihil: tamen D. Lucas in Actis Apostolorum prodit, eam fuisse cum Apostolis, aliisque tum viris, tum mulieribus, qui fundendis ad Deum precibus concorditer intenti, Spiritum Sanctum a Christo promissum expectabant. De reliqua vita ejus, ut S. Epiphanii verbis utar, *penitus Scriptura conticescit: id quod propter admirationis vehementiam factum arbitror, ne hominum animos majorem quemdam in stuporem conjiceret.* Dominus, ut scribit idem Epiphanius, *non ei baptizandi potestatem fecit, non discipulis benedicere, non in terris præesse mandavit, sed hoc unum voluit, ut sanctum quid, & consecratum esset, ac cæleste regnum adipisceretur.* (13)

Cap. I. 14.

Hær. 78. §. 11.

Hær. 79. §. 3. & 7.

(12) Vide Franciscum Suarez tom. 2. in 3. part. D. Thomæ disputat. 4. sect. 3. & disputat. 41. sect. 2. Toletum in Luc. cap. 2. annotat. 57. Gretserum de Cruce lib. 2. cap. 4.

(13) S. Chrysostomus in Act. hom. 3. pag. 472. existimat, Apostolos Spiritus Sancti instinctu novisse omnia, quæ a Christo facta sunt usque ad tempus illud, quo S. Joannes Baptista cœpit baptizare. *Quæ prius*, inquit, *fuerant facta, nemo noverat edoctus, sed Spiritu didicerant.*

Quod

Quod si verum est, dici probabiliter potest, numquam Mariam Virginem opera Christi Apostolis narrasse.

Aliter S. Bernardus super *Missus est* hom. 4. §. 6. *Vel ideo potius conceptus Elisabeth Mariæ nunciatus est, ut dum nunc Salvatoris, nunc Præcursoris edocetur adventum, rerum tempus & ordinem tenens, ipsa melius postmodum Scriptoribus aut Prædicatoribus Euangelii reseraret veritatem, quæ & plene de omnibus a principio cælitus fuerit instructa mysteriis.*

S. Thomas 3. part. quæst. 27. art. 4. *Simpliciter fatendum est, quod Beata Virgo nullum actuale peccatum commisit, nec mortale, nec veniale: ut sic in ea impleatur, quod dicitur Cant.* 4. Tota pulcra es amica mea, & macula non est in te.

Et art. 5. ad 3. *Non est dubitandum, quin B. Virgo acceperit excellenter donum Sapientiæ, & Gratiam virtutum, & Prophetiæ: non tamen accepit, ut haberet usus harum, & similium gratiarum, sicut habuit Christus, sed secundum quod conveniebat conditioni ipsius. Sapientiæ enim usum habuit in contemplando, secundum illud Luc.* 2. Maria autem conservabat omnia verba hæc, conferens in corde suo. *Non autem habuit usum Sapientiæ quantum ad docendum, quia hoc non conveniebat sexui muliebri, secundum illud* 1. *ad Timoth.* 2. Docere autem mulieri non permitto. *Miraculorum autem usus sibi non competebat, dum viveret: quia tunc temporis confirmanda erat doctrina Christi miraculis; & ideo soli Christo, & ejus discipulis, qui erant bajuli doctrinæ Christi, conveniebat miracula facere. Propter quod etiam de Joanne Baptista dicitur Joan.* 10. *quod* signum fecit nullum, *ut scilicet omnes Christo intenderent. Usum autem Prophetiæ habuit, ut patet in Cantico, quod fecit:* Magnificat anima mea Dominum.

CAP.

CAP. VII.

De morte, & Assumtione Mariæ Virginis.

Maria Virgo vere ne mortua est?

℞. ID dubitavit affirmare S. Epiphanius hær. 78. §. 11. propter silentium Scripturarum. *Quod si*, inquit, *falso jactari quispiam a nobis existimat, licet sacrarum litterarum vestigia consectari, in quibus nullam de Mariæ obitu mentionem reperiet, mortua sit, nec ne, sepulta, an non sepulta fuerit. Ac cum Joannes interim in Asiam profectus sit, nusquam tamen B. Virginem itineris comitem secum illum habuisse significat, sed de ea re penitus Scriptura conticescit: id quod propter admirationis vehementiam factum arbitror, ne hominum animos majorem quemdam in stuporem conjiceret. Ego enim pronuntiare illud vereor, & tacita apud me cogitatione reputans, mihi silentium indico. Quippe haud scio, an de sanctissima illa, ac beatissima Virgine obscura quædam inveniri vestigia possint, quæ incertam nobis illius mortis fidem faciant. Nam ex una parte illud occurrit, quod de illa pronuntiat:* Et tuam ipsius animam pervadet gladius, ut retegantur ex multorum cordibus cogitationes. *Aliunde vero in Apocalypsi Joannis legimus:* Draconem adversus mulierem properasse, quæ marem pepererat, & datas ei esse pennas aquilæ, & translatam esse in desertum, ne eam Draco comprehenderet.

Luc. II. 35. Cap. XII. 12. 13.

Quamquam illud non affirmo penitus, neque aut immortalem perseverasse definio, aut utrum mortua sit, confirmare possum. Quippe Scriptura sacra, mentis humanæ captum prætergressa, rem in incerto reliquit, propter vas illud eximium ac præstans, ne quis carnis propriam ullam ei fœditatem adscribat. Sive igitur mortua sit, nescimus: sive consepulta sit, non tamen ullam est conjunctionem corporis experta: absit, ut illud existimemus. (1) Explicat Epiphanium Baronius ad an. 48. §. 11. & 12. & ab eo dissentit quam modestissime; quod non præstat Hyacinthus Serry, qui Exercitat. 65. §. 2. & 3. elumbem vocat rationem S. Epiphanii, eamque contrariam esse dicit notissimis Scripturæ locis, quorum ignorationem viro doctissimo exprobrare non dubitat, ipsumque audaciæ notare. *Hæc Epiphanius*, Baronius inquit, *qui cum ageret adversus hæreticos carnis spurcitiis illam sanctissimam, atque omni labe purissimam calumniantes: ipse contra, quo magis illorum procaciam retunderet, eo excellentiæ efferre conatus est, ut sicut Henoch olim translatus, vel Elias igneo curru in sublime elevatus est; sic diceret, ipsam absque obitu e terrenis ad cælestia assumtam fuisse: cum præsertim visio ab ipso citata ex Joannis Apocalypsi de muliere, cui,* quo

(1) Idem S. Epiphanius hær. 78. §. 23. *Sive mortua est Virgo sanctissima, ac sepulta, summo cum splendore conjuncta mors illius est, & castissimus exitus, ac virginitatis ei corona concessa: sive interfecta, ut indicare Scriptura videtur his verbis:* Et ipsius animam pertransibit gladius: *gloriam martyres inter, ac decus obtinet, & sacrum illius corpus omni felicitate cumulatum est, per quam mundo lumen illuxit. Potest denique & in vita mansisse. Potest enim Deus, quidquid libuerit, efficere: nam de illius exitu nihil certe constat.*

quo alio transvolaret, datæ sunt alæ, eidem sacramento satis esse accommodata videretur. Hæc tamen quantumvis aliquo jure, ratione, atque exemplis firmare quoquo modo potuisse videretur; modeste tamen abstinuit, & ad neutram partem inclinans, satis esse censuit, vel hac ex parte sublimem illam Dei genitricis excellentiam hostibus demonstrasse, & quam illa procul fuerit ab omni carnis illecebra, quæ nec an mortua fuerit, posset ex divinis Scripturis ostendi, eisdem insinuasse. Ceterum condonandum illi, si (quod & aliis sanctissimis atque eruditissimis viris sæpe accidisse reperitur) dum ardentiori studio in hostes invehitur, vehementiori impetu in contrariam partem actus lineam videatur aliquantulum veritatis esse transgressus. Catholica quippe Ecclesia nullam de obitu Dei genitricis dubitationem admittit, sed quam novit humanæ fuisse naturæ consortem, humanam pariter moriendi necessitatem expertam affirmat. (2) Hæc Baronius. Hyacinthus autem Serry. *Quam elumbis*, inquit, *ratio illa sit, qua in eam dubitationem adductus est Epiphanius, nemo non videt. Quid enim necesse est, Deiparæ mortem sacris in Litteris enarrari, ut hanc ipsi tandem aliquando contigisse fateamur? Quasi non hoc satis ad certam probationem esse debeat, quod tam diserte, tam luculenter sacræ Litteræ confitentur*: Statutum est homi-

(2) Oratio secreta Missæ in Assumtione B. M. Virginis: *Subveniat, Domine, plebi tuæ Dei genitricis oratio, quam etsi pro conditione carnis migrasse cognoscimus, &c.*

Maria Virgo *quindecim ante diebus suum exitum cognovit, triduoque ante Archangelus ad eam venit præmium portans*. Cedrenus in Compendio Historiarum pag. 149. Vide Lambertinum de Serv. Dei Beatif. & Beat. Canoniz. lib. 1. cap. 14. num. 12.

minibus semel mori, *ad Hebræos 9. v. 27.* Quis est homo, qui vivet, & non videbit mortem? *Psal.* 88. *ver.* 49. Et paucis interjectis: *Nonnulli Epiphanio secutis temporibus audaciores, Deiparæ mortem non modo in dubium vertere, verum etiam perfracte negare ausi sunt.* Itaque si nonnulli fuerunt Epiphanio audaciores, fuit audax Epiphanius.

Quo in loco mortua est?

℟. Hierosolymis. Nam S. Joannes Damascenus hom. 2. in Dormitionem B. M. Virginis §. 18. narrat *ex Euthymiaca historia*, Juvenalem E-piscopum Hierosolymorum Marciano & Pulcheriæ Augustis de retegendo, sicubi esset, Mariæ corpore solicitis respondisse, Hierosolymis mortuam, & Gethsemani sepultam. Idemque tradit Andreas ex Monacho & Presbytero Hierosolymitano Episcopus Cretensis, cum oratione 2. in Dormitionem sanctissimæ Deiparæ affirmat, illam in monte Sion, qui pars est Urbis Hierosolymitanæ, *naturæ obsecutam legibus finem vitæ accepisse*. (3) Quod ipsum docet Cedrenus in Compendio Historiarum pag. 149. & Nicephorus Callistus lib. 15. Hist. Eccl. cap. 14. Illud tamen monet Baronius ad an. 48. §. 18. 19. *haud multum ante tempora Juvenalis sepulcrum Mariæ Vir-*

Pag. 879. tom. 2.

(3) Tom. 10. Bibl. Patr. pag. 657. Idem eodem loco refert, in domicilio ejus *stratæ ad pavimentum tabulæ sacrorum castissimi corporis genuum recubitus* impressos fuisse...

Virginis fuisse repertum. (4) *Qua enim*, inquit, *ratione Epiphanius Hierosolymis sæpe versatus* (*ut tradit Hieronymus* ep. 61. ad Pammachium) *se ambigere ait, an mortua fuerit, si ejus sepulcrum ob oculos omnium positum, perspicuum omnibus factum esset? Vel quomodo de eo mentionem facere Hieronymus* epist. 27. *prætermisisset, qui relegens cuncta Palæstinæ loca, quæ S. Paula Roma veniens invisit, & ut taceam de Christi sepulcro, alia cuncta, quæ ibi erant memoria digna monumenta recenset, ut duodecim Patriarcharum, Josue, Eleazari filii Aaron, Elisæi, Abdiæ, Michææ, Joannis Baptistæ, Lazari, nec non & mausoleum Helenæ Adiabenorum Reginæ, quæ tempore Claudii populum fame laborantem pavit? Quis adduci potest, ut credat unum tantum Dei genitricis sepulcrum a Paula spretum, ut non inviserit; vel Hieronymo mente excidisse, ut non meminerit, cum præsertim agens de Gethsemani in libro de locis Hebraicis* (pag. 367. tom. 8.) *unam tantum illic erectam Ecclesiam, ubi Dominus in horto oravit, affirmet, nec de contiguo eidem loco Dei genitricis sepulcro vel verbum faciat?*

Pag. 451.

Pag. 174.

Probatur ne ab omnibus testimonium Euthymii, & Juvenalis?

℞. Non probatur ab iis, qui Mariam Ephesi obiisse, contendunt. Itaque eruditissimus Tillemontius annot. 15. in S. Virginem, & qui eum sequitur Theologus Serry Exercit. 65. §. 4. Euthy-

(4) Juvenalis fuit Episcopus primum Ephesinus, deinde Hierosolymitanus, duobus Oecumenicis Conciliis interfuit anno 431. Ephesino, & anno 451. Chalcedonensi.

thymii Historici testimonium non admittit, propterea quod sit *scriptor tota retro antiquitate ignoratus*. Juvenalem vero ait, si re vera supra dictum responsum Marciano dederit, non *integram illico fidem facere: quem lubricæ fidei virum, turbarum in Latrocinio Ephesino excitatarum incentorem, variorum criminum reum, & falsatorem instrumentorum manifestum dicunt S. Cyrillus Alexandrinus, & S. Leo Romanus Pontifex*. Sed hæc dici videntur minus considerate. Nam Euthymium tota retro antiquitate ignoratum nemo jure dixerit, nisi ille, si quis inter homines talis est, qui omnia antiquitatis monumenta legerit, atque certo sciverit, nulla esse, quæ de hoc Euthymio narrent, nulla periisse, quæ narrarent. (5) Porro autem ad

(5) Vide annotat. 18. ad cap. 19. de imaginibus Christi non manu factis pag. 295.

Honoratus a S. Maria tom. 1. Animadversionum in Regulas & usum Critices dissertat. 3. art. 2. §. 3. pag. 263. *Omnes norunt, Launojum Doctorem Sorbonicum in plerisque libris, quos in lucem edidit, illud posuisse pro certo, habendas esse in fabulis res omnes extraordinarias, omnesque eventus, de quibus nulla est mentio apud Auctores, qui scripserunt eo ferme tempore, quo res contigisse traduntur. Sed cum Doctor hic animadvertisset, non omnes de ea regula consentire, tractatum emisit ad stabiliendam auctoritatem argumenti negativi. Inscribitur tractatus ille:* Dissertatio, in qua probatur, negativum argumentum in quæstionibus ex facto, usu, & traditione pendentibus multum habere roboris. *Probatio Launoji ducitur ex locis Auctorum* 150. *qui usi sunt argumento negativo. Sed malo hujus Doctoris fato plerique Patres, quos citat, in aliis locis rejiciunt hanc probationem, ut Tertullianus, S. Hieronymus, S. Augustinus &c. Theologi idem sentiunt:* Est levis admodum, atque nullius plane ponderis argumentatio; *quemadmodum notat Card. Baronius tom. 1. pag. 270. edit. Antuerp.*

ad refellendum Juvenalis teſtimonium non ſatis eſt dicere, illum fuiſſe virum parum Catholicum, improbum, atque ideo ad falſa comminiſcenda paratum. Probare neceſſe eſt atque oſtendere, re ipſa hanc hiſtoriam, de qua loquimur, ab eo fuiſſe, præſertim ſine ulla neceſſitate, confictam. Non enim tunc de Fidei negotio, ſed de facto agebatur, de quo in præſens, non de illius moribus quærendum eſt. (6)

Quid eſt, quare Epheſi mortua dicatur?

℞. Hoc primum, quia Patres Concilii Epheſini Oecumenici tertii anno 431. celebrati in epiſtola ad Clerum populumque Conſtantinopolitanum ſcribunt, Neſtorium damnatum in Urbe Epheſi, ἔνθα ὁ θεολόγος Ἰωάννης, καὶ ἡ θεοτόκος παρθένος ἡ ἁγία Μαρία: *in qua Joannes Theologus, & Deipara Virgo ſancta Maria*. Secundum illud, quia,

 ut

(6) Honoratus a S. Maria tom. 1. Animadverſionum in Regulas & uſum Critices Diſſertat. 2. art. 5. pag. 132. refellens hoc ipſum argumentum, quod ante Theologum Serry attulit Tillemontius, Annotat. 15. in S. Virginem pag. 470. *Non ſatis eſt ad deſtruendum teſtimonium Juvenalis, dicere, illum potuiſſe hanc hiſtoriam confingere, hoc probandum eſt, re vera confinxiſſe.*

Michael Lequien in annotat. ad citatam S. Joannis Damaſceni hom. 2. in Dormitionem B. Mariæ Virginis pag. 879. tom. 2. loquens de Euthymiaca hiſtoria: *Ceterum Marcianum & Pulcheriam certiores factos eſſe a Juvenale Hieroſolymitano de Deiparæ Virginis Aſſumtione, neutiquam auſim inficiari, uti nec affirmare, hæc perinde conficta eſſe ab eodem Juvenale, ac commentitia illa ſcripta, quæ ab eo producta fuiſſe ad obtinendum Palæſtinæ principatum, Leo Magnus queritur in epiſtola ad Maximum Antiochenum.*

ut constat ex actis ejusdem Ephesini Concilii, *Ecclesia Magna* Ephesi Mariæ Virgini dedicata erat, (7) & nondum in morem venerat, ut Ecclesiæ in Sancti alicujus honorem consecrarentur, in quibus ejusdem Sancti Reliquiæ conditæ non essent. Tertium est, quia S. Leo in epistola anno 454. ad Juvenalem supra memoratum Episcopum Hierosolymitanum data, quæ est 110. agens de locis Sanctis Hierosolymorum, de Mariæ sepulcro non meminit. Tria hæc Tillemontius Annotat. 14. & 16. in S. Virginem. Etiam Hyacinthus Serry in eadem sententia est, primamque Tillemontii rationem ita confirmat Exercitat. 65. §. 3. *Idem de Deipara, ac de Joanne ea phrasi* (in qua Joannes Theologus, & Deipara Virgo Sancta Maria) *significatum voluere Ephesini Patres: at liquet plane, significare illos voluisse verbis illis, Joannem illic esse inhumatum, cum Joannem illic inhumatum esse, suumque sepulcrum habere, alia Sacræ Synodi monumenta contestentur. Cælestinus enim, data ad Ephesinos Patres epistola, illos ipsos hortatur, ut Joannis documentis firmiter hæreant*, cujus reliquias præsentes venerantur. Ad hæc idem Theologus novo argumento rem totam ita concludit. *Si Ephesi Deipara aliquando habitavit, Joannem utique secuta, qui eam in sua officia, & obsequia receperat, quid tam naturale est, quam ut illic quoque mortua sit ac sepulta? Cum & tunc ultimum vitæ cardinem premeret, nec nisi ægre Hierosolymam redire posset, extremum illic diem obitura.*

Qua

(7) Apud Labbeum tom. 3. Conc. pag. 574. & 562. apud Harduinum tom. 1. pag. 1443. & 1435.

Qua ratione hæc dissolvi possunt?

℞. Primum habet dubitationem, quid sit, quod Patres Ephesini ajunt his verbis: *in qua Joannes Theologus, & Deipara Virgo sancta Maria*. Aliqui enim, ut Labbeus, & Harduinus notant ad marginem citatæ epistolæ, subaudiri volunt *aliquando habitarunt*: alii *ædes habent*. (8) Combefisius apud Pagium ad an. 42. §. 3. *dicit*, *Patres intelligere*, *sic vocatam majorem Ephesiorum Ecclesiam a suis Patronis & Tutelaribus*. Horum conjectura multo probabilior videtur, quam conjectura adversariorum, qui putant deesse verbum *est*. (9) Etenim, si ibi fuisset sepulcrum Virginis, tradita po-

Tom. 3. Conc. pag. 574. Tom. I. pag. 1443.

(8) In his etiam Baronius ad an. Ch. 44. §. 29. & Natalis Alexander Hist. Eccl. sæc. 1. cap. 1. art. 3. pag. 4.

(9) Hyacinthus Serry Exercitat. 65. §. 5. pag. 458. *Ephesi mortuam Virginem ac sepultam*, *verisimilius existimaverim*, *ob luculentum Concilii Oecumenici ibidem anno* 431. *celebrati testimonium in Epistola Synodica ad Clerum*, *& populum Constantinopolitanum*, *ubi Nestorium in Urbe Ephesi damnatum scribunt*, in qua Theologus Joannes, & Dei genitrix Virgo Sancta Maria. *Qua loquendi formula nihil aliud significatum voluere*, *quam Joannem Theologum*, *& Virginem Deiparam illic* esse; *subintellecto scilicet verbo* est, *quod juxta Græcæ*, *& Latinæ Grammaticæ leges non modo subintelligitur commode*, *verum etiam eleganter*: *illic vero esse utique inhumatos*, *cum alio tunc modo illic esse non possent*. *Quod enim reponunt aliqui mutilam esse Synodi phrasim*, *supplendumque*, aliquando habitarunt, *aut* sacras ædes habent, *aut* magno in honore sunt; *ut alius plane reddatur sensus*, *frivolum est*: *cum textus mutilationem*, *& depravationem nullis productis Codicibus probent*: *contra vero nulla fingenda sit mutilatio*, *ut verbum* est *pro Græci*, *& Latini idiomatis usu subintelligatur*.

Hæ-

posteritati a Patribus Ephesinis duraret adhuc fama ejus, nec S. Epiphanius, qui paullo ante Concilium Ephesinum vixit, celebrem suis temporibus rem ignorans, de Mariæ morte dubitasset, nec cum Joanne in Asiam profectam esse negasset Hær. 78. §. 11. multoque minus dixisset, *postea quam ad se se illam* (Joannes) *accepit*, *non amplius apud ipsum permansisse*. Juvenalis vero supra memoratus, qui Concilio Ephesino interfuit, ausus numquam fuisset, quantumvis improbus, coram Augustis Marciano, & Pulcheria, coram Episcopis Palæstinæ, qui tunc erant Constantinopoli, & Concilio Chalcedonensi Oecumenico anno 451. interfuerant, comminisci historiam reperti Hierosolymis sepulcri B. Virginis. Nam admodum credibile videtur, aliquem ex Palæstinis Episcopis una cum Juvenale interfuisse etiam Concilio Ephesino, ideoque facile ei fuit, si quid de Virginis sepulcro dictum esset in eo Concilio, mendacem ostendere Juvenalem. Satis enim erat dicere, a Patribus in Concilium Ephesi congregatis declaratum esse, in prima ejus Urbis Ecclesia sepulcrum Virginis reperiri. Alterum falsum

Bar. ad an. 44. §. 59.

Hæreo anceps, nec satis scio, utrum prius verbum *esse*, an *inhumatos* reprehendam. Quid enim viri clarissimi reprehenduntur ob eam caussam, quod locum supra laudatum supplent aliquo additamento; si ipsum verbum *esse*, cujus simplicitate Serry gaudet, intelligi nequaquam potest, nisi subaudito additamento *inhumatos?* Jam ipsum hoc *inhumatos* quam est alienum non solum a veritate, sed etiam a voluntate ejus, qui se eidem patronum præbet. Nam si Joannes, & Maria *tunc* erant Ephesi *utique inhumati*, igitur falsum est, quod idem Theologus pronunciat Exercitat. 66. §. 1. pag. 464. *Virginem non animo tantum, verum etiam corpore in Cælos fuisse assumtam*.

ſum eſt, id in conſuetudine poſitum fuiſſe quinto Chriſti ſæculo, ut ei duntaxat ædes ſacræ dedicarentur, cujus Reliquiæ in eiſdem ædibus conditæ eſſent. Sozomenus enim lib. 8. Hiſt. Eccl. cap. 24. teſtatur, imperante Arcadio Conſtantinopoli fuiſſe Eccleſiam S. Stephani, antequam corpus ejus in Palæſtina reperiretur: namque apud eumdem Sozomenum lib. 9. cap. 16. repertum dicitur ſub Theodoſio juniore. Quid quod Tillemontius ipſe citata annotat. 14. profitetur, etiam in eo loco, ubi nullæ Divum Reliquiæ eſſent, tamen alias ob cauſſas ejuſdem generis Templa iiſdem dedicari conſueviſſe? Quare alia, præterquam mortis, cauſſa eſſe potuit, cur ſacra Ædes in ea Urbe Mariæ Virgini poneretur. Quod ſi (illud enim tertio loco poſitum erat) non meminit de ſepulcro Mariæ Hieroſolymis S. Leo recenſens loca ſancta Hieroſolymorum: eodem modo neque Polycrates Epiſcopus Epheſinus in epiſtola ad Victorem Romanum Pontificem, quam recitat Euſebius lib. 5. Hiſt. Eccl. cap. 24. ullam de obitu Virginis, ejuſque ſepulcro mentionem facit, cum tamen commemoret magna ſanctitatis lumina in Aſia extincta, atque affirmet nominatim unam ex duabus filiis Philippi Apoſtoli, quæ Spiritu Sancto afflata vixit, & Joannem, qui in ſinu Domini recubuit, mortem Epheſi oppetiiſſe. (10) Quamquam quid

Pag. 468.

S. Leo

(10) Serry Exercitat. 65. §. 6. dicit, idcirco Polycratem non meminiſſe ſepulcri Mariæ Virginis, quod ille in ſua epiſtola id præſertim urgeret, ut allatis exemplis Victori palam faceret, Paſcha die 14. Martii celebrandum eſſe: Mariæ autem, *cum breve duntaxat Epheſi tempus du-*

xe-

S. Leo de Mariæ ſepulcro verba faceret, cum illud nullo modo pertineret ad ejus inſtitutum? Ibi enim totus eſt in eo, ut recenſitis locis, ubi Chriſtus natus eſt, ubi adoratus a Magis, ubi ab Herode ad necem quæſitus, ubi educatus, demonſtratoque ſepulcro, in quo *humana conditione jacuit*, & monte Oliveti, unde aſcendit in Cælum, confirmet atque evincat, Chriſtum Dominum humanam carnem re vera ſumſiſſe: ad cujus rei confirmationem mentio ſepulcri Mariæ Virginis nihil omnino conferre poterat. Jam vero ad ea, quod attinet, quæ a laudato Theologo ſubjiciuntur, facilis eſt, opinor, atque expedita reſponſio. Nam, cum Joanni perinde, ac Mariæ Templum Epheſi poſitum eſſet, æque ſignificare potuerunt Epheſini Patres, tam Joannem, quam Mariam Epheſi *ſacram Ædem habuiſſe*: atque hoc potius, quam illud eos ſignificare voluiſſe crediderim, quandoquidem Ædes Mariæ Virgini dicata * ἁπλῶς *Sancta Maria* appellabatur, ut eſt in actis ejuſdem Sacræ Synodi. (11) Ad hæc ſi eodem modo locuti ſunt Ephe-

* *Simpliciter*.

xerit, recenſque illic advena ex hac mortali vita ſublata ſit, nullius forte celebrandi illic Paſchatis occaſionem datam eſſe. Bene quidem ac recte, ſi quod dicit de breviſſima Mariæ Virginis Epheſi commoratione, & de nullo ab ea illic celebrato Paſchate, idoneo aliquo argumento vel auctore confirmaſſet. Itaque quando nullum attulit, adhuc inconcuſſa manet ratio, quæ ex Polycratis ſilentio deſumitur.

(11) S. Cyrillus in epiſt. ad quoſdam de Clero Conſtantinopolitano: *Sancta Synodus* (Epheſina) *in Eccleſia magna, quæ appellatur Sancta Maria, congregata*. Et in relatione Synodi Epheſinæ ad Cæleſtinum: *Sancta Synodus in magna Epheſi Eccleſia, quæ appellatur Maria, ſeſſionem celebravit:* apud Lab. tom. 3. Conc. pag. 562. & 662. & apud Harduinum tom. 1. pag. 1435. & 1506.

phesini Patres de Maria, ac de Joanne, efficitur, ut Concilii tempore Ephesi adhuc humatum & sepultum esset corpus Mariæ, perinde ac corpus Joannis: hoc autem si verum est, quomodo erit verum illud, quod sequenti Exercitatione *66.* §. 1. rectissime pronunciat idem auctor: *Virginem non animo tantum, sed etiam corpore in Cælos fuisse assumtam, pie ac religiose tenendum est, nec nisi ingenti temeritate negari potest?* Porro quod subjicit ad extremum, id totum ducitur a conjectura, sed ea parum firma. Etenim nec de tempore, quo Joannes Ephesum venit, nec de anno ætatis, quem agebat Maria, cum ad superos abiit, quidquam certi affirmare licet. Idque idem Theologus de Maria Virgine aperte fatetur, tum subjungens §. 7. illam anno ætatis *61.* mortuam esse, *si (quod cum Cajetano posuit) anno ætatis suæ* 24. *Servatorem enixa est*; tum affirmans Exercitat. 25. §. *6.* eumdem Cajetanum *annos viginti quatuor nubenti Virgini tribuentem divinare*. Præterea Theologi conjectura valeret ea quidem satis superque, si peteretur ex argumento probabili: verum quia ex nullo argumento probabili petita est, nihil valet. *Quid* enim, inquit, *tam naturale, quam ut illic mortua sit & sepulta?* Quid ita? Quod *ea tunc ultimum vitæ cardinem premeret*. At quo argumento probat Theologus, aut vero probare potest, *tunc ultimum vitæ cardinem eam pressisse?* Nullo sane. Est itaque conjectura illa tota inanis ac futilis, minimeque idonea ad id efficiendum, quod vult. Verius est igitur illud, quod majores nostri jam inde ab Juvenale Hierosolymorum Patriarcha tradiderunt, quodque de-

inceps

inceps semper ita putatum est, Deiparam Virginem Hierosolymis mortuam, atque sepultam fuisse.

Quo anno ætatis, & quo anno Christi obiit Maria Virgo?

℞. Nihil, ut modo dixi, comperti est, ob varias, & inter se discrepantes scriptorum sententias. Nam, ut est in Annalibus Baronii ad an. 48. §. 5. Nicephorus ex Euodio prodit, eam vixisse annos quinquaginta novem. Epiphanius Presbyter Ecclesiæ Constantinopolitanæ citat Hippolytum quemdam Thebanum, qui dicit, eam annos novem Christo supervixisse, ac decessisse anno Domini quadragesimo tertio, ætatis vero suæ quinquagesimo septimo. Idemque Epiphanius ab Hippolyto dissentiens vitam Mariæ producit longius. Nam annos vitæ duos & septuaginta ei tribuit. Quod etiam Cedrenus facit in Compen-
Pag. 149. dio Historiarum, addens insuper, fuisse nonnullos, qui assererent, mortuam esse, cum annum duodesexagesimum explesset. *Alii*, ut ait idem Baronius, *ex traditione quadam affirmant*, obiisse anno sexagesimo tertio. (12) Andreas vero Creten-

(12) Joannes Card. Bona in Horologio Ascetico cap. 5. §. 17. *Corona B. Virginis ex sexaginta tribus salutationibus Angelicis componitur, & septem orationibus Dominicis. Est autem hæc precatio ex sexaginta tribus Angelicis salutationibus compacta juxta numerum annorum, quibus B. Virgo in terris vixisse creditur, ut fert doctorum probabilior sententia.*

Joannes Bonifacius Soc. Jesu lib. 2. De Hist. Virg. cap. 15. *attestans Chronicum Abbatis Radensis notat, inventorem*

tensis oratione prima in Dormitionem sanctissimæ Deiparæ nihil definiens hoc solum dicit, illam *migrasse ab humanis, ubi ad extremam devenisset senectutem*. Itaque dubitatur etiam, quo anno Christi Virgo obierit. Ad annum Christi 48. de ejus obitu narrat Baronius, ita tamen, ut eo anno mortuam, pro certo statuere non audeat. Verba Eminentissimi scriptoris ad ann. 48. §. 24. hæc sunt: *Hactenus de Assumtione Dei genitricis Mariæ, quam quidem non sic recensuimus hoc anno, quasi affirmare velimus, hoc ipso anno esse defunctam, & in Cælum assumtam, sed quod hoc anno ponatur ab Eusebio, nobisque, quonam anno certo decesserit, sit inexploratum*. Eusebii locus, quem §. 4. recitat, quamvis abest a Græco Scaligeri textu, & a recentibus probatis editionibus, est tamen in antiquis. Alii ad alium Christi annum mortem, & assumtionem Virginis referunt. (13)

Bibl. Patr. tom. 10. pag. 655.

Quam mortem objit?

℟. *Quorumdam sententiam, qui Simeonis oraculo per-*

rem Coronæ, *quam vocant, sexaginta trium* Ave *ad salutandam Deiparam, fuisse Petrum Eremicolam* illum *ductorem præcipuum expeditionis sacræ* in Concilio Claromontano indictæ ab Urbano II. *natione Hispanum, & Benedictini Ordinis Monachum*: Angelus de Nuce in lib. 4. Chron. Cassin. cap. 11. annotat. 5. tom. 4. Script. Rer. Italic. pag. 498.

(13) Durantus Episcopus Feretranus in Notis ad Revelat. S. Brigittæ lib. 6. cap. 61. pag. 125. tom. 2. *Inter tot gravissimorum hominum opiniones, quæ de hac re circumferuntur, difficile sane est aliquid certi pronunciare*. Et paullo post: *Ceterum quid inter tot virorum doctorum opiniones sentiendum sit, non audeo definire*. Vide Gretserum in Vita Mariæ Virginis cap. 11. pag. 18. tom. 10.

Luc. II. 35. *persuasi, quod ei dixerat*: Tuam ipsius animam pertransibit gladius; *eam martyrio vita functam tradiderunt*, ab Ecclesia Catholica non recipi, scribit Baronius ad an. 48. §. 12. Eos ita refellit S. Ambrosius in commentariis ad Euangelium D. Lucæ lib. 2. §. 61. *Nec littera, nec historia docet, ex hac vita Mariam corporalis necis passione migrasse. Non enim anima, sed corpus materiali gladio transverberatur*. (14) Itaque id facile crediderim, quod

(14) Alii ex sanctis Patribus referunt dictum illud Simeonis ad acerbissimos animi dolores, quos Maria Virgo pertulit, cum Jesum filium suum patientem ac morientem vidit. S. Ildefonsus serm. 2. de Assumtione B. V. tom. 12. Bibl. Patr. pag. 580. *Quod si gladius ad animam pervenit, quando ad crucem stetit fugientibus Apostolis, cum videret Dominum pendentem, etiam plus quam martyr fuit, quia in animo non minus amoris, quam mœroris est intus gladio vulnerata*. S. Bernardinus Senensis tom. 2. serm. 61. art. 3. cap. 2. *Tantus fuit dolor Virginis, quod si in omnes creaturas divideretur, omnes subito interirent*. Arnoldus Abbas Bonæ Vallis de septem verbis Domini §. 3. pag. 45. inter opera S. Cypriani editionis Felli, & in tom. 22. Bibl. Patr. pag. 1268. *In tabernaculo illo duo videres altaria, aliud in pectore Mariæ, aliud in corpore Christi, Christus carnem, Maria immolabat animam*.

Timotheus Presbyter Hierosolymitanus in Oratione de Propheta Simeone, tom. 5. Bibl. Patrum pag. 1215. existimat, memorato ejus dicto significari *dolorem Virginis, quem latura erat: quippe quæ putaret, se amisisse eum, qui venerat, ut quæreret eos, qui perierant*.

S. Thomas in 4. Sent. Dist. 49. quæst. 5. art. 3. & 2. 2. quæst. 124. art. 4. ad 1. asserit, Mariam Virginem martyrem fuisse duntaxat *per quamdam similitudinem* ob summos dolores Filii caussa toleratos.

Idem S. Thomas 3. part. quæst. 27. art. 4. ad 2. *Dicendum, quod illud verbum Simeonis Origenes, & quidam alii doctores exponunt de dolore, quem passa est in Christi passione. Ambrosius autem per* gladium *dicit significari* pru-

quod dicit Andreas Cretensis oratione prima in Dormitionem sanctissimæ Deiparæ, obiisse mortem simillimam sopori illi placidissimo, ac suavissimo, quo Dominus Adamum sopivit, ut ex latere ejus sine ullo dolore ac sensu costam educeret, ex qua Evam formaret. (15) Bibl. Patr. tom. 10. pag. 654.

Numquid est peculiare de obitu Virginis?

℟. Nihil, quod idoneis auctoribus credi possit. Nam, ut cetera omittam, Baronius ipse ad an. 48. §. 14. ea quæ *traduntur de Apostolis eodem momento collectis e diversis Orbis regionibus Hierosolymam ad obitum ejus per aera in sublime delatis*, in apocryphis habet, idque multo ante Baronium etiam Beda Retract. in Act. cap. 8. cognovit. De funere & exequiis ejus satius est silere, quam piis fabulis locum dare. Dubium tamen Pag. 15. tom. 6.

Cc men

prudentiam Mariæ, non ignaram mysterii cælestis; vivum est enim Verbum Dei & validum, & acutius omni gladio acutissimo. *Quidam vero per* gladium *dubitationem intelligunt; quæ tamen non est intelligenda dubitatio infidelitatis, sed admirationis, & discussionis. Dicit enim Basilius in Epist. ad Optimum* (317. in fine) *quod* beata Virgo assistens cruci, & aspiciens singula post testimonium Gabrielis, post ineffabilem divinæ conceptionis notitiam, post ingentem miraculorum ostensionem, animo fluctuabat; ex una scilicet parte videns eum pati abjecta; & ex alia parte considerans ejus mirifica. Vide Lambertinum de Beatif. & Canoniz. lib. 3. cap. 11. num. 3. & annotat. 1. in Caput hoc septimum pag. 386.

(15) Codinus de Originibus Constantinopolitanis, pag. 45. edit. Venetæ. *Templum sacri conditorii in Chalcopratiis Justinus II. & Sophia ædificarunt... Ibi deposita est veneranda zona, & vestis S. Deiparæ: humerale vero in Blachernis asservatur.*

men non habeam, quin Deus feliciſſimum Virginis diſceſſum ex hac vita oſtentis & prodigiis celebraverit: poſtulabat enim hoc dignitas matris Dei: at quæ fuerint iſta prodigia, nullus, quod ſciam, tradit probatus hiſtoricus. (16)

Quænam eſt ſententia Eccleſiæ de Aſſumtione B. Virginis?

℞. *Dei Eccleſia*, ait Baronius in annotat. ad Martyrologium Romanum die XV. Auguſti, *in eam partem propenſior videtur, ut una cum carne aſſumta ſit in Cælum. Nam in hujus diei celebritate il-*

(16) Auctor Sermonis 208. in Feſto Aſſumtionis B. Mariæ, in Appendice apud S. Auguſtinum §. 3. *Sed nec invenitur apud Latinos aliquis tractatorum de ejus morte quidpiam aperte dixiſſe. Nam illum Euangelii verſiculum, quem Simeon dixit ad Domini Matrem:* Et tuam ipſius animam pertranſibit gladius, *beatæ recordationis Ambroſius cum tractaret, ait:* Nec hiſtoria nec litteræ docent, Mariam gladio vitam finiſſe. *Hinc & Iſidorus de vita & morte Sanctorum* cap. 68. Incertum eſt, *inquit*, per hoc dictum utrum gladium ſpiritus, an gladium dixerit perſecutionis. *Sed quid de his, de quibus loquor, dicam; cum nec ipſe qui hanc accepit ante Crucem Domini* in ſua, *ideſt Joannes Euangeliſta, de hoc poſteris aliquid retinendum ſcriptis mandaverit? Nullus enim hoc fidelius narrare potuit, ſi illud Deus manifeſtari voluiſſet, quam ille utique, qui hanc nutriendam ſuſcepit, nec contra morem filius matrem reliquit. Reſtat ergo, ut homo mendaciter non fingat apertum, quod Deus voluit manere occultum. Vera autem de ejus Aſſumtione ſententia hæc eſſe probatur, ut ſecundum Apoſtolum, ſive in corpore, ſive extra corpus ignorantes, aſſumtam ſuper Angelos credamus.*

Librum citatum S. Iſidori Hiſpalenſis ſuppoſititium eſſe cenſet Baronius ad an. 816. §. 50. & in annotat. ad Martyrologium Romanum Kalendis Maji, & Julii, atque Auguſti die 25.

illas sanctorum Patrum homilias legendas tradidit, quibus eadem de ejus Assumtione firmantur; quæ quidem sententia cum plurimorum Theologorum auctoritate, tum etiam communi consensu Fidelium jam recepta videtur. (17) Hanc Ecclesiæ sententiam

 mul-

(17) S. Thomas Opusculo 8. quod est *Expositio super Salutatione Angelica*, pag. 76. tom. 17. agens de *tribus maledictionibus, quæ datæ sunt hominibus propter peccatum*, ita scribit: *Tertia fuit communis viris, & mulieribus, ut scilicet in pulverem reverterentur. Et ab hac immunis fuit B. Virgo, quia cum corpore est assumta in Cælum. Psal.* 131. Surge, Domine, in requiem tuam tu, & arca sanctificationis tuæ. Vide supra positum responsum ad interrogationem: *Estne sanctificata in utero Matris?* pag. 331.
S. Petrus Damiani serm. 40. de Assumtione Beatissimæ Mariæ Virginis: *Ascendit Salvator in Cælum potestativæ virtutis imperio, sicut Dominus & Creator, Angelorum comitatus obsequio, non auxilio fultus. Assumta est Maria in Cælum, sed gratiæ sublevantis indicio, comitantibus, & auxiliantibus Angelis, quam sublevabat gratia, non natura. Ideoque dies hæc Assumtio, Ascensio illa vocatur, cum aliud sit potentia, aliud misericordia, solumque soli sit privilegium Creatori, naturam rerum propria potestate supergredi.*

Assumtio igitur B. Mariæ Virginis definiri potest gloriosa animæ & corporis ejusdem Virginis a mortuis excitatæ translatio in Cælum. Quo autem ab obitu die excitata fuerit, ignoratur. Alii enim id factum putant ipso obitus die, alii die ab obitu tertio, alii decimo quinto, alii quadragesimo. Franciscus Suarez tom. 2. in 3. part. D. Thomæ disputat. 21. sect. 2. existimat, probabiliorem esse conjecturam eorum, qui tertio a morte die Mariam Virginem revixisse dicunt; quam sententiam Synodus quoque Hierosolymitana adversus Calvinistas anno 1672. celebrata expressit his verbis ex homilia S. Cyrilli in Dormitionem Virginis Deiparæ apud Harduinum tom. 11. Conc. pag. 199. *Ipsa cum corpore assumta est in Cælum. Et quamvis conclusum sepulcro fuerit immaculatum corporis ejus tabernaculum; in Cælum tamen,* uti

multis sanctorum Patrum testimoniis confirmat Serry Exercitat. *66.* a quo, ut propter singularem eximii viri opinionem pervagatam invitus sæpe dissensi, ita nunc ejus sententiæ libenter assentior. Docet autem ad extremum, S. Ambrosium, & Alcimum Avitum scribentes, Christum hactenus esse *solum*, *qui non moriturus resurrexit*, id tantum significare voluisse, quod jure summo debebatur uni Christo Domino, tamquam nostræ resurrectionis auctori: non autem negasse, Virginem matrem ex peculiari privilegio a morte ad vitam immortalem fuisse revocatam.

Um-

uti Christus fuerat assumtus, tertio & ipsa die rediviva migravit.

Casaub. Exerc. 14. §. 11. pag. 294. *Ecclesiæ sensus ne tacitus quidem est contemnendus.* Thomassinus de Festis lib. 2. cap. 20. pag. 422. *Multa sunt, quæ credere debemus tamquam articulos Fidei, & tamquam certa, atque indubitata. Nihil aptius ad tollendam societatem, & commercia hominum inter se, quam nolle assentiri, nisi ei veritati duntaxat, cujus auctor fallere & falli nescius sit, aut cujus probatio evidens. Numquam errat, qui sequitur opiniones Ecclesiæ, atque cognoscit eodem tempore, eas esse tantum maxime probabiles, non item inconcussas.*

Maldonatus in disputatione, quam de Conceptione Virginis habuit cum Theologis Parisiensibus. *Est animadvertendum, etiam Ecclesiam habere suas opiniones: nec enim quidquid sentit, sentit tamquam Fide Catholica.* Et in cap. *a nobis* 28. de sent. excommunicat. *Judicium Dei veritati, quæ non fallit, nec fallitur, semper innititur: judicium autem Ecclesiæ nonnunquam opinionem sequitur, quam & fallere sæpe contingit & falli.* Vide Lambertinum De Serv. Dei Beatif. & Beat. Canoniz. lib. 1. cap. 42. n. 15. & Annotat. ad Estium in lib. 4. Sent. dist. 43. §. 8. pag. 182.

Umquam ne dubitatum est de gloriosa Virginis Assumtione?

℟. Dubitasse *sanctos Patres*, & *auctores antiquos in Ecclesia spectatissimos*, censet Natalis Alexander Hist. Eccl. sæc. 2. cap. 4. art. 3. §. unic. Primum recitat locum S. Epiphanii ex hær. 78. §. 11. Pag. 298. tom. 3. quo tamen nullo modo id efficitur, quod ille proposuit. Nam S. Epiphanius ibi non de Virginis Assumtione dubitat, sed de morte ejus, atque id ea de caussa, quia nullum est ejus rei vestigium in Litteris Sacris. *Pro Assumtione equidem*, ut ait Florentinius, *mulierem Apocalypsis profert, cui alæ tamquam Aquilæ datæ sint, & assumta fuerit in desertum: sed an absque obitu in incertum reliquit.* (18) Secundo loco ponit sermonem Hieronymi de Assumtione B. Virginis ad Paulam & Eustochium, qui ipsius Natalis Alexandri judicio suppositius est. Ait enim, quod etiam alii viri doctissimi consentiunt, non esse S. Hieronymi, cui adscribitur. Tertio citat locum ex S. Ildefonso Archiepiscopo Toletano. At sextus sermo, ex quo locus ille depromtus est, itemque alii quinque S. Ildefonso suppositi sunt, & Ansberto Abbati Fontanellensi a Dupino, & Gulielmo Cave adjudicantur: (19) qua etiam fortasse de caussa sermones illos prætermittit Natalis Alexander in Historia Eccle-

 sia-

(18) In Martyrologium Hieronymianum Exercitat. 5. De Assumtionis seu Dormitionis Deiparæ solemni die, ad XV. Kal. Februarii pag. 265. & 266.

(19) Dupinus in nova Bibliotheca Auctorum Ecclesiasticorum tom. 6. pag. 34. Gulielmus Cave in Historia Litteraria pag. 386.

Pag. 567. ſiaſtica ſæc. 7. cap. 4. art. 7. recenſens opera S. Ildefonſi. Quarto affert auctoritatem libelli *de Locis Sanctis*, qui Bedæ nomine circumfertur. Verum omnes concedunt, libellum hunc ſuppoſititium eſſe, idque Natalis ipſe hoc eodem loco aperte ſignificat. Poſtremo in medium adducit Uſuardum, Adonem, Notkerum. Sed conſtat, Uſuardum ſumſiſſe ea, quæ dicit, ex ſuppoſititio, quem modo memoravi, ſermone, ſeu epiſtola Hieronymi ad Paulam & Euſtochium, ut Baronius ad annum 48. §. 15. animadvertit. Ado autem, teſte ipſo Natali Alexandro, *Uſuardi verba exſcripſit*. (20) Denique Martyrologium Notkeri compendium eſt Martyrologii Adonis, & quod dicit de Reſurrectione Virginis Notkerus, id ipſum dicunt Uſuardus & Ado, qui ex eodem impuro fonte, hoc eſt ex falſa epiſtola S. Hieronymi ad Paulam & Euſtochium hauſerunt. Atque hi ſunt *ſancti Patres, & auctores antiqui in Eccleſia ſpectatiſſimi*, qui de Aſſumtione Mariæ Virginis dubitarunt.

Profer tandem aliquid de Feſto Aſſumtionis.

℟. Hodie utraque Eccleſia mortem & Aſſumtionem Virginis die quinto decimo Auguſti celebrat. In Eccleſia Græca Feſtum hoc appellatur Κοίμησις, *Dormitio*, interdum etiam Μετάστασις *Tranſitus*, *Translatio*, in Latina vix aliquando *Dormitio*, fere ſemper *Aſſumtio*. Hujus Feſti originem ab Apoſtolis repetunt aliqui. Veriſimilius eſt quod docet S. Bernardus epiſt. 174. §. 3. poſtea fuiſſe ab

(20) Putant aliqui, Adonem ſcripſiſſe ante Uſuardum. Si ita eſt, Uſuardus compilavit Adonem.

ab Ecclesia decretum. *Quod autem scribit Nicephorus lib. 17. cap. 28. ejusmodi solemnitatem edicto Mauritii Imperatoris statutam, sic accipias*, inquit Baronius, *ut eam antea ab Ecclesia institutam ipse in Oriente sanctione edita promulgarit*: & a die duodevicesimo Januarii, quo die antea colebatur, ad diem quintum decimum Augusti transtulerit, quemadmodum observat Florentinius. (21) Ex quibus colligitur, Festum Assumtionis ante Mauritii tempora, ideoque ante exitum sæculi VI. celebrari consuevisse. Sergio I. Pontifice anno circiter 688. Romæ celebrabatur sub nomine *Dormitionis*, ut apud Græcos. (22) Postea Leo IV. per dies octo deinceps colendum esse decrevit, referente Anastasio Bibliothecario in vita ejusdem Leonis Pag. 154.
IV. & Sigeberto in Chronographia ad annum Pag. 793.
847. In ejus pervigilio jejunium jam ante institutum fuerat, quam Nicolaus Magnus, qui anno 858. Romanæ Ecclesiæ præesse cœpit, ad quæsita Bulgarorum responderet. Nam cap. 4. epistolæ ad Bulgaros scribit, jejunium hoc ab Romana Ecclesia *antiquitus* susceptum, & religiose servatum fuisse. (23)

(21) Baronius in Martyrologium Romanum die 15. Augusti. Florentinius in Martyrologium Hieronymianum Exercitatione citata pag. 268.

Die 18. Januarii olim celebratam fuisse memoriam Assumtionis B. Virginis, ostendit citatus Florentinius pag. 269. & Mabillonius lib. 2. de Liturgia Gallicana pag. 118.

(22) Verba, quibus id testatur Anastasius Bibliothec. in vita Sergii I. recitavi superius extremo c. 2. pag. 335.

(23) Ita ille apud Labbeum tom. 8. Conc. pag. 518. *Secundum sacra decretalia in his etiam a licitis se quibusdam abstineat, quadragesimali videlicet tempore, quod*

est ante Pascha, jejunio post Pentecosten, jejunio ante solemnitatem Assumtionis sanctæ Dei genitricis, & semper Virginis dominæ nostræ Mariæ, nec non jejunio ante Natalis Domini nostri Jesu Christi festivitatem: quæ jejunia sancta Romana suscepit antiquitus & tenet Ecclesia.

Theodorus Lector lib. 2. Hist. Eccl. pag. 566. editus a Valesio cum Theodoreto & Euagrio ait, *Petrum Fullonem instituisse, ut in omni precatione nomen Deiparæ proferretur*. Petrus Fullo ter Antiochenam Cathedram occupavit anno 470. 476. & 485. Mortuus est anno 488.

Joannes Bona divinæ Psalmodiæ cap. 12. §. 3. *Semper Deiparæ cultum in Ecclesia viguisse, ut cetera desint argumenta, ex hoc potissimum conjicere licet, quod nullum ejus principium ostendi potest. Nam nec Pontificis alicujus decreto, aut Concilii sanctione, nec consuetudine aliqua, cujus sciatur origo, introductus fuit, sed omni ætate, omni tempore semper Fideles Cæli Reginam summo honore prosequi, & venerari consueverunt.*

Mabillonius ad S. Bernardi sermonem 1. in *Salve Regina* annotat. 303. pag. CXVIII. ad verba illa: Quater in anno Ordo noster devotissime concinit: *Nimirum in quatuor solemnitatibus in honorem B. Virginis tunc temporis institutis Purificatione, Annuntiatione, Assumtione, & Nativitate: nam aliæ postmodum inductæ sunt:* post tempora D. Bernardi, qui anno 1153. Kal. Septembribus obiit.

CAP.

CAP. VIII.

De ſtatura, forma, & ſcriptis B. Virginis.

Deſcribe ſtaturam, & formam Virginis.

℞. NIcephorus lib. 2. cap. 23. ex Epiphanio utramque deſcribit his verbis: *Statura fuit mediocri, quamvis ſint, qui eam aliquantulum mediocrem longitudinem exceſſiſſe, dicant*. Et paucis interjectis: *Colore fuit triticum referente, capillo flavo, oculis acribus, ſubflavas tamquam oleæ colore pupillas in eis habens. Supercilia ei erant inflexa, & decenter nigra, naſus longior, labia florida, & verborum ſuavitate plena, facies non rotunda & acuta, ſed aliquanto longior, manus ſimul, & digiti longiores*. Hæc ille, quæ Baronio ad annum 48. §. 26. *ex pictura aliqua prototypa potius deſcripta, quam ex viventis ipſius imagine eſſe videntur accepta*. (1) Ante Nicephorum annis amplius ducentis & quinquaginta ſimilia ſcripſerat Cedrenus in Hiſtoriarum Compendio: *Erat ſtatura mediocri, ſubfuſca, fulvo crine, oculis fulvis ac mediocribus,* Pag. 147. & 148. *ma-*

(1) Sixtus Senenſis lib. 2. Bibliothecæ Sanctæ pag. 139. *Vidimus olim Venetiis in ædibus Titiani celebratiſſimi noſtrorum temporum pictoris exemplar hujus picturæ ex archetypo D. Lucæ, ut credebatur, excerptum, in quo ſpectabantur omnes illæ notæ, quas idem Nicephorus expreſſit in ſecundo ejuſdem hiſtoriæ volumine*. De imaginibus Virginis Deiparæ, quæ a D. Luca depictæ feruntur, egimus in Hiſtoria Apoſtolica in vita D. Lucæ pag. 346.

magno supercilio, naso mediocri, manu & digitis longis: amabat autem vestes nativi coloris. (2)

Recense scripta.

Bar. ad an. 109. §. 34.

℟. Recenset Baronius ad annum 48. §. 25. *Fertur ejusdem Dei genitricis epistola ad Ignatium reddita, ejusdemque Ignatii una ad ipsam scripta, duæ vero ad Joannem Euangelistam de eadem ipsa loquentes. Sed Hieronymus, & alii antiquiores, qui ejusdem Ignatii recensuerunt epistolas, eas non noverunt. Traduntur & aliæ ab ipsa ad alias scriptæ Civitates: quas cunctas, cum careant Ecclesiæ auctoritate, non nisi in apocryphorum classem rejiciendas esse, omnes facile judicabunt.* Intelligit fortasse Baronius civitates Messanam, & Florentiam, habetque sententiæ suæ circa harum epistolarum * νοθείαν magnos adstipulatores Franciscum Suarez tom. 2. in 3. part. D. Thomæ disputat. 20. sect. 1. Bellarminum de Scriptoribus Ecclesiasticis in S. Ignatio, Theophilum Raynaudum in Erotemat. de malis ac bonis libris num. 180. & 239. Roccum Pirrum, (3) Joannem Mariam Brasichellen-

* Spuritatem.

(2) Idem e vestigio subjicit hæc: *Anno ætatis suæ XII. media nocte, cum precaretur, divinitus editam ad se vocem audivit*: Paries filium meum: *neque hoc ex ea quisquam rescivit ante Christi in Cælos ascensum*. Vera ne ista sint, ambigitur.

(3) In Dissertatione *de epistola Deiparæ, quæ ad Messanenses scripta dicitur*, contra Melchiorem Inchofer, aliosque ejus epistolæ defensores instituta tomo primo Siciliæ Sacræ, notitia secunda pag. 323.

Pirri argumentis, referente Lambertino de Serv. Dei Beatif. & Beat. Canoniz. lib. 4. part. 2. cap. 36. num. 7. fa-

lensem Pontificii Palatii magistrum in tomo I. Indicis librorum expurgandorum, Romæ anno 1607. edito, Dupinum in nova Bibliotheca auctorum Ecclesiasticorum tom. 1. pag. 3. Tillemontium in vita S. Virginis art. 7. Remigium Ceillier in Historia generali auctorum Sacrorum, & Ecclesiasticorum lib. 3. cap. 2. art. 4. aliosque viros doctissimos. (4)

Recita epistolas istas.

℟. Recitabo, ut ab eruditissimo viro Joanne Alberto Fabricio recitantur in Codice Apocrypho Novi Testamenti. Epistola ad S. Ignatium, quæ prima dicitur, talis est.

Ignatio dilecto condiscipulo humilis ancilla Christi Jesu. Pag. 843.

De Jesu, quæ a Joanne audisti, & didicisti, vera sunt. Illa credas, illis inhæreas, & Christianitatis susceptæ votum firmiter teneas, & mores, & vitam vo-

satisfacere conatus est Petrus Mennitus Abbas Generalis Ordinis S. Basilii in quodam *Opusculo Romæ typis impresso anno* 1718. Quam epistolam genuinam & legitimam esse, pluribus contendit etiam Thomas de Angelo Ordinis Prædicatorum in *Annalibus Historico-Criticis Ecclesiæ Siculæ sæculo primo* §. 1.

(4) Joannes Mabillonius lib. 1. de re diplomatica cap. 6. §. 6. pag. 25. *His adde, quod a Rocco Pirro memoratur de quodam Græco Antistite, qui ut Messanensium gratiam iniret, spem injecit reperiundi autographi epistolæ beatæ Virginis ad Messanenses hebraice conscripti, quod in membrana confictum cum sub lateribus certo in loco abscondisset, viri quidam religiosi tandem ejus detexerunt imposturam.*

voto conformes. Veniam autem una cum Joanne, te, & qui tecum sunt, visere. Sta in fide, & viriliter age: nec te commoveat persecutionis austeritas: sed valeat, & exultet Spiritus tuus in Deo salutari tuo. Amen. (5)

Pag. 849. Altera, quæ est ad Messanenses, ita habet.

Maria Virgo, Joachim filia, humillima Dei ancilla, Christi Jesu Crucifixi mater, ex Tribu Juda, stirpe David, Messanensibus omnibus salutem, & Dei Patris omnipotentis benedictionem.

Vos omnes fide magna legatos ac nuntios per publicum documentum ad nos misisse constat. Filium nostrum Dei genitum, Deum & hominem esse fatemini, & in Cælum post suam resurrectionem ascendisse, Pauli Apostoli prædicatione mediante viam veritatis agnoscen-

(5) Memoratus Fabricius in annotat. ad hanc Epistolam pag. 843. observat ex Usserio, *impostorem postremam hujus epistolæ clausulam emendicasse ex ipsius Virginis hymno* Luc. I. 46. *sicut & ex Paulina epistola post obitum Virginis scripta* 1. Cor. XVI. 13. *parænesim illam*, sta in fide, & viriliter age.

Cotelerius tom. 2. Patrum Apostolicorum annotat. ad epistolam Mariæ ex Cassobelis ad Ignatium pag. 95. num. 1. docet, commentitiam hanc epistolam *illis præbuisse occasionem errandi, qui arbitrati sunt, Mariam Deiparam Ignatio scripsisse, & illum vicissim Mariæ. Procul dubio enim verum esse, homines istos, cum inaudissent aliquid de hac epistola, putavisse, eam esse Mariæ Virginis, inde vero arripuisse occasionem fingendi & aliam, quia hæc ad istorum manus non pervenisset. Atqui nunc apparere, quam falsi isti fuerint, cum non Hebræa, sed Cilissa fuerit hæc mulier, si tamen umquam talis fuerit, cujus nemo veterum, quod sciam, meminerit.*

ſcentes. Ob quod vos & civitatem veſtram benedicimus: cujus perpetuam protectricem nos eſſe volumus. Anno filii noſtri XLII. III. Non. Julii, Luna 17. feria quinta, ex Hieroſolymis.

Maria Virgo.

Tertia ad Florentinos hæc eſt: Pag. 832.

Florentia Deo, & Domino Jeſu Chriſto Filio meo, & mihi dilecta. Tene fidem, inſta orationibus, roborare patientia. His enim ſempiternam conſequeris ſalutem apud Deum. (6)

(6) Teſtimonia & cenſuras harum epiſtolarum vide apud memoratum Fabricium, qui de P. Melch. Inchofer defenſore epiſtolæ Mariæ Virginis ad Meſſanenſes ita ſcribit: *Titulus integer libri Inchoferiani hic eſt:* Epiſtolæ B. Mariæ ad Meſſanenſes Veritas vindicata, ac plurimis graviſſimorum ſcriptorum teſtimoniis & rationibus erudite illuſtrata, auctore P. Melch. Inchofer Auſtriaco e Soc. Jeſu. Meſſanæ 1692. *Non placuit Congregationi Indicis librorum prohibitorum, quod tam audacter, & confidenter illam epiſtolam, tamquam certiſſime B. Mariæ genuinam, confirmaſſet. Itaque vocatus Romam, & mutare quædam, inſcriptionemque ipſam libri aliam facere juſſus, iterato edidit opus illud Viterbii anno 1631. ſub titulo:* De epiſtola B. Virginis Mariæ ad Meſſanenſes Conjectatio plurimis rationibus & veriſimilitudinibus locuples, auctore P. Melch. Inchofer. *Vide Bibliothecam Jeſuiticam pag. 608. editionis Sotuellianæ.*

D E

S. JOSEPH

Mariæ Virginis Sponso, Christi Patre.

S. Joseph cujus filius est?

Cap. I. 15. 16. ℞. SEcundum Matthæum, qui a Davide per Salomonem, reliquosque Reges Juda generationes numerat, est filius Jacob; secundum Lucam, qui ab eodem Davide per Nathan filio ejus altero ex eadem Bethsabea illas ducit, est filius Heli. Matthæus naturam, Lucas sequitur Legem. Nimirum Matthan, qui a Davide per Salomonem ducebat originem, uxorem duxit Estham, quam postea habuit in matrimonio Melchi, seu Mathat, oriundus a Davide per Nathan. Matthan ex ea suscepit Jacobum, Melchi suscepit Helim. Itaque Jacobus & Heli fratres erant uterini. Heli sine liberis mortuo Jacobus viduam ejus sibi conjunxit, ut *suscitaret semen fratris sui* juxta Legis præceptum, ex eaque genuit Josephum secundum naturam filium suum, ut Matthæus, secundum Legem filium Heli, ut Lucas narrat. Ita Julius Africanus, qui ineunte sæculo III. floruit, in epistola ad Aristidem, apud Eusebium lib. I. Hist. Eccl. cap. 7. Africano, ut scribit Baronius in Apparatu ad Annales §. 34. *Hieronymus ac* ce-

Cap. III. 23. 31. 1. Paralip. cap. III. 5.

Deuter. XXV. 5.

ceteri antiquorum Patrum mira consensione adstipulati sunt. (1)

Quid præterea de eo narrant Euangelistæ?

℞. Hæc, quæ sunt omnibus notissima. Sponsum fuisse Mariæ matris Christi, (2) fuisse virum justum, nempe *in omni virtute perfectum*, ut explicat S. Chrysostomus, atque ideo Mariam, quam ferre partum compererat, *antequam convenirent*, cum nollet *traducere*, (*id est divulgare, nam hoc etiam multi codices habent*, ut ait S. Augustinus) Matth. I. 18.

(1) Notandum est, patrem Heli ab Africano appellari Melchim: in vulgatis autem hodiernis apud Lucam cap. III. 23. 24. Mathat dici patrem Heli, & nepotem Melchi. S. Augustinus lib. 2. Retract. cap. 7. §. 2. non solum cum Africano duplicem Josephi patrem, naturalem unum, legalem alterum admittit, sed etiam Melchim facit patrem Heli, ex quo videtur colligi, in textu quoque D. Lucæ Augustini ætate Melchi, non Mathat fuisse. Augustinum sequitur D. Thomas 3. part. quæst. 31. art. 3. ad 2. Vide Dissertationem Augustini Calmet de conciliatione genealogiarum Jesu Christi, Euangelio D. Lucæ præpositam pag. 381.

S. Chrysostomus serm. in diem natalem Christi, qui est 31. tom. 5. pag. 420. & 421. Josephum pariter, ac Mariam facit Cives Bethleemitas: & verba illa *de domo David*, quæ sunt apud Lucam cap. I. 27. ait, non ad Josephum, sed ad Mariam esse referenda. Id ipsum repetit hom. 2. in Matthæum pag. 15. concludens ex eo, quod Maria fuerit ex domo, & familia David, etiam Josephum inde fuisse. *Fuerat quippe in lege præceptum, ex diversis tribubus non debere usurpari conjugium*.

(2) Bollandus 19. Martii pag. 4. §. 1. num. 1. *Euangelista Matthæus omnes omnino, quæ dici aut cogitari possunt, laudes in sanctissimum Josephum videtur congessisse, cum dixit* virum Mariæ, de qua *videlicet* natus est Jesus, qui vocatur Christus.

nus) de ea clam dimittenda cogitasse: hæc cogitanti Angelum in somnis *ostendisse*, ut scribit S. Chrysostomus, *quod propter quod solum sponsam & secum habere metuebat, & a se dimittere cogitabat, ob hoc ipsum magis illam accipere debebat, secumque retinere, si in cœpta velit permanere justitia*, quoniam Spiritus Sancti virtute concepisset. (3) Eidem tunc significatum ab Angelo, eam parituram filium, cui ipse nomen Jesus imponeret. Eumdem-
Luc. II. 4. 22. 39. que cum ea, appropinquante jam partu, ivisse Bethleem, ut juxta edictum Cæsaris Augusti nomen suum profiteretur: atque inde quadragesimo post partum die venisse Hierosolymam, ut ambo puerum Domino offerrent, & Legis imperata facerent.
Matth. II. 13. 19. 23. Hierosolyma in patriam su m Nazareth reverso iterum per quietem apparuisse Angelum jubentem, ut fugeret in Ægyptum, & infantem Jesum, qui ab Herode quærebatur ad necem, ab immi-

(3) S. Augustinus serm. 51. cap. 6. §. 9. Idem serm. 82. cap. 7. §. 10. *Joseph autem cum esset vir justus, & nollet eam divulgare*, seu, ut interpretatur D. Thomas 3. part. quæst. 29. art. 2. ad 3. *nollet eam diffamare in publicum*, quæ interpretatio admodum exprimit Græcum verbum παραδειγματίσαι, *in exemplum dare*.

S. Chrysostomus hom. 4 in Matth. pag. 31. & 35. ac paullo ante pag. 33. *Cur in somnis, & non potius aperte, sicut & pastoribus, & Zachariæ apparuerat, & Virgini? Quia scilicet erat vir prorsus fidelis, & manifestiori revelatione non indigens*.

S. Irenæus lib. 4. adversus hæreses cap. 40. & S. Chrysostomus hom. 5. in Matthæum pag. 45. putant, præter illa, quæ dicit Matthæus, Angelum memorasse Josepho ut viro *justo, & prophetica assidue scripta meditanti*, etiam verba Esaiæ cap. VII. 14. *Ecce Virgo concipiet*.

minenti vitæ periculo ſubtraheret. (4) Poſt obitum Herodis tertio Angelum dormienti oblatum imperaſſe reverſionem in terram Iſrael, ejuſdemque Angeli monitu ſeceſſiſſe in partes Galilææ, & Nazarethi habitaſſe. Inde quotannis Hieroſolymam ad Paſchatis ſolemnia celebranda ire ſolitum, una cum Virgine ſponſa etiam puerum Jeſum jam duodennem duxiſſe, ipſum magno animi dolore amiſiſſe: tribus poſt diebus repertum, reductumque ſemper obſequentiſſimum habuiſſe. Poſt hæc nullam Joſephi mentionem invenies apud Euangeliſtas: niſi quod eum fuiſſe fabrum intelligitur ex Matthæo, & Marco, apud quos Jeſus *fabri filius* vulgo appellatur. (5)

Luc. II. 42. 51.

Cap. XIII. 55.
Cap. VI. 3.

Qualis faber fuit?

℞. Super artificio Joſephi varia tradita ſunt ab an-

Dd

(4) *Quæ cum audiſſet Joſeph, nequaquam paſſus eſt ſcandalum, neque dixit, incerta iſta res eſt, ac prorſus ambigua: tu paullo ante dicebas, quia ſalvabit populum ſuum, & nunc ſe ipſum quidem non poteſt de periculis liberare. Sed fuga nobis neceſſaria eſt, & peregrinatio, ac tranſmigratio longinqua: contraria omnino ſunt facta promiſſis. Sed horum nihil prorſus opponit. Vir enim erat fidelis, neque curioſe reverſionis tempus inquirit, quod utique ab Angelo non ſignate fuerat expreſſum: ſed* eſto ibi, *inquit*, uſquequo dicam tibi. *Verum ille nec per iſta quidem factus eſt ſegnior, ſed obedivit libenter, & credidit omnes prorſus tribulationes cum gaudio ſuſtinendas*. S. Chryſoſtomus hom. 8. in Matthæum pag. 76.

(5) Grotius in Matth. cap. XIII. 55. tom. 6. Crit. Sac. pag. 488. *Aut memoria fefellit Origenem, aut Marci exemplaria eo tempore aliam habuerunt Scripturam: diſerte enim dicit* lib. 6. contra Celſum §. 36. pag. 659. nuſquam in Euangeliis ab Eccleſia receptis Jeſum dici fabrum.

antiquis. S. Justinus fabrum lignarium aperte facit. Sunt enim hæc ejus verba ex Dialogo cum Tryphone: *Et cum venisset Jesus ad Jordanem, & Josephi fabri lignarii filius haberetur, informis videlicet apparens, saberque adeo & ipse putaretur esse: fabrilia namque, cum in hominibus esset, faciebat opera, aratra, & juga conficiens, per hæc & justitiæ docens signa, & vitam non otiosam.* Sentit cum Justino Auctor Operis imperfecti hom. 1. in Matthæum his verbis: *Ideo & Maria desponsata erat fabro lignario, quoniam & Christus sponsus Ecclesiæ omnem salutem hominum, & omne opus suum per lignum Crucis fuerat operaturus.* S. Hilarius cap. 14. commentarii in Matthæum §. 2. de Josepho, tamquam de fabro ferrario, loquitur. Ait enim, Christum fuisse *filium fabri ferrum igne vincentis:* (6) cujus sententiæ est etiam S. Petrus Chrysologus serm.

Pag. 316. edit. Colon.

Pag. 771.

(6) Collectores Lipsienses ad hunc locum ita scribunt in Supplementis ad Nova Acta tom. 2. sect. 12. pag. 549. & 550. edit. an. 1737. Josephum *fabrum fuisse, & quidem lignarium*, Sandinus *credit, reclamantibus licet* Justino Martyre, Hilario, *aliisque. Locus ille, quem* Sandinus *ex Justini Dialogo adducit, in versione Latina quidem habet:* cum Jesus fabri lignarii filius haberetur &c. *sed in textu Græco non habetur alia vox, nisi* τέκτων, *quæ & fabrum ferrarium significat, & fabrum lignarium.* Bene igitur habet. Nam si vox τέκτων *& fabrum ferrarium significat, & fabrum lignarium*, mihi licuit utramlibet eligere. Quamquam S. Justinus eo sensu vocem illam usurpat, ut significet, Josephum fuisse fabrum lignarium. Addit enim e vestigio rationem hanc loquens de Jesu, quem Patris sui artem professum esse, credendum est: *Fabrilia namque, cum in hominibus esset, faciebat opera, aratra & juga conficiens*, quæ utique conficiuntur ex ligno. Id quod doctissimi Collectores animadvertissent, si locum integrum S. Justini vel Græcum, vel Latinum a me allatum paullo attentius legissent.

ſerm. 48. & Beda in Euangelium Marci lib. 2. cap. 6. Theophilus Antiochenus lib. I. commentarii in quatuor Euangelia de Chriſto loquens iis verbis utitur, quæ ſimul lignarium, ſimul ferrarium fabrum eum fuiſſe, ſignificare videantur. *Filium fabri*, inquit, *vel ab obtrectatoribus ſe Jeſus voluit appellari, quia ipſe conditor mundi Deus* in principio fecit Cælum & terram: *Et quia terrena nos docent, quæ ſunt cæleſtia, quaſi bonus animæ faber, ſpiritualia vitia noſtra circumdolat, cito etiam ſecurim admovens arboribus infæcundis, ſecare doctus exigua, ſublimia ſervare culminibus, rigida mentium ſpiritus igne mollire, & in varios uſus omne humanum genus diverſa miniſteriorum qualitate formare.* Eadem Theophili verba deſcribit S. Ambroſius initio libri 3. in Lucam §. 2. faciens inſuper *Patrem Chriſti igne operantem & ſpiritu.* Sed magis credendum S. Juſtino, tum quia eſt omnium antiquiſſimus, tum quia non aliter ſenſiſſe veteres Chriſtianos, apparet ex dicto pii illius, ac religioſi Ludimagiſtri, qui contumelioſe rogatus a Libanio Sophiſta Juliani Apoſtatæ familiari: *Quid ageret fabri filius*, reſpondit eum *feretrum Juliano fabricare.* In quo quidem haud falſus vates fuit. Nam Julianus paullo poſt confoſſus jaculo interiit, ac feretro in tumulum delatus eſt. Rem narrant Theodoretus lib. 3. Hiſt. Eccl. cap. 8. & Sozomenus lib. 6. cap. 23. (7)

Bibl. Patr. tom. 2. part. 2. pag. 169.

Pag. 1314. tom. 1.

(7) Synopſis Criticorum pag. 371. ad illud Matthæi cap. XIII. 55. *Nonne hic eſt fabri filius?* Fabri *vel ferrarii, ut eſt in Euangelio Hebræo utriuſque editionis, vel potius lignarii, ut Syrus, & Arabs accipiunt.* Et hanc ſententiam amplectitur etiam D. Thomas in Matthæum extre-

Cujus erat ætatis, cum illi Virgo desponsata est?

℟. S. Epiphanius hær. 78. §. 8. refert, Josephum, cum *Mariam duxit, octogesimum, atque eo amplius annum attigisse*. Epiphanii vestigiis insi-
Pag. 148. stunt Cedrenus in Compendio Historiarum, & Nicephorus lib. 1. cap. 7. Baronius vero ad an. Ch. 12. §. 9. potius, quam Epiphanio, iis consentit, *qui illum* tunc *maturioris fuisse ætatis dicunt*. Nec immerito. *Primo quia decuit*, quemadmodum disputat Franciscus Suarez in 3. Part. D. Thomæ tom. 2. disput. 7. sect. 3. *ut in matrimonio illo servaretur ea proportio inter virum & uxorem, quæ communi usu & consuetudine servari solet. Secundo quia oportuit, ut Joseph esset in ætate ad generandum idonea, quia alias non posset sub illius umbra fama & existimatio Virginis illæsa servari. Tertio oportuit, ipsum esse viribus valentiorem, ut posset tot peregrinationes sustinere, & ad familiam suam alendam, & sustentandam laborare. Quarto etiam Scriptura nonnihil favet. Nam Lucæ* 1. *dicitur* Angelus missus ad Virginem desponsatam viro, *non seni: & cap.* 3. ut putabatur filius Joseph. *Profecto si ille octogenarius fuisset, vel non tam facile hæc fama percrebuisset, aut certe Virgo in suspicionem ali-*

extremo cap. 13. pag. 44. & recentes fere omnes interpretes. Hugo Cardinalis in Marcum cap. 6. aurificem fuisse existimat. Consalvus Durantus Episcopus Feretranus annotat. ad cap. 58. libri 6. Revelat. S. Brigittæ citat Augustini sermonem 5. de Nativitate Domini, qui *indicat, eum fuisse fabrum cæmentarium*. Sed hic sermo neque est Augustini, neque ulla invenitur in eo mentio Josephi.

liquam venisset. Unde Isaiæ 62. de tempore adventus Messiæ dicitur, habitavit juvenis cum Virgine, *quod non incommode ad hoc mysterium applicant Glossa Ordinaria, & Nicolaus Lyra. Certum ergo videtur, Joseph non fuisse octogenarium, & verisimilius est, non fuisse senem: qua vero ætate fuerit, juvenis ne an vir, triginta quadragintave annorum, definiri non potest, cum ex historiis nihil habeamus.* (8)

Quo modo electus est in sponsum Virginis?

℞. Certi nihil est, quod sequaris. Libri apocryphi, Euangelium scilicet de Nativitate Mariæ, cap. 7. & Protoeuangelium Jacobi cap. 9. ita narrant, cunctos de domo & familia David matrimonio idoneos, non tamen matrimonio conjun- Bar. in Apparatu §. 54.

 ctos,

(8) Falsa igitur narrant Lipsienses Academici in Supplementis ad Nova Acta Eruditorum, quæ Lipsiæ publicantur, anno 1737. editis, tom. 2. sect. 12. pag. 550. scribentes in hunc modum: Sandinus *Josephum putat, cum Mariam duceret uxorem, octogesimum atque eo amplius annum attigisse, teste Epiphanio Hæres. 88. §. 8.*

Joannes Gersonius serm. de Nativitate B. Mariæ Virginis habito in Concilio Constantiensi: *Sic autem existimo, Joseph fuisse juvenem, sicut juventutis terminos ponit Isidorus, quos extendit a viginti octo annis, ubi terminat adolescentiam, usque ad annum quinquagesimum, quo tempore ætas tunc senectutis inchoat. Fuit igitur Joseph, dum primo desponsatus est, sub quinquagesimo anno constitutus.*

Nec obstat a Pictoribus Joseph in ætate senili depingi: id enim ad repræsentandam nobis ejus castitatem factum est.

Toletus in Lucam cap. I. annotat. 59. & Suarez loco citato existimat, consuetudinem pingendi Josephum senem inde obtinuisse, quod *cum esset maturæ ætatis, & vir justus, partim laboribus, partim corporis afflictionibus effecerat, ut provectioris, quam revera esset, ætatis appareret.* Vide Capisuccum Controversia 17. Digressione 2.

Cap. XI. 1. 2. ctos, juxta illud Esaiæ oraculum: *Egredietur virga de radice Jesse, & flos de radice ejus ascendet, & requiescet super eum Spiritus Domini*, virgas suas jussu Sacerdotum detulisse ad Altare, & solam Josephi virgam florem germinasse, atque in ejus cacumine Spiritum Domini in columbæ specie visum esse, & hoc modo Josephum divino judicio *ad testimonium conjugalis semper mansuræ Virginitatis electum* esse, (9) dignumque habitum, cui Virgo nuptum daretur. Paullo aliter narrat Protoeuangelium Jacobi. Habet enim, columbam e virga Josephi prodiisse, & volasse in caput ejus. (10) Eadem ferme legas apud Eustathium Antiochenum commentario in Hexaemeron, si tamen ejus est. Epiphanius quoque hær. 78. §. 7. & Gregorius Nyssenus oratione in Nativitatem Christi ex impuris hisce fontibus hausisse videntur. Itaque ex dictis hoc unum discas, unde ortus sit mos ille pictorum S. Josephum cum florente virga effingendi. (11)

Bibl. Patr. tom. 27. pag. 37.

Aliam ne ante Mariam Virginem habuit in matrimonio?

℞. *Antiqua est hæc quæstio*, ut ait Baronius in Apparatu ad Annales Ecclesiasticos §. 61. *quæ & utriusque partis gravissimos habuit assertores. Invaluit olim nonnullorum Patrum opinio, illos, qui in Euan-*

(9) S. Augustinus in libro de Opere Monachorum cap. 13. §. 14.
(10) Apud Joannem Albertum Fabricium in Codice Apocrypho Novi Testamenti pag. 28. & 87.
(11) Vide Stephani Lemonii notas ad Varia Sacra pag. 590.

Euangelio fratres Domini dicti inveniuntur, Judam Thaddæum, Simonem, Joseph, & Jacobum Minorem nominatum, ex Joseph, & uxore, quam longe ante sponsalia Virginis duxerat, esse susceptos. Habuit, *inquit Epiphanius*, hic Joseph primam suam uxorem ex Tribu Juda, & peperit hæc ipsi liberos numero sex, quatuor masculos, & duas femellas, quemadmodum Euangelium secundum Matthæum, & secundum Marcum declaraverunt. *Hæc Epiphanius, existimans nimirum omnes, quos fratres vel sorores Domini Euangelistæ nominant, esse ex Joseph, ex prima, quam putat habuisse, uxore progenitos. Qui huic opinioni adhæserunt, recensentur complures antiquorum Patrum, ac in primis Hippolytus Portuensis, qui ait, Joseph ex uxore sua Salome genuisse quatuor masculos, Jacobum, Simonem, Judam, & Joseph, duas itidem feminas, Esther, & Thamar: testatur de filiis Joseph etiam Origenes, Eusebius, idem qui supra Epiphanius, sæpius Gregorius Nyssenus, Joannes Chrysostomus, & alii Græcorum: Latinorum autem Hilarius, & Ambrosius.* (12) *Quo autem fundamento innitantur hi, qui in hanc sententiam abierunt, & e quo fonte ista hauserint, Origenes testatur his verbis*: Fratres autem Jesu putabant nonnulli esse, ex traditione Hebræorum, sumta occasione ex Euangelio, quod titulum habet, *Juxta Petrum*, aut ex libro Jacobi, filios Joseph ex priore uxore, quæ conjux erat ipsi, antequam duceret Mariam. *Hæc ille. Hieronymus adversus hos, qui ex apocryphis isthæc hauserunt,* de-

Hær. 78. §. 7.

(12) Hilarius in Matth. cap. 1. §. 4. pag. 671. Ambrosius, seu potius alius auctor Commentarii in Epist. ad Galatas cap. I. 19. pag. 213. Appendicis tomi 2.

In Matth. cap. 12. pag. 23. *declamans hæc ait*: Quidam fratres Domini de alia uxore Joseph filios suspicantur, sequentes deliramenta apocryphorum, & quamdam Escham mulierculam confingentes. Nos autem, sicut in libro, quem contra Helvidium scripsimus, continetur, fratres Domini, non filios Joseph, sed consobrinos Salvatoris, Mariæ liberos intelligimus materteræ Domini, quæ esse dicitur mater Jacobi minoris, & Joseph, & Judæ: quos in alio Euangelii loco fratres Domini legimus appellatos. Fratres autem consobrinos dici, omnis Scriptura demonstrat. (13) *Hæc Hieronymus; ac docte quidem. Quæ enim vel Petri, aut Jacobi nomine ferebantur Pseudoeuangelia, a Leucio seu Seleucio quodam fuisse conficta, testatur Innocentius Papa. De his & Gelasius*, Euangelium, *inquit*, nomine Petri apocryphum; Euangelium nomine Jacobi minoris apocryphum. *Fuit igitur de his aliorum magis probabilis ac recepta sententia, Joseph non bigamum, nec aliud ante sanctissimam Virginem iniisse conjugium: hujus fortissimus adstipulator, seu potius auctor Hieronymus, adversus Helvidium infamem hæresiarcham pugnans, hæc ait*: Tu dicis Mariam virginem non permansisse: ego mihi plus vindico, etiam ipsum Joseph virginem fuisse per Mariam, ut ex virginali conjugio virgo filius nasceretur. Si in virum sanctum fornicatio non cadit; & aliam eum uxorem habuisse non scribitur; Mariæ autem, quam putatus est habuisse, custos potius fuit, quam maritus: relinquitur, eum virginem mansisse cum Ma-

(Margin notes: Cap. 8. pag. 314. — Cap. 9. pag. 316.)

(13) Vide D. Thomam 3. part. quæst. 28. art. 3.

Maria, qui pater Domini meruit appellari. (14) *Huic sententiæ ceteri omnes, qui postea vixerunt, Latinorum Orthodoxi scriptores consenserunt, adeo ut Petrus Damiani suorum temporum scriptor nobilissimus dicat magna fiducia, Ecclesiæ fidem in eo esse, ut non modo Deipara, verum etiam putativus pater atque nutritius virgo habeatur.* (15) *Certe quidem quantum probabilibus conjecturis agere licet, quomodo non homini virgini Deus virginem, ex qua carnem suscepturus erat, tradidisset, si factus homo ex*

hoc

(14) Unius Hieronymi auctoritas & numero, & antiquitati aliorum Patrum, qui contradicunt, anteponenda est, quia nititur Ecclesiæ consensu credentis, Sponsum Virginis in perpetuo cælibatu mansisse. Tum enim (quod docet Honoratus a S. Maria tom. 1. Animadversionum in Regulas & usum Critices dissertat. 7. art. 8. §. 2.) licet unius auctoritatem multorum opinioni anteferre. Propterea recte Bailletus ad diem 19. Martii pag. 494. affirmat, sententiam adversariorum sustineri nullo modo posse.

S. Bernardus super *Missus est* hom. 2. §. 16. Joseph *Dominam suam Domini sui matrem virginem agnoscens & ipse continens fideliter custodivit.*

Bollandus die 19. Martii p. 14. §. 7. n. 44. *Virginem sane vixisse Josephum, ac mortuum esse, post Hieronymum tota Latinorum sensit Ecclesia: virginem autem non quomodocumque, sed deliberato animi in vitam omnem consequentem proposito, voti religione firmato, fit perquam credibile ex illo tam constanti tot annorum cælibatu.* Vide Lud. Vincentium Gotti in Veritate Religionis Christianæ tom. 4. part. 1. cap. 4. §. 7. & Aloysium Lippomanum apud Surium die 25. Martii.

(15) S. Petrus Damiani opusculo 17. de Cælibatu Sacerdotum cap. 3. *Numquid ignoras, Dei filium adeo carnis elegisse munditiam, ut ne quidem pudicitia conjugali, sed de clausula potius incarnatus sit virginali? Et ne hoc sufficere videatur, ut tantummodo virgo sit Mater, Ecclesiæ fides est, ut virgo fuerit & is, qui simulatus est Pater.*

hoc mundo migraturus ad Patrem, eamdem jam senescentem non nisi virgini commendavit?

Quare voluit eam dimittere?

℞. S. Augustinus serm. 51. cap. 6. §. 9. putat, eam voluisse dimittere, *quia cum de se gravidam non esse sciret, jam velut consequenter adulteram existimabat*. (16) Eadem Ambrosii est, eadem Chrysostomi, aliorumque sententia. (17) Sanctus vero Bernardus super *Missus est* hom. 2. §. 14. *Quare*, inquit, *voluit dimittere eam? Accipe & in hoc non meam, sed Patrum sententiam*. (18) *Propter hoc Joseph voluit dimittere eam, propter quod & Petrus Dominum a se repellebat dicens*: Exi a
Luc. V.8. me Domine, quia homo peccator sum, *propter quod & Centurio a domo sua eum probibebat, cum di-*

(16) Idem S. Augustinus epist. 153. cap. 4. §. 9. *Unde Joseph, cui Virgo Maria Domini mater fuerat desponsata, cum eam comperisset esse prægnantem, cui se noverat non esse commixtum, & ob hoc nihil aliud, quam adulteram credidisset, puniri tamen eam noluit, nec approbator flagitii fuit. Nam hæc voluntas ejus etiam justitiæ deputatur. Ita quippe de eo scriptum est:* Et cum esset homo justus, & nollet eam divulgare, statuit eam occulte dimittere. Hæc eo cogitante apparuit illi Angelus, *qui doceret, esse numinis, quod ille putaverat criminis*.

(17) S. Ambrosius de Institutione Virginis cap. 5. §. 39. & S. Chrysostomus hom. 4. in Matthæum pag. 31.

(18) Fortasse intelligit Origenem, & Basilium. Nam ille hom. 1. in diversos tom. 2. pag. 426. hic, seu alius, homilia in sanctam Christi generationem §. 4. pag. 598. in Appendice tom. 2. docet, idcirco Josephum voluisse Mariæ nuntium remittere, quod se minime dignum existimaret, qui *talis mulieris vir appellaretur*. Verum hac ætate homilias illas Origeni, & Basilio abjudicant viri docti.

diceret: Domine non sum dignus, ut intres sub tectum meum. *Ita ergo & Joseph indignum & peccatorem se reputans, dicebat intra se, a tali, & a tanta non debere sibi ultra familiare præstari contubernium, cujus supra se mirabilem expavescebat dignitatem*. Utra autem ex his duabus sententiis magis probanda sit, Bernardi, an Augustini, ego non audeo dicere. Dicet pro me Maldonatus, neque dubitabit Augustinum Bernardo anteponere, atque affirmare, Bernardi opinionem, quamvis pietati ejus maxime conveniat, loco tamen non convenire. Etenim verba illa Angeli ad Josephum: *Noli timere accipere Mariam conjugem tuam: quod enim in ea natum est, de Spiritu Sancto est*, satis ostendunt, ideo solum voluisse Josephum dimittere Mariam, quod putaret, filium in ea natum *non de Spiritu Sancto, sed de adulterio natum, ideoque timuisse accipere, ne probare adulterium videretur*. (19)

Matth. VIII. 8.

In Matth. cap. I. 19. pag. 39.

Suscepit ne filios ex ea post Christum natum?

℞. Nihil sane minus. Quamvis enim Mariam Virginem more virorum ceterorum duxerat, ut exi-

(19) S. Hieronymus in Matthæum cap. I. pag. I. scribit, *hoc testimonium Mariæ esse, quod Joseph sciens illius castitatem, & admirans quod evenerat, celat silentio, cujus mysterium nesciebat*.

Auctor Operis imperfecti hom. I. in Matthæum pag. 773. *O inæstimabilis laus Mariæ!* (Josephus) *magis credebat castitati ejus, quam utero ejus, & plus gratiæ, quam naturæ*. Quod autem idem Auctor Mariam Josepho dicentem facit, nescivisse se ex quo gravida esset, id aperte repugnat D. Lucæ Euangelistæ testimonio cap. I. 35.

existimat S. Augustinus, (20) tamen cupiditatibus, quibus ceteri serviunt, imperans, nullam ejus nec ante, nec post Christum natum notitiam habuit. Itaque *detestandus est error Helvidii*, ut ait D. Thomas 3. part. quæst. 28. art. 3. *qui dicere præsumsit, matrem Christi post partum a Joseph carnaliter cognitam, & alios filios genuisse*. Nam quod dicitur apud Matthæum: *antequam convenirent*, ex eo *non sequitur*, ait Hieronymus, *quod postea convenerint, sed Scriptura, quod factum non sit, ostendit*. Neque item obstat illud apud eumdem Matthæum: *Non cognoscebat eam, donec peperit filium suum primogenitum*: quoniam *hic mos est divinarum Scripturarum*, teste eodem Hieronymo, *ut primogenitum non eum vocent, quem fratres sequuntur, sed eum, qui primus omnium natus sit*. (21) Ea vero est adverbii *donec*, vel *usque* ratio, &

Cap. I. 18. 25. In Matth. cap. I. pag. 1. & 2.

(20) Libro 5. contra Julianum Pelagianum cap. 12. §. 48. *Nec istam* (Mariam) *quæsisset, si necessariam conjugem non haberet.... Quia spes commiscendæ carnis ablata est*. Integrum locum recitavi superius annotat. 6. ad caput 3. Vitæ B. Virginis pag. 343.

(21) Idem adversus Helvidium cap. 5. pag. 312. *Nos ita definimus: Omnis unigenitus est & primogenitus; non omnis primogenitus est unigenitus: primogenitus est non tantum post quem & alii, sed ante quem nullus*. Omne, *inquit Dominus ad Aaron Numer. XVIII.* 15. quod aperit vulvam ab omni carne, quæ offertur Domino, ab homine usque ad pecus, tibi erunt: tantummodo pretiis redimant primogenita hominum, & primogenita pecorum immundorum. *Definivit sermo Dei, quid sit primogenitum*: Omne, *inquit*, quod aperit vulvam. *Alioqui si non sit primogenitus, nisi is tantum, quem sequuntur fratres: tamdiu Sacerdotibus primogenita non debentur, quamdiu & alia fuerint procreata, ne forte, partu postea non sequente, unigenitus sit, & non primogenitus*.

S. E-

& vis, quemadmodum ex Hieronymi sententia docet S. Thomas, ut significet etiam *infinitum tempus, secundum illud Psalmi* 113. Oculi nostri ad Dominum donec misereatur nostri: *ex quo non est intelligendum, quod post impetratam misericordiam oculi avertantur a Deo. Et secundum hunc modum loquendi significantur ea, de quibus posset dubitari, si scripta non fuissent: cetera vero nostræ intelligentiæ derelinquuntur. Et secundum hoc Euangelista dicit, matrem Dei non esse cognitam a viro usque ad partum, ut multo magis intelligamus, cognitam non fuisse post partum.* (22) Tandem qui in Euange- Loc. cit. ad 3.

S. Epiphanius Hær. 78. §. 21. *Primogenitum vero nominat, eo quod ante creatas res omnes genitus est, & ut ait Apostolus,* Primogenitus in multis fratribus: *non respectu ad Mariæ liberos habito, quasi alios illa pepererit, sed ad eos omnes, qui adoptionem illius beneficio consecuti sunt... Est quiddam in eo genere ei simile, quod Incarnationem antecessit. Nam ut primogenitus re vera Patris ante creaturam omnem exstitisse dicitur, neque tamen ideo, quod alii post ipsum a Patre geniti sint, primogenitus vocatur; non enim fratrem alterum habuit, quippe qui sit unigenitus: ita & suscepto corpore Mariæ primogenitus appellatur; tametsi unica ejus proles exstiterit, neque secundus ex ea sit illi frater in lucem editus.*

(22) S. Chrysostomus in Matth. hom. 5. pag. 47. Donec *hic posuit, non ut suspiceris, quod vel postea aliquando cognoverit, sed ut dicas, quod etiam ante partum omnino intacta permanserit. Cujus igitur, inquies, rei gratia* donec *hic positum est? Sæpe Scriptura divina hac uti elocutione consuevit, ut dicendo* donec, *non definitum aliquod tempus includat. Nam & cum a Noe corvus ex arca esset emissus,* non est, *inquit,* reversus, donec siccaretur terra. *Et certe nec postea invenitur rediisse.*

Auctor Operis imperfecti in Matth. hom. 1. pag. 774. scribit, Josephum non cognovisse eam, hoc est non scivisse, antequam pareret, cujus illa esset dignitatis. At id

gelio *fratres Domini* memorantur (nam hoc quoque opponit Helvidius) Domini fratres sunt non natura, quasi ex eadem matre, aut ex eodem patre geniti, sed cognatione: quo sensu nomen fratris usurpari solet in Litteris Sacris. (23) Id quod etiam S. Petrus Chrysologus sermone 48. his verbis prodidit: *Callide fratres ingeris, ostentas sorores, ut numeroso partu sanctae matris virginitas lateat, obscuretur integritas, & sentiatur de filio totum, quod humanum est, nihil divinum. Judaee, quot dicis fratres & sorores Christi, Cleophae sororis Mariae filii sunt, non Mariae: & fratrum, & sororum filios, fratres nuncupat & divina lex, & humana cognatio. Ergo Christi fratres fecit non matris virginitas, quae permansit virgo post partum, sed materterae ejus fecit propinquitatis assertio. Beata Maria si alios filios habuisset, a Christo mater in ipso*

id non consentit cum Euangelio Matthaei I. 20. apud quem est Angelus dicens Josepho: *Noli timere accipere Mariam conjugem tuam: quod enim in ea natum est, de Spiritu Sancto est.*

Alii volunt, non cognovisse Mariam visu, quod ejus facies post Christi Domini conceptionem tanto fulgore coruscarit, ut nec aspici, nec agnosci posset. Quae pia commentatio nullo sacrarum Scripturarum, nullo Traditionis testimonio roboratur.

S. Hilarius in Matthaeum cap. 1. §. 3. si quidem sententiam ejus assequor, existimat, Josephum post partum cognovisse eam, hoc est intellexisse, jam tum eam conjugem esse, & dici posse, quae antea desponsata potius, aut sponsa dici poterat. *Dehinc quia desponsata esset, in conjugem recipitur. Cognoscitur itaque post partum, id est transit in conjugis nomen. Cognoscitur, non admiscetur... Ergo & conjugis nomen sponsa suscepit, & post partum in conjugem recognita, tantum Jesu mater ostenditur.*

(23) Lege annotationem nonam ad cap. 6. Vitae Mariae Virginis.

ipso crucis tempore, in articulo ipso mortis non discipulo traderetur, non commendaretur extraneo. (24)

Qua de caussa dictus est pater Christi?

℟. Triplici de caussa. Primum quia Christi nutritius fuit, ut Origenes: deinde quia communi opinione pater Christi credebatur, ut Hieronymus: postremo quia vir & maritus erat Mariæ Virginis matris Christi, ut Augustinus docet. Origenis verba sunt hæc ex hom. 16. in Lucam: *Quamobrem mirabatur & pater: sic enim appellatus est Joseph, quia nutritius fuit.* (25) Hieronymus adversus Helvidium cap. 2. ita scribit: *Ex-* Pag. 310.

cepto

(24) Eodem modo disputant S. Epiphanius hær. 78. §. 10. S. Chrysostomus in Matth. hom. 5. pag. 47. S. Paulinus epist. 50. alias 43. §. 17.

(25) Inter Opera S. Hieronymi tom. 7. pag. 293. editionis Veronensis.

Origenem sequitur S. Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi 7. §. 9. *Joseph Pater Christi dictus est ratione curæ in alendo, educandoque collatæ.* Ab Origene dissentit Gulielmus Estius in 4. Sent. dist. 30. §. 11. *Primum quia Scripturæ consuetudo non habet, ut nutritius pater, & nutrix mater dicatur. Deinde quia Virgo illum etiam in patris vocabulo sibi præponit dicens:* Pater tuus & ego. *Idem facit Euangelista dicens:* Erant pater ejus, & mater, *ne forte putes humilitatis caussa tantummodo id Virginem fecisse. Tertio quia Lucas vocat ambos parentes, Græce γονεῖς, quasi genitores, quia, ut dictum est, generatio filii etiam ad Joseph jure conjugii pertinuit. Quarto quia ab eodem Euangelista dicitur,* quod erat subditus illis, *nempe tamquam filius parentibus. Quem locum urget Augustinus lib.* 1. de nuptiis & concupiscentia cap. 11. *Postremo quia tam Lucas, quam Matthæus genealogiam Christi ducunt per Joseph, quod absurde fieret per eum, qui non alia ratione pater est, quam quia nutritius.*

cepto Joseph, & Elisabeth, & ipsa Maria, paucisque admodum, si quos ab his audisse possumus existimare, omnes Jesum filium existimabant Joseph: in tantum ut etiam Euangelistæ opinionem vulgi exprimentes, quæ vera historiæ lex est, patrem eum dixerint Salvatoris. (26) Apud Augustinum lib. 2. de consensu Euangelistarum cap. 1. §. 3. hæc leguntur: *Unde eum patrem* (Lucas) *appellat, nisi quia & virum Mariæ recte intelligimus sine commixtione carnis, ipsa copulatione conjugii, & ob hoc etiam Christi patrem multo conjunctius, qui ex ejus con-*

(26) Subjicit e vestigio Hieronymus: Et cum inducerent puerum Jesum parentes ejus, ut facerent de illo secundum consuetudinem legis. (Luc. cap. II. 27. 33. 41. 43.) *Et alibi*: Et erant pater illius & mater admirantes super iis, quæ dicebantur de eo. *Et rursum:* Et ibant parentes ejus per annum in Hierusalem in solemni die Paschæ. *Ac deinde*: Et completis diebus, cum reverterentur, remansit puer Jesus in Hierusalem, & non cognoverunt parentes ejus. *Ipsa quoque Maria, quæ ad Gabrielem responderat dicens*: Luc. cap. I. 34. Quomodo fiet hoc, quia virum non cognosco? *quid de Joseph loquatur, ausculta:* Fili, quid fecisti nobis sic? Ecce pater tuus, & ego dolentes quærebamus te. *Non enim hæc Judæorum, ut plerique argumentantur, non illudentium vox est. Euangelistæ patrem Joseph dicunt: patrem Maria confitetur. Non quod, ut superius indicavi, vere pater Joseph fuerit Salvatoris: sed quod ad famam Mariæ conservandam, pater sit ab omnibus existimatus.*

Idem S. Hieronymus in Jeremiam cap. 28. pag. 291. tom. 4. *Multa in Scripturis Sanctis dicuntur juxta opinionem illius temporis, quo gesta referuntur, & non juxta quod rei veritas continebat. Joseph in Euangelio pater Domini vocatur, & ipsa Maria, quæ sciebat se de Spiritu Sancto concepisse, & responderat Angelo*: Quomodo erit istud, quoniam virum non cognosco? *loquitur ad filium*, Fili, quid fecisti nobis sic? Ecce ego & pater tuus dolentes quærebamus te.

conjuge natus est, quam si ei esset aliunde adoptatus? Unde manifestum est, illud, quod ait: Ut putabatur, filius Joseph, *propter illos dixisse, qui eum ex Joseph, sicut alii homines nascuntur, natum arbitrabantur.* (27)

Quando vivere desiit?

℟. Placet omnibus fere, Josephum vivere desiisse, antequam Christus Dominus doctrinæ suæ prædicatione ad cælestem beatitudinem certum ac directum iter hominibus monstrare inciperet. Namque ut ait Estius in lib. 4. Sent. dist. 30. §. 8. ad 4. *Euangelistæ nullam illius, tamquam adhuc viventis, mentionem faciunt post illud Luc. 2. Et erat subditus illis.* Profecto non legimus apud Joannem, interfuisse nuptiis in Cana Galilææ celebratis, quibus Jesus, ejusque mater interfuit. Neque item legimus, Nazarenos apud Matthæum, & Marcum sapientiam Christi admirantes voce illa: *Nonne hic est faber, filius Mariæ, frater Jacobi, & Joseph, & Judæ, & Simonis? nonne & sorores ejus hic nobiscum sunt?* Josephum ejus patrem commemorasse: commemorassent autem, si ille, quemadmodum Maria ejus mater, fratresque, & sorores, in vivis adhuc fuisset. Neque demum in Euangelio D. Lucæ legimus: *Pater tuus, Mater tua, & fratres tui stant foris:* sed tantum: *Mater tua, & fratres tui*, nulla mentione facta Josephi. Atque hoc quidem argumen-

Bar. ad an. 12. §. 8. & 9.

Cap. II. 1. 2.

Cap. XIII. 54. Cap. VI. 3.

Cap. VIII. 20.

E e to

(27) Hieronymi, & Augustini sententiam probat Beda in Lucam cap. 3. pag. 255. tom. 5. & homilia in Dominica infra Octavam Natalis Domini pag. 199. tom. 7.

to utitur S. Epiphanius hær. 78. §. 10. & Joannes Archiepiscopus Thessalonicensis de Christi Resurrectione; ille ut probet, Josephum migrasse ex hac vita post annum Christi duodecimum, hic ut doceat, id, quod dicimus, *jam tum Josephum diem obiisse, cum Dominus triginta annorum factus prædicare cœpit*. Uterque vero eos refellit, qui dicunt, Josephum morti Christi supervixisse, quia Christus, Josepho vivo, moriens matrem suam Joanni non commendasset. (28)

In Bibl. Patr. tom. 12. pag. 822.

Quo

(28) Forsitan aliquis dicat, Christum Dominum eam ob caussam commendasse Joanni matrem suam, quod Josephus esset admodum senex, & alterius ope ipse indigeret: Cur ergo Dominus senem patrem æque, ac Virginem matrem Joanni non commendavit?

Serry Exercitat. 25. §. 3. *Non desunt Ecclesiæ Patres, qui Josephum, Christo moriente, adhuc in vivis fuisse putent, Christumque nihilominus Virginem matrem Joanni, non Josepho licet superstiti commendasse, ut ea ratione palam significaret, nullum Mariam inter & Josephum carnale commercium accessisse. Ita D. Chrysostomus hom. 5. in Matthæum, S. Ambrosius lib. de Instit. Virg. cap. 6. Epist. 5. lib. 1. lib. 2. in Lucam ad cap. 1. & lib. 10. ad cap. 23. S. Augustinus serm. 81. de Tempore, Auctor sermonis de Passione Domini apud D. Cyprianum*. Hujus quidem sermonis auctor, item auctor serm. 81. de Tempore, qui nunc est 13. Appendicis apud Augustinum, & S. Ambrosius id videntur indicare, quod vult Theologus eruditissimus: quamquam auctor sermonis 81. de Tempore id dicit per analogiam, quæ, ut ait Tillemontius in vita S. Josephi pag. 78. historici facti fundamentum esse non potest, & S. Ambrosius ita perplexe loquitur, ut contra idem Tillemontius ex eo collegerit, Mariæ, Christo moriente, nullum fuisse maritum.

Sanctus vero Chrysostomus cit. hom. 5. in Matthæum pag. 47. ex eo, quod Christus moriens Virginem matrem Joanni commendavit, hoc solum concludit, eam non habuisse alios filios præter Christum Dominum. *Nec postea,*

Quo die mortuus est, & quo in loco sepultus?

℟. Utrumque dubium ac varium est. Nam Josephi sepulcrum fuisse in valle Josaphat prope tumulum Simeonis senis, prodit Beda, aut quisquis est alius auctor libelli *de locis Sanctis* cap. 6. quem secuti sunt plures ex recentioribus. Bollandus tamen ad diem 19. Martii existimat, illud potius esse sepulcrum Josephi illius *Justi*, qui cum Matthia electus est, ut subrogaretur in locum Judæ. Augustinus vero Calmet dissertat. de S. Joseph S. Mariæ Virginis conjuge, præposita Euangelio D. Lucæ, art. 8. arbitratur, mortuum ac sepultum Nazarethi, quod in ea Urbe, referente Matthæo, habitaverit post reversionem ex Ægypto, in eaque Christus Dominus manserit usque ad initium prædicationis. Jam ejus vitæ supremus dies non minus incertus est atque ignotus, quam ætas ejus. Undevicesimus mensis Martii notatur in vetustissimis Martyrologiis, qui tamen sero festus sanctusque haberi cœpit, curante videlicet

Pag. 365. tom. 3.

Pag. 7.

Cap. II. 14. & IV. 13.

Ee 2 piis-

ea, inquit, *quidem eam, quæ tali modo mater effecta est, & novo illustrata partu, novoque puerperio, ille justus aliquando fuerit ausus attingere. Si enim cognovisset eam, & loco habuisset uxoris, quomodo illam Dominus quasi absque solatio, & neminem penitus habentem, discipulo commendare curasset, jubens ei, ut eam reciperet in sua?*

Idem Chrysostomus hom. 3. in Act. Apost. pag. 470. ad verba illa cap. I. 14. Et erant unanimiter perseverantes in deprecatione: *Vides quam fuerint vigilantes. Duo quædam de illis testificatur, alterum quod in precibus perseverarent, alterum quod unanimiter velut hoc eodem animo facientes. Joseph itaque forsitan jam erat vita defunctus, eoque noluit hujus facere mentionem.*

piissimo viro Joanne Gersonio, qui anno 1429. excessit e vita. Summa quoque S. Teresiæ in S. Josephum pietas ac religio multum promovit ad cultum ejus augendum. (29) Copti, aliique Orientales, immo nonnullæ Italorum Ecclesiæ ei honorem habent die 20. Julii.

De Reliquiis S. Joseph sunt ne aliqua cognitu digna?

℟. Sunt hæc apud Bollandum, anulum virginalis conjugii arrham miraculis probatum servari Perusiæ in Umbria; (30) partem pallii, quo natum Salvatorem S. Josephus excepit, una cum ejus scipione esse Romæ in Ecclesia S. Cæciliæ trans Tiberim, & partem alteram in Ecclesia S. Anastasiæ; quod pallium subflavi esse coloris ex fide eorum, qui inspexere, scribit Joseph Geldolphus a Ryckel in suo Phylacterio, ex Reliquiis sacris Jesu, Mariæ, Annæ, Joseph composito. In Ecclesia Aquisgranensi inter Reliquias a Carolo Magno Hierosolyma acceptas ostendi pannos aliquot nomine primarum Christi fasciarum in stabulo Bethleemitico, *quos qui videret*, ut ait jam citatus Geldolphus, *tibialia viatoria*, *seu perones involvendo puero haud idoneos judicaret*, quamvis S. Josephi caligæ antiquitus appellarentur. Tandem superesse quædam vascula, quæ sanctis conju-

Martii 19. pag. 15.16.17.

(29) Vide Florentinium in annotat. ad Martyrologium Hieronymianum die 20. Martii pag. 390. & Bollandum die 19. ejusdem mensis pag. 17.

(30) De hoc anulo multa Lambertinus de Festis B. Mariæ Virginis part. 2. §. 13. ubi agit de institutione Festi Desponsationis ejus cum S. Joseph pag. 256.

jugibus, & Christo filio usui fuisse creduntur: quoniam simul cum eorum ædicula ab Angelis Lauretum translata sunt. Post hæc idem Bollandus subjungit, neminem esse, qui alias præter memoratas Josephi reliquias requirat, vel habere se dicat.

Hæc habeto ex antiquis litteris & collecta fideliter, & integre exposita de Christo Jesu, de Maria Virgine Matre, de Joseph Virginis Sponso, Familia illa invii Mysterii, & adorandæ dispensationis, unde prodiit nobis æterna salus.

INDEX
CHRONOLOGICUS.

Anni Orbis Conditi.	Anni Urbis Conditæ.		Anni ante Christū.	Anni ante Æram Vulgarē.
3985.	733.	Conceptio B. Mariæ Virginis die octavo Decembris. pag. 330.	16.	21.
3986.	734.	Nativitas B. Mariæ Virginis die octavo Septembris. pag. 330.	15.	20.
3989.	737.	Præsentatio in Templo anno ætatis tertio. pag. 337. 342.	12.	17.
3997.	745.	Joachimus octogenarius, & Anna annos nata undeoctoginta vitam finiit ex Cedreno. pag. 327.	4.	9.
3999.	747.	Angelus Gabriel nuntiat Zachariæ futurum ut filium ex uxore sua Elisabetha suscipiat. pag. 8. Elisabetha concipit post mensem Septembrem. ibid.		7.
4000.	748.	Annuntiatio B. Mariæ Virginis die vigesimo quinto Martii. pag. 4. & 353. Maria Virgo convenit Elisabetham cognatam suam. pag. 360. Nativitas Joannis Baptistæ die vigesimo quarto Junii. pag. 8. NASCITUR CHRISTUS DOMINUS anno Orbis conditi circiter 4000. pag. 6. Die vigesimo quinto Decembris.		6.

Anni Orbis Conditi.	Anni Urbis Conditæ.		Anni Christi.	Anni ante Æram Vulg.
4000.	748.	bris. pag. 8. In diebus Herodis Regis. pag. 59. Consulibus C. *Lælio Balbo*, & C. *Antistio Vetere*. pag. 73.		6.
4001.	749.	Annus Christi primus usque ad diem quintum & vicesimum Decembris. Kal. Januariis circumciditur. pag. 25. Die sexto ejusdem mensis adoratur a Magis. pag. 39. Præsentatur in Templo die secundo Februarii. pag. 50. Purificatio B. M. Virginis eodem die 2. Februarii. pag. 374. Josephus Nazaretho relicta fugit in Ægyptum cum puero, & matre ejus. pag. 54. Herodes occidi jubet omnes pueros bimos. pag. 61.	1.	5.
4002.	750.	Herodes moritur. pag. 57. Josephus regnante Archelao Herodis filio revertitur ex Ægypto. *Ibid.*	2.	4.
4005.	753.	NATALE CHRISTI DOMINI SECUNDUM ÆRAM VULGAREM die quinto ac vicesimo Decembris hujus anni, quæ tamen Æra numeratur a Kal. Januariis anni sequentis. pag. 7.	5.	1.

Anni Orbis Conditi.	Anni Urbis Conditæ.		Anni Christi.	Anni Æræ Vulg.
4006.	754.	ANNUS PRIMUS ÆRÆ VULGARIS.	6.	1.
4012.	760.	Christus anno ætatis duodecimo venit cum parentibus Nazaretho Hierosolymam, ibique clam illis manet dies tres. pag. 66. Ab hoc anno Christi usque ad annum ejus 30. nihil de Christo habetur in Litteris Sacris: hoc solum de eo tradit S. Lucas cap. II. 51. 52. *Venit Nazareth, & erat subditus illis. Proficiebat sapientia & ætate apud Deum & homines.* pag. 68.	12.	7.
4030.	778.	Joannes anno quinto decimo Imperii Tiberii Cæsaris incipit *prædicare baptismum pænitentiæ.* pag. 72.	30.	25.
4031.	779.	Christus Dominus baptizatur anno 15. Tiberii Imperatoris, Consulibus *Cn. Cornelio Lentulo Gætulico*, & *C. Calvisio Sabino.* pag. 73. Anno ætatis trigesimo primo ineunte, die 6. Januarii. pag. 73. 74. Post susceptum a Joanne baptismum secedit in desertum, & dies quadraginta jejunat. pag. 83. Sub exitum Februarii, aut initium Martii aquam in vinum mutat, dum interesset nuptiis in Cana Galilææ. pag. 96. 98. Joannes jussu Herodis Antipæ de-	31.	26.

de-

Anni Orbis Conditi.	Anni Urbis Conditæ.		Anni Christi.	Anni Æræ Vulg.
		detruditur in carcerem. pag. 115. Interficitur. pag. 59.		
4031.	779.	Christus prædicare aggreditur doctrinam suam. pag. 115. Celebrat primum Pascha. pag. 130.	31.	26.
4032.	780.	Annus prædicationis Christi secundus. Eligit duodecim Apostolos. pag. 120. Celebrat secundum Pascha. pag. 130.	32.	27.
4033.	781.	Annus Prædicationis Christi tertius. Eligit duos & septuaginta discipulos. pag. 121. Celebrat tertium Pascha. pag. 130.	33.	28.
4034.	782.	Die Martii vigesimo, Hebdomadæ primo, qui nobis Dominicus dicitur, ingreditur Hierosolymam triumphantis in morem. pag. 127. Die Mercurii vigesimo tertio Martii Judas paciscitur cum principibus Sacerdotum, se Christum illis traditurum. pag. 148. Chtistus celebrat quartum Pascha. pag. 130. Eo celebrato eodem Jovis die primo Azymorum, quarto & vicesimo Martii instituit Eucharistiam. pag. 136. Nocte, quæ diem Jovis quartum & vicesimum Martii secuta est, in horto Gethsemani orans Juda duce comprehenditur. pag. 149. Ducitur ad Annam, & mane	34.	29.

diei

Anni Orbis Conditi.	Anni Urbis Conditæ.		Anni Christi.	Anni Æræ Vulg.
4034.	782.	diei insequentis, qui erat dies Veneris vigesimus quintus Martii, in Prætorium ad Pilatum. pag. 155. A Pilato hora diei tertia, nobis decima quinta, aliis nona matutina, damnatur ad Crucem. pag. 163. Crucifigitur die quinto & vicesimo Martii, Consulibus C. *Rubellio Gemino*, & C. *Fusio Gemino*, *Anno Tiberii* 18. pag. 176. Sub meridiem, atque finem horæ nobis duodevicesimæ, Transalpinis duodecimæ. pag. 179. Christo crucifixo fiunt tenebræ ab hora sexta usque in nonam, hoc est ab fine horæ duodevicesimæ usque ad horam vicesimam primam, Transalpinis tertiam post meridiem. pag. 180. Moritur annos natus tres supra triginta, & menses tres. pag. 188. Eodem die ad vesperam more Judæorum sepelitur. pag. 189. & 190. Die a morte tertio, qui fuit Dominicus septimus & vicesimus Martii summo mane redit ad vitam. pag. 240. 242. 258. Post resurrectionem apparet primum Mariæ Virgini matri suæ. pag. 247. Eodem resurrectionis die quinquies rursus apparet. pag. 253. Die octavo ab resurrectione, tertio mensis Aprilis se iterum discipulis conspiciendum præ-	34.	29.

bet,

Anni Orbis Conditi.	Anni Urbis Conditæ.		Anni Christi.	Anni Æræ Vulg.
4034.	782.	bet, ac Thomæ vulnera tractanda offert. pag. 255. Die post resurrectionem quadragesimo apparet discipulis recumbentibus, quos peracto convivio deducit in montem Olivarum, & in Cælum ascendit die quinto Maji. pag. 256. & 257. Et die decimo quinto ejusdem mensis mittit ipsis Spiritum Sanctum. pag. 258.	34.	29.

4/4

INDEX

RERUM PRÆCIPUARUM

A

ABgarus Rex Edessenorum. 281. Imago Christi ab ipso Christo Domino ad eum missa defenditur. 284. Epistola Christi ad ipsum vera. 303

Ablutio pedum facta a Christo. 135. In ea peragenda deposuit vestem exteriorem. *Ibid.* Non fuit omnino nudus, ut existimavit Origenes. *Ibid.* Initium fecit a Petro. 136. Linteum, pelvim, & hydriam accepit a Patre familias. *Ibid.*

Abulensis existimavit, Christum Dominum crucifixum ac sepultum cum femoralibus. 174

Acetum pro crucifixis paratum erat. 183

Ægypti locus, in quem Sacra Familia se recepit. 55. Quæ miracula ab Jesu Ægyptum ingresso patrata dicuntur, vera ne sint. 56. 57. Commoratio Sacræ Familiæ in Ægypto annua. 58

Æra Vulgaris ab anno Orbis conditi 4005. initium sumit. 7

Agnum Paschalem cum discipulis suis Christus comedit in ultima cœna. 131

Alexander *Natalis* perperam ait, sanctos Patres, & auctores antiquos in Ecclesia spectatissimos de Assumtione Mariæ Virginis dubitasse. 405

Alexander Severus Christo templum facere voluit, eumque inter Deos recipere. 308

Ambrosius S. describit vitam & mores Mariæ Virginis. 347.

Anastasia Virgo & Martyr in partu Mariæ Virginis munere obstetricis functa non est. 369

Angeli Christo semper præsto fuerunt. 246

Angelica Salutatio quando in communi, vulgarique usu esse cœperit. 353. Pars ejus altera, cujus initium *Sancta Maria*, quando addita parti primæ. 354

Anna Prophetissa quæ mulier fuerit. 53. Quo sensu dicta numquam recessisse de Templo. *Ibid.* Hujus memo-

moria colitur die 1. Septembris. 54
Anna Mariæ Virginis mater. 322. Annam interpretantur *gratiam*. 326. Mortua creditur post Christum natum. 327. Ejus caput ubi nunc servetur. 328
Annuntiatio facta ne in domo Mariæ, an Josephi. 352
Annus nativitatis Christi Domini. 6. Primus Æræ Vulgaris. 7
Antipater Herodis Magni filius quo sensu dicatur occisus a Patre inter pueros Bethleemitas. 66
Apollinis Delphici oraculum Christo nato non defecit. 20
Apostoli, & septuaginta discipuli a Christo eliguntur doctrinæ suæ testes, & prædicationis adjutores. 120
Apparitiones Christi redivivi. 252. 259. Apparuisse primum B. Mariæ Virgini Matri suæ pie creditur. 247. 249. 251. Ipso resurrectionis die quinquies apparuit. 253. Qua de re cum discipulis egerit in apparitionibus. 260
Aqua hausta in die Epiphaniæ ad annos tres incorrupta. 74
Archelaus in exilium ab Augusto missus. 59
Archisynagogi, seu Principes Synagogæ quinam. 102
Architriclinus quis. 100
Argenteorum, quibus venditus Christus, pretium. 149
Argumenti *negativi* duplex genus. 295. Ejus pondus. 390.
Ascensio Christi in Cælum die post resurrectionem quadragesimo. 256. & 258. Die quinto Maji, meridie. 257. & 258. Ascendens in Cælum Apostolis benedixit fortasse signo Crucis. *Ibid.* Reliquit pedum suorum vestigia. 260. Ascendentem spectarunt duodecim Apostoli. 262. Ascendens ad Occidentem spectavit. *Ibid.*
Ascensio est consummatio & adimpletio reliquarum solemnitatum. 264
Asinus, & bos a spelunca Christi nascentis non sunt abigendi. 16. Asino soli, non item asinæ insedit Christus Hierosolymam ingrédiens. 128. Asina non erat juris publici. *Ibid.*
Assumtio Mariæ Virginis quomodo differat ab Ascensione Christi. 403
Augustinus refellit Faustum Manichæum, quod assereret, Joachimum Mariæ Virginis patrem fuisse sacerdotem ex tribu Levi. 323

Ba-

B

BAptismus Christi. Baptizatus est anno decimo quinto Tiberii. 72. Anno ætatis suæ trigesimo completo sub initium trigesimi primi. 73. Die sexto Januarii. 74. In Bethania, seu Bethabara. 76. Immersus in Jordanem. 77. Triplici de caussa a Joanne baptizari voluit. *Ibid.* Miracula secuta baptismum ejus. 78. Columba, quæ, Christo baptizato, descendit, fueritne verum animal, an columbæ species. *Ibid.* Cum in undam Jesus descendisset, ignis in Jordane accensus est. 79. Num Christus aliquem baptizaverit. *Ibid.* Memoria baptismi a Christo suscepti quo die colatur. 81. 98

Baptismus per aquæ effusionem non comprobatus ante sæculum Christi XIV. 77

Basileense Concilium non instituit Festum Visitationis B. Mariæ Virginis. 365

Basilides hæreticus blateravit, Christum Dominum cruce in Simonem translata subduxisse se, & Simonem pro Christo crucifixum. 168

Bethania duplex. 76. Distabat ab Hierosolyma passuum millia duo. 95. Erat pars montis Olivarum in ejus descensu sita. 262

Bethleem dicitur urbs, vicus, villula, & villa. 10. Muris caret. 12. Hyacintho Serry modo est viculus, modo Urbs muris cincta. 10. 12. Distans Hierosolymis triginta quinque stadiis. *Ibid.* & 21

Betphage coqui soliti panes, qui offerebantur in Templo. 127

Bos, & asinus non abigendi a loco nativitatis Christi. 16.

Brutii num fuerint tortores Christi. 195. 196. 197.

C

CAlix, in quo Christus consecravit sanguinem suum, an fuerit pretiosus. 142. & 143. Calicis nomine in Sacris Litteris intelliguntur *passiones* ac pœnæ. 151

Calvariæ mons unde ita dictus. 167. Positus est inter Occidentem & Septemtrionem Urbis Hierusalem. *Ibid.*

Scis-

Sciſſura in eo facta tempore paſſionis Chriſti. 189
Capharnaum metropolis Galilææ ad ſeptemtrionalem oram lacus Geneſareth collocata. 102. 117
Caſaubonus eos rejicit, qui dixerunt, paſtores Chriſti recens nati adoratores fuiſſe quatuor. 18. Admittit etiam miraculum aquæ hauſtæ ſub mediam noctem Epiphaniæ, manentis per annum incorruptæ. 75. miraculum de ſanctis Domini veſtigiis in monte Olivarum. 261
Cauſſæ, cur Dominus decreverit, ut Maria Virgo matrimonio conjungeretur. 343
Cedron torrens fertur per mediam vallem Joſaphat. 150
Cereorum uſus ac diſtributio in feſto Purificationis B. Mariæ Virginis. 371. & 374
Chiffletii opinio de Sacra Sindone Taurinenſi. 301
Chlamys Chriſti coccinea. 161
Chriſtus Jeſus quis. 1. Cujus filius. 1. 2. Quomodo conceptus. 3. Conceptus die 25. Martii. 4. Nazarethi. *Ibid.* Duæ nativitates ejus. 1. Ejus nomen relatum in tabulas cenſus. 21. Quid ſignificet. 1. & 307. Præſentatur in Templo. 50. *Relatio*, ex Ægypto die 7. Januarii. 59. Quomodo clam parentibus remanſerit Hieroſolymis. 67. Tres patrias habuit. *Ibid.* & 117. Primæ ejus voces apud Euangeliſtas. 68. Subjectus erat parentibus. *Ibid.* & 70. Quomodo dicatur profeciſſe ſapientia, & gratia. 68. Quid egerit uſque ad annum vitæ trigeſimum. 69. Ridicula de eo ſcholas frequentante. 71. Ejus parentes pauperes. 70. & 71. Quibus ſalutem corporis, iiſdem ſalutem animæ impertivit. 111. Quot mortuos ſuſcitaverit. *Ibid.* Non habuit proprium diverſorium, nec diſcipuli propriam domum. 118. Cur ſolitaria loca aliquando quæreret. 119. Tria refugia habuit. *Ibid.* In Templo cum Sacerdotibus ſacra fecit. *Ibid.* Num paſſus ſit adverſarios tempore prædicationis. 123. Prædicavit iis quoque, qui erant apud inferos. 124. Quales fuerint ejus ſermones. 125. Triumphalis ejus introitus in Urbem Hieroſolymam. 127. Cœnavit triplicem cœnam. 135. Cur triginta argenteis væniit. 149. Omnino nudus ad columnam ligatus flagellis cæſus. 158. Quot ictibus incertum. 160. Pendens e Cruce vultu erat verſo ad occaſum. 173. Die 25. Martii conſulibus duobus Geminis crucifixus. 176. Quota hora. 178. & 207. Pendens
dens

dens e Cruce lacrymatus est. 185. Quoties lacrymatus sit. *Ibid.* Mortuus est annos natus triginta tres, ac menses tres. 188. Sepultus more Judæorum. 190. Incognitum est, quibus in locis fuerit corporaliter per dies quadraginta ab Resurrectione ad Ascensionem. 254. Cur post resurrectionem vulnera retinuerit. 256. Vere comedit. 256. & 257. Statura & forma corporis ejus. 266. & seqq. Num aliquid scripserit. 302. Bis scripsisse in terra legitur apud S. Joannem. 303. Quid tum scripserit. *Ibid.* Christus ab Ethnicis dictus *Chrestus*, & Christiani dicti *Chrestiani*. 307

Circumcisio Christi. Quo die circumcisus. 25. Circumcisus est in eadem, in qua natus erat, spelunca. 26. Circumcisus vel a Iosepho, vel a Maria ejus matre. 27.

Civitas Christi quænam. 102. & 117

Clavi Dominicæ Crucis inventi ab Helena. 230. Fuerunt tres, aut quatuor. 172. & 230. Eorum usus. 231. 232. Usque ad annum 550. fuerunt Constantinopoli. 234. Quinque & viginti nunc variis in locis coluntur. 235. Qua ratione adeo auctus eorum numerus. 236

Cleophas quis. 255. Ejus domus a Paula in Ecclesiam mutata. *Ibid.* Ejus memoria colitur ab Ecclesia die 25. Septembris. *Ibid.*

Cœna ultima qua die a Christo Domino celebrata. 131.

Columna flagellationis Christi. 217. Quamdiu steterit Hierosolymis. 218. Nunc est Romæ in æde S. Praxedis. *Ibid.*

Controversia de loco Conceptionis Christi. 4
- De anno Orbis conditi, quo Christus natus est. 6
- De mense ac die, quo natus est. 7
- De loco, in quo natus est. 9
- De Oraculorum defectu statim ab ortu Christi. 20
- De Regia Magorum dignitate. 30
- De loco, unde Magi venerunt. 37
- De die, quo Bethleemum adventarunt. 39
- De stella Magorum duce. 48. & 49
- De Simeonis Sacerdotio. 51
- De anno Tiberii, quo Christus baptizatus est. 72
- De anno ætatis, quo baptismum suscepit. 73
- De numero vestium Christi. 88
- De Paschatis a Christo celebratis. 131. 132

De

De die, quo crucifixus eſt. 175
De latere Chriſti aperto. 186
De anno ætatis, quo mortuus eſt. 187
De patria tortorum ejus. 195
De martyrio latronis boni. 211
De genere ſpinarum Coronæ Chriſti Domini. 219
De prima ejus apparitione. 247
De forma corporis ejus. 266
De ſtatua Chriſto poſita in Urbe Paneade ab Hæmorrhoiſſa. 273
De imagine ejus ad Abgarum miſſa. 281
De ejuſdem imagine Veronicæ ſudario impreſſa. 291
De Joſephi teſtimonio de Chriſto. 313
De *Magni Panos* morte. 317. & 318
De morte & Aſſumtione Mariæ Virginis. 385
De loco mortis ejus. 388
De arte S. Joſeph. 417
Conſtantinus *Magnus* Imperator ſuſtulit ſupplicium Crucis. 175
Coponius primus Syriæ Præſes. 59
Corona B. Virginis cur ex ſexaginta tribus ſalutationibus Angelicis compoſita. 398
Corona Chriſto ſemel impoſita, & numquam detracta. 166. Ex quo ſpinarum genere. 219. Contexta ad modum pilei. 220. Numerus ſpinarum incertus. *Ibid.*
Crucifixionis modus. 172
Crux ſupplicium Romanorum, non Judæorum legibus receptum. 164. Crucis ſupplicium ſuſtulit Conſtantinus *Magnus* Imperator. 175. Quam grave. 174. Cruci erectæ, non humi poſitæ affixus eſt Chriſtus Dominus. 172. Et quidem omnino nudus. 173. Crux duplex, *ſimplex* & *compoſita*. 220. Compoſita triplex, *Decuſſata*, *Commiſſa*, & *Immiſſa*. 220. & 221. *Commiſſæ*, vel *immiſſæ* affixus Chriſtus. 221. 222. Crucis ſedile, & ſuppedaneum. 223. & 224. Crux ex quo ligno conſtaret, incertum. 225. Ejus magnitudo. 226. Inventa anno Chriſti 326. ab Helena Magni Conſtantini matre. 229. Sanctum Crucis lignum orbem fere totum opplevit. 226. Cruces erant aliquando adeo humiles, ut crucifixi quadrupedum ferarum morſibus peti poſſent. 227. Crux in fronte obſignanda in omni negotio. 229. Feſtum inventionis poſt annum Chriſti 720.

celebrari cœptum. 229. & 230
Cunabula Christi. 14

D

Dicta Christi, quæ leguntur apud sanctos Patres. 305. Dictum Christi apud S. Lucam in Actis Apostolorum. 304
Dierum partitio apud Hebræos. 178
Dies anniversarius celebrandæ Dominicæ Passionis cur non redeat semper ad eumdem anni diem. 21. & 22
Dies Jovis cognata diei Dominicæ. 264
Discipuli duo, qui missi sunt ad accipiendam asinam, & pullum, quinam fuerint. 127. Non leguntur discipuli adorasse Christum, nisi tum demum, cum in Cælum ferri viderunt. 258. & 259. Quinam fuerint illi, qui ipso resurrectionis Christi die proficiscebantur Hierosolyma Emmauntem. 254. & 255
Dominica Palmarum dicta etiam Dominica *Hosanna*. 129

E

Ecclesia non ideo die 6. Januarii memoriam trium miraculorum colit, ut ostendat, omnia eo die patrata. 98. Ecclesia Occidentalis olim recoluit initium Prædicationis Christi. 115. Ecclesiæ mos fuit, ut viri docti etiam laici sacras conciones ad plebem haberent. 120. Ecclesiæ mos conficiendi sacrificium in lino terreno unde ortus. 191. Ecclesia primitiva observabat quintam feriam, fiebatque in ea processio in memoriam Dominicæ Ascensionis. 264. Ecclesia olim duos solos natales dies celebravit, Christi, & Joannis. 335. Ecclesiæ sententia de Assumtione B. Virginis. 402. Ecclesiæ sensus numquam contemnendus. 404
Edessena Christi imago. Vid. Imagines Christi non manu factæ.
Ejectio vendentium & ementium e Templo omnium miraculorum Christi maximum. 112
Epiphania Græce, Latine manifestatio. 40. Petrus Fullo instituit, ut eo die aqua benediceretur sub vesperam, cum antea fieret nocte media. 75
Epiphanius dubitavit affirmare mortem Virginis Mariæ 385.

Epi-

Epiſtola Chriſti ad Abgarum Regem Edeſſenorum vera. 302.
Epiſtolæ, quæ feruntur B. Virginis ad Ignatium, Meſſanenſes, & Florentinos apocryphæ. 411. 412. & 413
Ethnarcha quis. 60
Euangeliſtæ omnia Chriſti geſta haud narrant. 264. & 265.
Euchariſtia quando a Chriſto Domino inſtituta. 136. In domo Joannis Marci. *Ibid.* Pane azymo 137. Euchariſtiæ inſtitutioni non aderat ejus Mater. 137. & 138. Qua verborum forma. 138. Euchariſtiam ipſe quoque ſumſit. 141
Euodii epiſtola ſuppoſititia. 328

F

FEbruarius ita dictus a Februis ſacris Lupercorum. 372.
Feminæ multæ ſequebantur Chriſtum. 123. Feminæ omnium primæ reſurrexiſſe Dominum ab Angelis audiverunt. 246. Viris reſurrectionem Domini nuntiarunt. 247
Feria quarta & ſexta cur jejunium olim imperatum. 149
Feſtum Nativitatis Chriſti Domini quando celebrari cœperit die 25. Decembris. 21. 22. Omnium feſtorum maxime venerandum. 23. Circumciſionis. 28. In hoc feſto olim duæ Miſſæ celebrabantur. 29. Feſtum Transfigurationis. 104. Corporis Chriſti quando inſtitutum. 146. Inventionis Sanctæ Crucis celebrari cœptum poſt annum Chriſti 720. pag. 229. & 230. Quando cœptum celebrari feſtum Aſcenſionis Domini. 263. Ab S. Auguſtino vocatur *Quadrageſima*. *Ibid.* Feſta Paſſionis, Reſurrectionis, & Aſcenſionis Domini ab Apoſtolis. 263. & 264. Nativitatis, Epiphaniæ, & Transfigurationis inſtituta exeunte ſæculo Chriſti quarto. *Ibid.* Feſtum S. Joachimi, & Annæ. 327. & 328. Conceptionis B. Mariæ Virginis. 333. Nativitatis ejuſdem. 335. Celebratur per dies octo ex decreto Innocentii IV. 336. Et ex decreto Gregorii XI. habet vigiliam cum jejunio. *Ibid.* Feſtum Præſentationis, ac Deſponſationis. 349. Annuntiationis. 363. Hoc Feſtum ab Eccleſia Toletana colitur die 18. Decembris. 364. Quo nomine vocetur. *Ibid.* Feſtum Viſitationis 365. Purificationis Mariæ Virginis dicitur etiam Feſtum Præ-

sentationis Domini in Templo. 370. Græci vocant *Hypapantem*. *Ibid.* Quando institutum. 371. Substitutum ab Gelasio Pontifice in locum Lupercalium. 372. Ab Sergio I. instituta *Litania*, seu *Processio* eo die fieri solita. 373. Unde cereorum usus, ac distributio eo die. 374. Festum Assumtionis Mariæ Virginis ab Ecclesia decretum. 406. A die decimo octavo Januarii ad diem decimum quintum Augusti translatum. 407. Olim Romæ celebratum sub nomine *Dormitionis*. *Ibid.* Per dies octo colendum esse, decrevit Leo Papa IV. *Ibid.* Festum S. Josephi quando coli cœptum. 435

Forma, & statura corporis Christi. 266. & seqq.

Fratres Domini quinam. 321. 381. 424. 430

G

Gabriel Angelus nuntiat Zachariæ futurum, ut filium ex uxore sua Elisabetha suscipiat. 8. Gabriel nuntius divinæ Incarnationis ad Mariam Virginem. 351. Ejus colloquium cum Maria. 353. Tempus hujus colloquii. 356. 357. Humana specie & corporea a Maria visus. 357. Ex quo Angelorum ordine fuerit. 359

Gelasius I. Pontifex Festum Purificationis B. Mariæ Virginis abrogatis Lupercalibus instituit. 372

Gladii nomine quid intelligatur in verbis D. Lucæ. cap. II. ver. 35. pag. 370. & 400

Gregorius XI. Pontifex imperavit, ut Nativitas B. M. Virginis haberet vigiliam cum jejunio. 336

H

Hadrianus Imperator Christo Jesu templa consecrare cogitavit. 308

Hæmorrhoissa a Christo Domino sanata eidem statuam æneam posuit. 273. Non fuit Martha Lazari & Mariæ soror. *Ibid.* Macarius *Magnus* facit Edessæ principem. 274. Statua ab illa Christo posita ætate Asterii, qui claruit circa annum Christi 401. non exstabat. 275. Hujus statuæ historia defenditur. 278. 279

Helena Mater Magni Constantini Imperatoris invenit Crucem Domini. 227. Partem ejus ac Titulum Romam detulit. 228. Reperit etiam Clavos. 230. Condidit Ecclesiam in monte Oliveti. 264

Herodum brevis historia. 59. Herodiana puerorum cædes quando imperata. 61. Cæsorum puerorum numerus incer-

certus. 62. In horum numero non fuit bimus Herodis puer. 65. Augusti de Herode dictum exponitur. *Ibid.*
Hieronymus non existimavit, patrem B. Mariæ Virginis fuisse Cleopham. 325
Historia de sudore Christi sanguineo pars est Euangelii. 152.
Horæ quadraginta sunt ab hora mortis Christi usque ad diluculum resurrectionis ejus. 242
Hosanna quid significet. . 128. 129
Humilitas B. Mariæ Virginis. 360. 369. 375
Hymnus dictus a Christo post esum agni Paschalis quinam. 143. & 144. Hymnus quid sit. 145
Hypanti. 370. & 371

I

Jacobo, sicut Petro, Christus singulariter apparuit. 259.
Jacobus de Voragine defenditur. 207. & 209
Jacobus Hyacinthus Serry. Vid. Serry.
Jairus princeps Synagogæ. 102
Januarius a Jano appellatus. 372
Jejunium Christi. Jejunavit dies ipsos quadraginta. 83. Ab Christi jejunio oritur solemne jejunium Quadragesimæ. 84. Cur jejunaverit, & in desertum secesserit statim post baptismum. 83
Jejunium olim cur imperatum quarta & sexta feria. 149
Jejunium in vigilia Nativitatis B. M. Virginis imperatum a Gregorio XI. 336. In vigilia Assumtionis ab Ecclesia Romana antiquitus servatum. 407
Jesus nomen significat Salvatorem. 25. Jesus Christus cur duplici hoc vocabulo nuncupatus. 26
Imagines Christi pictæ religiose servatæ. 267
Imagines Christi non manu factæ tres, Edessena, Sudarium Veronicæ, & Sanctissima Sindon. 281. Edessena imago defenditur. 282. & 284. Ejus historia. 288. Romam delata colitur in titulo S. Silvestri. 290
Secunda imago qua occasione Veronicæ Sudario impressa. 291. Defenditur. 292. 294. Romam translata nunc custoditur in Æde S. Petri. 299
Sindon. 299. Quo anno translata Camberiaco Augustam Taurinorum. 300. S. Carolus Borromæus se confert

Taurinum ad honorem habendum sacræ Sindoni. *Ibid.*
Infantes pro Christo ab Herode occisi quot fuerint. 62. Cujus ætatis. *Ibid.* Fuerunt martyres. 63. & 64
Innocentius IV. Pontifex decrevit, ut Nativitas B. M. Virginis octo dierum spatio celebraretur. 336
Innocentius XI. damnavit errorem Imperialis affirmantis, Annam integra virginitate peperisse Mariam. 331
Joachim Annæ maritus, Pater Mariæ Virginis matris Christi. 322. Joachim nomen interpretatur *Præparatio Domini*. 326. Mortuus dicitur post Christum natum. 327.
Joannes Baptista num ad necem cum aliis pueris ab Herode quæsitus. 64
Joannes Euangelium scripsit Græce. 105. Pauciora quam alii miracula Christi recenset. 109. Testatur, non omnia gesta Christi scripta esse. 109. 111
Josephi Flavii testimonium de Christo. 313. & 314. Num admittendum sit tamquam dictum a Josepho. *Ibid.* & 315.
Joseph ab Arimathia fortasse unus ex duobus & septuaginta discipulis. 190
Joseph Virginis Mariæ sponsus in Ægyptum aufugit Nazaretho. 54. & 416. In quem Ægypti locum se receperit. 55. Quamdiu in Ægypto commoratus sit. 57. Digressus ex Ægypto Nazarethum repetit. 58. & 417. Cujus filius sit. 414. Ejus laus. 415. 416. & 417. Qualis faber fuerit. 70. 418. Cujus esset ætatis, cum ei Virgo desponsata est. 420. Quomodo electus in sponsum Virginis. 421. Cur pingatur ætate senili. *Ibid.* Nullam ante Mariam Virginem habuit in matrimonio. 422. Fuit Virgo. 424. & 425. Cur voluerit Mariam sponsam dimittere. 426. Nullum filium ex ea post Christum natum suscepit. 427. Quibus de caussis dictus pater Christi. 431. & 432. Quando mortuus. 433. Nec quo die mortuus, nec quo loco sepultus constat. 435. Reliquiæ. 436.
Judææ universæ nomine intelligitur regnum Herodis in tres Tetrarchias divisum. 115
Judæis primo die Azymorum usque ad octavum vetitum aliquid fermentati domi habere. 137
Justinæ Virginis Patavinæ genibus, & digitis marmora durissima cessere. 262

Ju-

Juvenalis Episcopus primum Ephesinus, deinde Hierosolymitanus. 389. Ejus testimonium de morte Deiparæ Hierosolymis non prorsus incertum. 389. & 390

Judas Christum magistrum suum Judæis prodidit nocte, quæ secuta est diem quartum, & vicesimum Martii. 149. Quanti eum vendiderit. *Ibid.*

L

LAici olim concessu Episcoporum sacras conciones ad populum habuerunt. 120

Lancea a S. Helena inventa eodem tempore ac loco, quo Crux & Clavi. 237. Anno 1092. iterum reperta Antiochiæ. 238. Ejus cuspidem Venetis oppigneravit Balduinus II. *Ibid.*

Latrones ambo prius iniqui fuere. 202. Alter insidiator viarum mortem fratri intulit. 203. Affixi sunt clavis, non funibus alligati. *Ibid.*

Latro pœnitens ad Christi dexteram crucifixus. 204. Conversus est ad Christum pendens e cruce. 205. Aqua de vulnere lateris Christi exiliente baptizatus dici non potest. *Ibid.* Ejus conversionis caussa. 206. Utrum Christo conviciatus sit. 210. Fuerit ne martyr. 211. & 212. Quo nomine vocaretur. 213. Ethnicus ne, an Judæus fuerit. 215. Die 23. Martii ejus memoria celebratur a Græcis. *Ibid.*

Latus Christi dexterum, an sinistrum lancea confossum fuerit. 186

Lauretana Domus B. Mariæ Virginis unde sic appellata. 5. Anno 1294. in Italiam translata. *Ibid.*

Lazarus ad vitam revocatus miraculum in miraculo. 110

Legio apud veteres sex millibus complebatur hominum. 105

Lentuli epistola ad Senatum Romanum de forma Christi apocrypha. 267

Leo S. Pontifex cur recensens loca sancta Hierosolymorum non meminerit sepulcri B. Virginis. 395. & 396

Leo Papa IV. Festum Assumtionis M. Virginis per dies octo colendum esse decrevit. 407

Liber *de infantia Salvatoris* apochryphus. 71

Lipsienses Collectores confutantur. Annotat. 3. in Epistolam ad Lectorem, & pag. 418. & 421

Locus Nativitatis Christi. 9. 12

Longinus an nomen militis, qui lancea latus Christi aperuit. 200. Ita dictus a longitudine, non ex sinistra Græci

Taurinum ad honorem habendum ſacræ Sindoni. *Ibid.*
Infantes pro Chriſto ab Herode occiſi quot fuerint. 62. Cujus ætatis. *Ibid.* Fuerunt martyres. 63. & 64
Innocentius IV. Pontifex decrevit, ut Nativitas B. M. Virginis octo dierum ſpatio celebraretur. 336
Innocentius XI. damnavit errorem Imperialis affirmantis, Annam integra virginitate peperiſſe Mariam. 331
Joachim Annæ maritus, Pater Mariæ Virginis matris Chriſti. 322. Joachim nomen interpretatur *Præparatio Domini*. 326. Mortuus dicitur poſt Chriſtum natum. 327.
Joannes Baptiſta num ad necem cum aliis pueris ab Herode quæſitus. 64
Joannes Euangelium ſcripſit Græce. 105. Pauciora quam alii miracula Chriſti recenſet. 109. Teſtatur, non omnia geſta Chriſti ſcripta eſſe. 109. 111
Joſephi Flavii teſtimonium de Chriſto. 313. & 314. Num admittendum ſit tamquam dictum a Joſepho. *Ibid.* & 315.
Joſeph ab Arimathia fortaſſe unus ex duobus & ſeptuaginta diſcipulis. 190
Joſeph Virginis Mariæ ſponſus in Ægyptum aufugit Nazaretho. 54. & 416. In quem Ægypti locum ſe receperit. 55. Quamdiu in Ægypto commoratus ſit. 57. Digreſſus ex Ægypto Nazarethum repetit. 58. & 417. Cujus filius ſit. 414. Ejus laus. 415. 416. & 417. Qualis faber fuerit. 70. 418. Cujus eſſet ætatis, cum ei Virgo deſponſata eſt. 420. Quomodo electus in ſponſum Virginis. 421. Cur pingatur ætate ſenili. *Ibid.* Nullam ante Mariam Virginem habuit in matrimonio. 422. Fuit Virgo. 424. & 425. Cur voluerit Mariam ſponſam dimittere. 426. Nullum filium ex ea poſt Chriſtum natum ſuſcepit. 427. Quibus de cauſſis dictus pater Chriſti. 431. & 432. Quando mortuus. 433. Nec quo die mortuus, nec quo loco ſepultus conſtat. 435. Reliquiæ. 436.
Judææ univerſæ nomine intelligitur regnum Herodis in tres Tetrarchias diviſum. 115
Judæis primo die Azymorum uſque ad octavum vetitum aliquid fermentati domi habere. 137
Juſtinæ Virginis Patavinæ genibus, & digitis marmora duriſſima ceſſere. 262

Juvenalis Episcopus primum Ephesinus, deinde Hierosolymitanus. 389. Ejus testimonium de morte Deiparæ Hierosolymis non prorsus incertum. 389. & 390

Judas Christum magistrum suum Judæis prodidit nocte, quæ secuta est diem quartum, & vicesimum Martii. 149. Quanti eum vendiderit. *Ibid.*

L

Laici olim concessu Episcoporum sacras conciones ad populum habuerunt. 120

Lancea a S. Helena inventa eodem tempore ac loco, quo Crux & Clavi. 237. Anno 1092. iterum reperta Antiochiæ. 238. Ejus cuspidem Venetis oppigneravit Balduinus II. *Ibid.*

Latrones ambo prius iniqui fuere. 202. Alter insidiator viarum mortem fratri intulit. 203. Affixi sunt clavis, non funibus alligati. *Ibid.*

Latro pœnitens ad Christi dexteram crucifixus. 204. Conversus est ad Christum pendens e cruce. 205. Aqua de vulnere lateris Christi exiliente baptizatus dici non potest. *Ibid.* Ejus conversionis caussa. 206. Utrum Christo conviciatus sit. 210. Fuerit ne martyr. 211. & 212. Quo nomine vocaretur. 213. Ethnicus ne, an Judæus fuerit. 215. Die 23. Martii ejus memoria celebratur a Græcis. *Ibid.*

Latus Christi dexterum, an sinistrum lancea confossum fuerit. 186

Lauretana Domus B. Mariæ Virginis unde sic appellata. 5. Anno 1294. in Italiam translata. *Ibid.*

Lazarus ad vitam revocatus miraculum in miraculo. 110

Legio apud veteres sex millibus complebatur hominum. 105

Lentuli epistola ad Senatum Romanum de forma Christi apocrypha. 267

Leo S. Pontifex cur recensens loca sancta Hierosolymorum non meminerit sepulcri B. Virginis. 395. & 396

Leo Papa IV. Festum Assumtionis M. Virginis per dies octo colendum esse decrevit. 407

Liber *de infantia Salvatoris* apochryphus. 71

Lipsienses Collectores confutantur. Annotat. 3. in Epistolam ad Lectorem, & pag. 418. & 421

Locus Nativitatis Christi. 9. 12

Longinus an nomen militis, qui lancea latus Christi aperuit. 200. Ita dictus a longitudine, non ex sinistra Græ-

ci vocabuli intelligentia. 200. & 201. Creditur fuisse miles ex peditum cohorte. 202
Lucas Euangelista S. Pauli discipulus. 106
Lupercalia quid. 372
Lustratio quid. *Ibid.*

M

MAgi Christi recens nati adoratores quinam. 30. Fuisse Reges, probabilius. 31. 32. Cur id negent aliqui. 32. Tres fuisse creduntur. 35. Nomina eorum incerta. 36. Fuisse Henochum, Eliam, & Melchisedechum, proditum a viro Gallo. 37. Ex Arabia illos deducunt non pauci. *Ibid.* & 38. Opiniones de tempore, quo Bethleemum adventarunt. 39. Adventarunt die sexto Januarii decimo tertio post Christum natum. 40. In præsepi ac spelunca Jesum adorarunt. 45. Adorarunt tamquam Deum. 46. Singuli tria munera obtulerunt. 47. Maritimo itinere ad suos regressi sunt. 49. Baptizati sunt a D. Thoma Apostolo, & facti adjutores prædicationis illius. 50. Eorum sacra corpora Coloniam asportata. *Ibid.* Eorum memoria variis diebus celebratur. *Ibid.* In Coloniensi Ecclesia die XI. Januarii. *Ibid.*
Marcion hæreticus creditur fuisse primus, qui negarit, Christum celebrasse ultimum Pascha. 132
Maria Christi Domini mater. Non aderat, dum Christus Euchariſtiam confecit, & instituit. 137. Dicitur fuisse inter mulieres, quæ venerunt, ut ungerent corpus Jesu. 242. Genus ducit ab Rege Davide. 320. Soror Mariæ Cleophæ. *Ibid.* Cognata & affinis Elisabeth. 320. Concepta est modo naturali, & communi. 329. Sanctificata in utero. 331. Ejus nativitas. 330. Quo in loco nata. 332. Præsentatio in Templo. 337. Vovit perpetuam virginitatem omnium prima. 339. Vovit ante desponsationem cum S. Joseph. 341. Quo anno ætatis voverit, non constat. 342. Num votum cum Josepho communicaverit. 343. Vita & mores Mariæ Virginis. 347. In Euangelio septies tantum locuta legitur. *Ibid.* Nupta ne esset, an sponsa tantum, quando Angelicum nuntium accepit. 351. Ab Angelo salutata cur turbata sit. 354. 355. 358. Vidit Angelum humana specie & corporea. 357. Post Angeli discessum pergit in montana ad cognatam suam Elisabetham. 360. Confecit in eo itinere milliaria circiter centum. *Ibid.* Quem habue-

buerit tam longi itineris ſocium. 361. Manſit apud Eliſabetham menſes ferme tres. 362. Fortaſſe uſque ad nativitatem Joannis. *Ibid.* Partus ejus ſine dolore. 367. 368. Sine obſtetricis miniſterio. *Ibid.* Quotannis cum Joſeph ibat Hieroſolymam ſolemni die Paſchæ. 375. Quam artem exerceret, incertum. 376. Apud Euangeliſtas ipſa ſemper colloquitur cum Jeſu, Joſeph numquam. *Ibid.* In Euangelio non conſuevit nominari niſi cum cognomine *Mater Jeſu*. 376. Numquam a Chriſto Domino vocatur nomine *Mariæ*. 376. A quo baptiſmum ſuſceperit. 378. Quænam alia Sacramenta ſuſceperit. 378. & 379. An fuerit Chriſti prædicantis perpetua comes. 379. Chriſto omnia poſſibilia eſſe, non ignorabat. 381. Chriſto in Cruce patiente non defecit nec cecidit ſemianimis. 382. Doluit tamen maxime. 370. 400. & 402. Commendatur Joanni Apoſtolo. 182. & 382. Non ei baptizandi, aut benedicendi diſcipulis poteſtas facta. 383. Num opera Chriſti narraverit Apoſtolis. 384. Fuit cum Apoſtolis, aliiſque expectantibus Spiritum Sanctum. 383. Mariæ mors certa, atque indubitata. 387. Hieroſolymis verius mortua, quam Epheſi. 388. Rationes ob quas Epheſi mortua dicitur. 391. Confutantur. 393. Quo anno ætatis, aut Chriſti obierit, latet. 398. Non martyrio ſublata, ſed placida morte. 386. & 400. Apoſtolos collectos ex diverſis Orbis regionibus Hieroſolymam ad obitum ejus per aera delatos, negat Baronius. 401. Tertio a morte die revixiſſe dicitur. 403. Cultus ejus ſemper in Eccleſia viguit. 408. Statura, & forma Virginis ex Nicephoro. 409. Scripta. 410

Maria Cleophæ ſoror Mariæ Virginis. 321. & 430

Maria Magdalena eadem ne, ac mulier peccatrix, itemque an eadem, ac Lazari, & Marthæ ſoror. 107. Non huic primum Chriſtus redivivus apparuit. 247. & 248

Martha Lazari, ac Mariæ ſoror non eſt eadem, ac mulier Hæmorrhoiſſa. 273

Martyria dictæ Eccleſiæ. 194

Matrimonium Mariæ, & Joſephi fuit verum matrimonium. 346. Qua de cauſſa contractum. 345

Mercurii die olim jejunium fuit. 149

Methodii tres. 296

Milites pecunia corrupti, ut crudelius Jeſum verberarent. 161.

161. & 162. Milites, qui Christum crucifixerunt, fuere quatuor. 199. Partiuntur vestes ejus inter se. *Ibid.* Miles, qui lancea Christi latus aperuit, quo nomine vocaretur. 200
Miracula, quæ perpetrata dicuntur a Jesu in Ægyptum ingresso. 56. Quid de miraculis illis sentiendum. 57. Miracula secuta baptismum Christi. 78. Quando cœperit Christus miracula edere. 96. Miraculum Christi primum conversio aquæ in vinum. *Ibid.* Quando perpetratum. 98. Miracula Christi, quæ narrantur in Euangelio S. Matthæi. 101. In Euangelio S. Marci. 105. In Euangelio S. Lucæ. 106. In Euangelio S. Joannis. 109. Miracula tria simul in uno homine. 103. Miraculorum Christi multitudo superabat nivales imbres. 102. Omnia Christi miracula duobus exceptis benefica fuerunt. *Ibid.* Miraculorum Christi maximum. 112. Miracula consecuta mortem Christi. 188
Missa triplex in die Nativitatis Christi. 25. Missa Præsanctificatorum. 364
Mons, in quo Christus sermonem habuit. 125
Mortui tres a Christo ad vitam revocati. 111
Mulier peccatrix, Maria soror Lazari, & Maria Magdalena fuerint ne plures personæ, an una tantum. 107

N

NAtalis Alexander refellitur. 405
Nativitas Christi Domini. Natus est anno circiter 4000. orbis conditi. 6. Die 25. Decembris. 7. Nocte media. 9. In Urbe Bethleem. *Ibid.* 10. 11
Nazareth ubi posita. 4. Muros non habet. *Ibid.*
Nazianzenus Gregorius S. versibus explicavit miracula Christi ab Euangelistis memorata. 101
Negativi argumenti genus duplex. 295. Ejus pondus. 390
Nicephorus Callistus de forma & statura Christi defenditur. 267. & 268. Nicephoro Sancti Patres potius consentiunt, quam contradicunt. 269. Describit staturam, & formam Mariæ Virginis. 409
Nicodemus nepos Gamalielis præceptoris D. Pauli. 190
Nomina, quæ dantur personæ Christi. 26
Nuptiæ in Cana Galilææ oppido celebratæ cujus essent. 99

O

OBstetrix nulla in partu Virginis. 368

Olivarum mons unde ita dictus. 128. Ad orientem Hierosolymæ situs. 260. & 261. Ab Hierosolyma dissitus passus sexcentos & vigintiquinque. 257. Ex hujus vertice Christus in Cælum ascendit. 262. Qua de caussa. *Ibid.* In eo reliquit Christus pedum suorum vestigia. 260. Vestigia hæc versa erant in Occidentem. 262

Opiniones variæ de anno Orbis conditi, quo Christus natus est. 6. De die, quo passus. 175. De anno ætatis, quo mortuus. 187

Oracula Ethnicorum non defecerunt statim post Christum natum. 20

Oratio Christi in horto. 151. Quid passus sit in oratione ea. *Ibid.*

Orationis Dominicæ præstantia. 121. & 122. Delet minima & quotidiana peccata. *Ibid.*

P

PAlmas benedicendi mos quam sit antiquus. 128

Panos *Magni* nomine, cujus mors tempore mortis Christi evulgata dicitur, quem intelligant viri docti. 318

Paradisi nomine in verbis Christi ad latronem quid intelligatur. 215

Parentes Christi pauperes. 70. & 71

Paschata Christi quatuor. 130. De ultimo quadruplex sententia. 131. Quænam amplectenda. 132. Opinio eorum, qui dicunt, Christum, omissa cœna Judaica, Eucharisticam duntaxat peregisse, invecta est sæculo Christi IX. *Ibid.* Primus, qui negavit, Christum celebrasse ultimum Pascha, fuisse creditur Marcion hæreticus. *Ibid.*

Passio Christi cœpit a proditione Judæ. 148. Quoties, & cur passionem suam discipulis Christus prædixerit. *Ibid.* Ter prædixit Christus futurum, ut proderetur a Juda. 150. Vinctus ducitur ad Annam primum. 155. Apud Pilatum triplicis criminis reus factus. 156. Flagellatus est omnino nudus. 158. Quot ictibus, incertum. 160. Spinea corona capiti ejus imponitur. 161. Postulatur ad mortem. 163. Damnatur ad Crucem. 164. Crucem ferre cogitur. 166. Ducitur ad Calvariam præcedente titulo. 170. Cruci affigitur omnino nudus. 173. Die 25. Martii. 176. Horis quindecim completur tota Christi passio. 179

Pa-

Pastores unde, & qua hora venerint ad Christum adorandum. 17. Quot fuerint. 18
Paupertas Christi. 94. & 95
Petro nuntianti Christi resurrectionem ab Apostolis primo creditum est. 253
Petrus Fullo instituit, ut benedictio aquæ die Epiphaniæ fieret ad vesperam. 75. Item, ut in omni precatione nomen Deiparæ proferretur. 408. Ter Antiochenam Cathedram occupavit. *Ibid.*
Pictores effingunt Christum gestantem priorem partem Crucis, Simonem vero posteriorem. 168. Exhibent Longinum equo insidentem. 202. Et latrones funibus alligatos, sed falso. 204. Cur Josephum Mariæ Virginis sponsum depingant senem. 421
Pilatus a Ponto erat. 59. Quintus Syriæ præses. 59. 156. Judæam administravit annos decem. *Ibid.* Erat pertinaci duroque ingenio. *Ibid.* Viennam Allobrogum in exilium missus sibi mortem conscivit. *Ibid.* Quinquies conatus est eripere Jesum e manibus Judæorum. 158. Damnavit Jesum ad Crucem. 164. Cur scripserit titulum Crucis. 170. Tiberium Cæsarem de rebus a Christo gestis per litteras admonuit. 308. Vera ac legitima ejus epistola ad Tiberium non exstat. 311. Acta Pilati supposita, aut corrupta. 312
Plutarchi de Oraculorum defectu sententia. 20
Pœnæ capitales apud Judæos quatuor. 164. 165.
Polycrates Episcopus Ephesiorum nullam mentionem facit de sepulcro Virginis Deiparæ Ephesi. 395
Prædicatio Christi. Prædicare cœpit anno ætatis trigesimo primo. 114. Prædicationis initium antiquitus recoluit Ecclesia Occidentalis Kal. Maji. 115. Quando cœperit prædicare publice. *Ibid.* Prædicavit per universam Judæam. 115. Tempore prædicationis Urbem Capharnaum præsertim incoluit. 117. Pœnitentiam in primis prædicavit. 118. Quomodo permissum Christo prædicare in Synagogis. 119. Ejus sermones breves. 125. Unam emittens vocem a diversis populis intelligebatur. *Ibid.* Sermo Christi in monte omnium præstantissimus. *Ibid.* Prædicavit annos circiter tres. 126
Præputium Christi ubi asservetur. 28
Præsepe, & cunabula Christi ex Palæstina Romam translata medio sæculo Christi septimo. 14. Præsepis & cunabu-

bulorum nomine quid intelligatur. *Ibid.*
Primogenitus in Divinis Scripturis quis dicatur. 428. Cur primogenitus dictus Christus. 429
Procle dicta Pilati uxor a Nicephoro, & *Procula* a Vincentio Bellovacensi. 165. Somnium ei immissum fuit a Deo. *Ibid.*
Purificatio Mariæ Virginis. 369. Cur Purificationis legem implere voluerit. *Ibid.* Obtulit par turturum, aut duos pullos columbarum. *Ibid.*

Q

QUadragesima dictum Festum Ascensionis Christi Domini. 264
Quadragesimæ jejunium ortum a jejunio Christi. 84

R

REliquiæ S. Joseph, & Mariæ Virginis. 401. & 436
Reliquiæ Sanctorum adorandæ. 237
Resurrectio Christi. Resurrexit tertio a morte die. 240. Resurrexit mane. *Ibid.* & 242. Quomodo tertio post obitum die resurrexerit. 240. & 241. Qui resurrexerunt cum Christo, iis iterum moriendum fuit. 244. Cur resurrexerit cum signis Crucis, & manducaverit. 256
Rezzonicus *Carolus* Cardinalis Episcopus Patavinus laudatus in Epistola, qua liber hic Comiti *Peregrino* Ferro Canonico Theologo Patavino dedicatur.

S

SAcerdotibus tantum licet docere & prædicare. 120
Sandalia Domini ætate Paschasii Radberti Romæ habebantur. 93. Sandalia quid. 94
Schisma omnium teterrimum, atque longissimum. 366
Scriptores profani, qui de Christo meminerunt. 307
Septuaginta Interpretes anno Orbis Conditi 3727. aggressi sunt translationem suam. 53
Sepulcri Christi forma. 192
Senatus Romanus cur recusaverit habere Christum in numero Deorum. 310
Sergius I. Pontifex instituit *processionem* in Festo Purificationis Mariæ Virginis. 373
Sermo a Christo habitus in Transfiguratione pertinebat ad mortem ejus. 108
Sermones Christi breves, & compendiosi. 125. Omnium præ-

præstantissimus ille, quem habuit in monte. *Ibid.*
Serry *Jacobus Hiacynthus* confutatus. pag. 9. pag. 10. pag. 12. pag. 13. pag. 14. pag. 18. pag. 39. pag. 168. pag. 196. pag. 197. pag. 200. pag. 207. pag. 208. & 209. pag. 249. & 250. pag. 287. & 288. pag. 292. 296. pag. 323. 325. 326. pag. 338. pag. 342. pag. 377. & 378. pag. 387. pag. 393. 394. 395. & 396. pag. 434
Simon Cyrenæus Ethnicus ne, an Judæus fuerit, incertum. 167. Solus crucem Christi gestavit. *Ibid.*
Simeon, qui Christum Dominum in ulnas accepit, Sacerdos ne fuerit, an Laicus. 51. Non fuit unus ex septuaginta interpretibus. 52
Sindon. Vid. Imagines Christi non manu factæ. Sindone nova cur involutum corpus Jesu. 192
Solstitia ad diem 21. Junii, ac Decembris posita sunt a Concilio Nicæno. 8
Somnium uxori Pilati immissum fuit a Deo. 165
Spelunca Bethleemitica, in qua natus est Jesus, monstrabatur ætate Origenis. 10
Spiritus Sanctus Apostolis missus die quinto decimo Maii. 258
Spongiam, qua potus Christo in Cruce oblatus, Venetis oppigneravit Balduinus II. 238. Hodie asservatur Romæ in Basilica Lateranensi. 239
Sponsæ apud Judæos a die desponsationis usque ad nuptias sponsis custodiendæ tradebantur. 352
Statua Christo posita in Urbe Paneade ab Hæmorrhoissa. 273
Statura, & forma corporis Christi. 266. & seqq.
Strenarum celebratio. 29
Stella Magorum dux fuit stella de novo creata non in Cælo, sed in aere vicino terræ. 48
Sudor Christi in horto fuerit ne vere sanguineus. 153
Synagogæ præficiebantur etiam qui Sacerdotes non essent. 102

T

Tentatio Christi triplex. 84. Ubi triplicem hanc tentationem passus sit. 85. Ubi situs mons & desertum, in quo tentatus est. *Ibid.*
Terræmotus in morte Christi factus ne Orbe toto, an solum in Judæa. 189
Tetrarcha quis. 60
Thabor mons. 104. 125. 256
Tiberii Imperium Augusteum, & Proconsulare. 72. Tiberius pe-

petiit a Senatu Romano, ut Christum Dominum referret in numerum Deorum. 309. Rejecta ejus petitio variis de caussis. 310. Ejus benignitas in Christianos. 309. 310
Tillemontii sententia de morte Deiparæ Virginis Ephesi expenditur. 392. & seqq.
Titulus Crucis quibus verbis exaratus. 171. Cur a Pilato scriptus. 170. & 171. Romæ diu latuit. 228. Erat tabella lignea longitudinis unius palmi cum dimidio. *Ibid.*
Tortores Christi cujates. 195. Quot. 199
Transfiguratio Christi Domini. 103. Quo tempore facta. 104. Quo in monte. *Ibid.* Cur facta. 106
Tria Capitula, de quibus actum in Concilio Oecumenico V. Constantinopolitano II. quænam fuerint. 234
Triumphalis Christi introitus Hierosolymam contigit die ante ejus mortem quinto, Martii vigesimo, Hebdomadæ primo. 127

V

VElum in Templo duplex. 188. Utrum in Christi morte scissum. *Ibid.*
Veronicæ Sudarium. Vid. Imagines Christi non manu factæ.
Versiones qui tantum norunt, aliorum oculis vident. 13
Vestitus Christi nec pretiosus, nec vilis omnino. 87. Ejus vestes quatuor secundum Euthymium. 88. Cujusmodi esset vestis *inconsutilis*. 90. Non erat pretiosa. 91. Nunc Treviris asservatur. *Ibid.* Usum fuisse calceis, probabilius. 92. Unde habuerit vestes, quas gestavit post resurrectionem. 254
Victus Christi communis. 86. Tenuis. 269
Vincentius Ferrerius defenditur. 207
Voces Christi primæ apud Euangelistas. 68
Voces Christi pendentis e cruce. 181
Urbanus IV. Festum Corporis Christi ab universa Ecclesia coli mandavit. 146
Urbanus VI. instituit Festum Visitationis B. Mariæ Virginis. 365
Vulpius *Joannes Antonius* Græcæ, Latinæque Humanitatis in Gymnasio Patavino professor laudatus. 7
Uxor Pilati. 165

Z

ZAcharias nuntium ab Angelo accepit, futurum ut filium ex uxore sua Elisabetha susciperet. 8

FINIS.

NOI RIFORMATORI

Dello Studio di Padova

AVendo veduto per la Fede di Revisione, e Approvazione del P. *Fra Paolo Antonio Ambrogi Inquisitore del Sant'Offizio di Padova* nel libro intitolato: *Historia Familiæ Sacræ ex antiquis monumentis collecta, opera & studio Antonii Sandini J. U. D. & in Seminario Patavino Bibliothecæ Custodis: Editio altera Italica retractatior, & auctior*, non v'esser cos'alcuna contro la Santa Fede Cattolica, e parimente per Attestato del Segretario Nostro, niente contro Principi, e buoni costumi, concediamo Licenza a *Gio: Manfrè Stampatore di Venezia*, che possa essere stampato, osservando gli ordini in materia di Stampe, e presentando le solite copie alle Pubbliche Librarie di Venezia, e di Padova.

Dat. 17. Febraro 1744.

(Gio: Pietro Pasqualigo Rif.
(Gio: Emo Proc. Rif.
(

Registrato in libro a carte 54. n. 372.

Michiel Angelo Marino Segr.

9. Marzo 1745.
Registrato nel Magistrato Eccellentissimo degli Esecutori contro la Bestemmia.

Alvise Legrenzi Segr.